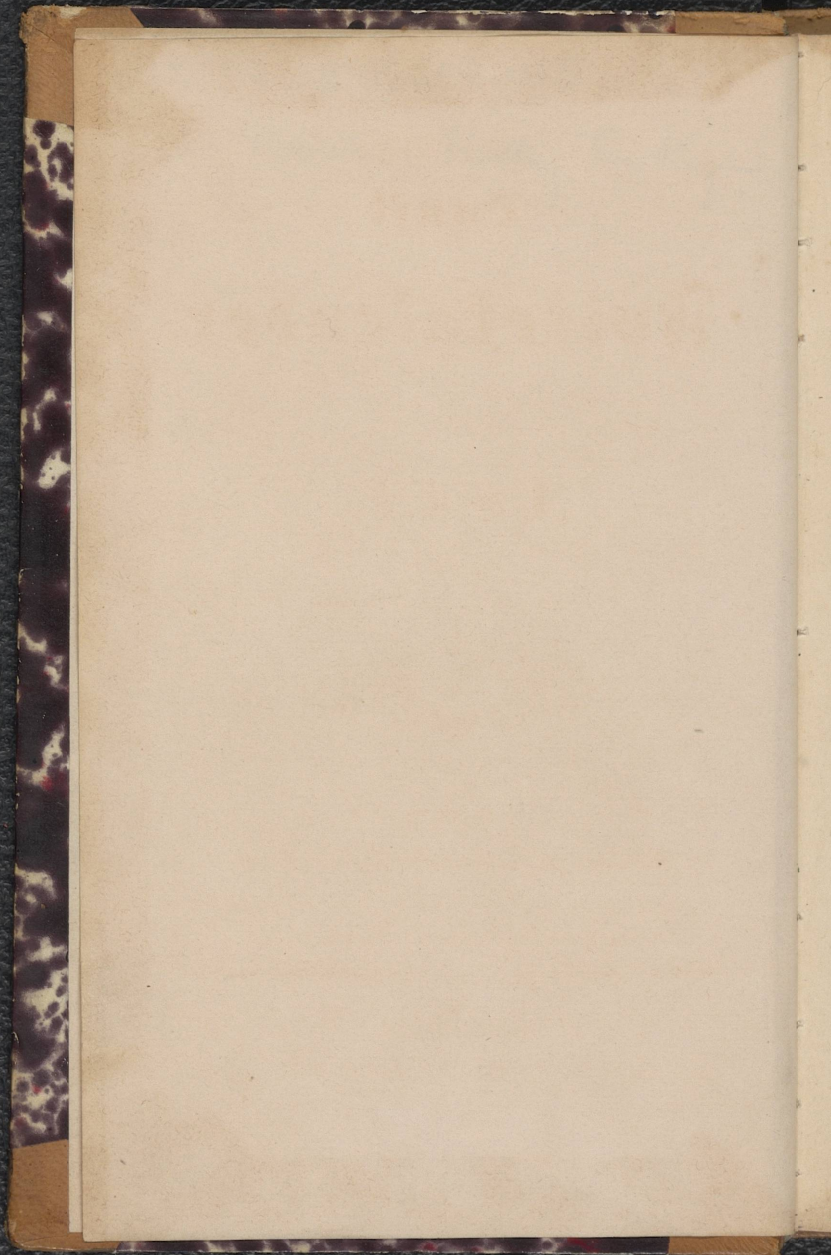

Ult. Thule Dan

s 63 Birch - Holly Tree Key

20c 013 413

Dansk
Folkekalender

for

1841.

Udgivet af

Selskabet for Trykkekrihedens rette Brug.

Priis overalt i Danmark: 56 β heftet.

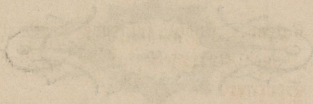
Kjøbenhavn.

Trykt hos Directeur Jens Hostrup Schultz,
Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

Wolffstulpe

1844

The first illustration of the Wolffstulpe
is given in the book "Die Vögel
von Island" von J. G. Reichenow
1844. Die Vögel von Island
ist ein Werk von J. G. Reichenow
aus dem Jahre 1844. In demselben
Werk ist die Wolffstulpe als
"Falco tinnunculus" beschrieben.
Die Wolffstulpe ist eine Art
Falken, die in Island vorkommt.
Sie ist eine sehr seltene Art
und wird nur in den hohen
Gebirgen angetroffen.

Indholdsliste.

Almanak for Aaret 1841, beregnet af Prof. G. F. Arsin.

	Side		Side
Rongehuset	1.	Bernstorfferne	107.
Statistiske Optegnelser	3.	Bornholm og Moen	136.
Om Veirspaadomme	25.	Om Bierne	141.
Aarstiderne	41.	Skadelig Indflydelse af	
Johan Gutenberg	53.	Guld- og Sølvprodu-	
De tre Helligastener	63.	tionen	147.
Gravsang	78.	Christian Barnekow	158.
Præsten og hans Kone	79.	Guds Fred	161.
Bertel Thorvaldsen	83.	Frelseren paa Bandet	162.
Frøen og Gjedden	88.	En Fabel	165.
Om de vigtigste Trevelsub-		Naad angaaende Smaa-	
stantser	90.	børns Pleie	166.
		Om Nordlyset	171.

I denne Kalender findes følgende Afbildninger, som ere raderede og, med Undtagelse af de to Portrætter, tillige tegnede af Gertner.

De fire Aarstider efter Medaillons af Thorvaldsen.

I Omgivelser, som minde om hver Aarstids Giendommeligheder, seer man Scener af de forskjellige Aldre, som Menneskelivet gjenneemgaaer i Lighed med Naturens aarlige Omverlinger.

Gutenbergs Statue af Thorvaldsen, opreist 1837 i Staden Mainz.

Portrætter af begge Bernstorfferne. Det øverste af disse, den yngre Bernstorff, er tegnet efter et fortrinligt Portræt af Juel og har en meget vellykket Lighed. Det andet Portræt, af den ældre Bernstorff, er blevet mindre ligt end det førstnævnte, ligesom man ogsaa dertil havde mindre fuldkomne Forarbejder at benytte.

Nærværende Aar
regnes
efter Christi Fødsel 1841.

Efter Verdens Skabelse	5808.
Efter den julianske Periode	6554.
Siden Reformationen	324.
Siden den Oldenborgske Stammes Regjerings Begyn- delse i det danske Rige	392.
Siden vor allernaadigste Konge, Kong Christian den Ottendes Fødsel	55.
Siden Allerhøiſtsammes Regjerings Tiltrædelse	2.
Siden Kong Frederik den Sjette forordnede de danske Provindsialstænder	10.

Den ældre, Julianſke Kalender, ſom Ruſerne endnu
bruge, medens hos os ligesom i Europas øvrige
Lande den nyere, Gregorianſke eller forbedrede Ka-
lender er indført, regner ſom vi . . . . . 1841.

Dog begynder det julianſke Aar først den 13de Ja-
nuar efter vor Tidsregning, ſaa at Datum er
ſtedſe 12 mindre, end i den gregorianſke Kalender.

Den 16de Septbr. 1841 begynde de moſaiſke Troes-
bekjendere deres Aar . . . . . 5602.

Muhamedanerne begynde den 23de Februar 1841 deres
Aar efter Hedschra . . . . . 1257.

Januar har 31 Dage. 1481

☉ indtræder i Vandmanden [♊] d. 20de Kl. 4, 30 Min. Form.

☾ i Perig. d. 7de Kl. 6 Form., i Apog. d. 20de Kl. 4 Form.

Fuld ☉ d. 7de Kl. 3, 48 M. Efterm.

Sidste ☾ d. 14de Kl. 1, 21 M. Efterm.

Ny ☉ d. 22de Kl. 5, 57 M. Efterm. (Solformørkelse).

Første ☾ d. 30de Kl. 11, 50 M. Form.

Mercur [☿] vil i Begyndelsen af Maanedens sees i Morgentimerne. Den 4de omtrent ved Midnat er den i Conjunction med Saturn [♄♅], hvilken Conjunction dog ikke sees, da begge Planeter ere under Horizonten. Dens Conjunction med Maanen [☿♁] d. 21de indtræffer Kl. 8 Efterm. og sees saaledes ikke, da Planeten er nede.

Venus [♀] er Aftensstjerne og gaaer ned omtrent 4 Timer efter Solen; den er d. 25de Kl. 2 Form. i Conjunction med Uranus [♀♅], d. 26de Kl. 6 Efterm. i Conjunction med Maanen [♀♁], af hvilke den sidste Conjunction kun bliver synlig hos os.

Mars [♂] culminerer eller er i Syd midt i Maanedens Kl. 5te Form.; den sees saaledes i Morgentimerne og er i Quadratur med Solen [♂☉] d. 10de Kl. 4te Form.; d. 14de Kl. 2 Efterm. er den i en hos os ikke synlig Conjunction med Maanen [♂♁].

Jupiter [♃] culminerer midt i Maanedens omtrent Kl. 9 Form. Den staaer op omtr. Kl. 5 Form.; den sees altsaa kun i Morgentimerne; den er i Conjunction med Maanen [♃♁] d. 18de kort efter Middag, hvilken Conjunction ikke bliver synlig.

Saturn [♄] culminerer d. 15de Kl. 10te Form., staaer først op Kl. 6te Form.; den sees altsaa kun kort før Solens Dvg. Dens Conjunction med Maanen [♄♁] indtræffer d. 19de Kl. 8, 20 M. Efterm. og er saaledes ikke synlig.

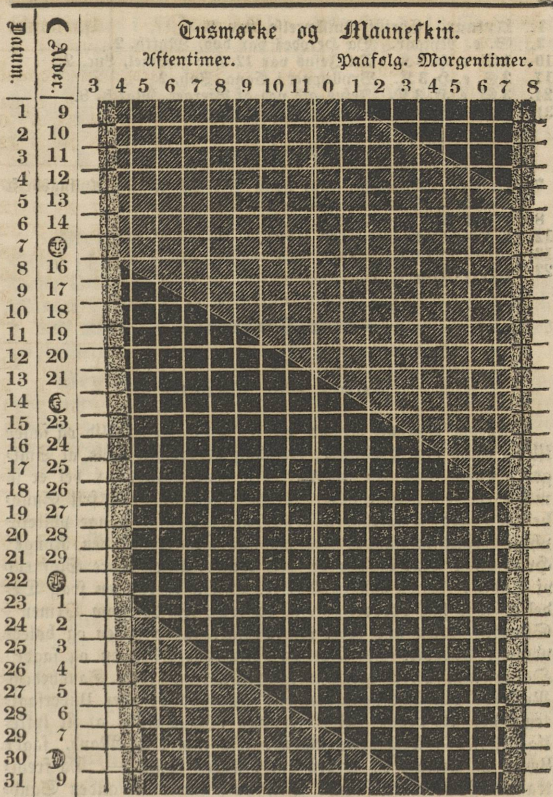
Uranus [♅] er d. 15de Kl. 3te Efterm. i Syd; den gaaer ned Kl. 9 Efterm. Den er saaledes paa Himlen først paa Aftenen. Den 26de Kl. 2te Efterm. er den i Conjunction med Maanen [♅♁].

1841.

Januar

Dagstallet	Dagnum	Dagens Navne	Solen ☉			Høivande	
			Opg.	i Syd	Uedg.	Sørm.	
						Ø. M.	Ø. M.
1	1 S.	Nytaar	8 33	0 3 57	3 36	4 38	5 0
2	2 L.	Abel	8 32	0 4 26	3 37	5 18	5 42
3	3 S.	S. e. Nytaar	8 32	0 4 53	3 38	6 11	6 47
4	4 M.	Methusalem	8 31	0 5 21	3 40	7 28	8 12
5	5 Ti	Simeon	8 31	0 5 48	3 41	8 54	9 32
6	6 D.	Zel. 3 Kong.	8 31	0 6 14	3 43	10 4	10 38
7	7 L.	Knud Hertug	8 30	0 6 40	3 44	11 9	11 36
8	8 S.	Erhard	8 30	0 7 6	3 46	—	0 3
9	9 S.	Julianus	8 29	0 7 31	3 47	0 30	0 55
10	10 S.	1 S. e. S. 3 R.	8 28	0 7 55	3 49	1 20	1 42
11	11 M.	Hyginus	8 27	0 8 19	3 50	2 5	2 2
12	12 Ti	Reinhold	8 26	0 8 42	3 52	2 51	3 14
13	13 D.	Hilarius	8 25	0 9 5	3 54	3 32	3 51
14	14 L.	Felix	8 24	0 9 27	3 56	4 10	4 31
15	15 S.	Maureus	8 23	0 9 48	3 57	4 48	5 5
16	16 L.	Marcellus	8 21	0 10 9	3 59	5 29	5 57
17	17 S.	2 S. e. S. 3 R.	8 20	0 10 29	4 1	6 30	7 10
18	18 M.	Hert. V. Mar.	8 19	0 10 49	4 3	7 51	8 33
19	19 Ti	Pentianus	8 18	0 11 7	4 5	9 15	9 49
20	20 D.	Fab. Sebast.	8 16	0 11 25	4 7	10 20	10 45
21	21 L.	Agnes	8 15	0 11 42	4 9	11 9	11 31
22	22 S.	Vincentius	8 13	0 11 59	4 11	11 48	—
23	23 L.	Emerentius	8 12	0 12 14	4 13	0 9	0 28
24	24 S.	3 S. e. S. 3 R.	8 10	0 12 29	4 15	0 44	1 1
25	25 M.	Baull Dmy.	8 9	0 12 43	4 17	1 18	1 34
26	26 Ti	Polycarpus	8 7	0 12 56	4 19	1 47	2 3
27	27 D.	Chrysoftomus	8 5	0 13 9	4 22	2 19	2 36
28	28 L.	Fred. 6 Fødsel	8 4	0 13 20	4 24	2 53	3 8
29	29 S.	Chr. 7 Fødsel	8 2	0 13 31	4 26	3 27	3 44
30	30 L.	Adelgunde	8 0	0 13 41	4 28	4 0	4 20
31	31 S.	4 S. e. S. 3 R.	7 58	0 13 50	4 30	4 42	5 8

eller Slugmaaned.

Dag. titt. fra 1-31 1 P. 29 M.	Dagens Længde.		Tusmørket				Nattens Længde.		Stat. dft. fra 1-31. 1 P. 20 M.
	ℙ.	M.	begynder ℙ. M.	ophører ℙ. M.	ℙ.	M.			
1	7	3	7	41	4	28	15	41	
11	7	23	7	37	4	40	14	56	
21	7	54	7	26	4	58	14	28	
31	8	32	7	12	5	16	13	54	

1. Nytaar. Christi Dømfærelse, Luc. 2.
3. S. e. Nytaar. Da Herodes var død, Matth. 2.
10. 1 S. e. H. 3 K. Da Jesus var 12 Aar gammel, Luc. 2.
17. 2 S. e. H. 3 K. Bryllurvet i Cana, Joh. 2.
24. 3 S. e. H. 3 K. Jesus gik ned af Bjerget, Matth. 8.
31. 4 S. e. H. 3 K. Jesus traadte i Skibet, Matth. 8.

Markeder.

7. Hølsted, Trævare, samt hvad Bonden til sin Avlingsdrift behøver. Skive, Trævare, Heste.
8. Nintofte, Dvæg, Heste.
12. Nørre Sundby, Heste, Dvæg.
13. Skive, Kram.
22. Fredericia.

Fabel om Løven.

Løven, Dyrenes Konge, var en Dag meget blid og sagde til sit Hof: Kjære Venner, fra idag af vil jeg have al Smiger afstøffet; jeg vil kun høre den rene Sandhed; det er jo mit eget og Gærs Gavn; derfor siger mig kun frit Sandheden. Da fremtraadte Gjedebukken med sit lange filosofiske Stjæg og sagde: Jeg vil sige Dig Sandheden, Konge! Hvad tror Du, at Du er? en Gud? af et bedre Stof end vi Andre? da er Du en Daare, thi Du er kun en svag Dødelig, Du skal vorde gammel og svag og døe som Drmen i Støvet. — Du har Ret, vise Mand! sagde Løven og høiede ydmygt Hovedet. — Derpaa fremtraadte Ræven og sagde: Dg saa mig være det naadigst tilladt at tolke Sandhedens Røst for din Throne; kun een Sandhed behøver Underfaaten; det er denne: Vor fromme Konge elstes af sit lyffelige Folk. — Tag dette Baand, Du min troe Mand, sagde Løven og hengte en Orden om Rævens Hals. — Da fremtraadte Hunden og sagde: Jeg veed endnu en anden Sandhed at sige Dig, Konge. Det er denne: dit Folk er ikke saa ganske lyffeligt: Slangen driver sin List og Ulven sin Bold usforstyrret, og Folket siger om Dig selv, at Du Intet forbedrer og at din Brede ofte gaaer over din Retfærdighed. — O Du fiere Forræder, sagde Løven, dette er ikke Sandhed, men ilbesindet Tale. Og dermed sonderrev han Hunden.

Februar har 28 Dage. 1181

○ indtræder i Fiske [K] d. 18de Kl. 7, 10 M. Efterm.
 C i Perig. d. 4de Kl. 4 Efterm., i Upog. d. 16de Kl. 6 Efterm.

Juld ☉ d. 6te Kl. 2, 56 M. Form. (Maaneformørkelse).

Sidste ☾ d. 13de Kl. 7, 29 M. Form.

Ny ☉ d. 21de Kl. 0, 11 M. Efterm. (Solformørkelse).

Første ☾ den 28de Kl. 8, 53 M. Efterm.

Mercur [♿] er d. 5te i den syre Conjunction med Solen [♄☉]; den bliver hele Maaneden usynlig for det blotte Øie, da den er nær Solen; dens Conjunction med Maanen d. 22de Kl. 8 Efterm. [♿♁], med Uranus [♿♅] d. 23de Kl. 7 Efterm., blive desuden ikke mærkelige hos os, fordi Mercur paa disse Tider er under Horizonen.

Venus [♀] sees fremdeles om Aftenen paa Himlen; den gaaer d. 1de ned Kl. 8, 55 M. eller 4 T. 23 M. efter Solen, d. 28de Kl. 10, 13 M. eller 4 T. 43 M. efter Solen. Dens Conjunction med Maanen [♀♁] den 25de indtræffer Kl. 0, 15 M. Efterm., altsaa kort efter Middag.

Mars [♂] culminerer midt i Maaneden Kl. 4 $\frac{1}{2}$ Form.; den staaer op omtrent Kl. 11 Efterm., og vil saaledes vise sig især i Morgentimerne. Dens Conjunction med Maanen [♂♁] indtræffer d. 11te Kl. 5 $\frac{1}{4}$ Efterm. og bliver saaledes ikke synlig.

Jupiter [♃] culminerer d. 15de Kl. 7 $\frac{1}{4}$ Form.; den staaer op Kl. 3 om Form.; den sees altsaa kun i Morgentimerne; dens Conjunction med Maanen [♃♁], der indtræffer d. 15de Kl. 4 Form., vil dog ikke kunne iagttages, da Maanen staaer 5 $\frac{1}{2}$ Gr. sybligere end Jupiter og altsaa endnu ikke er oppe.

Saturn [♄] culminerer d. 15de Kl. 8 $\frac{1}{2}$ Form., staaer op Kl. 4 $\frac{3}{4}$ Form. Dens Conjunction med Maanen [♄♁] indtræffer om Dagen, d. 16de Kl. 8 $\frac{1}{4}$ Form.

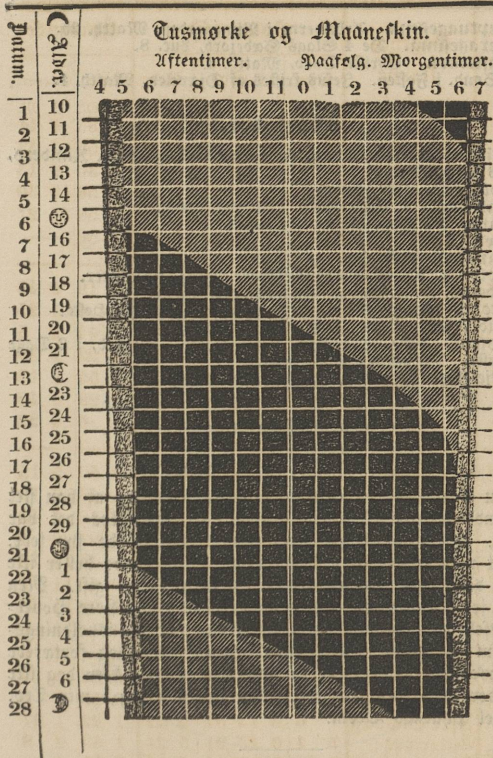
Uranus [♅] er d. 15de Kl. 1 $\frac{3}{4}$ i Syd, den gaaer ned Kl. 7 $\frac{1}{4}$ Efterm. og findes saaledes vel først paa Aftenen paa Himlen, dog uden at være særdeles kjendelig. Dens Conjunction med Maanen [♅♁] indtræffer den 22de Kl. 11 Efterm.

1841.

Februar

Dagene	Dagens Navne	Solen ☉			Høivande		
		Opg.	i Syd	Nedg.	Form.	Estern.	
32	1 M.	Brigida	7 57	0 13 58	4 32	5 35	6 11
33	2 Ti	Kyndelmisse	7 55	0 14 5	4 34	6 55	7 43
34	3 On	Blasius	7 53	0 14 12	4 37	8 30	9 15
35	4 T	Beronica	7 51	0 14 17	4 39	9 56	10 30
36	5 F	Kathe	7 49	0 14 22	4 41	10 58	11 27
37	6 L	Dorothea	7 47	0 14 26	4 43	11 56	—
38	7 S	Septuagesima	7 45	0 14 29	4 45	0 19	0 43
39	8 M	Corintha	7 43	0 14 32	4 47	1 6	1 25
40	9 Ti	Appollonia	7 41	0 14 33	4 49	1 44	2 5
41	10 On	Scholastica	7 38	0 14 34	4 52	2 23	2 39
42	11 T	Cyphrosina	7 36	0 14 34	4 54	2 55	3 13
43	12 F	Culalia	7 34	0 14 34	4 56	3 29	3 46
44	13 L	Benignus	7 32	0 14 32	4 58	4 6	4 28
45	14 S	Sexagesima	7 30	0 14 30	5 0	4 50	5 15
46	15 M	Justinus	7 27	0 14 27	5 3	5 43	6 19
47	16 Ti	Juliana	7 25	0 14 24	5 5	6 58	7 42
48	17 On	Kindanus	7 23	0 14 19	5 7	8 27	9 8
49	18 T	Jul. Sophie	7 20	0 14 14	5 9	9 44	10 18
50	19 F	Ammon	7 18	0 14 9	5 11	10 45	11 7
51	20 L	Eucharis	7 16	0 14 2	5 13	11 29	11 48
52	21 S	Fastelavn	7 13	0 13 55	5 15	—	0 6
53	22 M	Peters Stol	7 11	0 13 48	5 18	0 23	0 39
54	23 Ti	2 ^o Tirsdag	7 8	0 13 40	5 20	0 53	1 6
55	24 On	1 ^o Onsdag	7 6	0 13 31	5 22	1 22	1 37
56	25 T	Victorinus	7 4	0 13 21	5 24	1 53	2 8
57	26 F	Inger	7 1	0 13 11	5 26	2 25	2 40
58	27 L	Leander	6 59	0 13 0	5 28	2 56	3 15
59	28 S	1 S. i Faste	6 56	0 12 49	5 30	3 34	3 57

eller Blidemaaned.

Stjernebillederne nær Nordpolen vise sig fleste for os paa Himlen; Saaledes begge Bjørnene (den store og lille Karlsbogn), Kastorpeis o. fl.

Dag-till. fra 1-28 1 2. 59 M.	Dagens Længde.		Tusmørket		Nattens Længde.	
	2.	M.	begynder 2. M.	ophører 2. M.	2.	M.
1	8	35	7	11	5	18
11	9	18	6	59	5	35
21	10	2	6	30	5	58
28	10	34	6	14	6	11

1609. 2. 1
86-1 vj. 110. 1016

7. Septuagesima. Arbejderne i Biingaarden, Matth. 20.
 14. Sexagesima. De 4 Slags Sædejord, Luc. 8.
 21. Fastelavn. Christi Daab, Matth. 3.
 28. 1 Sønd. i Fasten. Jesus fristes af Djævelen, Matth. 4.

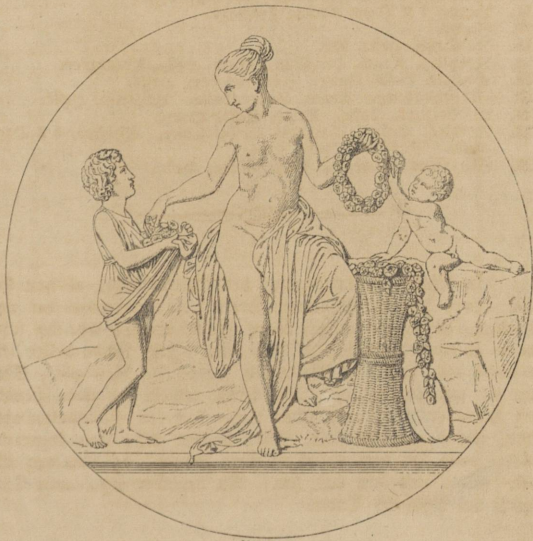
Markeder.

2. Middelfart, Heste, Dvæg. Sjerring, i 3 Dage Heste. Randers, i 8 Dage Kram.
 5. Hølstebro, Heste, Kram.
 9. Aalborg, i 2 Dage Heste. Viborg, Heste.
 11. Varde, i 2 Dage Kram, Trævare.
 12. Søby.
 16. Randers, Heste, Fæ.
 19. Kolding, Kram, Haandværksvare, Heste, Kreaturer.
 22. Odense, Heste, Dvæg. Sæderleben, Heste.
 23. Storeheddinge, Kram, Heste, Dvæg. Bogenfse, Heste.
 24. Middelfart, Heste. Veile, Heste, Dvæg.
 25. Alsens, Heste. Raskov, Heste, Dvæg. Thisted, i 2 Dage Heste. Kolding, Heste, Dvæg.
 26. Skjelskier, Saaborg, Særkjebing, Heste.

En Mand gjorde engang den Bemærkning, at han slet ikke kunde begribe Pharaos Drøm, og hvorledes det var muligt, at de syv magre Kæer kunde fortære de syv fede, uden at man kunde see det paa dem. Jeg kunde heller ikke begribe det, sagde en Kjøbmand, førend jeg blev gift. Men da fik jeg Dinene op. Jeg havde nemlig syv store Hoved- og Kassebøger, og min Kone havde kun een Huusholdningsbog, som var ganske lille. Men hendes lille Bog fortærede Alt, hvad der kom ud af de store Bøger, og blev dog ikke selv federe end den var før. Nu begriber jeg, min Kone, heelt vel Pharaos Drøm.

Naar Du vil høre gode Raad af Folk, om Nyttens af Sparksomhed og en fornuftig Huusholdning, saa skal Du ikke høre dig saaledes ad, at Du beder dem til Gæstfæring og Traktament hos Dig; thi saa komme de selv og deres Raad komme ikke; men Du skal gaae til dem i din Forlegenhed og bede dem om Pengelaan og klage din Nød for dem, saa vil det ibetmindste oftere skee, at Du faaer gode Raad af dem end Penge.

Ad. Willm. Goussier.

(Fouquet)

STATISTISCHES JAHRBUCH

1. Die Bevölkerungszahl am 1. Januar 1900 betrug 1.234.567 Personen. Davon waren 612.345 männlich und 622.222 weiblich. Die Bevölkerungszahl am 1. Januar 1901 betrug 1.245.678 Personen. Davon waren 623.456 männlich und 622.222 weiblich.

2. Die Bevölkerungszahl am 1. Januar 1902 betrug 1.256.789 Personen. Davon waren 634.567 männlich und 622.222 weiblich. Die Bevölkerungszahl am 1. Januar 1903 betrug 1.267.890 Personen. Davon waren 645.678 männlich und 622.212 weiblich.

3. Die Bevölkerungszahl am 1. Januar 1904 betrug 1.278.901 Personen. Davon waren 656.789 männlich und 622.112 weiblich. Die Bevölkerungszahl am 1. Januar 1905 betrug 1.290.012 Personen. Davon waren 667.890 männlich und 622.122 weiblich.

4. Die Bevölkerungszahl am 1. Januar 1906 betrug 1.301.123 Personen. Davon waren 678.901 männlich und 622.222 weiblich. Die Bevölkerungszahl am 1. Januar 1907 betrug 1.312.234 Personen. Davon waren 690.012 männlich und 622.222 weiblich.

5. Die Bevölkerungszahl am 1. Januar 1908 betrug 1.323.345 Personen. Davon waren 701.123 männlich und 622.222 weiblich. Die Bevölkerungszahl am 1. Januar 1909 betrug 1.334.456 Personen. Davon waren 712.234 männlich und 622.222 weiblich.

6. Die Bevölkerungszahl am 1. Januar 1910 betrug 1.345.567 Personen. Davon waren 723.345 männlich und 622.222 weiblich. Die Bevölkerungszahl am 1. Januar 1911 betrug 1.356.678 Personen. Davon waren 734.456 männlich und 622.222 weiblich.

Marts har 31 Dage. 1781

☉ indtræder i Vædderen [V] d. 20de Kl. 7, 10 M. Efterm.

♄ i Perig. d. 4de Kl. 5 Efterm., i Apog. d. 16de Kl. 1 Efterm., i Perig. d. 31te Kl. 3 Efterm.

♃ d. 7de Kl. 2, 27 M. Efterm.

♅ d. 15de Kl. 3, 9 M. Form.

♄ d. 23de Kl. 3, 27 M. Form.

♁ d. 30te Kl. 3, 49 M. Form.

Mercur [♁] sjierner sig i denne Maaned noget fra Solen og staaer d. 4de 18 Gr. Øst for samme, dog nærmer den sig atter Solen og er d. 20de Kl. 9½ Efterm. i den nederste Conjunction [♁♄]; d. 22de Kl. 8½ Efterm. er den i Conjunction med Maanen [♁♃]; men begge ere da under Horizonten.

Venus [♀] er d. 4de i sin største østlige Afvigelse [46 Gr.] fra Solen. Den sees i Aftentimerne, da den gaaer ned d. 1ste Kl. 10, 18 M., d. e. 4 T. 45 M. efter Solen, den 31te Kl. 11, 24 M., d. e. 4 T. 50 M. efter Solens Nedg. Den 23de har den sin største Glans; d. 26de Kl. 4 Efterm. er den i Conjunction med Maanen [♀♃] og sees, saasnart Dagslyset forsvinder, nær samme.

Mars [♂] culminerer d. 15de Kl. 2¾; den staaer op omtrent Kl. 9½ Efterm. og viser sig altsaa paa Himlen den største Deel af Natten. Dens Conjunction med Maanen [♂♃] indtræffer d. 11te Kl. 10 Form., og vil saaledes ikke sees.

Jupiter [♃] culminerer d. 15de Kl. 5¾ Form. Den staaer op Kl. 1½ Form. og sees saaledes kun om Morgenent. Dens Quadratur med Solen [♃☉] indtræffer d. 9de Kl. 10½ Form. Dens Conj. med Maanen [♃♃] indtræffer d. 14de Kl. 5½ Efterm., altsaa medens den er nede.

Saturn [♄] culminerer d. 15de Kl. 6¾ Form.; den staaer op Kl. 3 Form. og er altsaa kun synlig i Morgentimerne. Dens Quadratur med Solen [♄☉] indtræffer d. 23de Kl. 2¼ Efterm.; dens Conj. med Maanen [♄♃] d. 15de Kl. 7 Efterm., da den er nede.

Uranus [♅] er d. 10de i Conj. med Solen [♅☉]; den bliver saaledes hele Maanedden ikke synlig; dens Conj. med Maanen [♅♃] indtræffer d. 22de Kl. 9½ Form.

1841.

Marts

Tallet	Dagen	Dagens Navne	Solen ☉			Høivande	
			Opg.	i Syd	Nedg.	Forn.	Eftern.
60	1 M.	Albinus	2. M.	2. M. S.	2. M.	2. M.	2. M.
61	2 Ti	Simplicius	6 54	0 12 37	5 33	4 24	4 50
62	3 D.	Lamperdag	6 49	0 12 12	5 37	6 44	7 34
63	4 T.	Adrianus	6 46	0 11 59	5 39	8 23	9 6
64	5 F.	Theophilus	6 44	0 11 45	5 41	9 46	10 19
65	6 L.	Gotfred	6 41	0 11 31	5 43	10 50	11 18
66	7 S.	2 S. i Faste	6 39	0 11 17	5 45	11 41	—
67	8 M.	Beata	6 36	0 11 2	5 47	0 4	0 27
68	9 Ti	40 Riddere	6 33	0 10 46	5 49	0 44	1 0
69	10 D.	Edel	6 31	0 10 31	5 51	1 19	1 38
70	11 T.	Thala	6 28	0 10 15	5 53	1 54	2 11
71	12 F.	Gregorius	6 26	0 9 58	5 55	2 30	2 44
72	13 L.	Macedonius	6 23	0 9 42	5 57	3 1	3 18
73	14 S.	3 S. i Faste	6 20	0 9 25	5 59	3 36	3 57
74	15 M.	Zacharias	6 18	0 9 8	6 1	4 20	4 42
75	16 Ti	Gudmund	6 15	0 8 50	6 4	5 8	5 36
76	17 D.	Gjertrud	6 13	0 8 33	6 6	6 19	7 3
77	18 T.	Fred. 3 Fødsel	6 10	0 8 15	6 8	7 44	8 27
78	19 F.	Josef	6 7	0 7 57	6 10	9 8	9 42
79	20 L.	Gordius	6 5	0 7 39	6 12	10 14	10 41
80	21 S.	Midsfaste	6 2	0 7 21	6 14	10 58	11 18
81	22 M.	Paulus	6 0	0 7 3	6 16	11 35	11 54
82	23 Ti	Fidelis	5 57	0 6 44	6 18	—	0 5
83	24 D.	Dr. S. Amalia	5 54	0 6 26	6 20	0 23	0 37
84	25 T.	Maria Bebud.	5 52	0 6 8	6 22	0 53	1 8
85	26 F.	Gabriel	5 49	0 5 49	6 24	1 28	1 43
86	27 L.	Castor	5 47	0 5 31	6 26	2 3	2 24
87	28 S.	5 S. i Faste	5 44	0 5 12	6 28	2 42	3 3
88	29 M.	Jonas	5 41	0 4 54	6 30	3 24	3 50
89	30 Ti	Dvirinus	5 39	0 4 35	6 32	4 17	4 43
90	31 D.	Fred. 5 Fødsel	5 36	0 4 17	6 34	5 17	5 59

eller Tordmaaned.

Dag	Tid	Tusmærke og Maaneskin.													
		Aftentimer.							Paafølg. Morgent.						
		5	6	7	8	9	10	11	0	1	2	3	4	5	6
1	8														
2	9														
3	10														
4	11														
5	12														
6	13														
7	☉														
8	15														
9	16														
10	17														
11	18														
12	19														
13	20														
14	21														
15	☾														
16	23														
17	24														
18	25														
19	26														
20	27														
21	28														
22	29														
23	☉														
24	1														
25	2														
26	3														
27	4														
28	5														
29	6														
30	☾														
31	8														

Af Dyretredens Stjernebilleder vise sig i Foraarsmaanederne Tvillingerne, Krebsen, Løven, Jomfruen, Vægten og Skorpionen; dog tillige i Aftentimerne Tyren.

Dagst. fra 1-31
2. 19 M.

Dagens Længde.	Tusmærket				Nattens Længde.	
	z.	M.	begynder	ophører	z.	M.
1	10	39	6 12	6 15	11	55
11	11	25	5 47	6 32	11	11
21	12	12	5 21	6 55	10	24
31	12	58	4 54	7 16	9	36

18. 61. 2
18. 10. 11. 10. 16

7. 2 Sønd. i Faste. Den canaaniske Kvinde, Matth. 15.
 14. 3 Sønd. i Faste. Jesus drev en Djævel ud, Luc. 11.
 21. 4 Sønd. i Faste. Jesus befriker 5000 Mand, Joh. 6.
 28. 5 Sønd. i Faste. Gabriel Engel udsendes, Luc. 1.

Markeder.

1. Rudkjøbing, Heste. Hadersleben, Heste.
2. Kallundborg, Heste, Væg, Vordingborg, Heste, Væg, Hjørring, 3 Dage Heste. Hølsted, Heste, Væg
3. Frederiksborg eller Hillerød, Heste, Væg. Næstved, Heste, Væg. Svendborg, Heste. Kolding, Kram, Heste, Væg. Veile, Heste, Væg.
4. Frederiksfund, Heste, Væg. Storeheddinge, Heste, Væg. Nyborg, Heste. Næstved, Heste, Væg. Kolding, Heste, Væg.
5. Roeskilde, Heste, Væg. Skjelskør, Heste, Væg. Kjerteminde, Heste, Væg. Greenaa.
8. Odense, Heste, Væg. Hadersleben, Heste.
9. Ringsted, Heste, Væg. Bogenfse, Heste. Aalborg, i 2 Dage Heste. Ebeltoft, Ringkjøbing, Kram, Heste. Viborg, Heste.
10. Hølbæk, Heste, Væg. Kløge, Heste, Væg. Middelfart, Heste. Mariager, Heste, Fv. Varde, i 2 Dage Kram, Travare. Veile, Heste, Væg.
11. Nykjøbing (i Obsherred), Heste, Væg. Slagelse, Heste, Væg. Assens, Heste. Næstved, Heste, Væg. Kolding, Heste, Væg.
12. Præsto, Heste, Væg. Sorø, Heste, Væg. Saaborg, Heste, Søby, Heste. Høbro. Fredericia.
15. Rudkjøbing, Heste. Hadersleben, Heste.
16. Kallundborg, Heste, Væg. Vordingborg, Heste, Væg. Odense, Kram. Randers, Heste, Fv. Ribe, Heste. Skive, Heste. Hadersleben, Hornbæk.
17. Frederiksborg eller Hillerød, Heste, Væg. Næstved, Heste, Væg. Svendborg, Heste. Marhuus, i 2 Dage Heste, Væg. Veile, Heste, Væg.
18. Frederiksfund, Heste, Væg. Storeheddinge, Heste, Væg. Nyborg, Heste. Næstved, Heste, Væg. Kolding, Heste, Væg.
19. Roeskilde, Heste, Væg. Skjelskør, Heste, Væg. Kjerteminde, Heste, Væg.
22. Stege, Heste, Væg. Odense, Heste, Væg. Hadersleben, Heste.
23. Ringsted, Heste, Væg. Bogenfse, Heste, Væg. Lemvig, Heste, Væg.
24. Hølbæk, Heste, Væg. Kløge, Heste, Væg. Middelfart, Heste. Varde i 2 Dage Heste, Væg. Veile, Heste, Væg.
25. Nykjøbing (i Obsherred) Heste, Væg. Slagelse, Heste, Væg. Assens, Heste. Næstved, Heste, Væg. Kolding, Heste, Væg.
26. Præsto, Heste, Væg. Sorø, Heste, Væg. Saaborg, Heste. Legten Kro.
29. Rudkjøbing, Heste. Hadersleben, Heste.
30. Slangerup, Kram, Heste, Væg, Haandværkshare. Lille Nygaard, Travare.
31. Svendborg, Heste. Veile, Heste.

April har 30 Dage.

○ indtræder i Tyren [♈] d. 20de Kl. 7, 26 M. Form.
 C i Urog. d. 13de Kl. 10 Form., i Perig. d. 25de Kl. 12 Midd.
 Fuld ☉ d. 6te Kl. 2, 21 M. Form.
 Sidste ☾ d. 13de Kl. 10, 55 M. Efterm.
 Ny ☉ d. 21de Kl. 3, 22 M. Efterm.
 Første ☾ d. 28de Kl. 9, 48 M. Form.

Mercur [♿] viser sig atter om Morgenen og er d. 17de i den største vestlige Afvigelse fra Solen; d. 19de Kl. 5 Efterm. er den i Conjunction med Maanen [♁♃]; men da nebe.

Venus [♀] vil, formedelst sin nordlige Declination, og da den culminerer 2 $\frac{1}{2}$ -1 $\frac{1}{2}$ Time senere end Solen, blive synlig i Aftentimerne. Den gaaer d. 1te April ned Kl. 11, 25 M., altsaa 4 T. 49 M. efter Solen, den 30de Kl. 10, 22 M., d. e. 2 T. 48 M. efter Solens Nedg. Dens Conjunction med Maanen [♀♁] indtræffer d. 23de Kl. 7, 23 M. Efterm., altsaa lige ved Solens Nedgang. Den staaer da kun 1 Grad fra Maanen.

Mars [♂] er d. 18de Kl. 2 $\frac{3}{4}$ Form. i Opposition med Solen [♂☉]; den culminerer saaledes baade den Dag ved Midnat og staaer op hele Maanedens om Aftenen, i Slutningen af Maanedens endog før Solens Nedgang, ligesom den gaaer ned først omtrent ved Solens Udgang. Den er altsaa hele Natten paa Himlen og vil være særdeles kjendelig mellem Stjernerne, der høre til Stjernebilledet Jomfruen, blandt hvilke den staaer noget til Høire fra den mærkelige Stjerne i Jomfruens Ar. Dens Conj. med Maanen [♂♁] indtræffer den 7de omtrent Kl. 11 Form., og bliver altsaa ikke synlig.

Jupiter [♃] culminerer d. 15de Kl. 3 $\frac{3}{4}$ Form., staaer op ved Midnat; den sees altsaa i Morgentimerne; dens Conjunction med Maanen [♃♁] d. 11te Kl. 3, 8 M. indtræffer saaledes kort før Culminationstiden og vil kunne iagttages. Maanen staaer dog betydeligt lavere end Jupiter.

Saturn [♄] culminerer d. 15de Kl. 4 $\frac{3}{4}$ Form., staaer op Kl. 1 Form., og sees saaledes kun i Morgentimerne. Dens Conjunction med Maanen [♄♁] indtræffer d. 12de Kl. 4 $\frac{3}{4}$ Form., altsaa omtrent, naar Saturn culminerer, og vil saaledes kunne iagttages.

Uranus [♅] culminerer d. 15de Kl. 10 Form., den staaer op Kl. 4 $\frac{3}{4}$ Form., gaaer ned før Solen; den bliver altsaa fremdeles ikke synlig. Conjunctionen med Maanen [♅♁] indtræffer d. 18de Kl. 9 $\frac{1}{4}$ Efterm.

1841.

April

Kjendelse	Datum	Dagens Navne	Solen ☉			Høivande	
			Opg.	i Syd	Nedg.	Form.	Efterm.
91	1 L.	Hugo	5 34	0 3 58	6 36	6 45	7 32
92	2 F.	Theodosia	5 31	0 3 40	6 38	8 17	9 1
93	3 L.	Nicetas	5 28	0 3 22	6 40	9 37	10 7
94	4 S.	PalmeSønd.	5 26	0 3 4	6 42	10 34	11 0
95	5 M.	Irene	5 23	0 2 46	6 44	11 20	11 39
96	6 Ti	Sixtus	5 21	0 2 28	6 46	11 58	—
97	7 D.	Gegstypus	5 18	0 2 11	6 48	0 16	0 33
98	8 L.	Skærtorsd.	5 16	0 1 54	6 50	0 52	1 10
99	9 F.	Langfredag	5 13	0 1 37	6 52	1 25	1 44
100	10 L.	Gzechiel	5 11	0 1 20	6 54	2 2	2 21
101	11 S.	PaaskeDag	5 8	0 1 4	6 56	2 35	2 53
102	12 M.	2 PaaskeDag	5 5	0 0 48	6 58	3 11	3 32
103	13 Ti	Justinus	5 3	0 0 32	7 0	3 53	4 17
104	14 D.	Liburtius	5 0	0 0 16	7 2	4 40	5 9
105	15 L.	Chr. 5 Fødsel	4 58	0 0 1	7 4	5 40	6 16
106	16 F.	Dr. AnnaSoph	4 55	11 59 46	7 6	6 57	7 37
107	17 L.	Anicetus	4 53	11 59 32	7 8	8 14	8 51
108	18 S.	1 S. e. Paaske	4 50	11 59 18	7 10	9 20	9 50
109	19 M.	Daniel	4 48	11 59 5	7 12	10 15	10 33
110	20 Ti	Flyttedag	4 45	11 58 51	7 13	10 52	11 13
111	21 D.	Florentius	4 43	11 58 39	7 16	11 32	11 49
112	22 L.	Cajus	4 40	11 58 26	7 18	—	0 6
113	23 F.	Georgius	4 38	11 58 15	7 20	0 25	0 44
114	24 L.	Albertus	4 36	11 58 3	7 22	1 4	1 25
115	25 S.	2 S. e. Paaske	4 33	11 57 52	7 24	1 48	2 13
116	26 M.	Cletus	4 31	11 57 42	7 26	2 33	2 54
117	27 Ti	Dr. Charl. Am.	4 29	11 57 32	7 28	3 19	3 44
118	28 D.	Vitalis	4 27	11 57 22	7 30	4 13	4 42
119	29 L.	Peter Mart.	4 24	11 57 13	7 32	5 16	5 56
120	30 F.	Severus	4 21	11 57 5	7 34	6 39	7 19

eller Faaremaaned. 1181

Dagnum.	Alder.	Tusmørke og Maaneskin.											
		Aftentimer.						Paaf. Morgt.					
		6	7	8	9	10	11	0	1	2	3	4	5
1	9	[Grid]											
2	10	[Grid]											
3	11	[Grid]											
4	12	[Grid]											
5	13	[Grid]											
6	☉	[Grid]											
7	15	[Grid]											
8	16	[Grid]											
9	17	[Grid]											
10	18	[Grid]											
11	19	[Grid]											
12	20	[Grid]											
13	☾	[Grid]											
14	22	[Grid]											
15	23	[Grid]											
16	24	[Grid]											
17	25	[Grid]											
18	26	[Grid]											
19	27	[Grid]											
20	28	[Grid]											
21	☉	[Grid]											
22	1	[Grid]											
23	2	[Grid]											
24	3	[Grid]											
25	4	[Grid]											
26	5	[Grid]											
27	6	[Grid]											
28	☾	[Grid]											
29	8	[Grid]											
30	9	[Grid]											

Zodiakallyset.

I Begyndelsen af Foraaret seer man undertiden, naar Aftendæmringen er forbi, et hvidagtigt Skin, omtrent som et svagt Nordlys, hæve sig over den vestlige Horizont i Form af en meget spids Trekant, dette er Zodiakallyset, som ogsaa sees om Efteraaret før Morgendæmringen paa den østlige Horizont. Det stræker sig i Retningen af Solens Æquator ud til begge Sider, endog udenfor Jordbanen, og kan saaledes ikke anses som Solens Atmosfære, hvilket man oftere har antaget.

Dag. til. fra 1-30
2 2. 41 M.

Dagens Længde.

2.	M.
1	13 2
11	13 48
21	14 33
30	15 13

Tusmørket

begynder		ophører	
2.	M.	2.	M.
4	52	7	18
4	26	7	38
4	1	7	58
3	32	8	23

Nattens Længde.

2.	M.
9	31
8	41
7	52
7	8

Nat. til. fra 1-30.
2 2. 23 M.

4. Palme Søndag. Christi Indtog i Jerusalem, Matth. 21.
 11. Paaske dag. Christi Opstandelse, Marc. 16.
 18. 1 Sønd. e. Paaske. Jesus kom ind ad lukte Døre, Joh. 20.
 25. 2 Sønd. e. Paaske. Jesus er en god Hyrde, Joh. 10.
 20. Flyttedag.

Markeder.

1. Frederiksfund, Heste, Qvæg. Storeheddinge, Heste, Qvæg. Nyborg, Heste. Natzkov, Heste, Qvæg. Kolding, Heste, Qvæg.
 2. Roeskilde, Heste, Qvæg. Skjelskjør, Heste, Qvæg. Kierte-minde, Heste, Qvæg. Kliplov, Heste, Qvæg.
 6. Kallundborg, Heste, Qvæg. Onsbjerg, Vordingborg, Heste, Qvæg. Redby, Dalager, Heste, Qvæg, Trævare.
 14. Frederiksborg eller Hillerød, Heste, Qvæg. Holbæk, Heste, Qvæg. Kløge, Heste, Qvæg. Næstved, Heste, Qvæg. Ring-sjøbing, i 2 Dage Heste, Qvæg, Trævare.
 15. Nykjøbing (i Dds Herred), Heste, Qvæg. Slagelse, Heste, Qvæg. Thise, Lundby, Lærred, Haugevare, Avlingsproducter.
 16. Præsto, Heste, Qvæg. Sorø, Heste, Qvæg. Nørrebork, Heste, Qvæg, Trævare.
 19. Hadersleben, i 3 Dage Kram.
 20. Frederiksborg eller Hillerød, Heste, Qvæg, Kram. Ringsted, Heste, Qvæg. Holstebro, Qvæg, Kram.
 21. Veile, Heste, Qvæg.
 22. Nørre Sundby, Heste, Qvæg.
 23. Ribe, Korn, Kram, Heste.
 24. Goldingbro, Qvæg; ved dette Marked maa ikke falholdes Uld.
 27. Frederiksfund, Heste, Kram. Manstrup, Kreaturer og land-lige Fabricater. Sneiberg, Qvæg, hjemmegjorte Menvare, Trævare. Hadersleben, Hornqvæg.
 28. Nykjøbing (paa Fælster), Heste, Qvæg. Hjerring, Qvæg. Braarup Hede, Kram, Heste, Qvæg.
 29. Ribe, Qvæg. Senderomme, Heste, Qvæg, Bondevare.
 30. Rye, Heste, Qvæg.

Statens Rigdom er dens Borgeres Arbeidskraft. De Orkesløse blive kun nyttige, naar de døe, fordi de give Plads for — Arbeidere.

Stol ikke paa Den, der finder Alting godt, ikke paa Den, der finder Alting slet og mindst paa Den, der er ligegyldig for Alt.

Det er en ærlig Mand, som ikke lader sig bestikke af Penge; men endnu ærligere er Den, som ikke lader sig bestikke af sin Stands Fodomme og Interesser.

Mai har 31 Dage.

1281

○ indtræder i **Tvillingen** [II] d. 21de Kl. 7, 40 M. Form.
 C i **Urog.** d. 11 Kl. 4 Form., i **Perig.** d. 23de Kl. 3 Form.

Fuld ☉ d. 5de Kl. 2, 55 M. Efterm.

Sidste ☾ d. 13de Kl. 5, 14 M. Efterm.

Ny ☉ d. 21de Kl. 0, 33 M. Form.

Første ☾ d. 27de Kl. 4, 0 M. Efterm.

Mercur [☿] nærmer sig atter Solen og træder d. 25de Kl. 10 Form. i den øvre Conjunction med Solen [☿☉]; den er d. 20de Kl. 2³/₄ Efterm. i Conjunction med Maanen [☿☾]; men vil, da den er nær Solen, ikke sees. Maanen er da nær Nymaane.

Venus [♀] er i den nedre Conjunction med Solen [♀☉] d. 15de og ophører saaledes at være Aftensjerne. Imod Slutningen af Maanedens er den Morgensjerne, og staaer d. 31de op Kl. 2, 40 M., altsaa 48 M. for Solen. Dens Conjunction med Maanen [♀☾] d. 20de indtræffer om Dagen, Kl. 11, 12 M. Form. og bliver saaledes ikke synlig.

Mars [♂] culminerer d. 15de Kl. 9³/₄ Efterm.; den staaer op i Eftermiddagstimerne, før Solens Nedgang, men gaar ned Kl. 3 Form., og er saaledes synlig den største Deel af Natten, i Nærheden af Jomfruens Ar. Den træder to Gange i Conjunction med Maanen [♂☾] nemlig d. 4de Kl. 1¹/₄ Form., og d. 30de Kl. 11 Efterm.; begge Conjunctionerne blive saaledes synlige.

Jupiter [♃] culminerer d. 15de Kl. 1¹/₂ Form., staaer op Kl. 10 Efterm.; den er altsaa synlig det Meste af Natten. Dens Conjunction med Maanen [♃☾] indtræffer d. 8de Kl. 8¹/₄ Form., altsaa om Dagen.

Saturn [♄] culminerer d. 15de Kl. 2³/₄ Form., den staaer op Kl. 11 Efterm., og sees altsaa den største Deel af Natten. Dens Conjunction med Maanen [♄☾] indtræffer d. 9de Kl. 11¹/₂ Form. og bliver saaledes ikke synlig.

Uranus [♅] culminerer d. 15de Kl. 8 Form.; den staaer op Kl. 2¹/₄; men vil dog knapt være synlig i Morgentimerne. Dens Conjunction med Maanen [♅☾] indtræffer d. 16de Kl. 8³/₄, altsaa vel, medens Planeten er oppe, men om Dagen.

1841.

Mai

Dagstal	Dag	Dagenes Navne	Solen ☉			Høivande		
			Opp.	i Syd	Nedg.	Form.		Efterm.
						ℓ. M.	ℓ. M.	
121	1 L.	Phillip Jac.	4 20	11 56 57	7 35	7 57	8 34	
122	2 S.	3 S. e. Paaſte	4 18	11 56 50	7 37	9 8	9 37	
123	3 M.	Korſmiffe	4 16	11 56 43	7 39	10 4	10 28	
124	4 Li	Florian	4 13	11 56 36	7 41	10 52	11 12	
125	5 D.	Gotthard	4 11	11 56 31	7 43	11 31	11 50	
126	6 L.	Johan a. Port.	4 9	11 56 25	7 45	—	0 10	
127	7 F.	Bededag	4 7	11 56 21	7 47	0 28	0 47	
128	8 L.	Stanislaus	4 5	11 56 17	7 49	1 5	1 20	
129	9 S.	4 S. e. Paaſte	4 3	11 56 13	7 51	1 40	2 59	
130	10 M.	Gordianus	4 1	11 56 10	7 53	2 16	2 34	
131	11 Li	Mamertus	3 59	11 56 8	7 55	2 51	3 10	
132	12 D.	Pancratius	3 57	11 56 6	7 57	3 29	3 50	
133	13 L.	Ingenuus	3 55	11 56 5	7 58	4 15	4 39	
134	14 F.	Christian	3 53	11 56 4	8 0	5 6	5 35	
135	15 L.	Sophie	3 51	11 56 4	8 2	6 6	6 39	
136	16 S.	5 S. e. Paaſte	3 50	11 56 5	8 4	7 12	7 48	
137	17 M.	Bruno	3 42	11 56 6	8 5	8 18	8 51	
138	18 Li	Grif	3 46	11 56 8	8 7	9 18	9 52	
139	19 D.	Potentia	3 44	11 56 10	8 9	10 3	10 25	
140	20 L.	Chr. Zimmf.	3 43	11 56 13	8 11	10 50	11 12	
141	21 F.	Helene	3 41	11 56 17	8 12	11 38	—	
142	22 L.	Caſtus	3 40	11 56 21	8 14	0 1	0 25	
143	23 S.	6 S. e. Paaſte	3 38	11 56 25	8 16	0 48	1 12	
144	24 M.	Eſther	3 37	11 56 30	8 17	1 36	2 1	
145	25 Li	Urbanus	3 35	11 56 36	8 19	2 23	2 48	
146	26 D.	Veda	3 34	11 56 42	8 21	3 15	3 43	
147	27 L.	Lucian	3 33	11 56 48	8 22	4 12	4 41	
148	28 F.	Bilhelm	3 31	11 56 55	8 24	5 10	5 39	
149	29 L.	Maximinus	3 30	11 57 3	8 25	6 10	6 42	
150	30 S.	Pintſedag	3 29	11 57 10	8 26	7 16	7 50	
151	31 M.	2 Pintſedag	3 28	11 57 19	8 28	8 25	8 58	

eller Maimaaned. 1181

Datum.	Måneder.	Tusmørke og Maaeskin.											
		Aftentimer. Paaf. Morgt.											
		7	8	9	10	11	0	1	2	3	4		
1	10												
2	11												
3	12												
4	13												
5	☉												
6	15												
7	16												
8	17												
9	18												
10	19												
11	20												
12	21												
13	☾												
14	23												
15	24												
16	25												
17	26												
18	27												
19	28												
20	29												
21	☉												
22	1												
23	2												
24	3												
25	4												
26	5												
27	6												
28	☾												
29	8												
30	9												
31	10												

Stjernesud.

I.

Alle kjende Stjernesud; men hvad samme ere, derover have Meningerne været høist forskjellige. Indtil for ikke ret længe siden, ansaae de Naturkyndige dem for Virkningen af brændbare Dunster i Atmosphæren, der antændtes. Men i den senere Tid er man bleven opmærksom paa Dunstændigheder, som godtgjøre, at i det Mindste de allerfæreste Stjernesud ikke lade sig forklare paa denne Maade. Mellem Ildfugler og Stjernesud er der ingen væsentlig Forskjel, undtagen at hine ere større, end disse, saa at man kan ansee Ildfuglerne, som større Stjernesud

Dag, tilt. fra 1-31 1 2. 45 M.	Dagens Længde		Tusmørket				Nattens Længde		Stat. aft. fra 1-31 2 2. 12 M.
	2.	M.	begyner	er	ophører		2.	M.	
1	15	15	3	31	8	24	7	4	
11	15	56	3	4	8	50	6	12	
21	16	31	2	42	9	11	5	30	
31	17	0	2	25	9	31	4	52	

2. 3 Sønd. e. Paaske. Christi Bortgang til Faberen, Joh. 16.
 9. 4 Sønd. e. Paaske. Den Helligaands Sendelse, Joh. 16.
 16. 5 Sønd. e. Paaske. Beber i Jesu Navn, Joh. 16.
 23. 6 Sønd. e. Paaske. Naar Trøsteren kommer, Joh. 15.
 30. Pintfedag. Hvo mig elsker, Joh. 14.
 1. Boldermiøse (Walborgsdag).

Markeder.

1. Soldingbro, Dvæg; ved dette Marked maa ikke falholdes Uld.
 4. Horsens, Dvæg.
 5. Ribe, Kram, Trævare. Veile, Kram. Viborg, Dvæg.
 11. Slangerup, Hobro, Varde, Heste, Dvæg.
 12. Roeskilde, Heste, Dvæg. Mariager, sædvanlige Vare.
 13. Had Sund, i 2 Dage Heste, Fæ, Creature, Korn, Trævare, hjemmegjort uldent Løi og Væred, Pottemagerbare; Markedet holdes den første Dag paa den søndre Side af Fjorden, og den anden Dag paa den nordre Side. Vinderslev, Heste, Dvæg, Kram.
 14. Kolding, Kram, Heste, Dvæg. Skive, Heste, Dvæg.
 18. Rjøge, Korre Collemorten, alle Slags Creatureer.
 26. Skanderborg, Kram, Dvæg.
 28. Søby, Heste.

Der gives et moralsk Cement, som gjør Statsbygningen fast og varig. Materialerne hertil maae være ægte, naat det skal staae sig i Tiden.

Det gaaer undertiden med Tidens Reformere, som med Reparationerne paa et Huus. Man frymper sig for at foretage en Hovedreparation; man finder sig langt om længe i at lægge en ny Bjælke, at sætte nye Vindduer i, at lade gjøre et Par Døre istand, o. s. v. Ved Aarets Ende seer man, at man har givet endeel Penge ud, og man boer derfor hverken bedre eller hyggeligere end før.

Smaa Udgifter, som ofte gjentage sig, og hvoraf enhver enkelt formedelst sin Ubetydelighed let ringegtes, løbe snart op til meget Mere, end den Udgift, som man troede det umuligt at gjøre Udveie til, fordi man oversaae den i dens hele Størrelse.

Ad. Witt. Geyher

(Sommeren.)

Journal of the ...

Monday, ...

Tuesday, ...

Wednesday, ...

Thursday, ...

Friday, ...

Saturday, ...

Juni har 30 Dage. 1181

○ indtræder i Krebsen [♋] d. 21de Kl. 4, 16 M. Efterm.
 ♀ i Apog. d. 7de Kl. 5 Efterm., i Perig. d. 20de Kl. 6 Form.
 ♀ Juld [♁] d. 4de Kl. 4, 32 M. Form.
 ♀ Sidste ♀ d. 12de Kl. 8, 49 M. Form.
 ♀ Ny [♁] d. 19de Kl. 8, 5 M. Form.
 ♀ Første ♀ d. 25de Kl. 11, 28 M. Efterm.

Mercur [♄] bliver synlig om Aftenen, i det den gaaer 1 til 2 Timer senere ned end Solen. Den 29de er den i sin største østlige Afvigelse fra Solen; dens Conjunction med Maanen [♁♄] indtræder d. 21de lidet efter Midnat.

Venus [♀] staaer d. 1ste og Kl. 2, 38, d. e. 48 M. før Solen d. 30de Kl. 1, 26 M., d. e. 1 Time 56 M. før Solen. Den er saaledes Morgensjerne; d. 16de Kl. 7, 20 M. Efterm. er den i Conjunction med Maanen [♀♁], men er da nede.

Mars [♂] culminerer d. 15de Kl. 9½ Efterm. og gaaer ned Kl. 12¼ om Morgenen; den er saaledes kun især synlig i Aftentimerne. Den 27de Kl. 1½ Efterm. kommer den i Conjunction med Maanen [♂♁], hvilken Conjunction formodet Dagshyet, ikke bliver mærkelig.

Jupiters [♃] Opposition med Solen [♃♁] indtræffer d. 5de Kl. 11, 6 M. Efterm., altsaa viser Jupiter, som staaer op i Begyndelsen af Maanedens omtrent ved Solens Nedgang, senere om Dagen, ligesom den gaaer ned noget før Solens Dvgang, sig paa Himlen næsten hele Natten; dog staaer den lavt, da dens Declination er 22 Gr. sydlig, altsaa næsten lig Solens ved Vinterfolhverv. Den staaer i Stjernebilledet Skorpionen i sammes Hoved; ved Oppositionen omtrent imellem de to klare Stjerner i Vægten og Antares eller Skorpionens Hjerter. Dens Conjunction med Maanen [♃♁] d. 4de indtræffer om Dagen, Kl. 9½ Form.

Saturn [♄] kommer d. 21de Kl. 11 Form. i Opposition med Solen [♄♁]. Den findes ved Oppositionen imellem Skorpionen og Skytten, altsaa østligere end Jupiter. Da den midt i Maanedens staaer op Kl. 8¾ Efterm., gaaer ned Kl. 4 Form., er den synlig hele Natten; men vil, ved sin sydlige Declination (22½ Gr.), staae kun lavt paa Himlen. Dens Conj. med Maanen [♄♁] indtræffer d. 5de Kl. 3½ Form.

Uranus [♅] culminerer d. 15de Kl. 6 Form. og er den Dag Kl. 4½ Efterm. i Quadratur med Solen [♅♁]; den staaer op Kl. 12¼ Form., er altsaa synlig i Morgentimerne. Den 12de Kl. 6½ Efterm. er den i ikke synlig Conjunction med Maanen [♅♁].

Fødsels- Årgang	Dag i Måned	Dagens Navne	Solen ☉			Høivande		
			Opg. z. M.	i Syd z. M. C.	Nedg. z. M.	Jorn. z. M.	Eftern. z. M.	
152	1	Li	Nicodemus	3 26	11 57 27	8 29	9 26	9 56
153	2	D.	Lamperdag	3 25	11 57 36	8 31	10 22	10 45
154	3	L.	Grasmus	3 24	11 57 46	8 32	11 11	11 30
155	4	J.	Oytatus	3 24	11 57 55	8 33	11 51	—
156	5	L.	Bonifacius	3 23	11 58 5	8 34	0 11	0 31
157	6	S.	Trinitatis	3 22	11 58 16	8 35	0 48	1 6
158	7	M.	Jeremias	3 22	11 58 27	8 36	1 23	1 41
159	8	Li	Medardus	3 21	11 58 37	8 37	1 56	2 16
160	9	D.	Primus	3 20	11 58 49	8 38	2 34	2 50
161	10	L.	Chr. Legemf.	3 20	11 59 1	8 39	3 9	3 30
162	11	J.	Barnb. Ap.	3 19	11 59 13	8 40	3 50	4 13
163	12	L.	Vasilius	3 19	11 59 25	8 40	4 37	5 0
164	13	S.	1 S. e. Trinit.	3 18	11 59 37	8 41	5 20	5 44
165	14	M.	Rufinus	3 18	11 59 50	8 42	6 10	6 38
166	15	Li	Vitus	3 18	0 0 2	8 42	7 11	7 44
167	16	D.	Tycho	3 17	0 0 15	8 43	8 14	8 49
168	17	L.	Botolphus	3 17	0 0 28	8 44	9 25	9 54
169	18	J.	Leontius	3 17	0 0 41	8 44	10 24	10 54
170	19	L.	Gervasius	3 17	0 0 54	8 44	11 20	11 47
171	20	S.	2 S. e. Trinit.	3 17	0 1 7	8 45	—	0 15
172	21	M.	Albanus	3 17	0 1 20	8 45	0 40	1 5
173	22	Li	10000 Mart.	3 18	0 1 33	8 45	1 29	1 54
174	23	D.	Paulinus	3 18	0 1 46	8 46	2 19	2 42
175	24	L.	St. Zandsdag	3 18	0 1 59	8 46	3 6	3 32
176	25	J.	Prosper	3 19	0 2 12	8 46	3 57	4 20
177	26	L.	Pelagius	3 19	0 2 25	8 45	4 45	5 6
178	27	S.	3 S. e. Trinit.	3 20	0 2 37	8 45	5 29	5 53
179	28	M.	Dr. Car. Am.	3 20	0 2 59	8 45	6 22	6 51
180	29	Li	Petr. Paul.	3 21	0 3 1	8 45	7 27	8 5
181	30	D.	Lucina	3 21	0 3 13	8 45	8 47	9 24

eller Skærsommer. 1181

Datum.	Ålter.	Tusm. og Maaneskin.							
		Aftentimer.		Paaf. Morgt					
		8	9	10	11	0	1	2	3
1	11	■	■	■	■	■	■	■	■
2	12	■	■	■	■	■	■	■	■
3	13	■	■	■	■	■	■	■	■
4	☉	■	■	■	■	■	■	■	■
5	15	■	■	■	■	■	■	■	■
6	16	■	■	■	■	■	■	■	■
7	17	■	■	■	■	■	■	■	■
8	18	■	■	■	■	■	■	■	■
9	19	■	■	■	■	■	■	■	■
10	20	■	■	■	■	■	■	■	■
11	21	■	■	■	■	■	■	■	■
12	☾	■	■	■	■	■	■	■	■
13	23	■	■	■	■	■	■	■	■
14	24	■	■	■	■	■	■	■	■
15	25	■	■	■	■	■	■	■	■
16	26	■	■	■	■	■	■	■	■
17	27	■	■	■	■	■	■	■	■
18	28	■	■	■	■	■	■	■	■
19	☉	■	■	■	■	■	■	■	■
20	1	■	■	■	■	■	■	■	■
21	2	■	■	■	■	■	■	■	■
22	3	■	■	■	■	■	■	■	■
23	4	■	■	■	■	■	■	■	■
24	5	■	■	■	■	■	■	■	■
25	☾	■	■	■	■	■	■	■	■
26	7	■	■	■	■	■	■	■	■
27	8	■	■	■	■	■	■	■	■
28	9	■	■	■	■	■	■	■	■
29	10	■	■	■	■	■	■	■	■
30	11	■	■	■	■	■	■	■	■

Stjerneskuud.

II.

Omhyggelige Jagttagelser, anstillede i vor Tid, vise, at de allerfaste Stjerneskuud bevæge sig i en betydelig Høide over Jordens Overflade: nogle endog i en Afstand af 30 til 40 Miil, og med saadan Fart, at den Hastighed, hvor, med de bevæge sig, kan sammenlignes med Planeternes i deres Baner. Saaledes har man iagttaget Stjerneskuud, hvis Fart var over 4 Miil i Secundet, altsaa ligesaa stor, som Jordens Hastighed i dens Bane om Solen. De komme udvendigen fra ind i vor Atmosphære og opstaae ikke oprindigen i samme. Dgfaa synes Retningen af deres Baner som oftest at være modsat den, hvori Jorden bevæger sig, hvilket taler for den Mening, at Jorden møder dem paa sin Bei gjennem Verdensrummet. Endeligen er det ogsaa ved disse Jagttagelser godtgjort, at de ikke kunne være udfastede fra Vulcaner paa Maanen, hvilket Nogle en Tid antog.

Dag. tiff. fra 1-30 M.	Dagens Længde		Tusmørket				Mattens Længde		Stat. aft. fra 1-30 M.
	z.	M.	begynder		ophører		z.	M.	
1	17	3	2	23	9	32	4	49	
11	17	21	2	11	9	48	4	23	
21	17	28	2	8	9	54	4	14	
30	17	24	2	13	9	54	4	19	

6. Trinitatis. Christus og Nicodemus, Joh. 3.
 13. 1 Sønd. e. Trin. Den rige Mand, Luc. 16.
 20. 2 Sønd. e. Trin. Den store Nadvere, Luc. 14.
 27. 3 Sønd. e. Trin. Det fortabte Faar, Luc. 15.

Markeder.

2. Helsingør, Heste. Nykjøbing (i Dds herred) tilligemed Heste, Kørre Sundby, Travare. Skagen, Kram.
 3. Dronninglund eller Hiallerup, Heste. Solmeegaards Birk, Trø og Kornvare.
 4. Løgstør, Sjørup, Kram, Travare, Korn.
 8. Holbæk, Heste, Væg, Kram, Haandværks- og Stobbovare. Korsør, Væstø, Kram. Thisted, Heste, Væg, Lemvig, Heste, Væg.
 10. Slangerup, Ringkjøbing, Kram, Heste. Skive, Kram, Heste, Væg.
 11. Hjerteminde, Kram. Horsens. Nykjøbing (paa Mors), Heste, Væg.
 15. Kallundborg, Uldmarked i 3 Dage. Maribo, Naalborg i 3 Dage.
 16. Ringsted, Ribe, Kram, Travare.
 17. Skjelstjør, i 2 Dage. Saaborg, Kram.
 18. Kallundborg, Fredericia, Heste, Væg, Kram.
 22. Frederiksborg eller Hillerød, Rudkjøbing, Kram. Viborg, Snavstingmarked i 3 Dage.
 23. Hjembæk, Souby, Mogenstrup, Assens, Kram. Vestervig, Heste, Væg.
 24. Stubbekjøbing, Dronninglund eller Hiallerup, Kram, Travare.
 25. Løgten Kro, Kreature.
 29. Varde, i 2 Dage Kram, Travare.
 30. Sorø, Middelfart, Kram.

Andet Skind, samme Sind.

Da Hselet var bleven tunget af Mennesket til at bære dets Byrder, klagede det for Gudernes Tyrski, Zevs, og bad ham om at give det sin Frihed igjen ved at forandre dets Skikkelse. Da forvandlede han det til en Hest og sagde: her har Du Styrke og Hurtighed, haarde Hove og stærke Tænder; flyt Dig nu. Men Mennesket kom, kastede en Løkke om Hestens Hals og tvang den ved Blidst og Spore til at tjene sig. Da klagede Hesten atter og bad om Frihed; men Zevs svarede: Den, som, efter at være bleven udfriet fra Trældom, atter lader sig bringe under Naget, for ham ere Trællekaar ikke for flette.

Juli har 31 Dage. 1481

☉ indtræder i Løven [♌] d. 23de Kl. 3, 11 M. Form.
 ☾ i Apog. d. 5de Kl. 1 Form. i Perig. d. 18de Kl. 4
 Efterm.

Juld ☉ d. 3de Kl. 7, 19 M. Efterm.

Sidste ☾ d. 11te Kl. 9, 21 M. Efterm.

Ny ☉ d. 18de Kl. 3, 3 M. Efterm. (Solformørkelse).

Første ☾ d. 25de Kl. 9, 11 M. Form.

Mercur [☿] er d. 27de Kl. 11½ Efterm. i den nedre
 Conjunction med Solen [☿☉]; den er d. 15de fort før
 Middag i Conjunction med Maanen [☿☾].

Venus [♀] er Morgensjerne. Den 1ste staaer den
 op Kl. 1, 24 M., d. e. omtrent 2 Timer før Solen; d. 31^{de}
 Kl. 0, 40 M., d. e. 3 Timer 25 M. før Solen. Den 4^{de}
 har den sin største Glans; d. 24de Kl. 6½ Efterm., er den
 i den største Afvigelse mod Vest. Dens Conjunction med
 Maanen [♀☾] indtræffer d. 15de omtrent ved Middagstid
 og bliver saaledes ikke synlig.

Mars [♂] culminerer d. 15de Kl. 6¼; den gaar ned
 omtrent Kl. 11¼ Efterm. og er altsaa kun synlig i Aften-
 timerne. Den 31de Kl. 11¼ Form. er den i Quadratur
 med Solen [♂☉]; dens Conjunction med Maanen [♂☾],
 d. 25de Kl. 5, 8 M., indtræffer, medens Solen er oppe.

Jupiter [♃] culminerer d. 15de Kl. 9 Efterm.; den
 gaar ned Kl. 12¾ Form., sees altsaa kun i Aftentimerne.
 Dens to Conjunctioner med Maanen [♃☾] indtræffe begge
 om Dagen, nemlig d. 1ste Kl. 10½ Form., og d. 28de Kl. 11¼
 Form.

Saturn [♄] culminerer d. 15de Kl. 10¼ Efterm.,
 gaar ned Kl. 1¾ Form., sees altsaa kun først paa Natten.
 Den er i Conjunction med Maanen [♄☾] d. 2^{den} Kl. 6 Efterm.,
 altsaa medens Solen er oppe, og atter d. 29de Kl. 8, 40 M.
 altsaa ½ Time efter Solens Nedgang.

Uranus [♅] culminerer d. 15de Kl. 4¼ Form., staaer
 op Kl. 10¼, er altsaa det Meste af Natten paa Himlen.
 Dens Conjunction med Maanen [♅☾] indtræffer, medens
 den er oppe d. 10de Kl. 1¾ Form.

1841.

Juli

Dagstal	Dag	Dagens Navne	Solen ☉						Høivande				
			Opg.		i Syd		Nedg.		Form.		Efterm.		
			z.	m.	z.	m.	z.	m.	z.	m.	z.	m.	
182	1 L.	Theobald	3	23	0	3	25	8	44	9	58	10	26
183	2 F.	Mar. Beføg	3	23	0	3	36	8	44	10	50	11	14
184	3 L.	Cornelius	3	24	0	3	48	8	43	11	36	11	57
185	4 S.	4 S. e. Trinit.	3	25	0	3	58	8	43	—	—	0	18
186	5 M.	Anshelmus	3	26	0	4	9	8	42	0	35	0	53
187	6 Ti	Dion	3	27	0	4	19	8	41	1	9	1	25
188	7 D.	Hert. L. Aug.	3	28	0	4	29	8	41	1	43	2	58
189	8 L.	Kield	3	30	0	4	38	8	40	2	13	2	32
190	9 F.	Sofrata	3	31	0	4	48	8	39	2	48	3	6
191	10 L.	Knud Ronge	3	32	0	4	56	8	38	3	25	3	41
192	11 S.	5 S. e. Trinit.	3	33	0	5	5	8	36	4	0	4	19
193	12 M.	Elias	3	34	0	5	12	8	35	4	37	4	57
194	13 Ti	Christiane	3	36	0	5	20	8	34	5	16	5	40
195	14 D.	Bonaventura	3	37	0	5	27	8	33	6	12	6	50
196	15 L.	Apost. Del.	3	39	0	5	33	8	32	7	30	8	14
197	16 F.	Susanne	3	40	0	5	40	8	31	8	54	9	32
198	17 L.	Alexius	3	41	0	5	45	8	29	10	6	10	41
199	18 S.	6 S. e. Trinit.	3	43	0	5	50	8	28	11	11	11	41
200	19 M.	Zusta	3	44	0	5	55	8	27	—	—	0	8
201	20 Ti	Margrethe	3	46	0	5	59	8	25	0	33	0	56
202	21 D.	Euenus	3	47	0	6	2	8	24	1	20	1	42
203	22 L.	Dr. Car. Math.	3	49	0	6	5	8	22	2	6	2	27
204	23 F.	Apollinaris	3	51	0	6	7	8	20	2	50	3	9
205	24 L.	Christina	3	52	0	6	9	8	19	3	31	3	49
206	25 S.	7 S. e. Trinit.	3	54	0	6	10	8	17	4	10	4	28
207	26 M.	Anna	3	56	0	6	10	8	15	4	47	5	7
208	27 Ti	Martha	3	58	0	6	10	8	14	5	35	6	5
209	28 D.	Aurelius	3	59	0	6	9	8	12	6	42	7	23
210	29 L.	Oluf	4	1	0	6	8	8	10	8	8	8	52
211	30 F.	Abdon	4	3	0	6	6	8	8	9	30	10	4
212	31 L.	Germanus	4	5	0	6	3	8	6	10	32	10	56

eller Ormemaaned. 1831

Datum.	Ålter.	Tusm. og Maaneskin.								
		Aftentimer.				Paafl. Morgent.				
		8	9	10	11	0	1	2	3	4
1	12	■	■	■	■	■	■	■	■	■
2	13	■	■	■	■	■	■	■	■	■
3	☉	■	■	■	■	■	■	■	■	■
4	15	■	■	■	■	■	■	■	■	■
5	16	■	■	■	■	■	■	■	■	■
6	17	■	■	■	■	■	■	■	■	■
7	18	■	■	■	■	■	■	■	■	■
8	19	■	■	■	■	■	■	■	■	■
9	20	■	■	■	■	■	■	■	■	■
10	21	■	■	■	■	■	■	■	■	■
11	☾	■	■	■	■	■	■	■	■	■
12	23	■	■	■	■	■	■	■	■	■
13	24	■	■	■	■	■	■	■	■	■
14	25	■	■	■	■	■	■	■	■	■
15	26	■	■	■	■	■	■	■	■	■
16	27	■	■	■	■	■	■	■	■	■
17	28	■	■	■	■	■	■	■	■	■
18	☉	■	■	■	■	■	■	■	■	■
19	1	■	■	■	■	■	■	■	■	■
20	2	■	■	■	■	■	■	■	■	■
21	3	■	■	■	■	■	■	■	■	■
22	4	■	■	■	■	■	■	■	■	■
23	5	■	■	■	■	■	■	■	■	■
24	6	■	■	■	■	■	■	■	■	■
25	☾	■	■	■	■	■	■	■	■	■
26	8	■	■	■	■	■	■	■	■	■
27	9	■	■	■	■	■	■	■	■	■
28	10	■	■	■	■	■	■	■	■	■
29	11	■	■	■	■	■	■	■	■	■
30	12	■	■	■	■	■	■	■	■	■
31	13	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Stjerneskuud.

III.

Særdeles mærkelige ere de saakaldte periodiske Stjerneskuud, eller saadanne, der i stor Mængde komme til Syne hvert Aar til en vis Tid. Første Gang blev et saadant Phænomen iagttaget af den berømte Naturforsker v. Humboldt; han saae nemlig i Sydamerica, i Aaret 1799, den 12 November, en utallig Mængde Stjerneskuud bevæge sig fra N. O. til S. V.; og det Samme iagttoges paa flere Steder af America, lige indtil Grønland. Et lignende Skuespil viste sig Natten imellem den 12de og 13de Novbr. 1832; men endnu stærkere i det følgende Aar. Fra den Tid har man været særdeles opmærksom paa dette Phænomen og fundet, at paa den Tid af Aaret, mellem 11te og 14de Novbr., have Stjerneskuud vist sig i Mængde, om end ikke steds i den Grad, som de anførte Iagttagelser fra 1799 og 1833 nævne.

Dag. aft. fra 1-31 4 R. 20 M.	Dagens Længde.		Tusmærket		Nattens Længde.		Stat. tit. fra 1-31 1 R. 50 M.	
	z.	M.	begynder	ophører	z.	M.		
1	17	21	2	14	9	53	4	21
11	17	3	2	30	9	39	4	52
21	16	37	2	48	9	22	5	27
31	16	1	3	10	9	1	6	11

4. 4 Sønd. e. Trin. Værer barmhjertige, Luc. 6.
 11. 5 Sønd. e. Trin. Jesus lærer af Skibet, Luc. 5.
 18. 6 Sønd. e. Trin. Phariseernes Retfærdighed, Matth. 5.
 25. 7 Sønd. e. Trin. Jesus bespiser 4000 Mand, Marc. 8.
 23. Hundedagene begynde.

Markeder.

1. Rødby, Heltøst, Randers, i 2 Dage Heste, Dvæg, Uld.
 Holstebro, i 2 Dage Kram.
 2. Slagelse, Bogense, Knudstrup Kro, Heste, Dvæg.
 6. Nyborg, Kram. Thisted, Kram. Aarhus, i 2 Dage Heste.
 7. Saxkjøbing, Heste, Dvæg.
 8. Nsløs Udmark, Heste, Kram, Trævare. Grenaa, Haand-
 værksvare, Heste, Dvæg.
 9. Vordingborg, Heste, Kram. Søby, Kram.
 13. Frederikshavn, Kram og andre Vare. Lemvig, Ribe, Heste.
 14. Salten By, Kram, Haandværksvare, Trævare, Høvebare,
 Dvæg, Heste.
 15. Odense, Kram.
 16. Nykjøbing (paa Kølster), Kram. Hjørring, Kram.
 21. Nykjøbing (paa Mors), i 2 Dage Kram, Heste, Dvæg. Na-
 riager, sædvanlige Vare.
 22. Svendborg, Kram.
 23. Skanderborg, Kram, Dvæg.
 26. Hadersleben, Kram, Fisk i 3 Dage.
 27. Kiøge, Kolding, Kram, Dvæg.
 28. Aarhus, i 3 Dage Kram.
 30. Frederiksfjund, Kram.

Stutteribesigtelser i Jylland:

9. 10.	Veite.	23. 24.	Hjørring.
12. 13.	Skanderborg.	27. 28.	Thisted.
15. 16. 17.	Randers.	29.	Nykjøbing (paa Mors).
19. 20.	Kold.	30. 31.	Skive.
21.	Nørre Sundby.		

Anmærkning om Stutteribesigtelserne i Jylland.

Bed Besigtigelseerne i Nykjøbing og Nørre Sundby kunne alene fremstilles Følhopper med Føl til Concurrance om de ved Placaten af 25 Februar 1837 anordnede forhøiede Præmier, samt unge Hingster til Bedømmelse. Lovrigt bliver paa hvert Besigtelsessted den første Dag foretaget Besigtelse af Hingster, samt Udbetaling af de ældre Følhoppe-Præmier, og paa den anden Dag Besigtelse af Følhopper med deres Føl. Doa skulle i Randers den anden Dag itkun fremstilles alle Hopper fra Randers Amt, norden for Fjorden, og paa den 3die Dag alle Hopper fra den Deel af Amtet, der ligger sønden for Fjorden, samt af Viborg, Aarhus og Skanderborg Amter, forsaavidt Bedøerne kunne stille deres Heste til Besigtelse i Randers.

August har 31 Dage. 1181

☉ indtræder i Jomfruen [mp] d. 23de Kl. 9, 40 M. Form.
 ☾ i Apog. d. 1te Kl. 7 Form., i Perig. d. 16de Kl. 1
 Form., i Apog. d. 28de Kl. 2 Efterm.
 Juld ☉ d. 2^{den} Kl. 10, 52 M. Form. (Maanesformørkelse).
 Sidste ☾ d. 10de Kl. 7, 9 M. Form.
 Ny ☉ d. 16de Kl. 10, 23 M. Efterm. (Solsformørkelse).
 Første ☾ d. 23de Kl. 10, 1 M. Efterm.

Mercur [♁] viser sig atter om Morgenen; den staaer i den største Deel af Maaneden 1-1 $\frac{1}{2}$ Time op før Solen, og er d. 15de i største vestlige Afvigelse fra samme. Den er ogsaa d. 15de, Kl. 2 $\frac{1}{4}$ Efterm., i Conjunction med Maanen [♁♄]; men da, efterdi det er Dag, ikke synlig.

Venus [♀] staaer op d. 1te Kl. 0, 39 M. Form., altsaa 3 Timer 28 M. før Solen; d. 31te Kl. 12, 59 M., d. e. 4 Timer 5 M. før Solens. Den er saaledes ogsaa denne Maaned Morgensstjerne. Dens Conjunction med Maanen [♀♄] indtræffer d. 13de Kl. 5 $\frac{1}{4}$ Efterm., altsaa om Dagen, og medens Venus er nede.

Mars [♂] culminerer d. 15de Kl. 5 $\frac{1}{4}$ Efterm., og gaaer ned allerede Kl. 9 $\frac{1}{2}$. Den sees saaledes kun først paa Aftenen; Conjunctionen med Maanen [♂♄] indtræffer d. 23de Kl. 5 $\frac{1}{2}$ Form. og bliver saaledes ikke at see, da Planeten er under Horizonten.

Jupiter [♃] culminerer d. 15de omtrent Kl. 7 Efterm. gaaer ned Kl. 10 $\frac{3}{4}$ Efterm.; den er altsaa kun først paa Aftenen paa Himlen. Dens Conjunction med Maanen [♃♄] indtræffer om Dagen d. 24de Kl. 6, 52 M. Efterm.

Saturn [♄] culminerer d. 15de omtrent Kl. 8. Efterm. Den gaaer ned allerede Kl. 11 $\frac{3}{4}$ og bliver altsaa kun synlig i Aftentimerne. Saaledes sees ikke dens Conjunction med Maanen [♄♄] d. 26de Kl. 1 $\frac{1}{2}$ Form.

Uranus [♅] culminerer d. 15de Kl. 2 Form., staaer op Kl. 8 $\frac{1}{4}$ Efterm., er altsaa næsten hele Natten paa Himlen. Dens Conjunction med Maanen [♅♄] indtræffer d. 6te Kl. 6 $\frac{3}{4}$ Form. altsaa efter Solens Dygang.

1841.

August

Dagenes Navne	Solen ☉	Høivande									
		Opg.			Uedg.			Form.		Efterm.	
		ℓ. M.	ℓ. M.	ℓ. M.	ℓ. M.	ℓ. M.	ℓ. M.	ℓ. M.	ℓ. M.		
213 1 S. 8 S. e. Trinit.	4 7 0 6 0	8 4	11 17	11 39							
214 2 M. Hannibal	4 9 0 5 56	8 2	—	0 1							
215 3 Ti Nicodemus	4 10 0 5 52	8 0	0 21	0 36							
216 4 D. Dominicus	4 12 0 5 47	7 58	0 52	1 7							
217 5 T. Osvaldus	4 14 0 5 41	7 56	1 25	1 38							
218 6 F. Chr. Forkl.	4 16 0 5 35	7 54	1 51	2 5							
219 7 L. Donatus	4 18 0 5 28	7 52	2 21	2 37							
220 8 S. 9 S. e. Trinit.	4 20 0 5 21	7 50	2 52	3 9							
221 9 M. Romanus	4 22 0 5 13	7 48	3 25	3 43							
222 10 Ti Laurentius	4 24 0 5 4	7 46	4 1	4 23							
223 11 D. Herman	4 25 0 4 55	7 44	4 46	5 14							
224 12 T. Clara	4 27 0 4 45	7 41	5 41	6 22							
225 13 F. Hippolytus	4 29 0 4 35	7 39	7 10	7 58							
226 14 L. Eusebius	4 31 0 4 25	7 37	8 44	9 26							
227 15 S. 10 S. e. Trinit.	4 33 0 4 13	7 34	10 0	10 33							
228 16 M. Rochus	4 35 0 4 2	7 32	11 3	11 31							
229 17 Ti Anastatus	4 37 0 3 49	7 30	11 56	—							
230 18 D. Agapetus	4 38 0 3 37	7 28	0 20	0 44							
231 19 T. Sebaldus	4 40 0 3 23	7 25	1 5	1 26							
232 20 F. Bernhard	4 42 0 3 10	7 23	1 44	2 3							
233 21 L. Salomon	4 44 0 2 55	7 20	2 20	2 40							
234 22 S. 11 S. e. Trinit.	4 46 0 2 41	7 18	2 57	3 14							
235 23 M. Zachens	4 48 0 2 26	7 15	3 33	3 54							
236 24 Ti Bartholomæus	4 50 0 2 10	7 13	4 15	4 37							
237 25 D. Ludvig	4 52 0 1 54	7 11	5 1	5 31							
238 26 T. Frencus	4 54 0 1 37	7 8	6 8	6 51							
239 27 F. Gebhardus	4 56 0 1 21	7 5	7 36	8 22							
240 28 L. Levise	4 58 0 1 3	7 3	9 4	9 38							
241 29 S. 12 S. e. Trinit.	5 0 0 0 46	7 0	10 10	10 34							
242 30 M. Benjamin	5 2 0 0 28	6 58	10 57	11 19							
243 31 Ti Bertha	5 4 0 0 9	6 55	11 39	11 56							

eller Høstmaaned.

Datum.	Ålder.	Tusmærke og Maaneskin.											
		Aftentimer.					Paaf. Morgent.						
		6	7	8	9	10	11	0	1	2	3	4	5
1	14												
2	15												
3	16												
4	17												
5	18												
6	19												
7	20												
8	21												
9	22												
10	23												
11	24												
12	25												
13	26												
14	27												
15	28												
16	29												
17	1												
18	2												
19	3												
20	4												
21	5												
22	6												
23	7												
24	8												
25	9												
26	10												
27	11												
28	12												
29	13												
30	14												
31	15												

Stjernesked.

IV.

Dgfaa i denne Maaned har man i den senere Tid iagttaget periodiske Stjernesked, nemlig mellem den 9de og 12te August, og især Natten mellem den 11te og 12te. Saavel ved disse Stjernesked, som ved dem, der vise sig i November, er det paafaldende, at deres Baner, forsaavidt man har kunnet bestemme dem, pegge næsten alle mod samme Punct af Verdensrummet, hvorfra de altsaa synes at komme, og det, uagtet dette Punct forandrer i Nat- tens Løb betydeligt sin Stillning med Hensyn til Horizonten, paa Grund af Jordens Om- dreining.

Dag, aft. fra 4-31 2. 8. 6 M.	Dagens Længde		Tusmærket				Nattens Længde.		Nat. til. fra 4-31 2. 8. 27 M.
	2.	M.	begynder	ophører	2.	M.	2.	M.	
1	15	57	3	13	8	58	6	16	
11	15	19	3	35	8	34	7	3	
21	14	36	3	57	8	7	7	52	
31	13	51	4	20	7	39	8	43	

1. 8 Sønd. e. Trin. De falske Propheter, Matth. 7.
 8. 9 Sønd. e. Trin. Den utroe Huusfoged, Luc. 16.
 15. 10 Sønd. e. Trin. Jesus præder over Jerusalem, Luc. 19.
 22. 11 Sønd. e. Trin. Pharisæeren og Tolderen, Luc. 18.
 29. 12 Sønd. e. Trin. Den Døve og Stumme, Mark. 7.
 23. Hundedagene ende.

Markeder.

3. Lemvig, Heste, Qvæg, Kram, Trævare. Ribe, Qvæg.
 4. Ringkjøbing, Heste, Qvæg. Skive, Qvæg, Heste, Kram.
 5. Vorhøuse, Qvæg og andre Varer.
 12. Fredericia, Heste, Qvæg, Kram.
 27. Dalager, Heste, Qvæg, Kram.

Stutteribesigtigelse.

2 og 3. Sølstebro. 6 og 7. Varde.

De Uafhængige.

En Kat, et Murrelbyr og en Hund vilde engang gjøre sig frie og uafhængige af Menneskets Herredømme og drog til Skoven. Det kom nu til Spørgsmaal om, hvorledes de skulde benytte deres Frihed. Jeg vil lægge mig efter Rov og Lyveri, sagde Ratten. Jeg, sagde Murrelbyret, vil gaae hen og sove et Aarstid. Og jeg, vare Hundens Ord, — jeg vil søge mig en Herre.

Friheden kommer indenfra. Hvo, som ikke har den saaledes, kan ikke bruge sin Uafhængighed og ikke vedligeholde den.

I England, fortælles der, var et Sted Kirkehoffens Ringetoug gaaet itu. Klokkeren meldte dette til een af Menighedens Forstandere og forespurgte sig, om der skulde anskaffes et nyt Reeb, eller det gamle skulde bindes sammen igjen. For at faae dette Spørgsmaal forhandlet og afgjort, sammenkalbte Forstanderen sine Colleger til et Møde, ved hvilket der efter Sædvane blev holdt et officielt Maaltid, der kostede Kirkens Kasse 12 Pund Sterling eller over 100 Rbd. dansk. Hvo paa Beslutningen saldt saaledes ud, at, saasom Kirken var for fattig til at anskaffe et nyt Ringetoug for Diebliffet, saa maatte det gamle indtil videre bindes sammen igjen.

Det er forsvækkeligt dyrt i England. Høes os koster dog Sligt altid noget mindre.

J. A. Wilson. Sculp.

(Eternaret.)

September 1860

Monday, September 1st. A fine day. The weather was very pleasant. We went for a walk in the park and saw many beautiful flowers. The children were very happy and played for hours. We also had a picnic under a big tree. The food was very good and we all enjoyed it. The day was very pleasant and we all had a good time.

Tuesday, September 2nd. A cloudy day. The weather was not so good as yesterday. We went to the market and bought some fresh vegetables. The children went to school and had a very good day. We also went to the church and attended a service. The sermon was very interesting and we all enjoyed it. The day was very busy and we all had a lot to do.

Wednesday, September 3rd. A sunny day. The weather was very nice. We went to the beach and had a picnic. The children were very happy and played for hours. We also went to the beach and had a picnic. The children were very happy and played for hours. We also went to the beach and had a picnic. The children were very happy and played for hours.

Thursday, September 4th. A cloudy day. The weather was not so good as yesterday. We went to the market and bought some fresh vegetables. The children went to school and had a very good day. We also went to the church and attended a service. The sermon was very interesting and we all enjoyed it. The day was very busy and we all had a lot to do.

Friday, September 5th. A sunny day. The weather was very nice. We went to the beach and had a picnic. The children were very happy and played for hours. We also went to the beach and had a picnic. The children were very happy and played for hours. We also went to the beach and had a picnic. The children were very happy and played for hours.

September har 30 Dage.

☉ indtræder i Vægten [$\cap$] d. 23de Kl. 6, 16 M. Form.
 ☾ i Perig. d. 13de Kl. 7 Form., i Apog. d. 25de Kl. 4 Form.
 Fulb ☉ d. 1de Kl. 2, 24 M. Form.
 Sidste ☾ d. 8de Kl. 3, 3 M. Efterm.
 Ny ☉ d. 15de Kl. 6, 52 M. Form.
 Første ☽ d. 22de Kl. 2, 22 M. Efterm.
 Fulb ☽ d. 30de Kl. 5, 9 M. Efterm.

Mercur [☿] er d. 9de Kl. 1 $\frac{1}{2}$ Efterm. i den øverste
 Conjunction med Solen [☿☉] og d. 15de Kl. 8 $\frac{1}{2}$ Efterm.
 i Conjunction med Maanen [☿☾]; men den bliver, efterdi
 den staaer hele Maaneden nær Solen, ikke mærkelig.

Venus [♀] staaer op d. 1de Kl. 1, 1 M., d. e. 4 Timer
 5 M. før Solen; d. 30de Kl. 2, 17 M., d. e. 3 Timer 45 M.
 før Solen. Den er altsaa fremdeles Morgenstjerne. Under
 dens Conjunction med Maanen [♀☾] d. 12de Kl. 8 $\frac{3}{4}$ Form.
 bedækkes den af Maanen; dog vil denne Bedækning, formedelst
 Dagslyset, ikke kunne iagttages med det blotte Øie.

Mars [♂] viser sig fremdeles kun først paa Aftenen,
 i det den culminerer midt i Maaneden Kl. 4 $\frac{1}{2}$ Efterm. og
 gaaer ned Kl. 8 Efterm. Da den desuden har betydelig
 sydlig Declination, staaer den lavt. Conjunctionen med Maanen
 [♂☾] indtræffer d. 21de kort efter Midnat, altsaa først efter
 at Mars er gaaet ned.

Jupiter [♃] culminerer midt i Maaneden, omtrent
 Kl. 5 Efterm., gaaer ned Kl. 8 $\frac{3}{4}$ Efterm. Den er saaledes
 kun i kort Tid synlig, og staaer desuden fremdeles lavt paa
 Himlen. Dens Quadratur med Solen [♃☉] indtræffer
 d. 3de Kl. 11 $\frac{3}{4}$ Efterm.; dens Conj. med Maanen [♃☾] d. 21^{de}
 Kl. 7, 25 M. Form., altsaa medens Jupiter er nede.

Saturn [♄] culminerer midt i Maaneden Kl. 6 Efterm.
 gaaer ned Kl. 9 $\frac{3}{4}$ Efterm. Den er altsaa kun synlig først
 paa Aftenen. Dens Conjunction med Maanen [♄☾] ind-
 træffer d. 22de Kl. 9 $\frac{3}{4}$ Form., altsaa paa en Tid, da Saturn
 er nede og det desuden er Dag.

Uranus [♅] er i Opposition d. 15de Kl. 11 $\frac{1}{4}$ Form.;
 den er i denne Maaned saaledes bedst synlig, og staaer i
 Stjernebilledet Riske, henimod Vandmanden. Dens Conjunction
 med Maanen [♅☾] indtræffer d. 9de Kl. 10 $\frac{1}{2}$ Form. Den
 er anden Gang i Conjunction med Maanen [♅☾] d. 29^{de}
 Kl. 3 $\frac{1}{4}$ Efterm.

1841.

September

Aarsdags nummer	Dagens Navne	Solen ☉						Høivande	
		Opp.		i Syd			Uedg.	Førn. Efterm.	
		ℓ. M.	ℓ. M.	ℓ. M.	ℓ. M.	ℓ. M.	ℓ. M.	ℓ. M.	
244	1 D. Egidius	5 6	11 59 51	6 53	—	0 11			
245	2 L. Elisa	5 8	11 59 32	6 50	0 29	0 42			
246	3 F. Seraphia	5 10	11 59 12	6 48	0 56	1 11			
247	4 L. Dr. Jul. Mar.	5 12	11 58 53	6 45	1 24	1 37			
248	5 S. 13 S. e. Trinit.	5 13	11 58 33	6 42	1 51	2 6			
249	6 M. Magnus	5 15	11 58 13	6 40	2 21	2 37			
250	7 Li Robert	5 17	11 57 53	6 37	2 56	3 14			
251	8 D. Mariae Føds.	5 19	11 57 33	6 35	3 37	4 2			
252	9 L. Gergonius	5 21	11 57 13	6 32	4 26	4 55			
253	10 F. Burchard	5 23	11 56 52	6 29	5 27	6 13			
254	11 L. Hillebert	5 25	11 56 31	6 27	7 4	7 52			
255	12 S. 14 S. e. Trinit.	5 27	11 56 11	6 24	8 35	9 16			
256	13 M. Gyprianus	5 29	11 55 50	6 21	9 53	10 22			
257	14 Li † Dphwielse	5 31	11 55 29	6 19	10 50	11 17			
258	15 D. Tamperdag	5 33	11 55 8	6 17	11 41	—			
259	16 L. Euphemia	5 35	11 54 47	6 14	0 3	0 22			
260	17 F. Lambert	5 37	11 54 26	6 11	0 42	1 0			
261	18 L. Chr. 8 Fødsel	5 39	11 54 5	6 8	1 19	1 34			
262	19 S. 15 S. e. Trinit.	5 41	11 53 44	6 6	1 51	2 7			
263	20 M. Tobias	5 43	11 53 23	6 3	2 25	2 47			
264	21 Li Mathæus	5 44	11 53 2	6 0	3 4	3 24			
265	22 D. Mauritiuſ	5 46	11 52 41	5 58	3 45	4 10			
266	23 L. Vinus	5 48	11 52 20	5 56	4 31	4 58			
267	24 F. Tecla	5 50	11 51 59	5 53	5 31	6 12			
268	25 L. Cleophas	5 52	11 51 39	5 50	6 57	7 38			
269	26 S. 16 S. e. Trinit.	5 54	11 51 19	5 47	8 19	9 0			
270	27 M. Cosmus	5 56	11 50 58	5 46	9 34	10 3			
271	28 Li Venceslaus	5 58	11 50 38	5 42	10 27	10 46			
272	29 D. St. Michel.	6 0	11 50 19	5 40	11 7	11 28			
273	30 L. Hieronymus	6 2	11 49 59	5 37	11 40	11 56			

eller Fiskemaaned.

Dagnum	Måned	Tusmørke og Maaneskin.													
		Aftentimer.						Paaf. Morgent.							
		5	6	7	8	9	10	11	0	1	2	3	4	5	6
1	☉														
2	17														
3	18														
4	19														
5	20														
6	21														
7	22														
8	☽														
9	24														
10	25														
11	26														
12	27														
13	28														
14	29														
15	☉														
16	1														
17	2														
18	3														
19	4														
20	5														
21	6														
22	☽														
23	8														
24	9														
25	10														
26	11														
27	12														
28	13														
29	14														
30	☉														

De af Dyrkredsens Stjernebilleder, der i Efteraarstemaanederne vise sig paa den sydlige Himmel, ere: Skytten, Steenbullen, Vandmanden, Fiske, Bødderen, Lyren og Tvillingerne; men desuden vise sig Ornen, Regulus og Orion m. fl.

Dag, aft. fra 1-30 2 N. 12 M.	Dagens Længde.		Tusmørket				Nattens Længde.	
	z.	m.	begynder	ophører	z.	m.	z.	m.
1	13	47	4	22	7	37	8	47
11	13	2	4	43	7	9	9	36
21	12	16	5	3	6	41	10	24
30	11	35	5	21	6	18	11	5

268 27 276
03-1741-1746

1841.

September.

-
5. 13 Sønd. e. Trin. Samaritanen og Leviten, Luc. 10.
 12. 14 Sønd. e. Trin. De 10 Syedalske, Luc. 17.
 19. 15 Sønd. e. Trin. Ingen kan tjene to Herrer, Matth. 6.
 26. 16 Sønd. e. Trin. Entens Søn af Nain, Luc. 7.

Markeder.

1. Slagelse, Heste, Dvæg.
2. Lundsby, Heste, Fæ, Kram.
3. Østvad Kro, Heste.
9. Næstved, Vestervig, Heste, Dvæg. Skanderberg, Varde, i 2 Dage Heste, Dvæg.
14. Kliplov, Heste, Dvæg.
15. Lerup, i 2 Dage Kram, Heste, Dvæg. Braarup Gede, Mærager, Ribbe, Kram, Trævare.
16. Roeskilde, Holstebro, Dvæg. Veile, Heste, Dvæg.
17. Skjelskør, Kram, Heste, Dvæg, Frugt. Nalborg, Honning, Bødre.
21. Korsør, Nysted, Hobro, Hadersleben, i 3 Dage Kram, Fømarked.
22. Holmgaards Birk, Kreature, hjemmegjort Menkram.
23. Ringsted, Egeskov, Kram, Heste, Dvæg, Korn, Føbevarer. Viborg, Kram, Trævare.
24. Grenaa, Haandværksvare, Heste, Dvæg. Ribbe, Korn, Kram, Heste. Skive, Dvæg.
28. Storeheddinge, Kram, Heste. Skagen, Heste, Dvæg. Salten By, Kram, Haandværksvare, Trævare, samt Høbevarer, Dvæg, Heste. Nørrebok, Heste, Dvæg, Trævare.
29. Horsens, sædvanlige Vare. Varde, i 2 Dage Kram.
30. Svendborg, Lam, Gæs. Skive, Rugmarked. Sønderborg Dvæg.

Ligesom Barnet vorer fra sine Klæder, saaledes vore Nationerne fra deres ældre Indretninger og Love. I den Dragt, som påsede Drengen, kan Unglingen ikke røre sig; og, naar et Folk skal bevæge sig frit, maae dets offentlige Foranstaltninger og Statens hele Indretning være påsende til dets Standpunct i Udvikling.

Hvorledes kan man lære at kjende sig selv? Ved at handle. Forsøg at gjøre din Pligt, saa veed Du strax, hvad der er ved Dig.

Det er en stor og almindelig Feil, at man anseer sig for mere end man er, og ikke nøjsom statterer det, som man virkelig er.

October har 31 Dage. 1781

◉ indtræder i Skorpionen [M] d. 23de Kl. 2, 26 M. Efterm.
 ☾ i Perig. d. 10de Kl. 8 Efterm., i Apog. d. 22de Kl. 10 Efterm.
 Sidste ☾ d. 7de Kl. 10, 2 M. Efterm.
 Ny ☽ d. 14de Kl. 5, 16 M. Efterm.
 Første ☽ d. 22de Kl. 9, 52 M. Form.
 Tuld ☽ d. 30de Kl. 6, 48 M. Form.

Mercur [♄] staaer op efter Solen og gaaer ned kort Tid efter samme, den sees saaledes iffe; d. 26 Kl. 12³/₄ Efterm. er den i Conjunction med Maanen [♄♁]; d. 25de Kl. 9 er den i den største østlige Afvigelse, men vil, som omtalt, iffe blive synlig, fordi dens sydlige Declination, der er betydeligen større end Solens, bevirker, at den gaaer ned selv da Kl. 4, 55 M., d. e. ifkun 20 M. efter Solens Nedgang.

Venus [♀] staaer op d. 1ste Kl. 2, 20 M., d. e. 3 Timer 44 M. før Solen d. 31te Kl. 3, 58 M. d. e. 3 Timer 10 M. før Solen. Den vedbliver saaledes at være Morgenstjerne. Dens Conjunction med Maanen indtræder d. 12de Kl. 6, 39 M., altsaa kort efter Solens Opgang. Den vil saaledes sees den Dag i Morgenstunden nær Maanen.

Mars [♂] culminerer midt i Maanedens Kl. 4¹/₄ Efterm. men gaaer ned allerede Kl. 7¹/₄ Efterm. Den er altsaa endnu mindre mærkelig, end i forrige Maaned og hverken dens Conj. med Saturn [♄♁] d. 17de Kl. 3 Efterm., eller med Maanen [♄♁] d. 19de kort før Midnat, bliver synlig.

Jupiter [♃] culminerer d. 15de Kl. 3¹/₂ Efterm., gaaer ned Kl. 7, er altsaa kun kort efter Solens Nedgang paa Himlen. Den er i Conj. med Maanen [♃♁] d. 18de ved Midnat, altsaa da Jupiter er nede.

Saturn [♄] er i Syd d. 15de Kl. 4¹/₄ Efterm., gaaer ned Kl. 7¹/₂, sees altsaa kun først paa Aftenen. Er d. 19de Kl. 8, 54 M. i Conjunction med Maanen [♄♁], altsaa efter dens Nedgang.

Uranus [♅] culminerer midt i Maanedens Kl. 9¹/₄ Efterm., gaaer ned Kl. 3¹/₂ Form.; den sees altsaa den største Deel af Natten, er d. 26de Kl. 10 Efterm. i Conj. med Maanen [♅♁], hvilkens Conjunction altsaa vil kunne iagttages.

1841.

October

Søndags	Datum	Dagens Navne	Solen ☉						Høivande				
			Opg.		i Syd			Nedg.		Form.	Efterm.		
			ℓ.	ℳ.	ℓ.	ℳ.	ℓ.	ℳ.	ℓ.	ℳ.	ℓ.	ℳ.	
274	1 ℑ.	Remigius	6	4	11	49	40	5	34	—	0	11	
275	2 ℓ.	Ditlev	6	6	11	49	21	5	32	0	23	0	37
276	3 ℓ.	17 S. e. Trinit.	6	8	11	49	2	5	29	0	52	1	8
277	4 ℳ.	Franciscus	6	10	11	48	44	5	27	1	23	1	40
278	5 Ti	Placidus	6	12	11	48	26	5	24	1	58	2	19
279	6 D.	Kr. Fr. C. Chr.	6	14	11	48	8	5	22	2	39	3	1
280	7 ℓ.	Amalia	6	16	11	47	51	5	19	3	25	3	50
281	8 ℑ.	Ingeberg	6	18	11	47	34	5	16	4	17	4	47
282	9 ℓ.	Dionysius	6	20	11	47	18	5	14	5	20	5	8
283	10 ℓ.	18 S. e. Trinit.	6	22	11	47	2	5	11	6	55	7	42
284	11 ℳ.	Fr. 4 Fødsel	6	24	11	46	47	5	9	8	25	9	0
285	12 Ti	Maximilian	6	26	11	46	32	5	6	9	34	10	6
286	13 D.	Angelus	6	28	11	46	18	5	4	10	32	10	54
287	14 ℓ.	Calixtus	6	30	11	46	4	5	1	11	16	11	37
288	15 ℑ.	Hedevig	6	32	11	45	51	4	59	11	57	—	—
289	16 ℓ.	Gallus	6	34	11	45	38	4	56	0	15	0	33
290	17 ℓ.	19 S. e. Trinit.	6	36	11	45	26	4	54	0	51	1	8
291	18 ℳ.	Luc. Evang.	6	38	11	45	15	4	51	1	26	1	44
292	19 Ti	Flyttedag	6	40	11	45	4	4	49	2	4	2	20
293	20 D.	Henrik	6	42	11	44	53	4	47	2	40	2	58
294	21 ℓ.	11000 Jfr.	6	45	11	44	44	4	44	3	19	3	41
295	22 ℑ.	Cordula	6	47	11	44	35	4	42	4	5	4	27
296	23 ℓ.	Søren	6	49	11	44	26	4	39	4	54	5	27
297	24 ℓ.	20 S. e. Trinit.	6	51	11	44	19	4	37	6	8	5	47
298	25 ℳ.	Crispinus	6	53	11	44	12	4	35	7	26	8	1
299	26 Ti	Amandus	6	55	11	44	5	4	32	8	34	9	9
300	27 D.	Sam	6	57	11	44	0	4	30	9	38	10	1
301	28 ℓ.	Dr. M. S. Jfr.	6	59	11	43	55	4	28	10	19	10	39
302	29 ℑ.	Narcisus	7	1	11	43	51	4	26	10	58	11	14
303	30 ℓ.	Landgr. L. Ch.	7	4	11	43	48	4	23	11	32	11	49
304	31 ℓ.	21 S. e. Trinit.	7	6	11	43	45	4	21	—	0	8	8

eller Sædemaaned.

Datum	Måned	Tusmørke og Maaneskin.														
		Aftentimer.							Paafølg. Morgent.							
		4	5	6	7	8	9	10	11	0	1	2	3	4	5	6
1	16															
2	17															
3	18															
4	19															
5	20															
6	21															
7	☾															
8	23															
9	24															
10	25															
11	26															
12	27															
13	28															
14	☀															
15	1															
16	2															
17	3															
18	4															
19	5															
20	6															
21	7															
22	☾															
23	9															
24	10															
25	11															
26	12															
27	13															
28	14															
29	15															
30	☀															
31	17															

Ligeſom nogle Stjernebilleder aldrig gaar ned hos os her i Norden, ſomme andre iſte op over Horizonten, de omgive Verdens Sydpol.

Dag, aft. fra 1-31 2 15 M.	Dagens Længde.		Tusmørket				Nattens Længde.	
	Æ.	M.	begynder	ophører	Æ.	M.	Æ.	M.
1	11	30	5	23	6	15	11	10
11	10	45	5	42	6	51	11	53
21	9	59	6	3	5	26	12	39
31	9	15	6	22	5	5	13	20

Nat.-tit. fra 1-31
2 10 M.

3. 17 Sønd. e. Trin. Den Battersottige, Luc. 14.
 10. 18 Sønd. e. Trin. Hvís Søn er Christus, Matth. 22.
 17. 19 Sønd. e. Trin. Den Bærkbrudne, Matth. 9.
 24. 20 Sønd. e. Trin. Drulluskåderne, Matth. 22.
 31. 21 Sønd. e. Trin. Den kongelige Mand, Joh. 4.
 19. Glyttedag.
 28. Prindsesse Carolines Fødselsdag.

Markeder.

1. Tidsø, Gaasemarked. Assens, Lam, Gæs, Odense. Kram, (kun for Odense og Nyborgs Handlende). Sarkjøbing, Ebeltoft, Haandværksvare, Heste, Dvæg, Hiørnsholm.
 5. Gaaborg, Lam, Gæs. Løffen, Dvæg. Thyholm ved Sunds-Drav, Heste, Dvæg, Dravare, hjemmegjorte Alenware. Vrangbæk, Slagteqvæg. Assens, Heste, Dvæg, Kram, Dravare. Ribe, Dvæg. Løgstør, Kram, Dravare.
 6. Ringkjøbing, Kram, Heste. Sjørup, Kreature Landbovare.
 7. Nykjøbing (paa Falkter), Kram. Søby, Slagteqvæg. Hadsund, i 2 Dage Heste, Fæ, Kreature, Korn, Dravare, hjemmegjort uldent Tøi og Lærred, Pottemagervare; Markedet holdes den første Dag paa den søndre Side af Fjorden, og den anden Dag paa den nordre Side. Vinderstev, Heste, Dvæg, Kram, Kolding, Kram, Dvæg.
 8. Holbæk, Dv. Frederikshavn, Heste, Dv. Hølstebro, Dv., Kram.
 12. Korsør, Nykjøbing (i Ddsherred), Heste, Dvæg. Stege, Kram, Heste, Dvæg. Løse, i 2 Dage Heste, Kreaturer, Uld- og Fedevarer. Nykjøbing (paa Mors). Nørre Sundby, Slagteheveder. Knudsirup Kro, i 2 Dage Bondekrum. Randers, i 8 Dage alle Slags Vare, Uldmarked. Herrebergbæk, Dvæg, Dravare. Lemvig, Heste, Dvæg, Kram, Dravare.
 13. Aalborg, i 3 Dage Dvæg. Thisted, Kram. Mariager, sædvanlige Vare. Tyrsting, Heste, Dvæg.
 14. Nyborg, Kram, Heste, Dvæg, Korn- og Fedevarer. Hjerring, Slagteqvæg. Ribe, Heste, Veile, Kram.
 15. Rallundborg, Ønsbjerg, Vordingborg, Heste, Kram. Kierseminde, Kram, Heste, Dvæg, Korn, Fedevarer. Søby, Kram. Aarhus, Dvæg.
 19. Bogense, Kram, Heste, Dvæg, Korn, Fedevarer. Dronningslund eller Hællerup, Dvæg. Høbro, Nørre Collemorten, alle Slags Kreature. Løgstør, Dvæg.
 20. Roeskilde, Ringkjøbing, i 3 Dage Kram, Heste, Dvæg.
 21. Præsto, i 2 Dage Kram, Dvæg. Middelfart, Kram, Heste, Dvæg, Korn, Fedevarer. Skanderborg, Kram, Dvæg.
 22. Hølsinger, Dvæg. Halsby, Kram, Dravare, Heste, Dvæg. Varde, Heste, Dvæg. Viborg, Dvæg. Sønderborg, Dvæg.
 26. Skjelskjer, Heste Dvæg, Victualier. Assens, Kram, Heste, Dvæg, Korn, Fedevarer. Rødby, Løsten Kro, Kreaturer. Veile, Heste, Dvæg.
 27. Ribe, Dvæg.
 28. Gaaborg, Kram, Heste, Dvæg, Korn, Fedevarer. Maribo, Christiansbøde, i 2 Dage Lærred, Saugevare, Avlingsproducter.
 29. Frederiksborg eller Hillerød, Rjøge, Rudkjøbing, Kram, Heste, Dvæg, Korn, Fedevarer. Nykjøbing (paa Mors) Slagteheveder, Gæs. Sønderomme, Heste, Dvæg, Bondevarer.

November har 30 Dage. 181

☉ indtræder i Skytten [♏] d. 22de Kl. 10, 57 M. Form.

☽ i Verig. d. 4de Kl. 6 Efterm., i Upog. d. 20de Kl. 6 Form.

Sibste ☾ d. 6de Kl. 5, 4 M. Form.

Mj ☽ d. 13de Kl. 6, 19 M. Form.

Første ☽ d. 21de Kl. 7, 1 M. Form.

Fuld ☽ d. 18de Kl. 7, 28 M. Efterm.

Mercur [☿] forbliver fremdeles usynlig, da den nærmer sig Solen, med hvilken den træder i den nedre Conjunction [☿☉] d. 16de Kl. 2³/₄ Efterm., efter denne Tid vil den først vise sig om Morgenen og staae mod Slutningen af Maanedens omtrent 2 Timer tidligere op end Solen. Dens Conjunction med Maanen [☿♁] indtræder d. 13de Kl. 6¹/₄ Efterm.

Venus [♀] staaer op d. 1te Kl. 4, 1 M. Form., d. e. 3 Timer 7 M. før Solen; d. 30te Kl. 5, 44 M., d. e. 2 Timer 22 M. før Solen. Den viser sig altsaa som Morgenstjerne, og dens Conjunction med Maanen [♀♁], d. 11te Kl. 6, 45 M. Form., vil saaledes kunne iagttages.

Mars [♂] culminerer Kl. 3³/₄ Efterm. og gaaer ned Kl. 7¹/₂; den sees altsaa kun først paa Aftenen. Den 18de Kl. 4 om Morgenen, er den i Conjunction med Maanen [♂♁] og passerer da nær forbi Maanen, men denne Conjunction bliver, fordi Himmellegemerne da ikke ere oppe, ikke synlig hos os.

Jupiter [♃] culminerer d. 15de omtrent Kl. 1³/₄ Efterm., gaaer ned Kl. 5¹/₂, den bliver altsaa knapt synlig strax efter Solens Nedgang. Dens Conjunction med Maanen [♃♁] indtræffer d. 15de Kl. 6, 55 M. Efterm.; men Jupiter er allerede da nede.

Saturn [♄] culminerer d. 15de Kl. 2, 24 M. Efterm., er nede allerede Kl. 6, og sees saaledes kun de første Par Timer efter Solens Nedgang. Dens Conjunction med Maanen [♄♁] indtræffer d. 16de Kl. 10¹/₄ Form., og sees saaledes ikke.

Uranus [♅] culminerer d. 15de Kl. 7³/₄ Efterm., gaaer ned Kl. 1¹/₂ Form., sees altsaa den første Deel af Natten. Den er d. 23de Kl. 6¹/₄ Form. i Conjunction med Maanen [♅♁], altsaa paa en Tid, da Uranus er nede.

1841. November

Dagens Dagorden	Datum	Dagens Navne	Solen ☉						Høivande				
			Opg.		i Syd		Nedg.		Form.		Efterm.		
			z.	W.	z.	W.	z.	W.	z.	W.	z.	W.	
305	1 M.	Alle Helgen	7	8	11	43	43	4	19	0	26	0	45
306	2 Ti	Alle Sjæle	7	10	11	43	43	4	17	1	4	1	26
307	3 D.	Hubertus	7	12	11	43	42	4	15	1	46	2	9
308	4 F.	Otto	7	14	11	43	43	4	13	2	30	2	53
309	5 F.	Malachias	7	16	11	43	45	4	11	3	17	3	45
310	6 L.	Leonhard	7	18	11	43	47	4	9	4	12	4	44
311	7 S.	22 S. e. Trinit.	7	20	11	43	50	4	7	5	21	5	58
312	8 M.	Claudius	7	22	11	43	55	4	5	6	38	7	16
313	9 Ti	Theodor	7	24	11	44	0	4	3	7	55	8	29
314	10 D.	Abelheid	7	26	11	44	5	4	1	9	0	9	32
315	11 F.	Mort. Bisp.	7	29	11	44	12	3	59	10	1	10	25
316	12 F.	Torfilb	7	31	11	44	20	3	57	10	49	11	9
317	13 L.	Arcadius	7	33	11	44	28	3	55	11	30	11	52
318	14 S.	23 S. e. Trinit.	7	35	11	44	37	3	53	—	—	—	0 12
319	15 M.	Leopold	7	37	11	44	48	3	52	0	31	0	49
320	16 Ti	Dthenius	7	39	11	44	59	3	50	1	7	1	26
321	17 D.	Anianus	7	41	11	45	10	3	49	1	44	2	4
322	18 F.	Hesychnus	7	43	11	45	23	3	47	2	20	2	40
323	19 F.	Elisabeth	7	45	11	45	36	3	45	2	57	3	16
324	20 L.	Volfmarus	7	47	11	45	51	3	44	3	40	4	5
325	21 S.	24 S. e. Trinit.	7	49	11	46	6	3	42	4	31	4	53
326	22 M.	Pr. fr. Ferd.	7	51	11	46	21	3	41	5	22	5	51
327	23 Ti	Clemens	7	53	11	46	38	3	40	6	20	6	51
328	24 D.	Chryfogonus	7	55	11	46	55	3	39	7	19	7	52
329	25 F.	Catharina	7	57	11	47	13	3	37	8	24	8	54
330	26 F.	Conrad	7	59	11	47	32	3	36	9	20	9	44
331	27 L.	Facundus	8	1	11	47	52	3	35	10	9	10	33
332	28 S.	1 S. i Advent	8	2	11	48	12	3	34	10	58	11	21
333	29 M.	Saturninus	8	4	11	48	33	3	33	11	42	—	—
334	30 Ti	Chr. 6 Fødsel	8	6	11	48	55	3	32	0	8	0	30

eller Slagtemaaned. 1881

Datum.	Ålter.	Tusmørke og Maaneskin.															
		Aftentimer.								Paafølg. Morgent.							
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	0	1	2	3	4	5	6
1	18	[Shaded]															
2	19	[Shaded]															
3	20	[Shaded]															
4	21	[Shaded]															
5	22	[Shaded]															
6	☾	[Shaded]															
7	24	[Shaded]															
8	25	[Shaded]															
9	26	[Shaded]															
10	27	[Shaded]															
11	28	[Shaded]															
12	29	[Shaded]															
13	☽	[Shaded]															
14	1	[Shaded]															
15	2	[Shaded]															
16	3	[Shaded]															
17	4	[Shaded]															
18	5	[Shaded]															
19	6	[Shaded]															
20	7	[Shaded]															
21	☾	[Shaded]															
22	9	[Shaded]															
23	10	[Shaded]															
24	11	[Shaded]															
25	12	[Shaded]															
26	13	[Shaded]															
27	14	[Shaded]															
28	☽	[Shaded]															
29	16	[Shaded]															
30	17	[Shaded]															

Dag. aft. fra 1-30 1 E. 45 M.	Dagens Længde.		Tusmørket				Nattens Længde.		Nat. tilt. fra 1-30 1 E. 32 M.
	E.	M.	begynder E.	M.	ophører E.	M.	E.	M.	
1	9	11	6	24	5	3	13	23	
11	8	30	6	43	4	45	14	0	
21	7	53	7	1	4	30	14	33	
30	7	26	7	16	4	22	14	55	

1841. *Gen* November. 255

7. 22 Sønd. e. Trin. Jesus prædiker om Salighed, Matth. 25.
14. 23 Sønd. e. Trin. Statten's Mønt, Matth. 22.
21. 24 Sønd. e. Trin. Den blodfottige Qvinde, Matth. 9.
28. 1 Sønd. i Adb. Jesu Indtog i Jerusalem, Matth. 21.
28. Dronning Sophia Magdalenas Fødselsdag.

Markeder.

2. Nysted, Ribe, Qvæg.
3. Svendborg, Kram, Heste, Qvæg, Korn, Fedevarer. Rye, Heste, Qvæg, Ribe, Qvæg.
4. Fredericia, Heste, Qvæg, Kram.
5. Sorø, Odense, Heste, Qvæg, Korn, Fedevarer. Klintofte, Heste, Qvæg. Hølstebro, Qvæg.
9. Slagelse, Høbro, Lemvig, Heste, Qvæg, Kram, Travare.
10. Nykjøbings (paa Falster), Heste, Qvæg.
11. Skive, Heste, Qvæg, Gæs, Travare.
12. Næstved, Heste, Qvæg.
16. Ringsted, Kolding, Qvæg.
19. Hølsted, Heste, Qvæg.
23. Hølbæk.
24. Maribo, Kram, Heste, Qvæg.
26. Slangerup, Kram, Heste, Qvæg, Haandværksvarer.
30. Frederiksfund, Kram, Heste.

Den døende Sømand.

En Skibspræst sad hos en Sømand, som skulde døe, og, efter længe at have talt hjærligt til ham, endte han saaledes: Nu Sø, vær ved frit Mod! om seie Tid vil Du vaagne op i Himmerig. Det skulde jeg ikke haabe, sagde Matrosen. Ih hvorfor det, min Sø? sagde Præsten; hvor vilde Du være hellere end der? — Nei, vedblev Sømanden, saa gif det ikke til med Net og Netsfærdighed, for jeg har været en stor Synder i mine Dage. — Den gode Sjælesørger fik Laarer i Dinene ved dette Svar; han klappede den Døende paa kinden og sagde: det var brav, min Gut! hold paa, hvad Du der sagde; det kunde nok hændes, at det ikke gif dig saa ilde endda.

Dg i Sandhed, Haabet kan, med Guds Hjælp, ikke være lukket for den, der i sit Hjerte giver den himmelske Netsfærdighed Medhold.

Dgsaa om den borgerlige Frihed gjælder dette Ord: I skulle kjende Sandheden, og Sandheden skal gjøre eder frie.

J. H. Wilson, G. 1840.

(Winteren.)

Rechnung über die Ausgaben

① ...
② ...
③ ...
④ ...
⑤ ...
⑥ ...
⑦ ...
⑧ ...
⑨ ...
⑩ ...

⑪ ...
⑫ ...
⑬ ...
⑭ ...
⑮ ...
⑯ ...
⑰ ...
⑱ ...
⑲ ...
⑳ ...

㉑ ...
㉒ ...
㉓ ...
㉔ ...
㉕ ...
㉖ ...
㉗ ...
㉘ ...
㉙ ...
㉚ ...

㉛ ...
㉜ ...
㉝ ...
㉞ ...
㉟ ...
㊱ ...
㊲ ...
㊳ ...
㊴ ...
㊵ ...

㊶ ...
㊷ ...
㊸ ...
㊹ ...
㊺ ...
㊻ ...
㊼ ...
㊽ ...
㊾ ...
㊿ ...

① ...
② ...
③ ...
④ ...
⑤ ...
⑥ ...
⑦ ...
⑧ ...
⑨ ...
⑩ ...

December har 31 Dage. 1481

○ indtræder i Steenbukken [♋] d. 21de Kl. 11, 39 M. Efterm.

♄ i Perig. d. 1ste Kl. 2 Efterm., i Apog. d. 17de Kl. 3 Efterm., i Perig. d. 29de Kl. 4 Efterm.

Sidste ☾ d. 5te Kl. 1, 6 M. Efterm.

Ny ☉ d. 12te Kl. 10, 25 M. Efterm.

Første ♀ d. 21de Kl. 3, 39 M. Form.

Fuld ☾ d. 28de Kl. 7, 25 M. Form.

Mercur [☿] er d. 4de Kl. 2 $\frac{3}{4}$ Form. i sin første vestlige Afvigelse fra Solen; den staaer ogsaa da op Kl. 6, 8 M. Form., altsaa 2 Timer 4 M. før Solen, længere hen i Maaneden staaer den dog senere op, d. 31te Kl. 7, 57 M. altsaa 36 M. før Solen. Dens Conjunction med Maanen [☿♄] indtræffer d. 10de Kl. 9 Form., altsaa om Dagen.

Venus [♀] staaer op d. 1ste Kl. 5, 47 M., d. e. 2 Timer 20 M. før Solen, d. 31te Kl. 7, 24 M., d. e. 1 Time 9 M. før Solen; den er saaledes vel Morgenstjerne; men mindre mærkelig, end forhen. Dens Conjunction med Maanen [♀♄] indtræffer d. 11te Kl. 7, 8 M. Form., altsaa inden Solens Dpgang; men bliver dog næppe synlig, da det er kun noget over 1 $\frac{1}{2}$ Dag før Nymaane.

Mars [♂] culminerer d. 15de Kl. 3 $\frac{1}{2}$ Efterm., og gaaer ned Kl. 7 $\frac{3}{4}$ Efterm. Dens Conjunction med Maanen [♂♄] indtræffer d. 17de Kl. 11 Form., og bliver saaledes ikke synlig.

Jupiter [♃] er d. 23de Kl. 3, 39 M. i Conjunction med Solen [♃♄]; den staaer hele Maaneden nær samme, er før det Meste kun om Dagen paa Himlen og bliver saaledes ikke synlig. Den 13de Kl. 2 $\frac{1}{2}$ Efterm. er den i Conjunction med Maanen [♃♄].

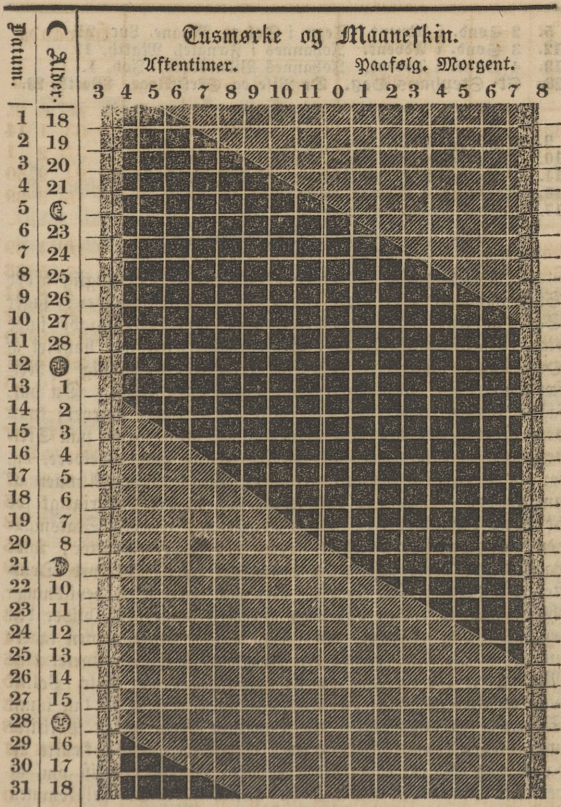
Saturn [♄] kommer d. 27de Kl. 10 $\frac{1}{4}$ Form. i Conjunction med Solen [♄♄]; den staaer hele Maaneden nær Solen og bliver derved ikke synlig. Den 13de Kl. 2 $\frac{1}{2}$ er den i Conjunction med Maanen [♄♄].

Uranus [♅] culminerer d. 15de Kl. 5 $\frac{3}{4}$ Efterm., og er d. 12te Kl. 4 Efterm. i Quadratur [♅☉]; den gaaer ned omtrent Kl. 11 $\frac{1}{2}$ Efterm. Den er altsaa kun synlig i Aftentimerne. Dens Conjunction med Maanen [♅♄] indtræffer d. 10de Kl. 3 Efterm., altsaa om Dagen.

1841. December

Søndags	Datum	Dagens Navne	Solen ☉			Høivande	
			Opg.	i Syd	Nedg.	Form.	Efterm.
						z. M.	z. M.
335	1 D.	Arnold	8 7	11 49 17	3 31	0 53	1 14
336	2 L.	Bibiana	8 9	11 49 40	3 30	1 37	2 1
337	3 F.	Evend	8 11	11 50 4	3 29	2 24	2 50
338	4 L.	Barbara	8 12	11 50 28	3 28	3 15	3 39
339	5 S.	2 S. i Advent	8 14	11 50 53	3 28	4 10	4 39
340	6 M.	Nicolaus	8 15	11 51 18	3 27	5 7	5 33
341	7 Ti	Agathon	8 17	11 51 44	3 26	6 4	6 34
342	8 D.	Marie Undf.	8 18	11 52 10	3 26	7 8	7 42
343	9 L.	Rudolph	8 19	11 52 37	3 26	8 17	8 50
344	10 F.	Judith	8 21	11 53 5	3 25	9 24	9 57
345	11 L.	Damasus	8 22	11 53 33	3 25	10 24	10 53
346	12 S.	3 S. i Advent	8 23	11 54 1	3 25	11 18	11 37
347	13 M.	Lucia	8 24	11 54 29	3 25	11 57	—
348	14 Ti	Crispus	8 25	11 54 58	3 25	0 18	0 37
349	15 D.	Tamperdag	8 26	11 55 27	3 25	0 55	1 13
350	16 L.	Lazarus	8 27	11 55 56	3 25	1 29	1 48
351	17 F.	Albina	8 28	11 56 26	3 25	2 5	2 25
352	18 L.	Dr. Lovise	8 29	11 56 56	3 25	2 40	2 59
353	19 S.	4 S. i Advent	8 29	11 57 26	3 25	3 16	3 33
354	20 M.	Abraham	8 30	11 57 55	3 26	3 51	4 14
355	21 Ti	Thomas	8 31	11 58 25	3 26	4 38	4 56
356	22 D.	Japetus	8 31	11 58 55	3 27	5 17	5 40
357	23 L.	Forlacus	8 32	11 59 25	3 27	6 5	6 33
358	24 F.	Adam	8 32	11 59 55	3 28	7 5	7 38
359	25 L.	Juledag	8 32	0 0 25	3 28	8 19	8 57
360	26 S.	St. Steph.	8 32	0 0 55	3 29	9 30	10 0
361	27 M.	Joh. Evang.	8 32	0 1 25	3 30	10 31	10 59
362	28 Ti	Børnedag	8 32	0 1 54	3 31	11 26	11 51
363	29 D.	Noah	8 32	0 2 24	3 32	—	0 16
364	30 L.	David	8 32	0 2 53	3 33	0 42	1 7
365	31 F.	Sylvester	8 32	0 3 22	3 34	1 31	1 54

eller Christmaaned. 1781

Dag. aft. fra 1-31 23 M.	Dagens Længde.		Tusmørket				Nattens Længde.		Stat. tit. fra 1-31 15 M.
	℞.	℞.	begynder ℞. M.	ophører ℞. M.	℞.	℞.			
1	7	24	7	17	4	21	14	58	
11	7	3	7	30	4	17	15	14	
21	6	55	7	38	4	19	15	19	
31	7	1	7	41	4	26	15	13	

5. 2 Sønd. i Advent. Tegn i Sol og Maane, Luc. 21.
 12. 3 Sønd. i Advent. Johannes i Fangsel, Matth. 11.
 19. 4 Sønd. i Advent. Johannes Vidnesbyrd, Joh. 1.
 26. St. Stephans Dag. De Wise og Skriftkloge, Matth. 23.

Markeder.

9. Kalborg, Heste, Qvæg.
 10. Nørre Sundby, Heste, Qvæg.
 14. Præstø, i 2 Dage, Randers, i 2 Dage Heste.
 16. Karhuus, i 2 Dage Heste
 17. Varde, Kram, Travare.

Til Himmerigs Porte kom Sjælen af en mægtig af dødt Statsmand og vilde ind. Hvor tør Du komme her? sagde Sanct Peter, Millioners Klagemaal og Sukke raabe imod dig. Om Forladelse, sagde Statsmanden, jeg har handlet af Overbeviisning og haaber, at dette skal tjene mig til Retfærdiggjørelse, om jeg endogsaa skulde have feilet. Du har, sagde Petrus, undertrykt det Folk, der var Dig betroet; knust dets Rettigheder ved dine Bløddomme, lagt Kæster paa Skribenterne, bortstrømmet Ordets Frihed ved dine Speidere, og, for at Folket ikke skulde tænke, har Du forbudt Almuen at undervises. — Jeg var overbevist om, at det var rigtigt for at sætte Grænser for Nyhedssvindelen, svarede Statsmanden. — Du har udsuget Folket ved svære Skatter, fyldt Landet med Nød, og nægtet den ringe Mand Ret ved Domstolene, vedblev St. Peter. Det var efter Overbeviisning; thi Armod er lydig, og naar Bøvelen faaer Ret, bliver den trodsig. Jeg kender den, den friger meget, men taaler mere. — Du har forføret din Fyrste til Laster og styrket dine Medbeilere ved lovmægtige Beskyldninger; din hele Politikk var et Bæv af List og Undersundighed. — Det laa i mit System; jeg vilde holde mig paa min Post, og en Politikker maa vide at bruge sine Midler. — O Menneste! tænkte du sa albrig paa det evige Liv? — Jeg var overbevist om, at det ikke var til. — Du troer altsaa at have fuldkommen Ret, som jeg mærker, og kan efter din Mening nok komme i Himmerig. — Ja, jeg indseer virkelig ikke . . . Vel, men jeg tvivler om, at du taaler det; sig først til en Prøve igjennem Nøgleskullet. — Manden gjorde saaledes; men mødte en Straale af Sandhedens evige Lys, som gik brændende igjennem dens Væsen; den foer sammen og flygtede bort i uendelig Jammer, for at skjule sig i Afgrundens Mørke.

Om Almanakens Indretning og Brug.

Foranstaaende Almanak er bestemt til at give en fuldstændigere Underretning om Himmellegemernes Stilling o. s. v. i Aarets Løb, end den, som den sædvanlige Almanak, bestemt til Brug for Almuen, giver. Vi vide, at Mange, deels Landboere, deels Sømænd, have ikke ringe Kundskab om Himlen og jævnlig iagttage samme. Vi haabe, at disse her ville finde en hidtil savnet Veiledning og udvide deres Kundskab om Himmellegerne og disses Bevægelser. Imidlertid forudsætte vi herved ingen astronomiske Iagttagelser og have endog, som oftest, forbigaaet alle Phænomener eller Tilsyneladelser, som ikke kunne iagttages uden med Riffert. Dog, da en simplere Riffert let findes i Fleres Haand, nævne vi enkelte Phænomener, af særdeles Interesse, som kunne iagttages med en saadan. Kalenderen er, med Undtagelse af Tallene for Høivande, beregnet for Kjøbenhavn; men, hvorledes Tallene kunne henføres til ethvert andet Sted, derom giver denne Forklaring nærmere Oplysning.

I. Solen indtræder i Himmeltegnene. Det er bekjendt, at Solen tilsyneladende har en Dobbeltbevægelse: 1) den daglige, i Følge hvilken den een Gang i 24 Timer culminerer eller kommer i Syd, da vi kalde det Middag, og 2) den aarlige, i Følge hvilken den, i modsat Retning af denne daglige Bevægelse, nemlig fra Vest til Ost, gaaer i omtrent 365 $\frac{1}{4}$ Dag (et Aar) henover Himlen, eller imellem Fixstjernerne. Den Cirkel, Solen saaledes beskriver, kaldes *Ækliptika* og deles i 12 lige Dele eller Tegn, hvortil dog nuomstunder ingenlunde svare de Stjernebilleder af Dyres

Krebsen, hvoraf de have Navn. Saaledes er Bødderen den første Tolvteedel af Ekliptika, eller indtager dens første 30 Grader; det andet Tegn, Tyren, strækker sig fra 30 Gr. til 60 Gr. o. s. v., saa at alle 12 Tegn, hvert til 30 Gr., indtage Ekliptikas 360 Gr., hvori denne, som enhver anden Cirkel, deles. Tegnene følge paa hinanden saaledes og faae efterstaaende særegne Betegnelser:

0 ^o 30 ^o Bødderen V	180 ^o 210 ^o Vægten ♎
30- 60 Tyren ♉	210-240 Skorpionen ♏
60- 90 Tvillingen II	240-270 Skytten ♐
90-120 Krebsen ♋	270-300 Steenbøffen ♑
120-150 Løven ♌	300-330 Vandmanden ♒
150-180 Jomfruen ♍	330-360 Fiske ♓

Naar altsaa for Januar-Maaned findes, at Solen indtræder i Vandmanden (♒) den 20de Kl. 4, 30 Min. Form. betyder dette, at Solen ved det Klokket er i Ekliptika paa 300° eller at den har 300 Gr. Længde. Da paa Himmelsgloben Ekliptika er affat og inddeelt i Grader, bestemmer man saaledes, baade for de angivne Dage i hver Maaned og for de mellemliggende, Solens Sted paa Globen.

Fire Puncter af Ekliptika ere især mærkelige: Jærvdøgnspuncterne, Begyndelsespunctet af Bødderen og af Vægten, og Solhvervspuncterne, eller Begyndelsespunctet af Krebsen og Steenbøffen. Bødderpunctet er Foraars-Jærvdøgnspunctet, hvori Solen er omtrent d. 20de Marts. Hvis Straalebrydningen eller Refractionen ikke virkede, vilde Solen vise sig i den halve Deel af Døgnet over, i den anden halve Deel under Horizonten; deraf Navnet Jærvdøgn. I Efteraars-Jærvdøgnspunctet, eller Begyndelsespunctet af Vægten, er Solen omtrent den 23de Septbr. Solhvervspuncterne kaldes ogsaa Vendpuncter; naar Solens Middagsstue nemlig har stegnet ligesaa Aarets Begyndelse,

vil samme, efter at Solen, omtrent den 21de Juni, er traadt ind i Begyndelsespunctet eller 0 Gr. af Krebsen, atter aftage. Solen vender saaledes tilbage, og det nævnte Punct bliver Sommer-Solhvervpunctet for os og for alle Beboere paa den nordlige Deel af Jordkloden. Efter at Solens Middagshøide Dag for Dag er aftagen, vil den omtrent fra den 21de Decbr. atter tiltage; thi da indtræder Solen i 0 Gr. af Steenbukken, der er det andet Vendepunct eller Vinter-Solhvervpunctet. Ligesom vi have den længste Dag, naar Solen er i Sommer-Solhverv, have vi da den korteste Dag. Vi udpege her disse fire af Ekliptikas Puncter, hvilte ogsaa ansees som Begyndelsen af Aars-tiderne.

0° V. d. 20 Marts. Kl. 7, 10 M. Eftm. Foraar begynder

0° ♋ d. 21 Juni. Kl. 4, 16 M. Eftm. Sommer begynder

0° ♎ d. 22 Sept. Kl. 6, 16 M. Form. Efteraar begynder

0° ♏ d. 21 Dec. Kl. 11, 38 M. Eftm. Vinter begynder.

II. Maanen kommer i Perigæum og Apogæum. Da Maanebanen ikke er aldeles en Cirkel, ei heller dens Centrallegeme, Jorden, staaer nœie i Midten af Banen, vil den under hvert Omløb een Gang komme Jorden nærmest eller komme i Perigæum, som er et fra det Græske hentet Navn for Jordnærhed, og een Gang, i et modsat Punct af Banen, være længst fra Jorden eller i Apogæum d. e. Jordfjernhed. Maanen viser sig størst, naar den er nærmest Jorden eller i Perigæum, mindst i Apogæum, eller naar den er længst fra Jorden.

III. Maanestifterne. Maanen vil, som mørkt Legeme, og fordi den er dannet som en Kugle, kun belyses paa den Deel af dens Overflade, der vender mod Solen. Da den i sin Bane forandrer sin Stilling bestandigen, vil den stundom være i Banen mellem Solen og Jorden, og

altsaa, ligesom den vender sin lyse Side mod Solen, vende den mørke Side mod Jorden. I denne Stilling, hvor den viser sig fra Jorden i samme Tegns, ja nære i samme Grad af Ekliptika eller Solens Bane, som Solen, siges den at være i **Conjunction** med Solen, eller i **Nymaane**. Vi see den da ordentligviis ikke; thi Maanens mørke Side vil ikke skjæle sig behørigt fra Himlen, især da den staaer nær Solen, og dennes Lys altsaa blænder os. Staaer derimod Jorden mellem Solen og Maanen, vil denne vende sin belyste Side aldeles imod Jorden; vi see den da som en lys Skive, og siige, at det er **Fuldmaane**. Maanen er da i det Punkt af Ekliptika, der er modsat det Sted, Solen indtager, og er altsaa i **Opposition** med Solen. Fra Nymaane til Fuldmaane og omvendt fra Fuldmaane til Nymaane hengaae omtrent 15 Dage; og, ligesom Maanen tiltager fra Nymaane til Fuldmaane, saaledes at den faa Dage efter Nymaane blot er en smal Bue, dernæst viser sig som en Halvcirkel, senere udfyldes alt mere og mere til den hele Cirkel, den fremviser i Fuldmaane, saaledes aftager den efter Fuldmaane til at vise sig halvt belyst, dernæst som en smal Bue, indtil den atter nærmer sig Nymaane og saaledes forsvinder. Foruden Nymaane og Fuldmaane, der kaldes med et fælleds Navn **Syzygier**, mærke vi endvidere **Qvarteerskifterne**, af hvilke første **Qvarteer** indtræffer i tiltagende Maane, omtrent 7 Dage efter Nymaane, sidste **Qvarteer** omtrent 7 Dage efter Fuldmaane, altsaa i aftagende Maane. Disse **Qvarteerskifter** kaldes ogsaa **Qvadraturer**, fordi Maanen da staaer $\frac{1}{4}$ Cirkel (90 Gr.) eller en **Qvadrant** fra Solen. I Nymaane træder Maanen i Syd eller **culminerer** samtidigt med Solen, d. e. om Middagen, i første **Qvarteer** omtrent Kl. 6 Eftermiddag, i Fuldmaane ved Midnatstid, i sidste **Qvarteer** omtrent Kl. 6 om Formiddagen. De fire

nævnte Hovedstillinger, begge Syzgyierne og begge Qua-
draturerne, ere paa sædvanlig Maade angivne for hver
Maaned.

IV. Formørkelser. Hvis Maanen bevægede sig
nøiagtigt i Ekliptika eller Solens tilsyneladende Bane, vilde
den i enhver Conjunction eller Nymaane træde nsie mellem
Solen og Jorden. Den vilde altsaa unddrage i det Mindste
en Deel af Jorden Solens Lys, eller foraarsage en saakal-
det **Solformørkelse**. Paa en albeles anden Maade vilde
fremkomme en **Maaneformørkelse**. Jorden, som oplyses
af Solen, kaster sin Skygge ud i Himmelfrummet, i Ret-
ningen, modsat Solen; Maanen vil altsaa i Dyppositionen
eller Fuldmaane, forsaavidt den nsie træder i Forlængelsen
af den Linie, der forener Solens og Jordens Midtpuncter,
bedækkes af Jordens Skygge. Men Maanebanen ligger ikke
i samme Flade, som Jordbanen; Maanen vil altsaa sjeldent
vise sig nsie i Ekliptika, men kan staae over 5 Grader enten
over eller under samme; og saaledes vil den som oftest ikke
foraarsage enten Solformørkelse i Conjunctionen, eller under
Dyppositionen selv formørkes. Da man kan beregne til enhver
Tid Solens og Maanens Steder, seete fra Jorden, lader det
sig bestemme, hvorvidt Maanen i Nymaane og Fuldmaane staaer
Ekliptika saa nær, at Formørkelse finder Sted. Dette er
angivet i Almanaken ved Nymaane den 22de Jan., Fuldmaane
den 6de Febr., Nymaane den 21de Febr., Nymaane den
18de Juli, Fuldmaane den 2^{den} August og Nymaane den
16de August.

1) **Solformørkelsen** den 22de Januar indtræffer om
Eftermiddagen omtrent Kl. 6; men bliver kun synlig i en
Deel af Sydhavet; Formørkelsen er overalt partial og saa
ringe, at selv, hvor Formørkelsen viser sig størst, vil ikke
mere en $\frac{4}{10}$ af en Tomme d. e. af de 12 ligestore Dele,

hvori man tænker sig Solens Tværlinie deelt, være formørket.

2) **Maaneformørkelsen**, der indtræffer Natten mellem den 5te og 6te Februar, er total. Da Maaneformørkelser vise sig overalt lige, er der ingen anden Forskjel, uden forsaavidt Maanen for en Deel Steder paa Jorden ikke er oppe; men, da Fuldmaane indtræffer hos os noget efter Midnat, vil Formørkelsen finde Sted, medens Maanen er over Horizonten. I Kjøbenhavn begynder Formørkelsen Kl. 1, 11 Min. Form.

begynder den totale Formørkelse Kl. 2,	8	—	—
ophører den totale Formørkelse Kl. 3,	46	—	—
ender Formørkelsen Kl. 4,	43	—	—

For de øvrige Steder i Landet vil den indtræffe til andre Klokketiet, eftersom disse ligge østligere eller vestligere end Kjøbenhavn. Da et Uhr paa et østligere Sted er forud for Kjøbenhavns Tid, paa et vestligere Sted tilbage, vil denne Forskjel være at lægge til eller drage fra; saaledes tillægge vi til Kjøbenhavns-Klokketiet

for Ronne	8 Min.
---------------------	--------

vi fradrage

for Odense	9	—
----------------------	---	---

for Ribe	15	—
--------------------	----	---

altsaa begynder s. Gr. Formørkelsen, efter Ribe Tid Kl. 0, 56 M.

3) **Solformørkelsen** den 21de Februar bliver ikke synlig i Danmark; men viser sig i det nordlige Atlanterhav, Grønland, Island; i Følge den for Keikjavig beregnede Almanak vil Formørkelsen der begynde Kl. 9, 5 Min. Form.

ophøre Kl. 10,	23	—	—
----------------	----	---	---

Størrelsen er, hvor den er paa sit Høieste, i Nærheden af Grønland, $2\frac{1}{2}$ Tomme eller Tolvtedele af Solens Tværlinie, som ere formørkede.

4) **Solformørkelsen** den 18de Juli sees i Danmark, endvidere i Baffinsbugten, tildeels i Grønland, i Island, det nordlige Sishav, Norge, Sverrig, Finland, det europæiske Rusland, Preussen, Italien, Sydsland, den nordlige Deel af Storbritannien og Frankrig.

For Kjøbenhavn angiver den sædvanlige Almanak Formørkelsen til følgende Tider:

Formørkelsen begynder Kl. 3, 13 Min. Efterm.

— ender Kl. 4, 19 — —

to Tolvtebele af Solen ere formørkede. For Keifiavig paa Island angiver den for samme Sted beregnede Almanak:

Formørkelsen begynder Kl. 0, 29 Min. Efterm.

— ender Kl. 1, 3 — —

5) **Maaneformørkelsen** den 2^{den} Aug. er total; den begynder Kl. 8, 54 Min. Form. ender Kl. 0, 49 Min. Efterm.; men, da Maanen gaar ned omtrent Kl. 4 Form., vil Formørkelsen aldeles ikke blive synlig i Danmark.

6) **Solformørkelsen** den 16de August er, hvor den er paa det Høieste, næsten 5 Tommer; men den viser sig ifkun paa den sydlige Deel af Jorden, i Sydhavet og tildeels i Nyholland.

V. **Planeterne.** Vi sjælnes mellem de øvre Planeter, hvis Baner omgive Jordens Bane, og de nedre, som gaar indenfor Jordbanen, altsaa ere Solen nærmere end vor Jord; til denne sidste Klasse høre ifkun Mercur og Venus, som saaledes træde baade i øvre og nedre Conjunction med Solen; d. e. vise sig ved samme Punct af Ekliptika eller Equator, som Solen; men enten saaledes, at Planeten staaer hiinsides Solen, hvilket er den øvre Conjunction, eller imellem Sol og Jord, hvilket er den nedre Conjunction. Disse Conjunctioner, ligesom Conjunctionerne af Planeterne indbyrdes og med Maanen, endvidere de øvre

Planeters Opposition ere angivne efter Rectascension; altsaa er anført det Lidspunct, da Planeten staaer over eller under samme Punct af Equatoren, over eller under hvilket det andet Himmellegeme samtidigen staaer. Følgelig blive disse Conjunctioner at affætte paa Globen efter Equatoren. Særligt, da Planeterne, ligesaa lidet som Maanen, bevæge sig i Baner, der ligge nœie i Jordbanens Plan eller Ekliptika, ville disse Conjunctioner ingenlunde sædvanligen indtræffe saaledes, at begge Himmellegerne findes nœiagtigt paa samme Sted; det ene kan staae ofte flere Grader over eller under det andet, have flere Graders Declinations Forskjel; hvor de træffe nær sammen, saaledes at de vel endog kunne bedække hinanden, er dette særskilt antegnet. Dog ville Conjunctionerne i ethvert Tilfælde være til Veiledning, naar vi opsoge Planeterne paa Himlen, især Conjunctionerne med Maanen.

Mercur [♿] vil i Conjunctionerne med Solen ikke sees; i den øvre Conjunction vil den vel vende den lyse Side aldeles mod os; men Solens stærkere Lys vil ganske betage os det langt svagere reflecterede Lys af Mercur; desuden vilde dens synlige Diameter eller Tværlinie være ikkun liden, da Mercurs Afstand fra Jorden i den øvre Conjunction er Summen af dens og Jordens Afstande fra Solen, altsaa henimod 30 Millioner Mile. I den nedre Conjunction er Mercur os nærmere, nemlig omtrent kun 13 Millioner Mile fra Jorden, eller Forskjellen mellem Jordens og dens egen Afstand fra Solen; men den vender da sin mørke Side aldeles mod os, og bliver saaledes ikke synlig, ligesom Maanen ikke sees i Nymaane. Snarest vil den kunne iagttages ved dens største Afvigelse fra Solen, enten mod Ost eller Vest; i første Tilfælde vil den sees i Aftenstimerne, kort efter Solens Nedgang, og endnu i Aftenstæret;

i sidste Tilfælde staaer den op noget før Solen og sees i Morgenrøden. Ere vi først blevne opmærksomme paa Planeten, der viser sig kun som et lidet tindrende Punct paa den lyse Himmel, vil en Kikkert tillige kunne vise os dens særegne Lysstikelse, liig Maanens, og saaledes, at den vender den belyste Deel stedse mod Solen, et Beviis paa, at den er et mørkt Legeme, der faaer sit Lys fra Solen.

Langt mærkeligere end Mercur bliver Venus [♀], der sees som den meest glimrende Stjerne paa Himlen, men ogsaa stedse, da den er een af de nederste Planeter, nær Solen; den viser sig følgerigen, naar den er Astenstjerne, paa den vestlige Himmel, naar den er Morgenstjerne, paa den østlige Himmel, hvorfor den, som Solens Forløber, har faaet det betydningsfulde Navn *Lysbringeren*. Efter hvad der er nærmere antegnet for de enkelte Maaneder, er den Astenstjerne, indtil den, efter dens nedre Conjunction i Maimaaned, bliver Morgenstjerne. Dens største Afvigelse mod Ost og Vest ere ligeledes bemærkede; da viser den sig tydeligt, gjennem en endog simpel Kikkert, i sin halvbelyste Stikelse, liig Maanen i Kvarteerstjerne. Dens største Glans er endvidere bemærket; med denne viser den sig ingenlunde, naar den er aldeles belyst; thi da er den i den øverste Conjunction og saaledes langt borte fra Jorden; i den nederste Conjunction er den vel Jorden saare nær, i en Afstand af ikkun 6 Millioner Mile; men den vender da aldeles den mørke Side mod os, ligesom Maanen i Nymaane, og vil, fordi den staaer Solen nær og culminerer, eller er i Skyd samtidsigen med den, ikke sees. Det er omtrent 3 Uger nærmere Conjunctions-Tiden, end da den var i sin største Afvigelse, at den er endnu temmeligen nær Jorden, altsaa viser sig med en stor Tværlinie, men hvor tillige næsten Halvdelen af samme er belyst, saa at den

vifer sig meest glimrende for os. I den sidste Halvdeel af Marts og første Halvdeel af Juli vil den saaledes, i hiin Maaned som Aftenstjerne, i denne som Morgenstjerne, især vise sig med et stærkt Lys. Under saadanne Forhold har man endog, i det Mindste i de Egne, hvor Luften er klarere, seet den faste Skygge.

De øvre Planeter, af hvilke Mars [♂] er os nærmest, sees bedst nær Oppositionen. Jorden staaer da imellem Solen og Planeterne, og dennes Afstand fra Jorden er altsaa Forskjellen mellem Planetens Afstand fra Solen og Jordens Afstand fra samme. Mars er saaledes, i Følge et Middeltal, i Oppositionen ifkun $10\frac{1}{2}$ Million Mile borte fra Jorden. Den vil derfor vise sig særdeles tydeligt, og den vil desuden, da den ved Midnatstid culminerer, beqvemt kunne sees hele Natten og uhindret af Solen. Dens Opposition indtræffer i Aprilmaaned, som nærmere er antegnet i Kalenderen; men den er under denne Opposition, da Afstanden fra Jorden formedelst Mars's excentriske Bane er større end Middeltallet, nemlig over 12 Millioner Mile, mindre mærkelig end sædvanligt; ogsaa bevirker dens sydlige Declination (9 Gr.), at den ikke staaer høiere paa Himlen, end Solen omtrent den 25de Februar og 16de October. Dog vil den ved sit mærkelige rødagtige Skjær vise sig tydeligt mellem Stjernerne af Stjernebilledet Tomfruen, i hvilket den findes under Oppositionen. I Quadraturerne, hvori den kommer i Januar og Julimaaned, er den ikke aldeles belyst, men viser sig omtrent, som Maanen to Dage før Fuldmaane; under Oppositionen, ligesom naar den er nær Conjunctionen, viser den sig, som alle øvre Planeter, derimod aldeles belyst.

Planeterne Vesta [♁], Juno [♁], Ceres [♁], Pallas [♁], som gaae i Baner mellem Mars og Jupiter, ere alle usynlige for det blotte Øie, hvorfor de ogsaa stundom

kalbes teleskopiske Planeter. Vi bemærke derfor her ene deres Oppositioner, paa hvilken Tid de lettest ville opdages; dog hører selv da astronomiske Instrumenter og nøie Kundskab til deres Stilling, for at finde dem mellem de mangfoldige mindre Stjerner paa Himlen, hvilke de ligne i Udseende. Oppositionerne indtræffe saaledes:

Vesta's [☿♁] 22de October Kl. 4 $\frac{1}{4}$ Form.

Juno's [♁♁] 19de Marts Kl. 3 $\frac{1}{4}$ Efterm.

Ceres's [♁♁] 13de October Middag.

Pallas's [♁♁] 4de September Kl. 6 $\frac{1}{4}$ Efterm.

Jupiter vil let bemærkes, som den skønneste Stjerne paa Himlen, næst Venus; dog er den ikke saa funklende, og har desuden et mere guulagtigt Lys; den sees, som øvre Planet, desuden bedst i Oppositionen, og vil altsaa, naar den er klarest, staae op i Aftentimerne, være ved Midnatstid i Syd, gaae ned i Morgentimerne, altsaa være modsat den Stilling, Venus indtager. En blot nogenlunde god Riffert viser endvidere Jupiters Drabanter eller Maaner, 4 i Tallet, der jævnlig formørkes af Jupiter, ved at træde ind i dens Skygge, ligesom vor Maane under Maaneformørkelserne; eller ogsaa forarsage Formørkelsen paa Jupiter, som Maanen i Nymaane hos os frembringer Solformørkelse. Særskilt ere Jupiter-Drabanternes Immersioner eller Emerfioner, svarende til Begyndelsen og Enden af Maaneformørkelserne, ikke her antegnede, ei heller naar Drabanterne træde foran eller bag Jupiter; thi disse Phænomener, skjøndt af Bigtighed og Interesse for Astronomen, kunne ene iagttages med de Instrumenter, han har til Ræddighed.

Saturn [♄] er omgivet af syv Drabanter eller Maaner; dog mere mærkelig end herved, er den ved sin Ring, som i Aar vil sees ret fordeeltigt. Den er, ligesom Ju-

piter, i Juni Maaned i Opposition, og Ringen vil da, ligesom selve Planeten, vise sig tydeligt; ingenfinde see vi Ringen fritsvævende; men stedsse som en langagtig Ellipse; Arelforholdet mellem dennes store og mindre Arel er, under Oppositionen, som 9:4, og den mindre Arel eller Ring-Ellipsens Brede er saaledes endog lidet større end Planetens Lyærlinie.

Uranus [U], den fjerneste os bekjendte Planet i Solstyret, kan vel sees med blotte Øine; men er dog ikke klarere end en Stjerne af 5te til 6te Størrelse. Den vil saaledes maastee næppe bemærkes, uden af den, der er særdeles fortrolig med Himlen og forud nogenlunde nøie kjender Planetens Sted eller har affat det i et Stjernekaart.

VI. Datum, Dagenes Navne. Hiint er angivet paa hver Maanedes anden Side, deels paa sædvanlig Maade, deels som *Narsdag*; denne sidste har Interesse i flere Tilfælde, f. Ex. ved Renteberegninger. Vi nævne ogsaa her *Maanens Alder*, anført paa tredie Side, som viser, hvor mange Dage ere forløbne, siden Nymaane. Den 1ste Januar 1841 er saaledes den 9de Dag efter sidste Nymaane i Aaret 1840, nemlig den 23de December; 31te Januar har atter Tallet 9, forsaavidt det er den 9de Dag efter Nymaane, den 22de Januar 1841. *Dagenes Navne* ere de sædvanlige Helgennavne; kun have disse, som allerede er sædvanligt i Almanaken, deels maattet vige for Festsdagene, deels for de danske Kongers og Dronningers Fødselsdage siden 1660. At vælge en tidligere Epoche for disse f. Ex. fra den oldenborgske Stamme kaldtes til Danmarks Throne, vilde frembyde den Banfelighed, at man ikke nøie veed enkelte af disse høie Personers Fødselsdage; iøvrigt ere, foruden Deres Majestæters Kongens og Dronningens Fødselsdage, de kongelige Prindsers og Prindsessers Fødselsdage indførte, som sædvan-

ligt, ogsaa i denne Kalender. Hvor de enkelte Navne, der fortjene at bemærkes, ikke kunde faae Plads, ere disse særskilt henfattede paa 4de Side, under Evangelierne; f. Ex. Valborgsdag eller Voldermisse 1ste Mai, Hds. kongelige Høihed Prindsesse Carolines Fødselsdag 28de October.

VII. Solen ☉. For denne er angivet dens Dypgang og Nedgang, begge dog kun i Minuter; endvidere Culminations-Momentet, eller naar Solen kommer i Syd. De anførte Klokketider ere, som alle her i Kalenderen, den saakaldte Middeltid, hvorefter vore Uhre, som her gives en jævn Gang, maae rette sig. Solfkiven, hvis XII-Streg eller Middagslinie gaaer lige i Syd og Nord, vil derimod vise en anden Tid, den saakaldte sande Tid, der afviger saameget fra Middeltid, som det anførte Klokketid for Culminationstiden afviger fra Kl. 12, som Solfkiven viser, naar Solen culminerer. Denne Forskjel, der kaldes Tidsæqvationen, kan, som Almanaken viser, stige til henimod 15 Minuter i Midten af Februar, til endog over 16 Minuter i Begyndelsen af November; men saaledes, at i Februar culminerer Solen $\frac{1}{4}$ Time efter Kl. 12, i November over $\frac{1}{4}$ Time før Kl. 12. I denne Rubrik, og isvrigt, hvor et Klokketid mellem 12 og 1 skal angives, er valgt den hensigtsmæssigere Betegnelse af 0 Timer i Stedet for 12 Timer.

De for Solens Culmination anførte Tal ville gjælde for ethvert Sted i Danmark, hvilket derimod ikke er Tilfældet med Tallene for Solens Dypgang og Nedgang. Solen staaer nemlig fra Foraars-Jævndøgn til Efteraars-Jævndøgn tidligere op for de nordligere Steder, senere op for de sydligere; den gaaer ligeledes senere ned for hine, tidligere ned for disse; mellem Efteraars-Jævndøgnet og Foraars-Jævndøgnet forholder det sig omvendt. Disse Forandringer ere ikke ubetydelige; de andrage for Skagen over eet Kvarteer,

til sine Liber, saa at den længste Dag er i Skagen $\frac{1}{2}$ Time længere, den korteste Dag $\frac{1}{2}$ Time kortere end i Kjøbenhavn, for hvilket Sted Kalenderen er beregnet. Omstaaende Tabel, som ogsaa findes i den sædvanlige Almanak, angiver de Minuter, som saaledes blive at lægge til eller trække fra. Den angiver Rettelser blot for hver 14de Dag; men, da det her ifkun kommer an paa nærmeste Minut, vil man let kunne finde samme for de mellemliggende Dage.

Da Dvgangen og Nedgangen forandres, efter som Stedet ligger mere eller mindre nordligt, ville alle Steder under samme Brede have lige Dvgangs- og Nedgangs-Tid. Derfor passe ogsaa Rettelserne for de Steder, som ligge omtrent paa samme Brede, som de anførte; endvidere behøve de Steder, der ligge noget nær paa samme Brede, som Kjøbenhavn, ingen Rettelse; men for disse gjælde umiddelbart Almanakens Tal. Altsaa behøves ingen Rettelse for:

Varde, Veile, Kallundborg, Solbæk og Roeskilde, ei heller for Malmø og Lund i Sverrig, hvilke Steder omtrent ligge under samme Brede som Kjøbenhavn.

Sorsens, Fredriksfund og i Sverrige Landskrone ligge paa en Brede imellem Kjøbenhavns og Helsingørs, og for samme anvendes derfor den halve Rettelse, som er anført for Helsingør.

Som Helsingør ligge Ringkjøbing, Skanderborg, omtrent Nykjøbing i Ddsherred og Hillerød.

Som Randers Stederne Lemvig, Solstebro, Skive, Viborg, Grenaa.

Som Aalborg ligge Thisted, Nykjøbing paa Mors, Løgstor, Ribe.

Rettelsen for Ribe kan anvendes for Christiansfeld, Sadersleben, Assens, Odense, Nyborg, Korsør, Sla-

	Tæst til Dpg. Tæst fra Stebg.				Tæst fra Dpgangen. Tæst til Stebgangen.				Tæst til Dpg. Tæst fra Stebg.																	
	Jan.	Febr.	Marts	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.														
	6	20	3	17	2	16	30	13	27	11	25	8	22	6	20	3	17	31	14	28	12	26	9	23	7	21
Helsingør . . .	2	2	1	1	1	0	0	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1	0	0	1	1	1	1	2	2
Sladens . . .	6	5	4	2	1	0	1	2	3	4	5	6	6	6	5	4	3	2	1	0	1	2	4	6	8	6
Sladens . . .	9	3	6	4	2	1	1	3	5	6	8	10	9	8	6	4	3	3	1	1	2	4	6	8	9	10
Sladens . . .	14	12	9	6	3	1	2	4	7	10	13	15	16	15	13	10	7	4	2	1	4	6	7	12	15	16
	6	20	3	17	2	16	30	13	27	11	25	8	22	6	20	3	17	31	14	28	12	26	9	23	7	21
	6	20	3	17	2	16	30	13	27	11	25	8	22	6	20	3	17	31	14	28	12	26	9	23	7	21
Sladens . . .	2	2	1	1	1	0	0	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1	0	0	1	1	1	1	2	2
Sladens . . .	6	5	4	2	1	0	1	2	3	4	5	6	6	6	5	4	3	2	1	0	1	2	4	5	6	6

gelse, Skjelskjør, Nestved, Sorø, Ringsted, Storehedinge, Rjøge og for Christiansø.

Som Naxkor ligge Stæderne i Lolland og Falster; desuden Tønder, Slensborg, Sønderborg, Erøeskjøbing, Rudkjøbing.

Herefter vil Enhver, som befinder sig paa eet af de nævnte Stæder, let bestemme Solens Dvgang og Nedgang, ligesom ogsaa om han befinder sig paa hvilket som helst andet Sted, ved enten at anvende de anførte Rettelser, eller Tal, som ligge imellem samme, alt efter Beliggenheden af det Sted, hvor han opholder sig. Vi bemærke alene, at Tallene svare til Solens Midtpunct, saa at der maa tages Mellem-tallet mellem de to Diebliffe, da Dverranden af Solen og Underranden rører Horizonten.

VIII. Høivande er beregnet for Jyllands Vestkyst, da det for Beboerne der er især vigtigt at kunne forud bestemme Ebbe og Flod. Det er bekjendt, at ved Kysterne af de større Have spores en regelmæssig Stigen og Falden af Vandet, to Gange hvert Døgn. Fortsatte Jagttagelser godtgjøre, at denne Stigen og Falden paa en mærkelig Maade retter sig efter Maanens Culmination, eller naar den kommer i Syd. Noiagtigere Undersøgelser lære os endvidere, at Ebbe og Flod forårsages af den almindelige Tiltrækning, hvorved alle Legemer virke paa hinanden, og som er den, der holder Himmellegerne i deres Baner; at det er navnlig Maanen, som i denne Henseende virker paa vor Jord, og som maa virke stærkere paa de Dele af Jorden, der vende mod samme, end paa Jordens Midtpunct, svagere paa de Dele, der vende fra samme. Foraa vidt disse Dele ere det faste Land, mærkes ikke denne forskjellige Grad af Tiltrækning; men vel, naar det er Havet, der vil bevæge sig lidet mod Maanen d. e. stige noget over Landet,

paa de Steder, der vende mod Maanen; ligeledes vil Havet tiltrækkes mindre paa de modsatte Steder, end Jordens Centrum; det faste Land altsaa, om vi saa skulle udtrykke os, drages noget fra Havet, og dette vil altsaa ligeledes stige over samme paa de Dele af Jorden, der vende fra Maanen. Der bevirkes altsaa Flod, naar Maanen kommer lige overfor et Sted paa Jorden, eller ogsaa, naar samme blot træder i Stedets Meridian d. e. culminerer, kommer i Syd, og ligeledes, naar samme staaer lige modsat Stedet, gaaer igjennem dets Meridian under Polen, kommer i Nord; og en Bestemmelse af Maanens Culmination maatte altsaa lede os til at bestemme endvidere, naar det var Høivande.

Imidlertid virker Maanen ikke alene; men Solen tillige formedelst sin store Masse, skøndt den er langt mere fjernet end Maanen. Virkningen af Maanen eller Maanefloben, om vi saa kalde den, forener sig med Virkningen af Solen, eller Solfloben, naar Solen og Maanen ere i Conjunction, altsaa i Nymaane, da de saa ere samtidigen i Meridianen; endvidere vil ogsaa Maanefloben, forarsaget ved Maanens Gjennemgang igjennem Meridianen i Nord eller under Polen, forene sig med Solfloben, bevirket af Solens Komme i Syd eller Culmination over Horizonten, naar begge Himmellegerne staae i Opposition, d. e. i Fulbmaane. Vi indsee altsaa, at begge Himmellegerernes Virkning paa Havet forene sig i Sydygierne, men at de derimod tilbeels ophæve hinanden i Quadraturerne eller Kvarteerstifterne, hvor Solen indtræder i Meridianen 6 Timer før eller efter Maanens Culmination, og altsaa Solfloben eller det af Solen bevirkede Høivande træffer sammen med det Lavvande eller Ebben, som finder Sted mellem den foregaaende og nærmest følgende Maaneflod, og omvendt, Maanefloben falder sammen med Sol-Lavvande eller Sol-Ebben. Solfloben vil ei blot virke

til at forøge eller formindste Høivande, bevirket af Maanen; men den vil ogsaa fra Nymaane til første Qvarteer og fra Fulbmaane til sidste Qvarteer fremstygnde Høivande, derimod fra første Qvarteer til Fulbmaane og fra sidste Qvarteer til Nymaane forhale samme. **Maanens Alder**, der angives paa næste Side, eller hvormange Dage der ere hengaaede siden Nymaane, vil bestemme denne Fremstygning eller Forsinkelse af Høivande.

Man vil nu, paa Grund af disse Virkninger, forud kunne bestemme, naar Floden, der især retter sig efter Maanens Culmination, indtræffer; hvorhos vi dog maae lægge Mærke til, at Havet har en vis Ligeegyldighed mod Bevægelse, saa at Virkningen af Himmellegemernes Tiltrækning spores først senere, og at navnlig, selv i det frie Verdenshav, det største Høivande eller **Springfloden**, der foraaarsages af Solens og Maanens forenede Virkning i Nymaane og Fulbmaane, indtræffer senere end disse; i Nordøen er det Høivande, der indtræffer 1 til $1\frac{1}{2}$ Døgn efter Nymaane eller Fulbmaane, høieste Flod eller Springfloden.

Endnu mere forsinkes Floden for Steder, der ligge dybt inde i Bugter og Fjorde, da Havet behøver en vis Tid, for at naae op til samme. For saadanne Steder uleder man derfor af Jagttagerne den Tid, som hengaaer, inden Høivandet, beregnet for den frie Kyst, indtræder. Denne Tidsforskel kaldes **Havnetiden**.

De to Rubriker "Høivande" ere nu beregnede, i Følge Maanens og Solens Culminationer, for den frie Vestkyst af Jylland. Da fra Maanens Komme i Syd til dens næste Komme i Syd hengaaer omtrent 24 Timer 50 Minuter; og altsaa mellem to paa hinanden følgende Gjennemgange gennem Meridianen, den ene i Syd, den anden i Nord, 12 Timer 25 Minuter, indsee vi, at ordentligviis vil Høivande,

som nærmest retter sig efter Maanen, indtræffe to Gange i hvert Døgn; men at i et enkelt Døgn, omtrent hver 14de Dag, skyder et Høivande over til næste Dag. I nærværende Kalender, hvis Høivande er ansat baade for Formiddag og Eftermiddag, findes saaledes, at for enkelte Dage, f. Ex. 8de og 22de Januar er kun eet Høivande ansat; thi efter Høivande den 7de, Kl. 11, 36 Min. Efterm. følger et Høivande 12 Tim. 27 Min. senere, altsaa den 8de fort efter Middag, og det atter følgende Høivande indtræffer først efter næste Midnat, eller den 9de Kl. 0. 30 Min. Form.; ligeledes for den 22de, paa hvilken Dag ifkun om Formiddagen indtræffer Høivande.

Omstaaende Tabel indeholder Havnetiden for flere Steder paa Rigets Vestkyst, endvidere den Tid, der forløber mellem Høivande og det paafølgende Lavvande eller Ebbe.

Vi bestemme nu Ebbe og Flod for de nævnte Steder, efter følgende Regel.

1) Til Kalenderens Tal for Høivande lægges Havnetiden for det givne Sted;

2) Er denne Sum 12 Timer, er det Formiddag eller Eftermiddag, eftersom Høivande er taget for Formiddag eller Eftermiddag ud af Kalenderen;

3) Er Summen over 12 Timer, drages 12 Timer fra, og Resten bliver da et Eftermiddags-Klokkeslet, eller næste Dags Formiddags-Klokkeslet, eftersom af Kalenderen er taget Formiddags- eller Eftermiddags-Høivande.

4) Føies til dets Klokkeslet Tallet, som findes i Tabellen under Rubriken "Ebbe", findes Klokkeslettet for det følgende Lavvande, fra hvilket Klokkeslet vi dog, om fornødent gjøres, ogsaa drage 12 Timer.

Exempel. At finde Klokkeslettene for Høivande for Ugger den 4de Januar.

	Havne- tib.	Øbbe.
	℥. M.	℥. M.
Agger	4 9	5 19
Lorstmünde	3 34	5 35
Nyemindegab	2 41	5 48
Blaavands Huf	1 44	6 8
Hjerling	2 45	6 5
Nordby paa Fang	3 2	6 4
Fanges Vestkyst	1 31	6 10
Sønderhoe	2 22	6 42
Lift	2 21	6 15
Hoier Canal	3 19	6 36
Sydevesthorn	2 43	7 36
Dagebül	2 19	6 54
Wyck	2 43	6 21
Amrum	1 19	6 49
Seesand	0 50	6 54
Bongfiel	2 13	6 38
Bordlumfiel Gluse	2 42	8 37
Pelworm	1 57	6 14
Süderoog	1 10	6 44
Husum Havn	2 36	7 25
Ording	0 45	7 25
Rendsburg	7 42	7 18
Friederichsstadt	2 37	7 34
Tønning	2 1	7 11
Wollerwick	1 14	6 45
Blauort Sand	0 38	6 31
Norderpiep	0 50	6 18
Büsum, udenfor Havnen	1 21	6 15
Meldorf	1 32	7 45
Dicksander Gat, ved Sydenden af Flack- strømmen	1 1	6 50
Curhaven	1 8	6 53
Braunshüttel	1 58	7 14
Glückstadt	3 9	7 13
Bin Aue	3 47	7 34
Twielensfeth	3 57	7 27
Schulau	4 35	7 32
Blankenese	4 44	7 36
Altona	5 19	7 50

Kalenderen giver Høivande Kl. 7, 28 M. Fm.	Kl. 8, 12 M. Gft.
Agger "Havnetid" 4, 9	4, 9
Høivande den 4 ^{de} . . Kl. 11, 37 M. Fm.	Kl. 12, 21 M. Gft.
Træk fra	12
Høivande atter den 5 ^{te}	Kl. 0, 21 M. Fm.
Frie vi hertil "Ebbe" 5, 19	5, 19
findes Lavvande . . . . . Kl. 16, 56 M. Fm.	Kl. 5, 40 M. Fm.
	÷ 12

Lavvande den 4de . . Kl. 4, 56 M. Gft.

den 5te . . Kl. 5, 40 M. Fm.

Endvidere bør ved Høivande bemærkes, at samme vil blive større, naar Maanen er Jorden nærmest eller i Perigæum, end naar Maanen er længst fra Jorden eller i Apogæum. Jordens forskjellige Afstand fra Solen mærkes ogsaa noget paa Solfloden, saa at, naar Jorden er Solen nærmest eller i Perihelium, altsaa i Begyndelsen af Januar, vil Solfloden være noget større end naar den er i Aphelium, eller i Begyndelsen af Juli. Ogsaa er Maanens og Solens Stilling med Hensyn til Ækvatoren herved at føre i Regning; staae disse Himmelleger i Ækvatoren, eller Solen er i eet af Jævnbøgnspuncter, altsaa ikke har nogen Declination eller Afvigelse fra Ækvatoren, er dens Virkning størst, ligeledes Maanens Virkning, naar dens Declination er 0 Grader, eller den staaer i Ækvatoren. Efterstaaende lille Tabel giver Virkningen for Aarets Syzygier.

Jan.	{ ☉ d. 7de Gft. 0,97	April	{ ☉ d. 6te Fm. 0,97
	{ ☿ d. 22de Gft. 0,78		{ ☿ d. 21de Gft. 0,96
Feb.	{ ☉ d. 6te Fm. 1,05	Mai	{ ☉ d. 5te Gft. 0,82
	{ ☿ d. 21de Gft. 0,90		{ ☿ d. 21de Fm. 0,91
Marts	{ ☉ d. 7de Gft. 1,07	Juni	{ ☉ d. 4de Fm. 0,72
	{ ☿ d. 23de Fm. 0,97		{ ☿ d. 19de Fm. 0,91

Juli	$\left\{ \begin{array}{l} \text{☉ d. 3die Gft. 0,71} \\ \text{☽ d. 18de Gft. 0,99} \end{array} \right.$		Oct.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{☉ d. 14de Gft. 0,99} \\ \text{☽ d. 30te Fm. 0,92} \end{array} \right.$
Sept.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{☉ d. 1ste Fm. 0,88} \\ \text{☽ d. 15de Fm. 1,10} \\ \text{☽ d. 30te Gft. 0,93} \end{array} \right.$		Dec.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{☉ d. 12te Gft. 0,75} \\ \text{☽ d. 28de Fm. 0,94} \end{array} \right.$

Tallene, som her findes, ere Decimaltal, hvor de to Ciffre efter Komma betyde Hundrebedele. Vi see altsaa, at kun Fuldmaane 6de Februar, 7de Marts, Nymaane 16de August, 15de September forarsage større Flodhøider end efter Middeltal. Dog indtræder ogsaa Virkningen først omtrent 1½ Døgn senere end Nymaane eller Fuldmaane, saa at det er først det 3^{die} eller 4de Høivande, der følger paa samme, der saaledes vil blive betydeligt.

Hadde vi for de forskjellige Steder tillige angivet Vandets Stigen over Middelfstanden, under den Forudsætning, at Sol og Maane vare i Ækvatoren og i deres Middelfastande fra Jorden, vilde vi blot multiplicere med Tabellens Decimaltal, for at finde den til hvert enkelt Syzygie svarende Høide. F. Ex. for Wyc^t paa Föhr har man fundet, at Vandet stiger med et Middeltal, bestemt under hine Forhold, 4,8 Fod; samme vil altsaa for Nymaane d. 15de September være $4,8 \times 1,100 = 5,28$, eller lidet over 5½ Fod, for Fuldmaane d. 3^{die} Juli ifkun $4,8 \times 0,710 = 3,408$ altsaa iffe en gang 3½ Fod.

Det saaledes forud beregnede Høivande vil imidlertid deels kunne sørges og formindskes, deels kunne fremskyndes og forhales ved Vindene, og det er derfor kun, naar disses Virkning forener sig med Virkningen af Himmellegemernes Stilling, at Vandet stiger overordentligt og forarsager de Udelæggelser, som erfares ved de Kyster, der grændse til

Have, der have saadan Udstrækning, at Flod og Ebbe der opstaae.

IX. Tusmørke og Maanestien ere fremstillede saaledes, at man ved et let Overblik skjønner, hvorvidt det er lyst eller mørkt fra Solens Nedgang til dens Dypgang. Den 1te Januar gaaer Solen ned Kl. 3, 36 Min.; en Deel af Rubriken (omtrent $\frac{2}{3}$, svarende til den sidste Deel af Timen fra 3—4) under Tallet 3, er derfor besygtiget, ligeledes næsten Halvdelen af Rubriken 4; thi Tusmørket ophører Kl. 4, 28 Min. d. e. omtrent Kl. 4 $\frac{1}{2}$; men det er derpaa Maanestien indtil henimod Kl. 2 næste Morgen; aldeles Mørket begynder først da ved Maanens Nedgang og vedvarer til Tusmørket begynder omtrent Kl. 7 $\frac{3}{4}$; det er aldeles lyst omtrent Kl. 8 $\frac{1}{2}$, da Solen staaer op.

X. Søndagene og deres Evangelier, samt andre mærkelige Dage, som ikke kunde antegnes paa Maanedens anden Side, findes øverst paa den fjerde Side; endvidere findes Markederne, saaledes som de ere bestemte i den sædvanlige Almanak, men ordnede efter Datum. For Juli og August findes ogsaa de Dage her antegnede, paa hvilke Stutteribesigtigelseerne holdes.

Vi tilføie her endnu de Steder, hvorfor Torvedage og Ugemarkeder ere anførte i Almanaken:

Kjøbenhavn. Hestemarked om Onsdagen hver 14de Dag ved Trommesalen udenfor Vesterport.

Storehedinge. Torvedag hver Onsdag og Lørdag.

Bogense. Torvedag hver Torsdag.

Rudkjøbing. Torvedag hver Lørdag.

Hjørring. Torvedag første Lørdag i hver Maaned.

Sæby. Torvedag hver Tirsdag.

Ebeltoft. Torvedag hver Lørdag.

Grenaa. Torvedag hver Lørdag.

- Randers.** Torvedag hver Onsdag og Løvedag.
Skanderborg. Torvedag hver Tirsdag.
Fredericia. Torvedag hver Torødag.
Holstebro. Torvedag hver Tirsdag.
Lemvig. Torvedag hver Løvedag.
Kolding. Torvedag hver Tirsdag.
Ribe. Torvedag hver Løvedag.
Ringkjøbing. Torvedag hver Onsdag.
Varde. Torvedag hver Torsdag.
Veile. Torvedag hver Onsdag.
Viborg. Marked med Slagteqvæg hver Løvedag, udenfor
 Porten, fra 16de October til November Maanedes
 Udgang.
Sadersleben. Fæmarked Mandag og Fredag i den 4de,
 5de, 6de og 7de Uge efter Fasten.
-

De Smaastrykker, der udfylde det øvrige Rum paa
 4de Side og ligeledes ved Siden af Træsnittene paa Maa-
 nedens tredie Side, ere Undertegnede meddeelte af den Co-
 mitee, der har redigeret denne Kalenders øvrige Dele.

G. J. Arsin.

Kongehuset.

Kong Christian VIII, fød den 18 Septbr. 1786, besteg Tronen den 3 Decbr. 1839, formalet anden Gang med Dronning **Caroline Amalie**, Prindsesse af Slesvig-Holsteen-Sønderborg-Augustenburg, fød den 28 Juni 1796, formalet den 22 Mai 1815.

Søn af første Egteskab.

Kronprinds **Frederik Carl Christian**, fød den 6 October 1808.

Sødsfende.

- 1) **Juliane Sophie**, fød den 18 Februar 1788, formalet den 22 August 1813 med **Frederik Vilhelm Carl Ludvig**, Prinds af Hessen-Philippsthal-Barchfeld († den 30 November 1834).
- 2) **Louise Charlotte**, fød den 30 October 1789, formalet den 10 November 1810 med Landgreve **Vilhelm af Hessen-Cassel** (fød den 24 Decbr. 1787).

Børn.

- 1) **Marie Louise Charlotte**, fød den 9 Mai 1814, formalet den 11 September 1832 med Prinds **Friderich August af Anhalt-Desfau**.
- 2) **Louise Wilhelmine Frideriche Caroline Auguste Julie**, fød den 7 September 1817.
- 3) **Friderich Wilhelm Georg Adolph**, fød den 26 November 1820.
- 4) **Auguste Sophie Frideriche Marie Caroline Juliane**, fød den 30 October 1823.
- 3) **Frederik Ferdinand**, fød den 22 November 1792, formalet den 1 August 1829 med Kronprindsesse **Caroline**, fød den 28 October 1793.

Entefronning **Marie Sophie Frederike**, Datter af afdøde Landgreve **Carl af Hessen-Cassel**, fød den 28 October 1767, formalet med Kong **Frederik** den Sjette den 31 Juli 1790.

Børn.

- 1) **Caroline** (see ovenfor).
- 2) **Wilhelmine Marie**, fød den 18 Januar 1808, formalet anden Gang den 19 Mai 1838 med **Carl, Hertug af Slesvig-Holsteen-Sønderborg-Glücksberg**,

Louise Auguste, Hertuginde af Slesvig-Holsteen-Sonderborg-Augustenburg, Kong Christian VII's Datter, fød den 7 Juli 1771, formælet den 27 Mai 1786 med Hertug Friderich Christian († den 14 Juni 1814).
Børn.

- 1) Caroline Amalie (see ovenfor)
- 2) Hertug Christian Carl Friderich August, fød den 19 Juli 1798, formælet den 18 September 1820 med Louise Sophie Grevinde Danneffjold-Samsøe (fød den 22 September 1796).

Børn.

- 1) Frideriche Marie Louise, fød den 18 August 1824.
  - 2) Caroline Amalie, fød den 15 Januar 1826.
  - 3) Friderich Christian August, fød den 6 Juli 1829.
  - 4) Friderich Christian Carl August, fød den 22 Januar 1831.
  - 5) Caroline Christiane Auguste, fød den 2 August 1833.
- 3) Friderich August Emil, fød den 23 August 1800, formælet den 17 September 1829 med Henriette Grevinde Danneffjold-Samsøe.

Søn.

Friderich Christian Carl August, fød den 16 November 1830.

Det Geheime-Statsraad.

Hans Majestæt Kongen.

H. K. H. Prinds Frederik Ferdinand.

H. Exc. Hr. Johan Sigismund v. Møsting, Geheime-Statsminister.

H. Exc. Hr. Otto Joachim Greve af Moltke, Geheime-Statsminister og Præsident i det Slesvig-Holsteen-Lauenborgske Cancelli.

H. Exc. Hr. Paul Christian v. Stemann, Geheime-Stats- og Justitsminister, Præsident i det danske Cancelli.

H. Exc. Hr. Andreas Peter Conrad Greve af Rantzau-Breitenburg, Geheime-Statsminister.

H. Exc. Hr. Adam Wilhelm Greve af Moltke, Geheime-Stats- og Finantsminister.

H. Exc. Hr. Hans v. Krabbe-Larivius, Geheime-Statsminister, Chef for det udenlandske Departement.

Statistiske Optegnelser.

Meddeelte af C. U. David.

Kongeriget Danmarks Folkemængde.

Efter Folketællingen af 18de Februar 1834 levede i Danmark 1,223,797 Mennesker, hvoraf 605,278 vare Mandfolk og 618,519 vare Fruentimmer. Resultatet af Folketællingen, der fandt Sted den 1ste Februar 1840, er endnu ikke kommet til offentlig Kundskab, og man kan derfor ikke endnu med Bestemthed angive, hvor stor Folkemængden nu er. Men da man af de aarlige Lister over de Fødte og Døde i Danmark for Aarene fra 1834 til 1839 veed, at der i dette Lidsrum er født 67,644 flere end der ere døde*), saa kan man dog gjere sig en Forestilling derom, og man vil ikke være langt fra Sandheden, naar man ansætter Folke-

*) Overskuddet af de Fødte over de Døde var nemlig:

i 1834	11,972
1835	10,862
1836	10,186
1837	10,419
1838	12,388
1839	11,817
	<hr/>
	67,644

mængden i 1840 til omtrent 1,290,000 Mennesker. Smidlertid vil det i mange Henseender være interessant og lærerigt at erfare Resultatet af Folketællingen i 1840, og det er ogsaa at haabe, at det ret snart vil blive bekendtgjort i Fortsættelsen af det her udkommende Tabelværk. Man vil da ogsaa erfare, hvilke Forandringer i de sidste sex Aar ere foregaaede i de forskjellige Populationsforhold.

I 1834 levede nemlig i Danmark mod 1000 Mandfolk 1022 Fruentimmer, og af 1000 Mennesker overhovedet levede 205 i Kjøbstæderne (hvoraf igjen 97 i Kjøbenhavn) og 795 paa Landet. Af 1000 Mandfolk vare 632 ugifte, 337 gifte og 31 Enkemænd; af 1000 Fruentimmer vare 587 ugifte, 327 gifte og 86 Enker.

Sammenligner man disse Forhold med dem, der fandt Sted deels i Hertugdømmene, deels i de andre Skandinaviske Stater i 1835, i hvilket Aar der blev foretaget Folketællinger i de nævnte Lande*), saa faaer man følgende Sammenstilling. Mod 1000 Mandfolk levede:

---

*) Efter Folketællingen af 1de Febr. 1835 levede i Hertugdømmene 773,788 Mennesker, hvoraf 385,635 Mandfolk og 388,153 Fruentimmer.

I Sverrig levede 3,025,439 Mennesker, hvoraf 1,461,577 Mandfolk og 1,563,862 Fruentimmer.

I Norge levede efter Folketællingen den 29de Novbr. 1835 1,194,827 Mennesker, hvoraf 585,381 Mandfolk og 609,446 Fruentimmer.

i Danmark . . .	1022	Fruentimmer
i Hertugdømmene	1006	—
i Sverrig	1068	—
i Norge	1027	—

Af 1000 Mennesker levede:

i Danmark:	205	i Kjøbstæderne	og	795	paa Landet
i Hertugdømmene:	176	—	og	824	— —
i Sverrig:	96	—	og	904	— —
i Norge:	108	—	og	892	— —

Af 1000 Mandfolk vare:

i Danmark . . .	632	Ugifte	337	Gifte	31	Enkemænd
i Hertugdømmene	633	—	229	—	38	—
i Sverrig	619	—	349	—	32	—
i Norge	642	—	330	—	28	—

Af 1000 Fruentimmer vare:

i Danmark . . .	587	Ugifte	327	Gifte	86	Enfer
i Hertugdømmene	584	—	326	—	90	—
i Sverrig	580	—	328	—	92	—
i Norge	613	—	317	—	70	—

Man vil heraf see, at der i Danmark fandtes et forholdsmæssigt større Antal af Mandkønnet end i Norge og Sverrig, men et noget ringere Antal end i Hertugdømmene, hvor dette Forhold dog var usædvanligt gunstigt. At Befolkningen i Danmark, med Hensyn til Ligevægten imellem de forskjellige Køn, imidlertid var i en fordeelagtigere Stilling end i andre Lande, vil blive klart, naar vi tilføie, hvorledes Forholdet i saa Henseende var der. Mandfolkene forholdt

fig i Frankrig (1836) til Fruentimmerne som 1000:1037, i England (1831) 1000:1026, i Rusland (1836) 1000:1046, Saren (1834) 1000:1059, Baiern (1835) 1000:1051, Württemberg (1835) 1000:1049. Derimod var dette Forhold i Preussen i 1837 som 1000:1003.

Ogsaa med Hensyn til Befolkningens Fordeling imellem Stad og Land fandt et bedre Forhold Sted i Danmark end i de nærmeste Nabolande; men det er naturligt, at vi i denne Henseende staae tilbage for de Stater, hvor Industrien, der som oftest har sit Hovedsæde i Byerne, og Handelen, der næsten altid er concentreret i Stæderne, have taget et saa betydeligt Opving.

Forholdet af dem, som levede i Ugtestanden, var hos os omtrent det samme som i Sverrig og Hertugdømmene, men noget større end i Norge. Dog maae vi herved bemærke, at Ugtestakerne forholdsvis vare færre i de senere Aar end i en tidligere Periode; men dette har næsten overalt været Tilfældet, og kan langt fra ubetinget anses som beklageligt, ligesom det heller ikke nødvendigvis er nogen Hindring for Folkemængdens Tilvæxt; thi det kommer mindre an paa, at der fødes Mange, end at der dør Faa.

Fødslerne vare ogsaa i de nærmeste Aar, som gif forud for Folketællingen i 1834, aftagne i Sammenligning med en tidligere Epoke, thi Forholdet af de Fødte til Folkemængden var i Aarene 1824 til 1833

som 1 : 34, medens dette Forhold for den hele Aar-række, som ligger imellem Folketællingerne i 1801 og 1834, var som 1 : 31. I de sex sidste Aar, eller fra 1834 til Slutningen af 1839, er derimod Føds- lernes Antal igjen steget noget, vel nærmest som mid- delbar Folge af den store Dødelighed, der fandt Sted fra 1828 til 1833. Forholdet af de fødte til de Levende har nemlig fra 1834 til 1839 igjen været som 1 : 31.

Dødeligheden var, som vi allerede have bemærket, meget stor i de nærmeste Aar før Folketællingen i 1834. Medens der i Gjennemsnit af 1824 til 1828 kun om Aaret døde i Danmark 25,931 Mennesker, døde der i Gjennemsnit af 1829 til 1833 aarligen 34,771 Mennesker. Medens Dødeligheden derfor fra 1824 til 1828 var som $1 : 45\frac{7}{10}$, var den fra 1829 til 1833 som $1 : 34\frac{9}{10}$. Men Danmark deelte i denne Henseende Skjæbne med næsten hele det øvrige Europa, thi vel bleve vi forskaandede for den saa dræbende Cho- lera-Epidemi, der i de nævnte Aar bortreb saa mange Mennesker i andre Lande, men vi bleve derimod da hjemsegte af ondartede Febre, der ikke vare mindre ødelæggende end hiin frygtelige Sygdom. Dødelig- heden er imidlertid igjen aftagen fra 1834 til 1839, og har i Gjennemsnit af disse 6 Aar kun udgjort 29,188 om Aaret, saa Forholdet i den sidstforløbne Epoke har været som $1 : 41\frac{9}{10}$.

Wisnok gives der en Mængde andre Forhold, der ved Folketællingen i 1834 bleve satte i et klarere Lys, eller paa hvilke Opmærksomheden derved er bleven henledet, og som fortjente nærmere at udhæves. Men da der, som sagt, er foretaget en ny Folketælling i 1840, hvis Resultater snart kunne ventes offentliggjorte, saa ville vi indskrænke os til de ovenfor meddeelte Bemærkninger, og oppebie de nye Materialier til fortsatte Betragtninger. Kun om Forholdet af Befolkningen til Arealet ville vi endnu tilføje et Par Ord.

Efter Folketællingen af 1834 havde Danmark med sine $683\frac{6372}{10000}$ □ Mil en Folkemængde af 1422 Mennesker paa □ Milen, naar Kjøbstæderne ikke medregnedes, men 1616 Mennesker, naar disse, dog med Undtagelse af Kjøbenhavn, medregnedes, og derimod 1790 Mennesker paa □ Milen, naar Kjøbenhavns Befolkning ligeledes taltes med.

Svovledes Folkemængden i Forhold til Arealet var steget i de sidste 50 Aar, vil sees af Nedenstaaende.

Der levede paa Kvadratmilen:

i 1787. 1801. 1834.

Uden Kjøbstæderne	976	1075	1422
Med Kjøbstæderne	1097	1206	1616
Med Kjøbenhavn og Kjøbstæderne	1229	1354	1790.

Seer man nu hen til, at Overskuddet af de Fødte over de Døde siden 1834 har udgjort henved 68,000

Mennesker, og at derfor Folkemængden nu vel tør anslaaes til omtrent 1,290,000. Mennesker, saa tør vi ogsaa antage, at der nu lever idetmindste 1890 paa □ Milen i Danmark. Vistnok er dette en langt større Befolkning end der findes i Sverrig og Norge, men paa den anden Side en langt ringere Befolkning end der lever i de fleste andre europæiske Stater. For en ikke ringe Deel hidrører dette dog fra Jyllands udstrakte og uopdyrkede Heder, der ere meget thyndt eller næsten slet ikke beboede. Enkelte Dele af Landet ere derimod godt befolkede, thi paa Amager kommer 5000 Mennesker paa □ Milen, og i 1834 kom i Thyens-Stift 2729 og i Aarhuus-Stift 2535 Mennesker paa □ Milen. Men unægteligen baade kan og vil Folkemængden endnu meget tiltage i Danmark ved en stigende Cultur og ved en forstørret Vindfibelighed og Industri.

Danmarks og Hertugdømmenes Udførsel.

Hvor stor Udførselen af Landets Kornvarer har været i de sidste 20 Aar, vil sees af nedenstaaende Tabel.

Kornvarer og Frosorter m. v. udførte fra Kongeriget og Hertugdømmene til frie og fremmede Steder.

1820	1,254,086 Ldr.
1821	1,806,787 —
1822	1,467,325 —

1823	1,444,521	£dr.
1824	2,022,720	—
1825	2,102,440	—
1826	1,839,858	—
1827	1,745,515	—
1828	2,349,258	—
1829	1,659,216	—
1830	1,501,688	—
1831	1,349,242	—
1832	1,646,880	—
1833	2,171,173	—
1834	2,523,361	—
1835	1,839,671	—
1836	1,413,262	—
1837	1,609,484	—
1838	1,736,792	—
1839	2,239,160	—

Udførselen er saaledes ikke tiltagen i noget betydeligt Omfang, thi den udgjorde allerede i Gjennemsnit af de første 10 Aar 1,769,172 Tønder aarligen, og i Gjennemsnit af de sidste 10 Aar kun aarligen 33,899 Tønder mere, eller 1,803,071 Tønder om Aaret. Men ikke at tale om at der i det sidste Aarti er udført et noget større Quantum Gvæde baade i unmalet og især i malet Tilstand end i det første Aarti, og at der ligeledes i det sidste Aarti er udført betydelige Quantiteter Rapsøed, hvoraf der i det første Aarti er udført langt mindre, have Priserne i det

Gele været langt fordeelagtigere i den sidste end i den første Periode. Derved har Landets Kornexport fra 1830 til 1839 for en ikke ringe Deel bundet en saa stor Betydning fremfor i de foregaaende 10 Aar.

Man vil nogenledes kunne faae et Begreb herom, naar man sammenligner Kapitelstarten for de første 10 Aar og for de sidste 10 Aar. Sjællands-Stifts-Kapitelstart i Eolv var:

	Rug	Byg	Havre
i 1820	2. 64	1. 71	1. 45
1821	2. 19	1. 89	1. 33
1822	2. 45	2. 19	1. 50
1823	2. 9	1. 59	1. 20
1824	1. 93 $\frac{1}{2}$	1. 62 $\frac{1}{2}$	1. 25
1825	2. 59 $\frac{1}{2}$	2. 6	1. 46
1826	5. 7	4. 60	3. 66
1827	3. 2	1. 86	1. 46
1828	4. 5	2. 62	1. 82
1829	4. 34	2. 28	1. 69

Gjennemsnits-Kapitelstarten har altsaa i disse 10 Aar været for Rug 3 Rbdlr. 5 $\frac{1}{2}$, for Byg 2 Rbdlr. 25 $\frac{1}{2}$ og for Havre 1 Rbdlr. 67 $\frac{1}{2}$, hvad der udgjør for alle 3 Kornsorter 7 Rbdlr. 1 $\frac{1}{2}$, og det vil let sees, hvilken Indflydelse det ene Aar 1826, hvori Priserne vare mere end dobbelt saa høie som i noget af alle de andre Aar, med Undtagelse af 1828

og 1829, har havt paa denne Gjennemsnitssum. Derimod var Kapitelstarten for de nævnte Sædarter:

	Rug	Byg	Havre
i 1830	5. 42	3. 2	1. 19
1831	5. 75	3. 54	2. „
1832	3. 83	2. 50	1. 73
1833	3. 21	1. 85	1. 44
1834	3. 44	2. 32	2. 5
1835	3. 84	3. 35	2. 9
1836	3. 76	3. 17	2. 21
1837	3. 75	2. 79	2. 4
1838	4. 36	3. 31	2. 29
1839	4. 15	3. 42	2. 35

Gjennemsnits-Kapitelstarten i disse 10 Aar var altsaa for Rug 4 Rbdlr. 17 $\frac{1}{2}$, for Byg 2 Rbdlr. 90 $\frac{1}{2}$ og for Havre 1 Rbdlr. 93 $\frac{1}{2}$, hvad der udgjør for alle 3 Kornsorter 9 Rbdlr. 8 $\frac{1}{2}$ eller 30 pCt. mere end fra 1820 til 1829, og den heiere Værdi, som Kornet saaledes i de sidste 10 Aar har havt i Handelen, har ved Siden af vort Kornes bedre Qvalitet, som Følge af det sig, om end langtsomt, forbedrende Agerbrug, unægteligen bidraget meget til at hæve Landets Velstand.

Det udførte Smør er ikke blot steget i Qvalitet og Priis, men ogsaa i Qvantitet, hvilket vil sees af følgende Tabel, hvori ogsaa det aarligen udførte Qvantum Ost er optaget:

	Smør	Dft
	Ldr.	Str
i 1821	33,813	3,570
1822	39,588	3,546
1823	47,183	3,913
1824	50,541	3,738
1825	62,147	4,206
1826	48,015	2,993
1827	49,220	3,664
1828	53,147	4,027
1829	46,610	3,434
1830	51,563	2,939
1831	47,658	2,725
1832	46,850	2,450
1833	49,245	2,747
1834	49,189	2,605
1835	52,976	2,965
1836	66,665	2,988
1837	69,525	3,441
1838	73,509	3,706
1839	73,732	3,345

Der er saaledes udført i Gjennemsnit af Aarene 1821 til 1829 aarligen 47,807 Ldr. Smør og i Gjennemsnit af de 10 sidste Aar 58,091 Ldr. aarligen, eller omtrent 22 pCt. mere.

Bore Optegnelser med Hensyn til Udførselen af Flesk og Kjød gaae ikke lenger tilbage end til 1827,

men det vil af den efterfølgende Tabel sees, hvormeget Udførselen af disse Artikler i det Hele er tiltagen, hvorved dog maa bemærkes, at førend 1836 indeholdt Rubrikkerne "Kjøb og Flest" ikkun hvad der er blevet udsendt i saltet og roget Tilstand, da først fra den Tid ogsaa det ferske Kjøb og Flest, som er blevet udført, er indbefattet herunder, og at Udførselstolden paa disse Artikler er hortsalden ved Forordningen 1ste Mai 1838, hvilket maa bringes i Anslag ved den overordentlige Stigen af den angivne Udførsel i 1839:

	Kjøb	Flest
	⌘	⌘
i 1827	3,363,280	2,705,120
1828	888,640	1,680,160
1829	691,440	1,890,560
1830	894,333	2,577,569
1831	706,877	1,815,576
1832	754,785	1,716,289
1833	911,335	3,154,220
1834	1,156,833	3,701,830
1835	1,138,320	4,059,566
1836	2,672,080	5,970,216
1837	2,433,816	5,933,984
1838	2,092,110	5,917,237
1839	3,460,465	7,812,124

Udsførselen af Kreaturer kan derimod ikke siges i det Hele at være tiltagen i nogen betydelig Grad, omendstjondt nogle af de sidste Aar ogsaa i denne Henseende have været fordeelagtige. Der blev nemlig udført:

	Heste	Dreer	Køer	Kalve
	Stk.	Stk.	Stk.	Stk.
1828	6,776	23,323	6,134	5,767
1829	8,309	23,343	6,636	6,627
1830	7,602	24,831	7,622	5,074
1831	12,350	23,013	8,461	5,056
1832	9,827	25,694	8,669	5,767
1833	9,090	26,054	5,226	5,769
1834	8,280	26,827	3,494	5,985
1835	7,876	25,127	5,340	6,353
1836	7,566	28,323	5,009	6,903
1837	9,520	26,970	6,969	6,729
1838	10,951	29,365	8,707	6,790
1839	11,674	27,904	7,459	10,737

Med Hensyn til vore andre vigtige Udsførsels-Artikler er der ikke foregaaet nogen mærkelig Forandring i de senere Aar, med Undtagelse af Silb, hvis Udsførsel, som bekjendt, i en mærkelig Grad er aftagen. Dette vil noiere oplyses af følgende Tabel over de fra 1827 til 1839 udførte Qvantiteter Brændevin, Skind, Guder, Uld og Silb:

	Brænde= viin	Skind		Huder		Uld		Sild
		Drhobb.	Stk	Stk	Stk	Stk	raa	
1827 . .	3,173	3,807	6,136	4,305	87	45,798		
1828 . .	4,470	3,412	5,457	3,324	203	53,276		
1829 . .	3,279	3,853	3,481	2,531	123	32,159		
1830 . .	3,532	4,037	4,759	2,588	153	24,407		
1831 . .	2,319	3,476	5,450	2,357	78	9,500		
1832 . .	5,488	2,990	5,514	3,119	343	4,092		
1833 . .	7,152	3,171	5,919	2,930	94	1,268		
1834 . .	6,575	3,567	4,658	3,132	74	1,081		
1835 . .	5,924	4,533	4,148	4,676	92	1,693		
1836 . .	4,754	4,543	7,028	5,449	135	1,779		
1837 . .	5,442	5,223	7,932	4,264	77	1,909		
1838 . .	4,668	4,073	6,869	4,194	101	2,505		
1839 . .	5,785	5,004	5,684	3,980	149	2,724		

Dog maa det endnu bemærkes, at der er flere Artikler, hvis Udferjel i den senere Tid synes tilta- gen saa meget, at vore Udferjelslister nu først omtale dem. Det sees saaledes af de senere Aars Lister, at der er udført:

	Kreatur= been	Kræds= uld	Bor	Talg	Talg= lys	Brænde	Torb
	℔	℔	℔	℔	℔	Favn	Rbd.
1836 . . .	7,221,712	124,304	30,976	178,016	322,624	10,708	73,845
1837 . . .	11,186,816	224,928	38,736	106,512	292,976	12,176	71,466
1838 . . .	9,769,442	418,796	28,321	152,777	271,946	10,704	70,861
1839 . . .	9,929,611	415,517	87,202	76,803	315,354	17,136	116,220

De sidste fire Artiklers Udferjel kommer næsten udelukkende paa Hertugdømmene.

Summarisk Oversigt over Finantsregnskabet for Aaret 1838,

fammenlignet med Regnskaberne for 1836 og 1837.

Jndtægt.

Danmark.	1836.	1837.	1838.
Landkat	2,065,841. 30 $\frac{1}{2}$	2,307,615. 26 $\frac{1}{2}$	2,423,977. 1
Bygningsafgift	334,292. 29 $\frac{1}{2}$	350,470. 16 $\frac{1}{2}$	342,174. 47 $\frac{1}{2}$
Told og Consumtion	2,858,267. 75 $\frac{1}{2}$	2,969,777. 78	3,061,357. 40
Rang- og Procent-Skat	46,030. 11 $\frac{1}{2}$	55,556. 63 $\frac{1}{2}$	52,157. 2 $\frac{1}{2}$
Stemplet Papiir	263,079. 77	262,524. 57	269,229. 77
Afgift af Arv	131,728. 71	138,204. 26 $\frac{1}{2}$	118,037. 33 $\frac{1}{2}$
Dept.'s- og Retsført- ler	149,764. 33	131,599. 91	127,217. 41
Fordebogs- og Forst- Jndtægter	146,783. 92	173,150. 82	226,620. 93
Tallotteri	277,878. 32	232,573. 32	287,544. 32
Klasselotteri	5,598. 59	62,365. 76	32,760. 84 $\frac{1}{2}$
Udføilligt	59,212. 32	36,250. 78	40,501. 95
	(6,328,477. 36)	(6,720,089. 49)	(6,981,598. 67)
Hertugdømmene.			
Contribution	1,285,534. 57	1,255,392. 62 $\frac{1}{2}$	1,220,743. 32
Bygningsafgift	135,094. 8 $\frac{1}{2}$	138,643. 6 $\frac{1}{2}$	137,515. 46
Told	712,526. 38	777,411. 20	931,854. 90
Extraskat, Procent- og Rangkat	417,791. 22 $\frac{1}{2}$	417,332. 15 $\frac{1}{2}$	425,730. 80
Stemplet Papiir	124,843. 21 $\frac{1}{2}$	131,501. 90	146,353. 58
Afgift af Arv	112,537. 95	109,395. 63	111,077. 68 $\frac{1}{2}$
Rets- og Sportler	27,929. 9	28,130. 86	29,212. 15
Fordebogs- og Forst- Jndtægter	1,477,081. 81 $\frac{1}{2}$	1,463,332. 35	1,411,228. 13 $\frac{1}{2}$
Tallotteri	201,450.	162,670.	199,320.
Klasselotteri	20,239. 49	7,597. 81	2,154. 58
Udføilligt	11,573. 36	7,404. 84 $\frac{1}{2}$	7,447. 32 $\frac{1}{2}$
Standerkat	"	"	49,611. 3 $\frac{1}{2}$
	(4,526,601. 29)	(4,498,812. 69 $\frac{1}{2}$)	(4,672,549. 17)
Lauenburg	197,400.	275,200.	214,080.
Renter af Activer	410,339. 41 $\frac{1}{2}$	422,513. 7 $\frac{1}{2}$	637,144. 41 $\frac{1}{2}$
Lateris	11,462,818. 10$\frac{1}{2}$	11,916,615. 30	12,505,372. 29$\frac{1}{2}$

	1836.	1837.	1838.
Transport	11,462,818. 10½	11,916,615. 30	12,505,372. 29½
Udbrag paa Activer	411,075. 27	383,622. 32	476,963. 47
Bestindiffe Revenuer	158,338. 75	99,712. 33	160,983. 35
Dresundstolben	1,899,844. 31	1,925,969. 62	2,051,461. 5
Restanceoverskud	"	"	231,202. 60
Postintrader	"	"	769,316. 90½
Tilsammen	13,962,076. 47½	14,325,919. 5	16,195,299. 75
Derfra gaar Tab deels paa Omsætning af Sedler med Sølv, deels af Smaamønt	73,444. 95½	68,735. 57½	44,071. 65
Indtægt	13,888,631. 48	14,257,183. 43½	16,151,228. 10

Udgift.

	1836.	1837.	1838.
Kongens Chatokasse	197,550.	190,456. 48	200,833.
Deputater og Appa- nager	432,670. 79	419,224.	429,624.
Forfjellige Udgifter til det kgl. Huus	156,541. 29	91,062. 37	150,978. 88
Hofetatens	298,993. 77	303,309. 44	306,013. 39
Staldetatens	78,993. 78	81,993. 78	93,375. 87
Christianborg = Slots Fuldførelse	48,600.	48,538. 75	51,344. 52
Bedligeholdelsen af kgl. Slotte og Hauger	152,563. 16	142,914. 92	137,581. 21
Geheime Statsraad	12,600.	12,600.	12,600.
Dmkost. ved Stander- forsamlingen	170,215. 11	8,777. 73½	130,487. 62½
Søetatens	1,132,947. 60½	1,192,977. 26	1,163,431. 57½
Landetatens	2,772,021. 83	2,730,323. 52	2,761,951. 57½
Justits-Embedsmænd	348,216. 41	342,940. 1½	337,785. 27
Kameral- og Finants- departementet	567,031. 58½	558,744. 24	557,082. 23
Udenlandske Departe- ment	171,525. 77	178,977. 65	50,666. 25
Lønninger under samme	227,804. 92	232,160. 35	228,133. 89
Kateris	6,768,276. 30	6,538,000. 75	6,611,829. 52½

	1836.	1837.	1838.
Transport	6,768,276. 30	6,538,000. 75	6,611,829. 52½
Requifiter under Col- legierne	76,522. 18	84,303. 17	78,957. 18
Til mindre Udgifter un- der samme	47,711. 87	46,983. 58	50,816. 16
Til Postforsendelser . .	32,039. 51½	28,927. 85	30,619. 2½
Til offentlige Bygnin- gers Vedligeholdelse	147,519. 23	129,339. 25½	134,027. 86
Til Matriculeringen . .	10,716. 82	11,347. 79	12,893. 86
Til Stutterivæsenet . .	35,794. 50	18,573. 95	20,874. 22
Til private almennyt- tige Institutioner . .	11,600.	15,100.	17,200.
Til lærde Instituter . .	173,718.	182,297. 10	182,771. 16
Til Reifeunderstøttelser	8,667. 82	9,945. 74	11,063. 43
Til Theatret	49,800.	49,800.	45,800.
Til milde Stiftelser . .	110,744. 59	98,260. 62	101,258. 22
Til Straffeanstalter og Sundhedspoliti . . .	52,791.	53,096. 83	55,059. 25
Til Industrivæsenet . .	18,661.	3,489.	14,568. 26
Til Handels- og Con- sulat-Udgifter	11,531.	11,390. 79	11,971. 81
Canal- og Fyrvæsenet	68,798. 81	87,075. 79	51,264. 5
Dymudbringsvæsenet .	45,000.	45,000.	43,000.
Beskindien	35,716. 51½	44,715. 88	34,350. 92
Nindien og Guinea . .	133,215. 89	60,746. 87	91,819. 60
Grønland og Island . .	28,831. 28	16,455.	16,505. 81
Honorarer og Gratifi- cationer	245,766. 39	238,372. 33½	222,586. 2½
Bartpenge og Pensioner	378,371. 69	368,515. 44	278,660. 7
Almindelig Pensionss- kæsse	100,000.	100,000.	"
Almindelig Enkekasse .	30,000.	30,000.	30,000.
Gaver	102,719. 70	100,306. 17	115,718. 87
Uforudfælgelige Udgifter	107,231. 43	113,737. 55	192,831. 64
Renter	4,731,661. 56	4,689,575. 13½	4,625,101. 78½
Ufdrag paa Statsgjæl- den	709,567. 67½	880,928. 9	695,518. 25
Udgifter ved Postvæsenet	"	"	345,560. 67½
Pensioner og Barty. af den alm. Pensionsk.	"	"	599,392. 61½
	14,256,976. 36	14,057,278. 14	14,722,020. 71

Statsgjelden den 1 ^{te} Jan.	1835.	129,803,804.	79.
	1836.	128,574,213.	34.
	1837.	126,808,918.	48½.
	1838.	125,721,314.	44½.
	1839.	124,829,267.	84½.
Activerne's Beløb d. 1 ^{te} Jan.	1835.	22,311,016.	51.
	1836.	19,500,689.	79.
	1837.	18,616,599.	60½.
	1838.	17,888,661.	28½.
	1839.	15,525,514.	21.

Sundpassage.

	1837.	1838.	1839.
Danske Skibe	1,112	1,009	1,107
Amerikanske	88	153	87
Belgiske	44	26	33
Bremse	39	46	68
Engelske	3,432	4,010	4,537
Franske	133	268	238
Hamborgske	41	28	18
Hannoveranske	471	528	815
Hollandiske	845	947	1,199
Italienske og Neapolitaniske	26	26	44
Lübeckiske	93	107	111
Mecklenborgske	766	846	1,003
Norske	1,843	1,491	1,641
Ødenborgske	57	61	110
Portugisiske	4	=	3
Preussiske	2,315	2,489	3,047
Russiske	735	767	837
Spanske	1,043	1,137	1,252
Sicilianiske og Sardiniske	=	17	=
Spaniske	14	=	20
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	13,101	13,956	16,170

Tabel over Løngene i Kjøbenhavn.

	1799.			1819.			1839.		
	Rest.	Ev.	Dr.	Rest.	Ev.	Dr.	Rest.	Ev.	Dr.
Bagere	50	214	10	55	200	21	55	212	40
Barberere	21	57	23	11	18	24	15	26	13
Blytækkere	7	3	3	4	2	2	3	4	=
Bogbindere	35	42	19	39	28	17	52	50	61
Brændeviinsbrændere	282	=	371	309	=	=	165	=	=
Bryggere	100	100	114	=	=	=	=	=	=
Bundtmagere	13	16	4	7	5	2	19	16	12
Bødkere	49	148	134	55	47	108	46	58	100
Dreiere	16	23	14	15	9	17	25	25	25
Dugmagere og Overskjærere	23	109	15	31	74	6	20	21	1
Fælberebere	4	6	=	3	2	1	2	4	1
Færgemand	2	=	=	=	=	=	=	=	=
Garvere	25	30	19	36	49	16	24	43	23
Sjortlere	13	6	8	6	11	5	12	28	20
Glarmestere	29	18	23	33	22	13	35	17	32
Grovs- og Klein- smede	110	230	170	132	276	70	170	351	268
Guldsmede	82	64	52	96	79	60	99	70	60
Handskemagere	13	13	8	23	36	6	28	23	16
Hattemagere	17	64	18	20	68	41	17	45	17
Hjul- og Kæretz- magere	19	37	31	17	18	36	19	34	41
Hørkræmmere	43	28	44	31	32	22	36	22	24
Isenkræmmere	125	77	139	24	13	31	18	16	27
Urtekræmmere				193	81	119	252	137	208
Kandestøbere	8	6	2	5	3	1	6	3	3
Knapmagere	8	4	=	11	3	1	8	4	4
Kobbersmede	22	34	26	29	28	29	25	15	24
Løgtemagere, Blis- kenslagere	15	18	20	31	23	33	38	40	57
Malere	54	46	63	68	72	71	91	312	126
Tælling	1,185	1,393	1,330	1,286	1,499	752	1,280	1,576	1,203

	1799.			1819.			1839.		
	Reft	Ev.	Dr.	Reft	Ev.	Dr.	Reft	Ev.	Dr.
Transport	1,185	1,393	1,330	1,286	1,199	752	1,280	1,576	1,203
Muurmestere, Gib- fere og Steen- huggere	52	625	45	36	394	107	33	611	16
Møllere	27	65	36	29	60	61	36	89	48
Naalemagere . .	9	19	7	11	13	14	14	28	18
Nagelsmede . . .	13	32	5	12	24	16	10	12	22
Parykmagere . .	76	54	41	36	3	=	18	9	7
Pøsementmagere	17	17	5	9	11	3	12	12	8
Pram- og Steen- førere	91	=	80	=	=	=	=	=	=
Reefslagere . . .	15	54	30	22	26	33	22	13	26
Sabelmagere . .	26	28	40	39	33	64	53	102	86
Seil-, Flag- og Compasmagere	11	42	47	10	58	26	11	49	27
Silke-, Ulden- og Vævedsmagere	104	19	62	127	49	99	170	96	147
Silkeavere	3	60	2	3	=	=	=	=	=
Skippere	812	=	=	908	=	=	611	=	=
Stomagere	406	368	347	457	451	380	671	630	372
Storsteensfeiere .	4	13	12	5	10	21	5	15	24
Strødere	445	380	137	345	293	84	425	497	105
Slagtere	54	80	36	82	84	60	87	89	42
Snedkere	158	290	236	223	290	274	276	751	298
Stølemagere . . .	24	22	26	32	16	27	29	39	29
Sværdfeiere . . .	5	6	3	3	2	=	3	=	1
Tobaks- og privileg. Fabrik- ker iberegne	24	50	18	41	43	19	33	48	23
Tømmermestere .	39	646	73	30	304	36	22	427	35
Tøsmagere	21	65	5	24	137	30	69	292	76
Uhrmagere	39	22	22	24	10	19	45	18	47
Vinhandlere og Fasbindere	61	16	38	45	18	44	51	18	43
Vogumænd	17	120	=	54	=	=	57	=	=
Vævere	15	38	18	16	35	12	19	26	16
Tilsammen	3,723	4,524	2,701	3,909	3,563	2,181	4,062	5,447	2,719

Efter den ovenfor meddelte Tabel talte altsaa Laugene
i Kjøbenhavn i 1799 . . . 3,723 Mestere og Interessenter
4,524 Svende
2,701 Dreng
men hertil kom . . . 1,867 faste Arbeidere hos for-
fjellige af de ovenfor
ansførte Næringsdrivende.

Salt 12,815

i 1819 . . . 3,909 Mestere og Interessenter
3,563 Svende
2,181 Dreng

men hertil kom . . . 1,592 faste Arbeidere
og desuden . . . . . 233 Karle hos Bryggerne,
som nu ikke længere ud-
gjorde et Laug.

Salt 11,478

i 1839 . . . 4,062 Mestere og Interessenter
5,447 Svende
2,719 Dreng

men hertil kom . . . 1,116 faste Arbeidere
og desuden . . . . . 174 Karle hos Bryggerne

Salt 13,518

Dog maa hertil endnu
lægges Interessenter i de i
den senere Tid oprettede
Corporationer:

Frugt- og Vildthandlere . . . 86

Glashandlere 10

Hjrefudse 56

Hørheglere 12

Lystøbere 56

Meel- og Grynhandlere

samt Fri- og Rugbrøds-

bagere 140

Porcellains- og Potte-

handlere 91

Spethkere 452

Værtsuusholdere 559

Uttappere 33

The- og Kaffejænkere . . . 16

Og faste Folk hos disse . . . 106

15,135.

Optegnelse over de Væringsdrivende i Odense
i Aarene 1815 og 1835.

	1815.			1835.			
	M.	S.	D.	M.	S.	D.	
1. Stomagere . . .	90			134	73	58	25 Frimestere.
2. Kjøbmænd 1807 .	34			58	26	40	24 andre Handels-
Handlende 9.							mænd.
3. Æpkehøstere . . .	35			106			
4. Lemmermestere .	4	34	14	6	26	9	3 Frimestere.
5. Dreierlauget . .	7	3	5	12	7	4	
6. Bøverlauget . .	19			13	5	4	10 Frimestere.
7. Smedlauget . . .	20	20	22	30	12	34	2 dito 4 Eskvadrons-
							Smede..
8. Børstenbindere .				3			
9. Garvere	5			10	3	5	7 andre Arbeider.
10. Farvere	3			8	5	3	10 dito.
11. Hattemagere . .	4	18	8	7	9	2	
12. Guldsmedlauget .				10	8	8	
13. Kammagere . . .				2		1	
14. Uhrmagere . . .	4			10	1	6	
15. Glarmestere . . .	2	5		4		2	
16. Bagere :							
Hvedebrødsbagere	5			11	10	9	2 Frimestere.
Kugbrødsbagere .				11			
17. Bøgbindere . . .	3			3	2	3	
18. Naalemagere . .	1			3	3	6	
19. Blikkeslagere . .	2			4	2	1	
20. Keeslagere . . .	3			8	7	8	
21. Gjørtlere				3	2	2	
22. Skræbderlauget .	22			44	25	41	
23. Klædefabrikører .				1			18 Arbeidere , 10
							Børn.
24. Sadelmagerlauget				6	7	9	1 Frimester, 4 Eskva-
							drøns-Sadelmag.
25. Snekkerlauget . .	15			32	30	40	6 Frimestere.
26. Muurlauget . . .				10	28	15	13 dito, 12 Haand-
							langere.
27. Håndskemagerlau-							
get	27	50	20	14	5	3	Syere 8.
Syere 100							
28. Pottemagerlauget				9	7	5	
29. Kobbersmedlauget	3			6	4	3	
30. Malerlauget . . .	3			7	5	16	
31. Bøkkerlauget . .	5	10		14			4 Frimestere.
32. Bomuldsvævere .				1	2		Andre Arbeidere.
33. Feldberedere . . .	9			3	2	1	
34. Slagtere	8			10	2	5	
35. Brændeviinsbræn-							
dere				42			100 Arbeidere.

Om Veirspaadomme.

„Ene dette forvift jeg spaaer:
 Vor Herre raader i næste Aar;
 Med Varme, Kulde, med Regn og Vlast
 Han mager det, som det tjen' os bedst.“

Sndtil for saa Aar siden udgjorde Forudsigelsen af Veirlyget en stadig Artikel i vor lille Almanak, og, hvis man tør troe, haad der oftere er blevet yttret, saa gaves der endda ikke saa Faa, der vare misfor- noiede med, at de senere bleve udeladte. Naar man imidlertid veed, at disse Spaadomme nedskreves aldeles vilkaarlig, uden det allermindste Hensyn til nogensom- helst Regel, saa vil man vel indromme, at der ikke er tabt Synderligt ved deres Udeladelse. Vel har man sagt, at der dog maatte vare nogen Grund for disse Forudsigelser, siden de undertiden virkelig sloge til; men det er nu engang alle falske Propheters bedste Trost, at selv den urimeligste Spaadom engang imellem kan slumpe til at indtræffe, og, naar dette skeer, saa glemmer Publikum i sin Glæde derover, hvormange hundrede Gange den samme Spaadom har flaaet feil. Vist er det i ethvert Tilfælde, at, dersom Veirlyget i en eller anden Maaned har været saaledes som Almanakken havde forudsagt, saa var dette ikke dens Fortjeneste, der havde skrevet Spaadommen; thi han kunde efter sin Maade at forudsige paa ligesaa- godt have spaaet lige det Modsatte.

Imidlertid kan man vel ogsaa i Almindelighed antage, at ikke ret Mange floge Lid til Almanakkens Forudsigelser; men, da man dog ikke heller ansaae dem for reent grebne ud af Luften, saa morede de Fleste sig altid ved at læse dem; og dette ligger ganske i Sagens Natur. Just fordi Ingen med Visshed kan sige, hvorledes Veirliget vil blive, just derfor ere i Grunden alle Meninger lige gode; og ligesom man nu jevnlig taler derom med Naboer og Gjenboer, med Bekjendte og med Fremmede, saaledes vilde man ogsaa nok vide, hvad Almanakken sagde i den Anledning. Var denne virkelig istand til at levere aldeles sikke og paalidelige Forudsigelser, saa vilde alle saadanne Samtaler af sig selv ophøre, ligesom det nu ikke falder Noget ind at tale længe om, naar der skal være Marked i Søby eller Skagen; thi derom kan Enhver faae en aldeles fuldstændig Vished ved at flaae op i sin Almanak. Men dette er saa langt fra at være Tilfældet med Veiret, at vi meget mere maae tilstaae, vor hele Kundskab i denne Henseende indskrænker sig til den gamle Sætning, at saalænge Verden staaer, skal Sød og Høst, Sommer og Vinter ikke aflade. Og, ligesom man derfor venter af en fornuftig Mand, at han ikke taler om, hvad han ikke forstaaer, saaledes synes det ogsaa billigt, indtil videre at tillade Almanakken, der dog skulde være en fornuftig Bog, at tie stille om Veiret, saalænge den ikke kan tale derom uden at snakke hen i Veiret.

Men idet vi saaledes mene, at Almanakken indtil videre bør afholde sig fra alle Veirforudsigelser, saa ansee vi det paa den anden Side ogsaa for dens Pligt, at bidrage saavidt muligt til en rigtig Buring af de Regler, der jævnlig meddeles til dette Brug. Det er nemlig for det Første bekjendt nok, at man allerede har en Mængde saadanne Regler, for det Meste knyttede til enkelte Dage, der fra ældgammel Tid ere gaaede fra Mund til Mund og endnu nyde en ikke ringe Tiltro i Publikum; og dertil kommer desuden, at der gjerne af og til opstaaer En eller Anden og bekjendtgjør en Jagttagelse, han ved lang Erfaring troer at have fundet bekræftet, og hvorved man efter hans Mening aldeles usælskkelig kan forudsige Veirliget for den tilkommende Tid. Nu skulde man vel synes, at Enhvers egen Erfaring snart maatte lære ham, hvorvidt en saadan Regel var paalidelig eller ei; men deels kan der ofte medgaae en temmelig lang Tid, før en saadan Prøve kan siges at være fuldstændig, deels have de Førreste Tid eller Leilighed til at anstille saa nøiagtige og vedholdende Jagttagelser, som man behøver for at kunne fælde en Dom i saa Henseende. Derfor gaaer det ogsaa gjerne saaledes, at, medens den One troer at have fundet Reglen paalidelig, er den Anden kommen til det modsatte Resultat, og Folk i Almindelighed vide ikke, hvad de skulle dømme. Hvorlidet overhovedet de saakaldte Erfaringer have at betyde, naar Talsen er om Veiret,

derom kan man let oberbevise sig næsten ved enhver Samtale, der afhandler denne Gjenstand: hvert Dieblif horer man Folk fremkomme med de meest ugrundede Meninger, som deres egen lange Erfaring enten har lært dem, eller dog i det Mindste bekræftet, og undersøger man nu Sagen noget nøiere, saa løber som oftest det Hele ud paa en enkelt Kjendsgjerning, der just ved det Usædvanlige i den har vaakt deres Opmærksomhed, og som de siden have ophøiet til en almeengjældende Regel. Hvad er f. Ex. almindeligere end at høre gamle Folk paaftaae, at vi nu ikke mere have nogen rigtig Vinter, som i forrige Tider; at det var ganske anderledes i Aarene siirs og halvfems, da begyndte det at fryse i Novembermaaned, og Vinteren varede til Begyndelsen af Marts; men saa havde man ogsaa til Gjengjæld derfor en ordentlig Sommer. Og efterseer man nu de meteorologiske Dagbøger fra den Tid, saa viser det sig, at man dengang, som nuomstunder, havde strænge Vintre og milde Vintre, varme Somre og kolde Somre, og at, hvormeget Andet der end kan have forværret sig siden hiin høitpriste Periode, saa er Klimaet i det Mindste bleset det samme. Det første Skridt derfor til at faae en grundet Mening om denne Sag, er at forkaste al saadan løs Erfaring, der ikke støtter sig til nøiagtige og fuldstændige Optegnelser; har man derimod saadanne for en tilstrækkelig lang Tid, saa vil man ogsaa let ved Sammenligning dermed kunne prøve enhver

fremfat Regel, og derved komme til en bestemt Mening om den.

Det er saadanne Undersøgelser, vi mene Almanakken af og til burde meddele, og forat gjøre en Begyndelse dermed, ville vi i Nar prøve Rigtigheden af den Regel, der i den senere Tid er bleven fremfat, at Mængden og Fordelingen af Sneen om Vinteren betegner Mængden og Fordelingen af Regnen i den paafølgende Sommer. Det er vel de fleste bekendt, at den Mand, som flere Foraar efter hverandre i Dagbladene bebudede den paafølgende Sommers Bestaafenhed i Henseende til Fugtigheden, nu i forrige Efteraar har udgivet en lille Bog, betitlet *Veirpropheten*, hvori han har udviklet den Fremgangsmaade, han betjener sig af ved disse Forudsigelser. Hans Mening er da for det Første den, at megen Sne om Vinteren bebuder megen Regn i den paafølgende Sommer, og at derimod efter en Vinter med lidt Sne vil følge en tør Sommer; fremdeles at, saaledes som Sneen har været fordeelt om Vinteren, saaledes vil ogsaa Regnen fordeles i den paafølgende Sommer, saa at, dersom der f. Ex. er falden megen Sne i Begyndelsen af Vinteren, vil Forsommeren blive meget vaad o. s. v. For nu at undersøge Rigtigheden af disse Regler, har jeg benyttet mig af de Sagttagelser over Veirsliget, der i lang Tid stadig ere bleve anstillede i den botaniske Have i Kjøbenhavn*). Her har

*) De ældre Sagttagelser fra Observatoriet kunne her ikke

man blandt Andet ogsaa, siden Aaret 1820, optegnet baade hver Gang Regn eller Sneer er indtruffen, og tillige hvormeget Vand der hver Gang er faldet. Til at bestemme det Sidste betjener man sig af en ganske simpel Indretning, idet man nemlig opfanger Regnen i et Kar, og, naar den er forbi, udmaaler, hvor høit Vandet staaer i Karret; dette betegner da tillige den Høide, i hvilken det vilde have staaet paa en jævn Mark, hvis det ikke var løbet af eller trukket i Jorden. Ved at sammenlægge flere saadanne Optegnelser kan man da ligeledes bestemme Vandmængden for en Maaned, en Sommer, et Aar o. s. v.; og naar man saaledes angiver en Sommers Regnmængde til 6 Tommer, saa vil dette sige, at, hvis al den Regn, der i Sommerens Løb er falden paa en jævn Mark, var bleven staaende, vilde Vandet have havt en Høide af 6 Tommer. En lignende Fremgangsmaade betjener man sig af ved Sneen, kun at Karret her maa være temmelig dybt, forat Intet af Sneen skal flygte bort, og at denne først bliver smeltet, og Sneevandets Høide derpaa maalt. At udmaale Høiden af Sneelaget selv, vilde ikke være paalideligt, selv om Sneen var falden ganske jævnt, eftersom Sneelagets Tæthed ikke altid er den samme.

Ved Hjælp af disse Optegnelser har jeg nu for hvert Aar beregnet, jaavel hvormange Gange Sneer

---

komme til Nytte, da man ved Udmaaling af Vandet ikke har fjernet mellem Regn og Sneer.

er indtruffen, som og hvor stor den faldne Vandmasse har været i Tidrummet fra første November til sidste Marts, og ligeledes for Regnen i Tidrummet fra første Mai til sidste September. Resultaterne af disse Beregninger indeholdes i følgende Tabel, hvor Vinteren for et vist Aar er regnet fra det foregaaende Aars November.

	Vinter		Sommer	
	Vandmængde	Snedage	Vandmængde	Regndage
1821	3 Tom. 2 Lin.	24	6 Tom. 11 Lin.	60
22	1 — —	9	11 — 1 —	51
23	5 — 1 —	37	9 — 7 —	61
24	1 — 9 —	14	8 — 7 —	47
27*			8 — 7 —	50
28	2 — 3 —	26	13 — 6 —	82
29	5 — 3 —	36	12 — 1 —	58
30	5 — 3 —	31	14 — —	70
31	4 — 11 —	32	9 — 9 —	42
32	2 — 1 —	9	10 — —	58
33	3 — 9 —	15	8 — 4 —	44
34	3 — 4 —	8	6 — 7 —	31
35	— 11 —	4	7 — 10 —	36
36	3 — 7 —	14	8 — 1 —	41
37	1 — 4 —	18	7 — —	32
38	3 — 1 —	25	10 — 11 —	42
39	1 — 2 —	22	10 — 1 —	45
40	— 9 —	13		
Middel	2 — 10 —	20	9 — 7 —	50

* For Aarene 1825 og 26 ere Sagtagelserne bortkomne.

Saavidt man altsaa kan domme af disse Optegnelser, maa efter et Middeltal Sneedagens Antal i en Vinter ansættes til 20, og den faldne Vandmængde, forsaavidt den blot hidrører fra Snee, til 2 Tom. 10 Lin., ligesledes er i Middeltal Regndagens Antal om Sommeren 50 og Regnmængden 9 Tom. 7 Lin. Ved nu at sammenholde disse Middeltal med de enkelte Tal, der ere angivne for hvert Aar, sættes man istand til at bedømme, hvormeget og i hvilken Retning en enkelt Vinter eller Sommer har afvejet fra det Sædvanlige, med andre Ord om Vinteren har været meget eller lidet sneefuldt, Sommeren vaad eller tør. Lige vi for det Første blot Hensyn til Vandmængden, saa bliver Resultatet af denne Sammenligning saaledes, som hoøstaaende Tabel udsiger.

Dvereensstemmelsen mellem Sommer og Vinter er her, som man seer, temmelig ringe. Efter de 4 meget sneefulde Vintre (1823, 29, 30, 31) er 2 Gange fulgt vaade Somre (1829, 30) og 2 Gange sædvanlige (1823, 31); efter de 4 lidet sneefulde Vintre (1822, 35, 37, 39) er 2 Gange fulgt tørre Somre (1835, 37), een Gang en sædvanlig (1839) og een Gang en vaad, (1822); og endelig efter 6 Vintre, hvis Sneemængde ikke betydelig har afvejet fra Middelforholdene, er 2 Gange fulgt en middel Sommer (1824 og 32), to Gange en meget tør (1821 og 34), een Gang en temmelig vaad (1838) og een Gang en meget vaad (1828). 3 Aarene

	Sneemængde		Regnmængde	
	meer	mindre	meer	mindre
1821	4 Lin.			32 Lin.
22		22 Lin.	18 Lin.	
23	27 —			—
24		13 —		12 —
28		7 —	47 —	
29	29 —		30 —	
30	29 —		53 —	
31	25 —		2 —	
32		9 —	5 —	
33	11 —			15 —
34	6 —			36 —
35		23 —		21 —
36	9 —			18 —
37		18 —		31 —
38	3 —		16 —	
39		20 —	6 —	

1833 og 36 afvege baade Vinter og Sommer noget mere, skjøndt ikke bethdelig fra Middelforholdet; men begge Gange i modsat Retning. Det synes altsaa ifølge disse Optegnelser, at der ikke finder noget Forhold Sted mellem Sneemængden om Vinteren og Regnmængden i den paafølgende Sommer, undtagen forsaavidt at det er sjeldnere, at disse Aarstider i denne Henseende ere af modsat Charakter.

For imidlertid at gjøre sig en rigtig Forestilling om et Aars eller en Aarstids Fugtighedsforholde, er

det ikke tilstrækkeligt blot at undersøge Mængden af det faldne Vand; man bør ogsaa tage Hensyn paa Antallet af de Dage, da Regn eller Sne er indtruffen, for derved at erfare, hvorledes Vandmængden har været fordeelt. Det er nemlig indlysende, at der er stor Forskjel paa, om f. Ex. den for en vis Sommer optegnede Regnmængde er frembragt ved enkelte stærke Tordebygger eller ved jævnlig Regn hele Sommeren igjennem. I Almindelighed er man vel ogsaa meest tilbøielig til at forstaae ved en saadn Sommer en saadan, hvori Regn har været meget hyppig, selv om den opsamlede Vandmængde ikke har været saa betydelig. Som oftest ere rigtignok begge Dele forenede; men, at det dog ikke altid er Tilfældet, derpaa kan blandt Andet Vinteren 1833—34 tjene som Exempel; thi den for denne Vinter angivne Sneemængde, der omtrent stemmer med Middeltallet, frembragtes blot ved to stærke Sneefald i Slutningen af December. For altsaa at underkaste den fremsatte Regel en fuldstændig Prøve, ville vi anstille en lignende Sammenligning mellem Snees- og Regndagenes Antal, som mellem Snees- og Regnmængden; hvorved jeg blot maa bemærke, at til Sneedagene ogsaa ere regnede saadanne, paa hvilke den faldne Sne enten har været for ubetydelig til at udmaales, eller strax er tøet, saa at der i Karret ikke er opsamlet nogen Sne.

	Sneedage		Regndage	
	flere	farre	flere	farre
1821	4		10	
22		11	1	
23	17		11	
24		6		3
28	6		32	
29	16		8	
30	11		20	
31	12			8
32		11	8	
33		5		6
34		12		19
35		16		14
36		6		9
37		2		18
38	5			8
39	2			5

Resultatet af denne Sammenstilling bliver i Korthed følgende: paa 4 Vintre, i hvilke Sne havde været hyppig, er een Gang fulgt en vaad Sommer, een Gang en saadan, hvori Regn var noget hyppigere end efter Middelforholdene, og to Gange Middelsomre; endvidere paa 4 Vintre, hvori Sne havde været sjelden, er to Gange fulgt en tør, to Gange en middel Sommer; og endelig efter 8 Vintre, der ikke betydelig afvege fra Middelforholdene, er 6 Gange fulgt lignende Somre, een Gang en meget vaad og een

Gang en tør Sommer. Det Eneſte, der alſaa ſynes at kunne ſtemme med den angivne Regel, er, ligesom før, den Omſtændighed, at Vinteren og den paafølgende Sommer aldrig have været af aldeles modsat Beſtaffenhed, idet der aldrig paa en meget ſneefuld Vinter er fulgt en meget tør Sommer, eller ombendt.

Uagtet de hidtil anſtillede Sammenligninger juſt ikke ſynes at opfordre dertil, ville vi dog, før vi forlade den angivne Regel, ogſaa underſøge dens anden Deel, den nemlig, ſom ſiger, at Fordelingen af Regnen om Sommeren ſvarer til Fordelingen af Sneen om Vinteren. Førrend jeg imidlertid gaaer over hertil, maa jeg blot gjøre opmærksom paa, at i Reglen ſaa vel Regnmængden, ſom Regndagenes Antal tiltager fra Begyndelſen af Sommeren indtil i Auguſt og begynder derpaa at aftage. Om Vinteren derimod bliver vel Mængden af den nedfaldende Fugtighed beſtändig ringere og ringere, indtil i Marts, ſom af alle Maaneder har den mindſte Vandmængde; men, da paa ſamme Tid Kulden ogſaa tiltager, ſaa vil, ſom en Følge heraf, Regnen ſtedſe hyppigere afloſes af Snee, og Erfaringen viſer derfor ogſaa, at i Reglen ſaa vel Sneemængden, ſom Sneedagenes Antal tiltager indtil i Februar, og begynder derpaa at aftage. Forſaavidt man alſaa omtaler Forholdene ſaaledes, ſom de i Almindelighed ville være, ſaa er Forfatterens Mening uagtellig rigtig; men det, ſom egentlig ſkal afgjøres, er, hvorvidt den ſamme Overeensſtemmeſe finder Sted i alle de Tilfælde, hvor den regelmæssige

Gang forstyrres, og et vist Afsnit af Vinteren eller Sommeren har usædvanlig megen eller liden Sne eller Regn.

Ifølge Veirpropheten skulde denne Overensstemmelse vise sig fra Uge til Uge, ja selv mellem enkelte Dage; men dette synes just ikke meget rimeligt. Da vi nemlig i det Foregaaende have seet, at Antallet af Regndagene i Almindelighed er $2\frac{1}{2}$ Gang saa stort som Antallet af Sneedagene, saa kan det ikke godt være Andet, end at der ofte maa komme en Regn, som ikke er bebudet ved noget foregaaende Sneeveir. Desuden er det især i Begyndelsen af Vinteren ikke sjældent, at der ingen Sne falder i en temmelig lang Tid, og man veed da ikke, hvad man skal sige om det tilsvarende Afsnit af Sommeren; thi at antage, at det vilde blive aldeles regnløst eller i det Mindste meget tørt, strider altfor meget mod, hvad Erfaringen lærer. Saaledes forekomme mellem de 17 Vintre, for hvilke Optegnelser ere benyttede, 9, i hvilke November slet ikke har havt Sne, uden at derfor den paafølgende Mai har været uden Regn eller meget tør; tværtimod har den undertiden baade havt megen og hyppig Regn, f. Ex. 1835 og 40. Dog en saa detailleret Forudsigelse vilde det ogsaa være ubilligt at forlange, ikke heller er det vel faldet Nogen ind at gjøre Regning paa, at han et halvt Aar forud kunde faae at vide, om det vilde blive godt Veir paa hans Geburtsdag, eller at han ikke kunde tage i Dy-

rehaben Søndagen efter St. Hansdag, uden at blive gjennemblødt. Vidste man blot med nogenlunde Sikkerhed, om Forsommeren i det Hele vilde blive vaad eller tør, om der vilde komme meget eller lidet Regn i Høsten, saa havde man allerede gjort et stort Skridt fremad. Jeg har derfor i at undersøge Forfatterens Regel indskrænket mig til at dele Sommeren i 3 Afsnit: Forsommer, fra Begyndelsen af Mai til den længste Dag; Midtsommer, fra den længste Dag og til Slutningen af det første Tidøgn i August; og Efterommer, derfra indtil Udgangen af Septbr. Ligeledes har jeg deelt Vinteren i 3 tilsvarende Afsnit, hvis Grændser ere den korteste Dag, den 9de Februar og den sidste Marts. For ethvert af disse Afsnit har jeg bestemt saavel Vandmængden, som Sne eller Regndagenes Antal; men, forat lette Oversigten over alle disse Tilstørelser, har jeg ved at tage Hensyn til begge Omstændigheder henført ethvert Afsnit til en af de 5 Klasser: meget vaad, vaad, middel, tør, meget tør. Af den følgende Tabel vil man nu let kunne see, hvor stor Overensstemmelsen har været mellem to tilsvarende Aarstider.

Man vil heraf see, at kun i 1833 og til Nød i 1836 og 39 er der Overensstemmelse heelt igjennem, i 1821, 29, 30, og 35 passe de to Afsnit sammen, men ikke det tredie, og i alle de andre Aar er Uoverensstemmelsen større end Overensstemmelsen;

med andre Ord, af 16 Aar har Reglen paaftet paa de 3, tildeels paa 4 og slet ikke paa de øvrige 9.

Efter Alt, hvad der hidtil er viist, synes man altsaa berettiget til at fælde følgende Dom om den anførte Regel. Hvad angaaer den første Deel: "at Mængden og Hyppigheden af Regnen om Sommeren skulde beroe paa Mængden og Hyppigheden af Sneen om Vinteren", da gjælder den kun forsaavidt, at det ikke er sandsynligt, der efter en meget sneefuld Vinter vil følge en tør Sommer, eller omvendt, især naar man fornemmelig tager Hensyn til Hyppigheden af de fugtige Dage; derimod kan der efter en sneefuld Vinter ligesaavel følge en middel, som en vaad Sommer, efter en Vinter med lidt Sneee ligesaavel følge en middel, som en tør Sommer, og saa fremdeles. Hvad angaaer den anden Deel af Reglen: "at Fordelingen af Sneen om Vinteren skulde betegne Fordelingen af Regnen om Sommeren", da ere Undtagelserne herfra allerede i saa Aar saamange og saa store, at man vel maa ansee det som et Tilfælde, naar Reglen engang imellem har paaftet.

1840 Sept.

P. Pedersen.

Det er ingen Sag at være Prophet,
 Thi steer det ei, saa kunde det steet;
 Findes der Een, som gider swaae,
 Da fattes ei Narre, som troe derpaa.

f. e.

Årstiderne. *)

I.

Foraaret.

Det dagmilder over Jorden haard,
 Den kommer, den kommer, den listige Vaar!
 Fornyet aander hele vor Egn,
 Solstraalerne synke som gylde Regn.
 Nu bræmmes Skyen af purpurne Kanter,
 Det mylrer af Jorden med Græs og Planter.
 Fra Træet pipper, munter og glad,
 Hvert Dieblif ud et nysgjerrigt Blad.
 Endnu ei Duggen de Nyfødte døbte,
 De er' lidt forknytte, som Børn, der er fødte.
 See hist! af Puppen en Sommerfugl flap,
 Lidt fjævt den flyver med Vinden omkap.
 Dg Bølger i Havet syngende gaae;
 Der sbumme fornoiet Fiske smaa.
 — Ja, Vaaren er kommen, Fuglen det sjunger,
 Gjenfødselen prives af tusinde Tunger.

Naturen fødes paany hvert År,
 Vi Mennesker har kun en eneste Vaar.

---

*) En poetisk Forklaring til de fire Medaillons (Årstiderne) efter Thorvaldsen, som ledsage denne Kalender, var oprindelig vaatænkt. Digteren har foretrukket at behandle det samme Emne paa en selvstændigere Maade.

Udg.

Kun eengang Drengens og Unglingens Die
Erobrer en Verden foruden Moie.

Kun eengang spulmer i ubesidst Lyft
Jomfruelig fuldt et quindeligt Bryft.

Kun eengang leger det med en Smerte,
Der snart skal tvinge det skjælvende Hjerte.

Som Foraarets Sol er varm og mild,
Men brænder ei med fordærvelig Ild,
Saaledes Menneffets Vaar bevæge
De mildeste Straaler, der varme og svæge.
Med Blomster smykkes den dustende Vaar,
Med Blomster Pigens og Unglingens Haar.
End slumrer stille Sandfernes Lyft,
Ufkyldighed dækker et ubedakt Bryft.
Endnu fra Himmelen Engle komme,
Til Menneffets Lege svæve de ned.
Endnu kan Engelen glædes derved,
Endnu — indtil Menneffets Vaar er omme.

II.

Sommeren.

Den friske, den kjelige Foraarsvind,
Der leged' i Toppen af Bog og Lind,
Og Luftens liflige Mildhed viger,
So høiere Solen paa Himmelen stiger.

Der er i Jorden en mærkelig Kraft,
Der vidt og uudtømmelig bredes.

Det er ved den, at Rilderne ledes
 Til Plantens Rodder med rigelig Saft.
 Dg Rilderne Roden af Træet amme,
 Dg løfte sig i usynlig Flugt,
 Dg Green og Dviste med Blad og Frugt
 Drives ved dem af Trærnes Stamme.
 Et eenligt Træ, der ligger i Jord,
 En Stikling, Gartnerens Omhu fatte,
 Gribes af Kræfter, Ingen kan fatte,
 Spirer vidunderligt, tribes og groer.
 Hiint Kroforn bryder den faste Jord,
 Bryder med spæde, spirende Blade
 — Hvo gav dem Styrke? — den hæmmende Blade,
 Boxer og sætter Blomster i Flor.
 — En sliq ugrandffelig Magt og Styrke
 Gaves den Jord, vi Menneffer dyrke.

Men disse Kræfter, Naturen har lagt
 I Jordens Skjød, i Safternes Kilde,
 Længes endnu efter Varmens Magt,
 Trænge til Solen, den stærke, den milde.

Dg derfor synker Solstraalen ned,
 Ved Midsommers Tider, brændende heed.
 Dg Varmen lægger sig bredt over Landet,
 Trænger igjennem den dampende Jord,
 Dvæler, hvor Planten i Stilhed groer,
 Dg spangrer Luften og heder Vandet.

Den drømmende, den fordybede Luft
 Bugger sig mat i Blomsternes Duft.
 Paa Markens solbestraalede Blader
 Iffun et Insekt Vingerne bader.
 Selvs Fuglene smaa i Bussene hysge
 Dg the til Bladenes kjellige Skysge.

Nu synes Naturens Hjerte at slaae
 Med fuldere Pulsflag. Hedere gaae
 Straaler fra Solen ud over Landet,
 Dg hedere Iestes Dampen af Vandet.
 Fra hiin betyngede, lave Sky
 Lynene lidenskabeligt slye.
 Det er som Kjærligheds frugtbare Varme
 Vil faane Jorden med Almagts Arme.

Dg Jorden, greben af Solens Magt,
 Udfolder nu sin hyperste Pragt.
 De gyldne Straaler daglig forgylde
 Kornet, der ghynger i herlig Fylde.
 Frugterne rødme paa Green og Dvift,
 Rosen blusfer bag Bussene hist.
 Urter og Planter, og Alt hvad drives
 Paa Marker og Enge, mærkelig trives.

Med dette Billed, der for os staaer,
 Vil vi betragte Menneskets Aaar.

Naar Vaaren er endt, den fagre, da kommer
 I Menneskets Liv den rigere Sommer:
 En Tid, der sprudler af Kraft, en Tid,
 Hvor Aand og Legeme søger sig Næring
 I overstrømmende Kræfters Gjæring
 Og modnes under mangfoldig Strid.
 Det Fy, der lagdes i Menneskets Vaar,
 I Sommeren mod Fulbendelsen gaaer.
 De Spirer, der i Unglingen gjemmes,
 I Manddoms = Aarene kraftig fremmes.
 En himmelsk Varme, en Ild fra oven
 Krænger igjennem hans Aand og Hu,
 Ingen Skranke hæmmer ham nu,
 En Hindring gjør ham kun meer forbøven.
 Hans Sjæl begejstres for hver Bedrift,
 Udført ved Sværdet, ved Ord eller Skrift;
 Begejstres for det Skjonne, det Gode,
 Drømmer om Fortids glimtrende Ny,
 Higer at naae det usikre Ny,
 Sværmer med Skyerne hist, der flye,
 Sværmer med Stjernens beboede Klode.

Den Tid er vældig, frugtbar og rig,
 Men mangefold fristet. Lynene drage
 Gjennem de varmt bestraaede Dage,
 True med Dyrer, true med Krig.
 Ufkylds Engel ei længere holder
 Vagt ved et ungt og ubedækt Bryst;

Mennesket dølger sin Sorg, sin Lyst
 Undseelig under en Klædnings Folder.
 Hvad Manden og Qvinden end ei vidste,
 Det vide de nu: der hylér i os
 En hemmelig Magt, der søger at friste
 Og byder vort bedre Vidende Trods.
 Kjærlighed vaagner, Skinsygen raader,
 Hadet melder sig, Had og Nid,
 I Hjertet byder en herksesyg Tid,
 Og Tænknngen mattes af Livets Gaader.

En heftig, en lidenskabelig Tid
 Er i Naturens og Menneskets Sommer;
 Kraften ægger dem begge til Strid —
 Indtil en stillere Fredstid kommer.

III.

Høsten.

Naar endt omsider er Sommerens Tid,
 Da følger Høsten, rolig og blid.
 Den har et herligt, velsignet Hvers,
 Den bringer Frugten af Stridens Dage,
 Giver fattig og Rig en Skjærv.
 Men alvorlig den peger tilbage.
 Mens den vandrer, lyder dens Røst:
 Som eders Udfæd er eders Høst.

Jorden er nu beroliget. Luften
 Aander kjøligt. Frøerne staae
 Bøiede ned af Frugten derpaa.
 Høet paa Engen, som Karlene staae,
 Ligger og tørres med liflig Duften.
 Væbnerne med den rødmende Kind
 Bluffes og samles. Kornet skal ind,
 Høet i Stakke — Alle er' glade,
 Hver har travlt i Gaard og i Lade,
 Ordner sin Skat med betænksomt Sind.
 Himlens Velsignelse, frelst under Fare,
 Frelst under Verling af Veir og Vind,
 Gjælder det nu med Klogt at bevare.

Ogsaa Menneskets Liv, der tungt
 Kjemper for hver Besiddelse, standser
 Ved en Høst, et beroliget Punkt.
 Hvad hans hedt begjærende Sandser
 Uden Begrændsning stundede til,
 Hvad han søgte vidt i det Fjerne
 Mens han satte saa Meget paa Spil,
 Viser ham nu en fressende Stjerne.
 Nu han veed, hvad han attraaer og vil,
 Livets Gaade han bedre kan fatte.
 Nu han, med det Mindre tilfreds,
 Samler sit Livs erhvervede Skatte
 I en enkelt, begrændset Kreds.
 Vaar og Sommer er Blændværks Alder.

Meget, der tykkes os skjønt og godt,
 Viser sig indholdstomt og smaat
 I Tidens Fylde, naar Frugten falder.
 Men hvad Menneskets higende Flugt,
 Vendt til alle Sider, har prøvet,
 Hvad ham hidtil har styrket og øvet,
 Sætter engang Betsignelsens Frugt.
 Held ham kun, naar han ufordarvet
 Kan bevare, hvad han erhverved'.

Ja, der lyder alvorlig en Røst:
 Som vor Udsæd, saa er vor Høst.
 Vi, der leve, lide og savne,
 Søge forgjæves en Verden at savne,
 Søge, men kun forgjæves, at slaae
 Armen om Universets Ender;
 Grandsen, vi vil gribe og naae,
 Flygter for de forvovne Hænder.

Kun fra et Punkt kan Mennesket virke
 Men fra dette han kraftigt kan
 Virke til Held for Folk og Land,
 For Hjem og Arne, for Stat og Kirke.

IV.

Vinteren.

Høsten er nu forbi. Med denne
 Synes det som den fødende Kraft,

Jordens Indre hidtil har havt,
Med Gæt er kommen til Maal og Ende.

En Sommerfugl lig, i svævende Dands,
Løftet af Vinger, fine og fagre,
Viste sig for vor undrende Sands
Vaaren henover Jord at slagre.
Hvad var dens Næring? Aftenens Dug?
Hvad var dens Nænde? Bindenes Suk?
Dens Liv var kun kort, og stakket dens Lyst;
Men døende fødte den Sommer og Høst.

Høst og Sommer igjen som Larver
Suged', den lange, solbare Dag,
Næring af Jorden med mægtige Drag,
Og skifted', som hine, Former og Farver.

Nu melder sig Vinteren, haard og streng;
Da spinder sig ind den guulnende Væng,
Da spindes de høstede Markers Stubbe
I Sne og Is som en uhyre Puppe.
Landet, saa vidt som Diet kan see,
Hylles i bløde Tæpper af Sne.
Bladet, det sidste, fra Træet falder,
Grenene dækkes med blanke Krystaller.
Luften synes bedøvet af Kulde,
Havets Bølger ei længere rulle;

Havet endog, saa stolt og stridigt,
 Sagtnes i Kulden, føier sig smidigt,
 Lægger sit heitoptaarne Vand
 I faste Masser tæt under Land.
 Sundenes Vover bugges i Ro,
 Naen, imens den iler, læktes;
 Frosten flaaer derover en Bro.

Hele Naturen i Stilhed sænkes.
 Luftens Stromninger synes at staae
 Stille, uagtet Stormene gaae.
 Duggen langsmed Stenene fryser.
 Solen stiger om Morgenens mat,
 Over den tause, hvilende Nat
 Et Nordlys blegt og slakkende lys.

Tiden skrider med standset Løb.
 Jorden hviler fordybet i Tanker.
 Hyllet i Sneens og Isens Svøb
 Dens varme Hjerte sagtere banker.

Sagtere, kun med sagtere Slag
 Banker det, men det staaer ikke stille.
 Af Dæmringen bryder atter en Dag,
 Af Kulden Livets evige Kilde.
 Af Sneens Puppe bryder igjen,
 Udødelighedens Billed for Jorden,

Foraarets Sommerfugl slagrende hen,
 Med Blomster og Straaler, fra Syd til Norden.
 Belgerne vakte paany mod Fjorden,
 Naen danser i Skoven paany,
 Markerne dufte, Laagerne flye,
 Og Purpur farver den drivende Sky.
 — Endt er Kredslobet. Aaret, der hviled',
 Til Udgangspunktet igjen er ilet.

— Naturen fødes igjen hvert Aar.

Menneftet har kun en eneste Vaar.
 Ham fanner et eneste Foraars Arme,
 Ham styrker en eneste Sommers Varme.
 Høsten neppe har undt ham Frugt,
 Da mærker han Tidens hurtige Flugt,
 Da lider han alt af Vinterens Trang,
 Aarene sagnæ hans kraftige Gang.
 Dinene støves, Hænderne skjælv,
 Brystets Buer ei meer sig hvælve
 Over det Tempel, hvorfra saa tidt
 Brusende Hymner hævedes frit.
 Lønger ei lyde skjæffe og vilde
 Toner derfra, men sagte og milde.
 Sagtere synger en Gud i hans Bryst,
 Følt i hans Indre, men mat i hans Røst.

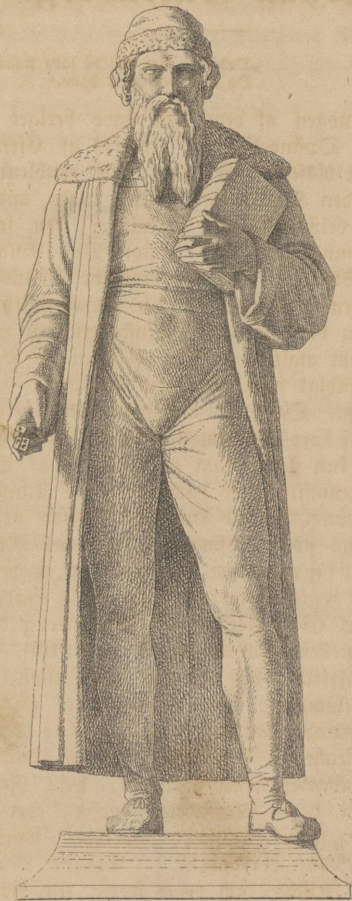
Og i hans Indre vorder det stille.
 Af Verden venter han længer ei stort,

Med Verden har han sit Regnskab gjort.
 Af Verden kan han Intet begjære;
 Hvad hjalp ham forsængelig Magt og Være?
 — Dg efterhaanden, som Vinterens Sneer
 Løftere synker ned om hans Isse,
 Dg Dinene dunkelt Snyerne see,
 Der blændende gaac fra Høiheds Spidse,
 Døer han daglig for Verden hen.
 I sit Indre fordybes Gubben.
 Et bedre Haab ham vinker igjen.
 Legemet's Psyche, svindende hen,
 Haabende spinder sig ind i Puppen.

Thi, fødes Naturen igjen hvert Aar,
 Vi fødes igjen i den evige Vaar.
 Den dybe Nat, der dækker de Døde,
 Flyer for den himmelske Morgenrøde.
 Fra hinc Graves tungtsindige Gjemme
 Stiger et Haab, en seirende Stemme,
 Et Haab, der over Forfrønkelsen naaer,
 Et Haab om en evig, udødelig Vaar.

Henrik Hertz.

Johan Gutenberg.

„Ordet — det skal de lade staae,
Dg Tak derfor ei have.“

Fortjener nogen af dem, der have beriget Verden med nyttige Opfindelser, at erindres af Efterlægten, saa maa det visseelig være ham, hvis grublende Aand undfangede den Kunst, med hvilken ingen anden kan maale sig i velsignelsesrige Virkninger; den, som Verden og Mennekelivet for en stor Deel skyldte deres nuværende Skikkelse, som har udbredt Oplysning til Jordens fjerneste Egne og til Samfundets laveste Classer, som har gjenfodt Videnskaberne til et nyt og evigt Liv, som afgiver en sikker Garanti for Mennekelivets bestandigt fremadstridende Udsikling — Bogtrykkerkunsten. Dg dens Opfinder fortjener saameget mere at leve i vort taknemmelige Minde, som hans skabende Geni kun skabte ham et Liv fuldt af Moie og Sorger; Egennytte skilte ham ved hans Kunsts timelige Løn; hans Samtid kun lidet forstod at vurdere ham og hans store Opfindelse; og hans Navn laae næsten glemt igjennem tre Aarhundreder, medens falsk Patriotisme søgte at frarane ham hans Hæder.

Johan Gensfleisch af Gutenberg blev født i Mainz imellem Aarene 1393 og 1400. Hans Fader var Frielo, eller Frederik, af Gensfleisch, en mainzisk Adelsmand, hvis Slægt lader sig forfølge op i det trettende Aarhundrede; og hans Moder var Else af Gutenberg, det sidste Sted af Gutenbergernes eller Gudenbergernes Stamme, hvis Navn han antog, fordi hans Morfaders Godser, der vare et Lehn af Grevskabet Nassau, allerede i hans Barn-dom bleve ham overdragne. Staden Mainz var dengang en Fristad, som besad store, fra Romertiden

nedarbejdede Friheder og Rettigheder, men disse vare kun i Hænderne paa de gamle Borgere eller adelige Familier, som levede af deres Jordegodsfer i Stadens District, medens de senere tilflyttede, egentlig næringsdrivende Borgere, eller Laugene, vare udelukkede fra al Andeel i Stadens Bestyrelse og udsatte for hines Vilkaarlighed. Dette trykkende Aristokrati havde allerede fra Begyndelsen af det fjortende Aarhundrede foranlediget en Række af Tvistigheder og blodige Scener, der vedbleve, indtil Laugsborgerne havde tilkjæmpet sig den dem naturligt tilkommende Andeel i Communens Bestyrelse. Disse Uroligheder, under hvilke Gutenbergs Slægt altid havde kjæmpet i Adelsens Spidse, formørkede hans Barndom, drevne Ynglingen bort fra Hjem og Arv og nødte ham til at søge Midler til sit Underhold i fremmede Lande; de vare altsaa maaskee den ydre Anledning til, at hans Talenter toge en praktisk Retning. Efterat nemlig et Dyrer 1411 havde berøvet de gamle Borgere nogle af deres Rettigheder, og bevæget mange af dem til at udyndre, udbrød 1420 en langt heftigere Kamp. Patriciernes Huse bleve stormede, og de maatte kjøbe Liv og Eiendom for haarde Betingelser, hvorfor en stor Mængde atter udyndrede, og blandt disse Johan Gutenberg. Først to Aar derefter lykkedes det Erkebiskop Conrad at mægle en endelig Fred mellem begge Partier; ved denne Leilighed bleve nogle af de Udyndrede opfordrede til at vende tilbage inden en vis Frist; hvis de ikke efterkom Opfordringen, skulde deres Eiendomme i Byen sælges. Blandt de Tilbagekalbte er Gutenberg udtrykkeligt nævnet; han efterkom imidlertid ikke Opfordringen, og hans Fædrenehuus er derfor vistnok blevet solgt.

Hvor han opholdt sig de første 14 Aar af hans Landflygtighed, vide vi ikke; først 1434 finde vi ham i

Strasburg, hvor han boede udenfor Porten i Klosteret St. Arbogast, og beskæftigede sig med flere dengang mindre bekendte, og indbringende Kunster, deels vel fordi hans naturlige Anlæg og Lyst dreve ham dertil, deels ogsaa for at tjene Brodet. Saaledes lærte han i Aarene 1436 til 38 efter indgaaet Contract 3 Strasburgske Borgere ved Navn Anders Drizechn, Johannes Niffe og Heilmann for et vist Honorar at slibe Edelstene, at forfærdige Speile og endnu en tredje Kunst, som ikke er tydeligt betegnet. Da den nævnte Anders Drizechn døde 1438, efterat have tilsat sin Formue paa de Kunster, Gutenberg lærte ham, saa fordrede hans Brodre, at Gutenberg skulde optage dem i Compagniet, og da han vægrede sig derved, stævnedes de ham for Retten. Det ved denne Leilighed optagne Vidnesforhør, der i forrige Aarhundrede blev fundet i Staden Strasburgs Archiv af den lærde Schöpflin, omtaler en Presse, Former og Trykning; man har derfor temmelig almindeligt antaget hiin unævnte hemmelige Kunst for at være Bogtrykkerkunsten og tillagt Strasburg den Ære, at have været denne store Opfindelses Fødeby, — men neppe med fuldkommen Ret.

Allerede i det fjortende Aarhundrede havde man fundet paa at udfkjære Billeder, især af Helgene, i Træplader, og ved Hjælp af Blæk at astrykke disse paa Papiir, idet man lagde Papiiret paa Pladen og gned det paa Bagsiden med en Krølhaarspude. Denne Opfindelse udvidedes snart dertil, at man under Billederne udfikar nogle faa Linier Text eller Forklaring; ja man dannede omsider af saadanne Billedblade med Forklaring, som man klistrede sammen to og to for at skjule de blanke Bagsider, smaae Billedbøger. Men hermed var Bogtrykkerkunsten endnu ikke opfunden, thi man savnede for det første et Redskab, hvormed man kunde frembringe et ligeligt Tryk paa begge

Sider af Papiret. Dernæst indsees det let, at Tryk-ning med faste udskaarne Trætavler maatte medtage saamegen Tid, Møie og Bekostning, at Bøger, der vare trykte paa denne Maade, neppe kunde blive billigere og mere udbredte end Haandskrifter, og endelig, at denne Trykkemaade gjorde al periodisk Litteratur overmaade vanskelig, for ikke at sige umulig. De bevægelige Typer og Pressen ere derfor Bogtrykkerkunstens Hovedbestanddele, og begge skulde vi Gutenberg. Det er utvivlsomt, at han endnu i Straßburg har gjort den sidstnævnte Opfindelse, Pressen, som hvis Model Blinpersen nok har tjent ham. Men han har i Begyndelsen vissefelig kun brugt den til at aftrykke Helgenbilleder eller korte, med Billeder forzirede, Helgenhistorier, Alt udskaaet i faste Trætavler. At kun saadanne Ting vare Gjenstanden for hans Trykkervirksomhed i Straßburg, synes endmere rimeligt deraf, at han ventede Udbytte af sine Arbejder paa den store Valfart til Aachen, som skulde finde Sted 1440; thi just ved saadanne Leiligheder havde disse Billedværker deres bedste Affætning. Ifølge de paalideligste historiske Bidnesbyrd lykkedes det ham derimod først efter mange Mars Forløb og efter store Opoffrelser af Penge og Kræfter at gjøre den anden Opfindelse.

Uagtet Gutenberg blev frifundet for Brødrene Drizehns Tiltale, er det dog rimeligt, at denne Proces har været en af hans Bevæggrunde til at forlade Straßburg. Ikke mindre rimeligt er det, at det ubehagelige Forhold, hvori han synes at være bleven indviklet med en adelig Froken, Anna zu der eisernen Thür, der paastod, at han havde givet hende Wgteskabslofte, støvned ham for Retten og synes at have tvunget ham til at holde det, har været en anden virksom Anledning for ham til efter 24 Mars Landflygtighed at vende tilbage til sit Hjem. Efterat den

ovenomtalte Contract var udløbet 1443 begav han sig vistnok det paafølgende Aar til Mainz, hvor han tidligere havde ladet sig leie et Huus, som tilhørte Familien „zum Jungen“, og som endnu bærer Navnet „das Druckhaus“. Her begyndte han nu ifølge hans nærmeste Samtidiges Beretninger at lade en stor latinsk Ordbog (rimeligviis Johan Balbi de Januas etymologiske Ordbog, kaldet „Catholicon“, 373 Blade i Folio) udfjære i faste Trætavler for at trykke den i sin Presse. Dette kostbare og mejsommelige Arbeide rykkede kun langsomt frem og havde opslugt den sidste Rest af hans Formue, inden han endnu saae Enden nær. Da fik han den Idee at fjære Trætavlerne fra hinanden, og ved at gjennembore de enkelte Træbogstaver og trække dem paa Traade at danne Columner, og saaledes iværksætte Trykningen paa en langt mindre bekostelig Maade. Men heller ikke hermed kunde han af Mangel paa Pengemidler komme nogen Vei. Smidlertid havde hans Nabo, en Mand af borgerlig Herkomst ved Navn Johan Fust (senere feres Familien undertiden sit Navn Faust), lagt Merke saavel til hans Arbeider, som til hans Pengesforlegenhed. Fust syntes nok om ved Hjælp af Gutenbergs Kunstfærdighed at forege sin Formue paa en nem Maade, og tilbød ham derfor Pengesforskud. Gutenberg modtog Tilbudet, og den 22 August 1450 oprettede de en Contract, ifølge hvilken Fust skulde laane Gutenberg 300 Gylben til Anskaffelsen af Trykke-Værktøi mod Pant i dette; til Huusleie, Lønninger, Papiir v. s. v. skulde Fust aarligt svare ham 300 Gylben, og hvad flere Udgifter der behøvedes „til fælleds Rytte“ skulde de dele; Udbyttet skulde være fælleds, bleve de ikke enige om Delingen deraf, saa skulde Gutenberg tilbagebetale de laante 300 Gylben, hvorpaa hans Værktøi var pantfrit. Nu trykkede Gutenberg nogle

mindre Boger (Donater) med fine Trætøper, men disse bleve snart forslidte og gave urene Aftryk; han fandt derfor (Sagnet siger: ved at betragte et Aftryk af sit Signet i Vor) paa over udskaarne Bogstaver af Træ eller Messing (Patriker) at støbe Former (Matritser), og i disse igjen at støbe Tøper af Tin eller Kobber. Udførelsen af denne Opfindelse bragte ham atter i Forlegenhed for Penge, og Just maatte 1452 igjen forstrække ham med 800 Gylben. Derpaa begyndte han at trykke Bibelen, 641 Blade i Folio med 42 Linier paa Siden, og dette Bogtrykkerkunstens første betydelige Værk udkom rimeligviis allerede 1455.

Kunsten var altsaa opfunden og færdig, uden forsaavidt den endnu manglede skønnere og renere Tøper, der først kunde frembringes ved en fuldkomnere Støbemaade; men paa denne dens sidste Gulden-delse ventede den ikke længe. I Gutenbergs Officin arbejdede en ung talentfuld, men fattig Mand, Peter Schøffer fra Gernsheim, som Skjønksriver; thi man trykkede i Begyndelsen ikke de store zierlige Bogstaver, der aabnede hvert nyt Afsnit, men lod dem tegne. Han fandt, sandsynligviis endnu inden Gutenberg havde fuldført sin Bibel, paa at staae Støbformerne (Matritserne) i Kobber med Staalstempler, og udskar disse med saamegen Smag og Kunstfærdighed, at han frembragte Tøper, der i Reenhed og Skjønhed neppe staae tilbage for de bedste, Nutiden har at opvise. Der er stor Sandsynlighed for, at Schøffer har holdt sin Opfindelse hemmelig for Gutenberg, men at han derimod for at opnaae egennyttige Henstgter har meddeelt Just den, og derved givet Anledning til dennes Udfærd imod Gutenberg. Thi samme Aar, som den ovennævnte Bibel udentviis er udkommen, indstævnedes Just Gutenberg for Retten til at tilbagebetale sig de ham to Gange forskudte 800 Gylben med Rente og Rentes=

rente. Forgjæves forfikkrede Gutenberg, at Just kunde fordrø de første 800 Gylde, der vare laante ham til Anskaffelsen af Trykke-Værktøi, men ikke den senere udbetalte Sum, som kun var en Deel af det aarlige Tilskud af 300 Gylde, Just ved den oprettede Contract havde forpligtet sig til at svare; at han gjerne vilde aflægge Regnskab for den sidste Sums Anvendelse, men ikke for den første; at Just mundtlig havde lovet ham ingen Rente at forlange af denne. Retten domte alligevel, at Just ved Eed skulde bekræfte sin Paastand, at den hele Sum af 1600 Gylde var udbetalt Gutenberg for at anvendes „til fælleds Nytt"; at denne dernæst skulde aflægge Regnskab, og med Rente og Rentesrente tilbagebetale, hvad der ikke befandt at være udgivet „til fælleds Nytt", det vil sige: til Papiir, Svarte, Sætter- og Trykker-løn o. s. v. Gutenberg kunde, som rimeligt var, ikke aflægge det forlangte Regnskab for det første Forskud, der var anvendt efter den sluttede Contract til Trykkeri-Inventarium, og han kunde heller ikke i Dieblicket tilbagebetale denne paa hine Tider betydelige Sum; derfor maatte han afstaae sit Trykkeri og desuden vistnok det endnu usolgte Dylag af den trykte Bibel til Just, som nu gav Schæffer sin Datter Christine til Hægte, og optog ham som Meddeier og Medbestyrer af Trykkeriet.

Gutenberg var saaledes stødte tilbage fra det Maal, han nylig efter saamange Mars Grublen, efter saamange frugtesløse Forsøg havde naaet; spildte vare for ham selv hans Dødsfæls af Tid og Kræfter og af hele hans Formue; Andre skulde høste Frugten af hans Nøie. Mismodig og fattig forlød den aldrende Mand sin Fødeby og begav sig atter til Straßburg, hvor han tidligere havde fundet gjæstfrit Ly, for der at anlægge et nyt Trykkeri. Men hans

Plan mislykkedes, formodentlig af Mangel paa Penge-
midler, og han tyede snart tilbage til Mainz. Her
havde hans Ulykke uidentvisl rørt nogle af de bedre
blandt hans Medborgere, thi, en af disse, en Dr. Hu-
meriy, laante ham en Sum Penge til Anlæggelsen af
et Trykkeri. Dette maa han snart have faaet istand,
thi allerede 1460 udkom et betydeligt Værk fra det,
nemlig den samme latinske Ordbog, han tidligere
havde begyndt at trykke med faste Trætabler, men den-
gang maaskee ikke havde fuldendt. Men dette
Værk vidner just om, at Gutenberg ikke har kjendt
Schoffers Forbedring af Type-Stobningen, thi det
staaer i Trykkets Reenhed og Skjonhed langt tilbage
for de Pragtværker, der allerede 1457 (det første var
Psalterium eller Davids Psalmer, hvoraf endnu, saa-
vidt bekjendt, findes 8 Exemplarer) vare begyndte at
udkomme fra Fust & Schoffers Dfficin. Han kunde
derfor ikke concurrere med dette, men tabte Lysten til
at udøve den Kunst, han selv havde skabt, over-
lød en Slægtning ved Navn Bechtermünze sit Tryk-
keri, og modtog en Ansættelse ved Erkebiskop Adolphs
Hof i Eltvill. Denne bestedne Lykke har han neppe
nydt ret længe, thi han synes at være død i Begyn-
delsen af Aaret 1468. Hans Død vakte ingen Op-
sigt hos hans ligegyldige Samtid; vi vilde ikke engang
have vidst, hvor hans Been vare nedlagte, hvis ikke
en af hans Slægtninge havde sat ham en Gravskrift,
der tilfældigviis er bleven opbevaret. Denne omtaler
nemlig, at han er begravet i Fransiskanerkirken i Mainz,
som allerede i forrige Aarhundrede blev nedrevet og
ombygget, og nu ikke længere er til. Han efterlød
sig ingen Formue og ingen Børn; det er ikke engang
ganske vist, om han nogensinde har været gift. Hvis
han, som ovenfor er antaget, giftede sig under sit
første Ophold i Strasßburg, saa har han uidentvisl
strax igjen opløst Hgteskabet.

Først i den nyere Tid have skarpsindige og omhyggelige Lærdes Undersøgelser skaffet Gutenberg den fulde ham tilkommende Hæder; tidligere stillede man sædvanlig Fust og Schoffer ved Siden af ham som Opfindere; men som vi have seet, var den Første kun en egennyttig Pengemand, der forstod at ploie med Andres Kals, og den Anden var kun Kunstens Fuldender, ingenlunde dens Opfinder. Desuden blandede Hollændernes grundløse Paaastande en Tidlang Manges Dine. Disse skrive sig nemlig fra Slutningen af det sextende Aarhundrede, da en hollandsk Læge, Hadrian Junius, i et Værk betitlet *Batavia*, der udkom 1588, først fremkom med det forhen ukjendte Sagn, at Bogtrykkerkunsten var opfundet af Harlemmeren Lorenz Koster. Men dette Navns historiske Værd er i den høieste Grad usikkert; det synes snarere at have tilhørt en Vinhandler end en Bogtrykker, og det lader sig aldeles ikke bevise, at Bogtrykkerkunsten har været udført i Nederlandene før 1483 — altsaa efterat det allerede var udbredt til Straßburg, Bamberg, Italien og Frankrig —, da J. Andriessøn der anlagde det første Bogtrykkeri. Misledede af falsk Patriotisme have hollandske Stribenter lige til den nyeste Tid gjentaget og findrigen søgt at bevise Lorens Kosters Eksistens og Fortjeneste, men deres Bestræbelser uagtet har dette Sagn nu med Rette tabt al Tiltro.

I de allerførste Aar have Gutenbergs nærmeste Landsmænd, Staden Mainz's Borgere ikke blot smykket hans Fødrenehuus og „das Druckhaus“ med Indskrifter til hans Amindelse, men ogsaa ved Hjælp af Bidrag især fra det øvrige Tydskland, og ved vor nabo-kundige Landsmand Thorvaldsens Kunst, reist ham et værdigt Mindesmærke. I August Maaned 1837 afvækkedes paa Gutenbergspladsen i Mainz en colossal Billedflotte af Gerts, som efter Thorvaldsens Model er støbt

af Crozatier i Paris: Gutenberg, en adelig Stikkelse i Datidens Dragt, hvis Træk udtrykke Dybsindighed og en grublende Landskretning, staaer holdende sin Bibel i den høire Haand og nogle Typer i den venstre; *) paa Siderne af Billedstøttens Fodstykke ere to Basreliefs anbragte; det ene forestiller Gutenberg visende sin Opfindelse: den bevægelige Type, til en Træskjærrer, der holder en udskaaet Trætable; paa det andet staaer han læsende et Ark, der er taget ud af den ved Siden af ham arbejdende Presse.

St. Hansdag 1540 heitideligholdt Luthers Bogtrykkere første Gang deres Kunsts Jubilæum, og i de senere Aarhundreder har man fulgt deres Exempel. Det blev da Bedtægt at heitideligholde Kunstens Hundredeaarsfest i Aarene 40, uagtet man havde gjort rettere i at opsætte den til Aarene 50 eller 52; thi det er høist usandsynligt, at Opfindelsen af de bevægelige Typer, hvorfra Bogtrykkerkunsten først kan dateres, skulde være ældre end 1450 eller 52. Aaret 1840 har saaledes været Jubelaar, og det halve Europa har i denne Sommer fejret Gutenbergs Minde, men især have Tydsklands Hovedstæder overbudt hinanden i Festligheder. I Leipzig, den tydske Boghandels Midtpunkt, varede Festen i 3 Dage og libaanedes af mange tusinde Fremmede; i vort Fædreland, hvis indskrænkede Sprog og Litteratur ikke har kunnet befordre Bogtrykkerkunstens Flor i Sammenligning med andre Lande, have dog foruden Kjøbenhavn flere Provindsstæder, saasom Aarhus og Odense, paa en påsænde Maade fornyet Grindringen om denne Kunsternes Kunsts Opfindelse.

*) Det er denne Statue, hvoraf en Afbildning her er givet.

De Tre Helligastener.

En jydsk Røverhistorie af S. S. Blicher.

Paaskeaften.

Derfom Du, min Læser! nogenfinde har været paa "Snabeshøj", hvor Landstinget holdtes i gamle Dage, da har Du derfra lidt ud mod Syden kunnet see en liden, adspredt Torp, som hedder Uannet. Her boer, og har vel aldrig boet andet end Bønder.

Saa boede her ogsaa engang for et Par hundrede Aar siden en Mand, de kaldte Ib. Hvad hans Kone hed, har jeg aldrig kunnet opsørge; men saameget veed jeg: at han havde en eneste Datter, som hed Maren; og til daglig Brug kaldte de hende Ma-Ibs. Hun skal have været knog og snog,¹ dette her Kvindfolk; og hvor hun færdedes, der skottede de unge Karle efter hende; men hun skottede ikke efter Anden, end efter Sejer. Han var ogsaa eneste Søn; og hans Fader boede ogsaa i Uannet.

Som jeg nu skulde fortælle: saa var det engang, og det paa selve Paaskefredag, at en Mand kom ind til Ibs. Han var bondeflædt, forresten velboren, strag og boun,² og saae ud til, at han kunde være om ved de Tredivte. Der var Ingen til Ibs, der kjendte

¹ net og peen, meest med Hensyn til Paaklædning. ² "strag" rank og pyntelig (kun om Mandfolk), "boun" lidt mindre end overmødig.

ham; men han sagde selv: at han var en "Skov-
louning;"¹ at han fornøysen havde faaet Faderens
Gaard i Tæfte; og at han nu vilde nordpaa, for at
tinge Kul ud. Solbknapper havde han i Kjole og
Best, saa det var let at see, at han var ingen Stod-
derkumpen. Nu gav de ham baade Mad og Drikke,
og imidlertid fortalte han baade det ene og det
andet paa Tale. Saa siger han da og til Ib, og
smidstede lidt ved det: "Min Moder bliver gammel,
og jeg skal vel snart til at "have Een ind;" kan I
ikke give mig Spor paa et dygtigt Dsindsfolk? Det
kunde give ligemeget med Benge, for det komme vi
nok ud af; men hun skulde have et Par "godtskaf-
tede"² Hænder — og for gammel maatte hun da
heller ikke være." — Ib var "flø";³ han fløede
sig bag Dret, og sagde: "hm! saadan een vover ikke
op af Lyngtoppene hver Dag" — han skottede hen
til Datteren, og loe saa smaaligt. Men Datteren
kunde ikke godt lide den Snak, og gjorde sig et
Grinde ud. Da Kleren nu vilde til at gaae,
spurgte de ham: hvad han hed? "Saamænd! svarede
han, "min Fader kalde de Ole Brødløs,⁴ og jeg
skal vel hedde ligesaadan." Saa gik han; men da
han var kommen et Stykke fra Gaarden, der meder

¹ De, der boe i Skovegnen (ved Silkeborg og ind ad Nye til) i det i gamle Dage saabenævnte "Loushyssel".

² rappe og dygtige ³ forstilt ensfoldig, men snu.

⁴ Et Navn, rimelig givet fra først af spetviis, som nu flere Smaasteder bære.

han Ma=Ibs, der havde været henne hos Sejers, og saa siger han til hende: "Det kan ikke hjælpe at bruge lang Snak; jeg er gaaet "af Enkom"¹ for Din Skyld. Til Pintse kommer jeg igjen, og saa kan Du beraade Dig imens. Nu skal Du have Farvel!"

Ma=Ibs blev ikke glad til den Veiler. Da hun kom ind, satte hun sig ved den nederste Bordende, lagde sine Hænder sammen i Skjødets, og sukkede ret af Hjertet. "Hvad skal det bethyde?" sagde Faderen. "Jeg huer ikke denne her Skovslouning — eller hvem han er" — svarede hun. — "Kan det aldrig blive til Noget, at Jeg og Sejer kan komme sammen?" — "Ja hvad paa?" sagde den Gamle. Og saa var den Snak forbi. Fader og Datter toge begge to fat paa "Bindepindene."

Lidt efter kommer Sejer ind. "Gudsaften" siger han; "Tak" siger de. "Nu gaaer jeg op til Gaarden,² siger han," og snakker med Manden,³ for det kan ikke hjælpe at kjellinges længere om." — "Det bliver Get og Get", — siger Ib, — "Manden er vred paa dig, og du kommer til at springe Soldat." "Det kan hende sig", siger Sejer, "men nu ville vi sætte en Prøve." Saa gik han.

Da han nu kommer til Annsbjerg og gaaer ind ad Borten, saa moder han Manden selv, — og han hed ellers Jørgen Marsviin. "Kommer Du nu

¹ ene og alene i den eller den Hensigt (saaledes og i Svensken). ² Herregaarden. ³ Herremanden.

igjen om Dit Tæfte?" — siger han — "det kan ikke nytte Dig — det har jeg sagt Dig saa tidt." — "Najo! Høsbønd!" siger Sejer, "jeg beder saa almindelig." ¹ — Da saae Herren vredt til ham, traf Dienbrynene ned og Rynker i Banden; og der skulde Ingen tænkt andet, end at han med det samme vilde floiet paa ham og torstken ham. Men han blev endda omfindet og kom til at see noget mere "ffreed" ² ud, og siger: "Hør! der ere disse Røvere, der nu saalænge har baade plyndret og slaaet Folk ihjel, og som man siger har deres Kule etsteds her i Allheden. Kan Du finde mig dem, og binde mig dem, saa skal Du ikke give en Skilling for Tæstebrevet, og Du skal saae Ma-Ibs, og endda have Lov til at tage en Vogn og to Heste herud af Annshberg. Nu veed Du min Mening."

"Saa Gud naade mig!" sagde Sejer, og luskede af nok saa "floten". ³ Han aad ikke Noget den Aften og Ma-Ibs havde det heller "ikke bedre end godt." Og det var en elendig Helligaften for dem begge To.

Vintseakten.

Gik saa Liden hen, som den kunde, fra Paaste til Vintse; og med de to unge Menneffer stod det

¹ inderligt og indstændigt.   ² glat o: mild.   ³ meget nedslaaet og forfnyttet.

endnu altsammen ved det Gamle: de blese ikke ganske modfaldne; for de satte deres Haab til Fremtiden, eller til Ham, der raader for den.

Pintfelørdag gik Sejer over til Ibs — som han gjorde saa tidt, kan jeg troe — for at høre, om hun maatte følges med i Annsbjerg Skov den næste Eftermiddag, naar de vare komne af Sorslev Kirke. Det var nemlig en gammel Skif deromkring — og er endnu, kan jeg troe — at de paa Fastens første Dag forsamle sig der i det Grønne, og forlyste sig med Dands. Den Lørdag, som vi nu tale om, da Sejer kom over til Kjerestens, saa stod hun og havde allerede smykket sig. "Goddag Maren!" siger han, "hvad Lav har det, at Du skal være saa "dol"¹ idag?" "Det kommer mig for", siger hun, "at jeg skulde gaae op til den naadige Frue, og see at faae hende til at lægge et godt Ord ind for os til Husbonden." "Hm!" siger han, "det kunde have det Held. Jeg vil følges med Dig og bie udenfor, mens Du er inde." De gik. Da hun nu gik op paa Gaarden, satte han sig paa en Steen ved Indkjørselen. Og kom der da kjørende en Skovvogn med en stor Egeljævla, der skulde til Sauggraven. Men Hestene de vare smaa og udkjorte, og midt for Porten gik de reent istaae. Manden — det var en Bonde, som havde faaet dette Stykke Hovarbeide — han pidskede paa Helmiserne;

¹ smuk og peen.

men de kunde ikke tage Vognen. Saa kom Skovfogden til, og han skjældte, og Ridesfogden, og tilsidst den ærlige og velbyrdige Jørgen Marsiin. Og de gabe allesammen ondt af sig paa Bonden, for det han var kommen til Hove med saadanne Kalliker — jeg kan troe, de vare de bedste, han ejede. Sejer sidder og seer paa dette her; og imellem smidskede han ad al den Staahej, de der gjorde. Det saae Husbonden, og saa siger han: "Hvad sidder Du og griner ad?" — "Jeg tykkes" siger han, "at Løsset er ikke tungere, end at jeg kunde trække det allene." — "Hei! spænd fra!" raaber Herremanden til Kjøresvenden. Og da det var gjort, siger han til Sejer: "Tag Du nu fat! og kan Du trække Vognen, saa giver jeg Dig, hvad der ligger paa den, men kan Du ikke, saa skal Du op og have Dig et Ridt paa Træhesten." Saa begyndte Knosen at undskyldte sig og sagde, at det var kun hans Spøg. Men Husbonden sagde til ham: at han vilde vænne ham af med at spøge i hans Nær-
værelse, og een af Delene skulde han. "Jaja!" sagde Sejer, "skal jeg, saa skal jeg." Dermed gik han til Vognen, tog Stjerten af, og fat i Hamlerne, bojede sig forover og trak — og Vognen fulgte godt efter; men hans Træskoer gik i Smadder, saa haardt traad han i Jorden.

"Du er ingen Frosfenspind", sagde Herremanden — og han var det ikke heller selv, for de fortælle endnu om ham: at naar han reed ud af Porten,

kunde han tage fat i en Jernring paa Borthammeren, og løfte med Venene sin Hest fra Jorden — "tag nu Kjæblen! og see selv, hvordan Du faaer den hjem! og hvad Fæstet angaaer, saa ville vi see Tiden an."

Den, der nu blev glad, det var Sejer. Og han takkede, og væltede Kjæblen af, og satte sig paa den, og saae ind ad Porten efter hans Maren. Det varede syv lange og syv brede, saa kom hun. Men hun saae ud til den dyre Tid. "Gud naade os elendige Mennecker!" sagde hun — det var knap hun kunde for at græde — "Vi kan aldrig faae hverandre." "Det er nogle slemme Ord, du der kommer med", siger Sejer; "Manden havde halvveis lovet mig det herude; — hvad gaaer der nu af ham?" — "Fruen havde ligesaa," siger hun; "Men nu skal Du høre, hvilket Held jeg havde. Da jeg er kommen op ad Trappen og ind i den smalle Gang, der er, saa kommer en "Stor Gen"¹ mig imøde og han seer vist paa mig — jeg kunde ikke komme om ved ham, for han mødte for mig — og saa siger han: "Du er" — som han kunde bande — "den skønneste Pige eller Kone, hvad Du nu er, jeg har seet i dette Land. — Hør! vil Du holde af mig?" — "Nej," siger jeg, "det maa jeg ikke." — "Maar Du vil," siger han, "saa maa Du ogsaa. — "Jeg er Baron — nu kan jeg ikke huske, hvad det var, han kaldte sig — "kom her kun i aften,

¹ En fornem Mand.

saa skal min Tjener passe paa og vise Dig til mig." — "Nej," siger jeg, "det er Synd — og jeg har ogsaa en Kjæreste, og han maa jeg ikke narre." — Saa tog han en Haandfuld Penge frem, og viste mig; men jeg smuttede om ved ham og ind til Fruen. Hun var naadig nok imod mig, og Herren kom til, og han lod til, at han vilde henhøre mig. Men saa kommer denne her Baron og staaer og lurar paa det, og saa siger han: "Er det en stikkelig Karl, hun vil have, saa bør han ikke tage hende, for hun er en liderlig Tingest; jeg saae, hvordan hun stod og leste med en af Tjenerne herude i Gangen." Da det Skarn havde saaledes belojet mig, saa skjæbte Greven og Fruen mig ud og befalede mig: at jeg skulde pakke mig og aldrig meer komme for deres Dje. "Herre Gud, Maren!" sagde Sejer, "skal Du ikke have andet for Din Dydelighed og for Din Troskab imod mig Stakkel! Men — vor Herre lever endnu! vi ville ikke være harmslagne; det bæres mig for, at vi endda skal have hverandre — om der saa vare saamange Herrer og Fruer til, som der er Blade i Annshjerg Skov." — Ma=Ibs sukkede, ligesom hendes Hjerte skulde briste, men sagde ingenting. Han snakkede ikke meget mere, før de vare komne til Uanet og skulde stilles ad, hver til sit; saa siger hun: "Godnat Sejer! og Tak for idag!" — "Selvstat Maren!" siger han; "Du har ondt nok for min Skyld. Jeg er bange, jeg aldrig kan gjælde Dig det

igjen — Vor Herre faaer!" — "Vil Du til Dandsen i Skoven imorgen?" spurgte ham Pigen. "Vil Du?" spurgte han igjen. "Nej," sagde hun, "jeg har ingen Lyst". — "Jeg ikke heller", sagde han. "Saa skal Du have Godnat!" sagde hun og gav ham Haanden. "Det skal Du selv have!" svarede han; og dermed skiltes de ad.

Men der var meer Ondt tilbage for den sølle Maren, inden hun maatte komme til Klostighed. Da hun kom ind, da sad han der, den Skoslouning Ole Brødløs. "Kommer Du der, min bitte Pige!" siger han; "er Du nu betænkt?" — "Paa hvad?" siger hun. "Har Du nu glemt det?" siger han; "det er endda ikke længere siden end Paaffe — det var jo om at drage ind til Mit. Og see her! Alt Du ikke skal troe, at jeg besler paa Lyndtel og Barbrød, saa vil jeg give Dig disse her i Fæstensgave;" — han fremlagde herved en vægtig Solbalskjæde med et vedhængende Hjerte af samme Metal. — "Havde Du kjendt hende, der har baaret det, mens hun var levende, saa skulde Du ikke skjælde hende ud for en Stundehosetøs."¹ — Ved disse Ord gjorde han en saa sølsom Mine til Faderen, at Datteren blev greben af en lønlig Ungstelse. Den Gamle studsede og vidste ikke, om han skulde troe sine egne Ord; ingen af dem

¹ en fattig Bondepige. Stundehoser ere Strømper uden Saaler, saaledes som de bruges af Bondealmuen i Vestsjælland.

mølede et Ord. "Naa! vil Du have den?" gjentog Ole. "Nej", fremstammede Bigen, og vilde ud, for at søge Trost hos Kjæresten; men den frygtelige Vejler greb hende om Armen med den ene Haand, og gjemmende Smykket med den anden sagde han: "kommer jeg tredie Gang, vil jeg ikke have Nej." Og uden at tage videre Afsted, tog han Hue og Kjæp, og gif sin Vej.

"Nu kommer Drengen med Køerne," sagde Ib og satte sig paa Trefoden. Ma=Ibs gif ud for at malke, men hun sang ikke, som hun pleiede ved den Bestilling. Sejer vandede sin Faders Heste; men han sloitede ikke, som han ellers gjorde. Det var ogsaa en elendig Helligaften den for dem begge To.

Juleaften.

Det var i "Plasningen",¹ da en gammel Stodder kom "strålende"² hen til Uannet, for at bede om lidt i Gudsnavn. Saa kom han ogsaa ind til Ibs. De bad ham sætte sig nede ved Kjøkkendøren, "saa skulde han vel faae lidt at bide paa" og lidt i Posen.

Da han havde faaet det, saa klagede han: det var saa silde og saa koldt for ham at vinde længere den Aften, og bad Folkene om Nattely. Det sagde

¹ Luismørket.

² flentrende med Mathed, og næsten frybende.

de Ja til, og viste ham ind i Dønen, der var "ly" endnu fra Bagningen af. "Støderen"¹ frablede der ind; og der laa han.

Det lakkede ud paa Aftenen. De havde spist deres søde Grød og hvad de ellers fik bagefter, og Bæsterne havde faaet "sidste Gist" og "Sallsdøren"² var "stængret", og de havde sunget en Zulepsalme, som de plejede, og lovede sig til at komme til No. Men saa skal I høre, hvad Støderen tog sig for: han krøb ud af Dønen og trak Stangen fra "Nørdøren",² og tog Krogen af, og aldrig saasnart havde han gjort det, før der kom fem "dragne"³ Karle; og de ind og i Stuen, og Stodderen med dem; og nu kunde han træde lige saa frisk i Gulvet, som de. — For jeg skal sige os: det var de Røvere, som Annsbjergmanden vilde have Sejer til at finde og binde; og Stodderen det var Faderen til de andre Fem. — Det saae ilde ud for de sølle Folk der til Ibs. Manden og hans gamle Mo'er og hans Datter, de blev saa "forbavrede"⁴, for de tænkte, deres Liv havde Ende, at det var knap, de kunde sandse at bede om det.

Den største og ældste af de unge Røvere — og det var justement ham, Skoblouningen — han førte Drødet og sagde: "Sæt nu først frem, hvad I har! saa

¹ et Ringeagtsudtryk om gammelagtige eller dog ikke længere unge fattige, lidet duelige Mandfolk. ² Indgangsdøren paa Stuehuset. ³ store, stærke og raske.

⁴ reent betagne af Angest.

kan vi snakke om det Andet siden." — Ma=Ibs tog fat i Dørklinken; men Røveren sagde: "Bliv Du kun her! og lad Kjællingen der om noget til os! for ellers kunde Du let faae ifinde at rende Dig løs; og vi skulde dog "have lidt lige af dig" og "skate"¹ en Korn, naar vi har ædt og druckten." Pigen seguede ned paa en Stol og var ikke langt fra at daane af Forsærdelse. Ib sad paa Sengestoffen og lagde sine Hænder sammen, og bad til Vorherre, som har Magt til at frelse, hvem han vil. — Den gamle Kone satte paa Bordet alt, hvad de havde af "Gædelse" og "Driffelse"; og det var endda sært, hvordan hun kunde.

Men nu skal I høre mere. Ib havde en Hyrbedreng, saadan en "Bæls", en "Staarriksknægt".² Han laae i en Slagseng bag Kaffelovnen, og hører alt dette her. Saa lister han saa stille et Par Hoser og et Par Buxer paa sig, og ud med den gamle Kone, engang hun gik fram, for at tænde Lyset, som en af Røverne af Vanvare havde sluffet. Og han over i den anden Gaard og ind til Sejer og fortæller ham, hvordan det stod til hos dem selv. Sejer var ikke længe om at lægge Raad op: "Tag den muusorede Gæst af vores!" siger han, "og lad saa "fløe"³ ad Annsbjerg til! og siig dem, hvordan her staaer til, og at de skal skynde dem herved; saa kan de kanskee endnu fange alle Røverne, inden de drage bort igjen.

¹ spøge og gantes.   ² en lidt meer end halvvoeren Dreng.
³ at skynde sig af al Magt.

Drengen ud, og han paa Hesten og afsted. — Sejer tog en "Slagbol" i Haanden, og skyndte sig over til Ibs. Der sad alle de sex "Skintinger"¹ paa den ene Bænk med Ryggen til Vinduerne. "Hvad er du for en Karl?" raabte de til ham, "Du vil nok have dit Mavekind sprækket op!" Dermed reiste de sig og vilde om at gribe ham. Men han var dem for snar og greb fat i Skiven og væltede Egebordet over paa dem og klemte dem ind mod Væggen med Kanten. "Nu vil jeg see, om jeg kan klemme eders Mavekind" sagde han; og mens han holdt dem fast med den ene Haand, svingede han Slagbollen og lovede dem, at han vilde knække enhver Arm, der rørte sig. Den Ældste prøvede alligevel at skyde Bordet over igjen; men han fik strax saadaneen over Armen, at den dinglede ved ham. Nu sadde de alle stille som Muus, og bade allene Sejer, at han ikke vilde klemme slet saa haardt.

Ib havde da ogsaa taget Mod til sig og grebet en Boløxe, med hvilken han stillede sig ved Sejers ene Side; og hans Kjæreste stod ved den anden med Ildragen. Saaledes stod nu Sagerne; og de vare ikke for rare paa nogen af Siderne: Noverne piintes af Frygt for Enden paa denne "Klemhærke";² og at de ikke kunde udgrunde, hvad Sejerherren havde ifinde, eller hvorsnart det skulde afgjøres, — det gjorde Piin-

¹ Slyngler, som ikke bestille stort, og det slet eller endt.

² den allerhaardeste Klemme.

agtigheden endnu værre; Ib og hans Datter spævede i samme Ubished; thi Sejer kunde jo ikke "buse ud", med, hvad eller hvem han ventede paa. Og I kan troe: det var ham og lang Venten; for dersom De fra Herregaarden tøvede for længe, eller slet ikke kom — Bølsen kunde jo være sthyrtet paa Vejen — hvad saa? — Endelig kom Annsbjergmanden med en shy, otte Karle, og han var ikke bagerst, da Døren fløj op. Men der stode de: stille var der i Stuen, og, skjøndt det var Maanskin udenfor, kunde de ikke see noget tydeligt derinde; thi Lyset var jo bleven væltet tillige med Bordet. Da raabte Sejer: hvor mon vi har Lysklynerne? ¹ tænd et par Stykker af dem ved Skorfsteensilden! — "Der ligger nogle paa Skorfsteensskjødet," raabte den gamle Kone. — Man tændte dem; og saa blev der lyst. "Kan I see, Høsbond!" sagde Sejer, "nu har jeg fundet dem og bundet dem — paa en Maade. Vil I have dem bedre tøjrede, saa hænger der Hovedlabreeb i hiin Krog, seer jeg." — Dette tog de da fat paa, og huggede det ober i ligesaamange Stumper, som der vare Røvere. Og saa trak de dem ud fra Bordbladet een for een, og bandt dem Hænderne paa Ryggen, og snørede dem ogsaa Benene sammen, og smed dem i en Kasse paa Gulbet. — Saa begyndte Herremanden at spørge dem til: hvor de vare fra? hvor de havde deres Kule?

¹ Splinter af Granved, som findes i Moserne.

om de vare fleer? og saadant meer. Men han kunde ikke faae saameget som et halvt Drd af dem. Saa truede han dem med gruelige Pinsler. Da sagde den gamle Røver — ikke til ham, men til sine Sønner: "Lad ham kun gjøre, hvad han vil! for nu har han Magten. Men ligesom han er imod os, saaledes skal det gaae ham og hans; de Tre derhjemme i Bakken ville ikke glemme hverken ham eller de gode Folk i Uannet. Og nu holde I Mundene lukkede, til Halsbaandet lukker dem op!" — Af denne Trusel havde de ingen Gavn; thi da Helligdagene vare forbi, lod Sorgen Marsvin dem lægge paa Pinebænken, først den Gamle og saa de Unge. De holdt alle Pansen ud, undtagen den Yngste. Han bekjendte alle deres Misgjerninger, saavel som hvor Gulden var. Den samme Dag blev nu denne opsogt, og grebe de der Røverkonen og de To hendes Sønner, hvilke og bleve hængte tilligemed de andre Sex. I Gulden fandtes en grov Hoben Sølv og Guld; og deriblandt en Ring, som kjendtes for at være een, der havde tilhørt den Herre, hvis lognagtige Paasagn voldte Maibs saa stor en Fortrød. Nu fik hun bedre for det: Herren gjorde selv hendes og Sejers Bryllup, og gjorde imod dem Alt, som han forhen havde lovet, og gav dem endda ikke saa lidt af de gode Sager, der bleve fundne i Røverboen. — Stærke-Sejer (som han siden fik til Dgenavn) levede med sin Kone i mange mange Aar. Og alle deres Børn, og deres

igjen, beholdt Dgenavnet. Men nu er det sagtens uddød, saabelsom den stærke Herremands adelige Navn og hele Slægt. Men den Helligasten, jeg her har fortalt om, endtes dog glædeligt saavel paa Annsbjerg, som meest i Uannet.

Gravfang

af Shakspeares Gymbeline.

Frygt ei Sommersolens Magt!

Frygt ei Vinterstormens Dron!

Du din Gjerning har fuldbragt,

Du gaaer hjem at faae din Len.

Gyldne Lokker, Vigers Kunst,

Allt skal vorde Støv og Dunst.

Frygt ei for Tyranners Riv!

Du staaer langt fra Vold og Svig,

Egen og det mindste Siv

Er det samme nu for dig.

Kongen og de Lærdes Kunst,

Allt skal vorde Støv og Dunst.

Frygt ei Tordenkilens Brag!

Frygt ei for Lavinens Lyd!

Frygt ei Ondskab og Bedrag!

Du har endt din Sorg og Fryd.

Had og Elskov er omsonst,

Allt skal vorde Støv og Dunst.

C. Hauch.

Præsten og hans Kone.

Sens Post til Borgestuen gif
 Med Lidender og Breve,
 Og Præsten og hans Kone fik
 Snart see, hvad Venner skreve.

Det er saa frydelig en Stund
 For Gensomhed paa Landet,
 Naar Talen af en anden Mund
 Er med den hverdags blandet. —

Han læste, mens hun Hjulet drev,
 (Hvad der gif flinkt fra Haanden);
 Han meer og meer alvorlig blev
 Og tankefuld i Anden.

"Vi faae Besøg." Det er mig hjært.
 "Dog bliver det ei Gammen."
 Naar har min brave Husbond lært,
 Vi bar ei Byrden sammen?

"Nei aldrig, kjære Kone, nei!
 Men denne Gang jeg bæver
 Ei blot for dig, men selv for mig,
 Vor hele Kraft det kræver."

De taltes ved om dette Værk
 Og om det tunge Møde:
 Guds Naade gjør vel Sjelen stærk,
 Som den gier Agren Grøde. —

I Karlekamret blev der redt
 Et Leie ved de tvende,
 Og Mads og Kristen fatted let:
 Nu skal vi være trende.

Ja, det saa smaat for Hu dem staaer:
 Det lover bedre Dage;
 Thi hvo der møder sidst i Gaard,
 Bør meest af Læsset drage. —

Nu kom han da, den ringe Svend,
 Halv Barn, halv Knøs af Alder;
 Men ikke fro, som Gjæsteben,
 Hvem Arnen til sig kalder.

Hans Blik var skjult, hans Væsen frækt,
 Han stod der tabt med Kulde;
 Han var en gudsforgaaen Knegt,
 Det mærked man tilfulde.

Men en Forandring blev der dog
 I Drengens stygge Lader,
 Da kjærligt ham i Haanden tog
 Hans nye Moer og Fader.

Hvem var han? hvor hans Fødestavn?
 O! vi kan sagtens vide,
 Ei Kjerlighed ham tog i Favn,
 Og tugted ham itide.

Hans første Lærdom var ikkun
 At betle og at lyve;
 Hans Selskab blev til hver en Stund
 Kun Hælere og Lyve.

Ei Øblet langt fra Stammen faldt. —
 D! kast dig, Støv! i Støvet,
 Dg præs din Gud, at ei du alt
 Som Barn saa haardt er prøvet. —

Det var ei let for Mand og Viv
 En saadan Green at høie;
 Dog Ungdom er et smidigt Siv,
 Den har et aabent Die.

Dg Herren har paa Dyden sat
 Sit ynderige Stempel,
 Saa BARNET faaer en Lærdoms Skat
 I følgerigt Exempel. —

Vor Præst var blid og blis og god,
 Dg til hans fromme Kirken
 Som herlig Hjælp ved Siden stod
 Hans Kraftensord i Kirken.

Nu Knosens Die dagligt saae
 En sand Gudfrygtigs Veie;
 Først nu han lærte at forstaae,
 Hvad Livet har i Die.

Hans Søn var rolig, og med Lyft
 Han gif til Dagens Meie;
 Først nu med Freden i sit Bryst
 Dplukked han sit Die.

Za, hele Jorden var ham ny,
 Som om han altid drømte,
 Som i det Skabtes Morgengry
 En Naades Væld han temte.

Nu blev det Trang, ei tillært blot,
 I Kirken Gaand at folde,
 Til Tak for Smaat og Stort og Godt
 En stille Bøn at holde.

Hans Sjel var aabnet, Hjertet blødt,
 Dg Kjerligheden bundet,
 Han havde alt sin Engel mødt,
 Dg Frelsens Lime fundet. —

Ei Præsten virked ene nu
 Ved Aandens Kraft paa Aanden,
 Hans Hustru kom sit Ord ihu,
 Dg rakte troligt Haanden.

Hun moderlig hos Drengen stod,
 Hans Legems Brøst hun læged,
 Hun rydded ud den onde Rod,
 Dg blidt den Karste kvæged.

Det var en ydmyg Fromheds Tæt,
 Langt meer end God at vasse,
 Dg mindes paa hint Regnebræt,
 Sank Jorden end i Afse.

Ja, mangt vændsset Dieblit
 Hun blev hans Sjelesørger,
 Blot om hun kom, blot om hun gif,
 Hvordan? Omsonst du spørger.

Jeg veed det ei; men der er lagt
 Hos Jordens hulde Kvinde
 Beroligsens Overmagt,
 Som svigter ingenfinde.

Hun Isen om hans Indre brød,
 Dg blev ham som en Engel;
 For første Gang en Knop udfjød
 Af Hjertets golde Stengel.

Dg Himlens saliggjorte Chor
 En Takkebon opsendte,
 Thi atter paa den faldne Jord
 En Synder sig omvendte.

Det lyder fast, som Alt var Digt;
 Dog er der Sandhed inde:
 En Præst har røgtet saa sin Pligt,
 Dg saa hans fromme Kvinde.

Dg hist og her i Landet end
 Udsendes flige Arme.
 Gud lade brave Dannemænd
 Sig over dem forbarne!

U. Krossing.

Bertel Thorvaldsen.

Der gif en Mand paa Holmen;
 Træbilleder han skar,
 Som danske Orlogsskibe
 I Staynen siden bar.

En lille Dreng ham bragte
Imellemstunder Mad;
Det var jo Sønnen Bertel,
Saae paa de Kunstler glad.

Han tegnede i sin Stue,
Hvad ham for Die faldt,
Dg snitted selv paa Faders
Den store Trægestalt.

Dg meer og meer blev Legen
Hans Hjerte dyrebar; —
Nu staaer han som en Mester,
Der ingen Lige har.

Af Marmorblokken skabte
Han Billeder paa Jord;
Det er, som om de leved,
Dg Læben havde Ord.

Ja, hvis de eied Livet,
Dg om iblandt os gif,
Si skønnere Mand og Kvinde
Dit Die skue fik.

Mangfoldig er hans Gave:
Han former Stenen blød,
Dg Ynde, let og smidig,
Gaaer af dens haarde Skjød.

Sin Kjerlighed den tolker,
Sin Gudsfrygt, sine Savn,
Sin Længsel, Smil og Smerte,
Sin Fred i Dødens Favn.

Johannes i sin Orken
 Forkynder blid og from:
 D! træder ind, Udvalgte!
 Her er Guds Helligdom.

Den, som paa Herrens Alter
 Saae Frelseren, Guds Søn,
 Vil aldrig Hænder folde,
 Sank han ei her i Bøn.

Dg blandt Apostelskaren
 Er Ord til Overskød:
 Han* laae ved Jesu Hjerter,
 Dg han** som Klippen stød

Der Meget var at tolke,
 Om nævnes skulde Alt:
 En Hær af Mesterstykker
 Han har for Lyset kaldt. —

I Syden han som Ungling
 Beskued Oldtids Bærk;
 Her prøved han at slagre,
 Men der blev Bingen stærk.

Han hamred i sit Bærkstød;
 Dg Paven selv i Rom
 Ei nær saa godt man kjendte
 Den vide Verden om. —

Allt tre og thye Somre
 Udbredet var hans Ry;
 Da drog en gammel Hjemboer
 Ham til hans Fødeby.

* Johannes.   ** Petrus.

Paa Veien han som Fyrste
 Blev hilst af Hoi og Lav; —
 Han os sit eget Indtog
 I Alexanders gav.

Her var han Søn af Huset,
 Hintsides kun beremt;
 Her havde han sin Ungdoms
 Rejsomme Fremtid dremt.

Og nu! — Hans Hjertes Fylde
 I Taarer sig udgjød,
 Mens Dannemark velsigned
 Den Spire af sit Skjød.

Han stod i Skolen atter,
 Sin Barndoms Hjem han saae,
 Ja selv den gamle Portner
 Med Hat i Haanden staae.

En Reise var det Svundne,
 Nu var han først i Havn:
 Med Kys den gamle Tjener
 Han trykked til sin Favn. —

Han drog mod Syden atter,
 Ham Kunstens Engel bandt;
 Den graalokdakte Tinding
 Sig nye Kroner vandt.

Da saaes i Middelhavet
 Igjen en dansk Fregat;
 En Olding stod paa Dækket;
 Mod Nord blev Coursen sat.

I Drefund der runded
 Salut fra Ost og Vest,
 De tvende Riger hilste
 Sin Kærling og sin Gæst.

Snart hørte Kongestaden
 Flotillens Sang og Klang;
 Paa Volgen lød Velkommen,
 Fra Bredden anden Gang.

Dg Folkets Hænder bar ham
 Til Skolens Haller hen,
 Dg saae ham paa Altanen
 Med Hurra stolt igjen.

Ei før har nogen Kunstner
 En saadan Jubel vaft;
 Det var en Tak til Sønnen,
 Dg af hans Moder bragt.

Hun maatte sagtens sole,
 Hvor fromt hans Hjerte slog,
 Da hun de store Skatte
 Som Arvedeel modtog.

Dg naar Museet aabner
 Sin rige Helligdom,
 Da eier hun i Norden,
 Hvad Verden leder om.

U. Krossing.

Froen og Gjedden.

"Moer! Moer!" raabte en ung Fro, "kom skal Du see, Moer! Den lange Sorte med de mange spidse Tænder i det store Gab, som Du saa ofte har varet mig for, spreller med Halen og farer omkring, saa det er skrækkeligt at see paa. Nei see! han har et langt Siv i Munden, der gaaer heelt op paa Land til os, og han kan slet ikke komme væk fra det." "Ja, mit Barn!" sagde den Gamle, der var vraltet ud fra Urtemarken og nu fra Skrenten kunde see ned paa den speilklare Sø, hvori hun strax opdagede den fangne Gjedde, "ja, mit Barn! den gjør os ingen Fortred mere; nu ta'er Fiskeren den snart; for det er ham, der lægger de lange Rør ud i Vandet. Sidste Foraar sad jeg nede i Dyndet mellem Sivene og saae, hvordan han trak den Sorte op, der havde slugt min gamle Fa'er; gudskeelov, nu gjør han her os da heller ingen Skade mere." Da Datteren hørte disse Ord, blev hun fry, blæste sig op, saa hun blev een Gang saa tyk, som fer, og sagde: "Det Skarn! kom Moeder! vi vil ned og drille den". — "Nei fy dog!" afbrød den Gamle hende, "vår ikke saa hidsig, Barn! Du har jo nu reent mistet Din kjonne slanke Figur af lutter Brede." Men hun prøvede for døve Øren; Datteren var allerede nede ved Bredden og qvækkede af alle Livsens Kræfter.

Nu kom Fiskeren til. Sagte trak han i Snoren, og Søens Behersker, der under Froens Monolog havde staaet rolig i sin Majestæt, foer nu frem som en Bill; men snildt vidste Fiskeren, ved et let Ryk i den skrøbelige Snor, at dreie dens Bevægelse ind til sig, saaledes at den saagodtsom af sig selv foer op paa Land. "Ja," sagde Fiskeren, "Du har spiiist min

Mading; nu spiser jeg dig." Aldrig saasnart var det stolte Dyr kommet paa det Tørre, før den opblæste unge Frø ved et Par lange Hov kom hen til det og satte sig saa paa den ene, saa paa den anden Side af det, Alt under idelige Bebreidelser: "Hvorfor lod Du Tyran! os ikke leve i Fred? Lumsk som en Ræv har Du luret paa os Stakler! Naar vi ved Morgen eller Aften holdt vore Møder, stod Du i en Krog saa stille som en Muur; og, naar En af os i sin Snak kom altfor langt ud fra Land, foer Du som et Lyn frem af Dit Skjul og snappede ham. — Nei, aldrig have vi sagt Dig et ondt Ord. Graadige Slughals! nu ligger Du i Græsset og krymper Dig som Ormen i Afmagt." — Et vældigt Slag med Fiskens Hale hævede den høit i Veiret til stor Forstrækkelse for Frøen, der ikke havde troet, at Gjedden ogsaa kunde hoppe; men, da hun saae, at den blev paa samme Plet, fik hun atter Mod og raabte høit: "Det er Ret, slaae kun Jorden! — Seer Du nu, hvad min Moer har sagt mig saa ofte "(Moderen sad klogeligen skjult under Urterne og bad saa sagte sin Datter at komme til sig); "for altid har hun sagt, at Hovmod gaaer for Fald. Fiskeren er en billig Mand, som gjør dig din Ret; Straffens Time er nu kommen; see der kommer han og ta'er Dig". — "Ei ei, du kommer mig jo ret tilpas, sagde Fiskeren, greb Skrighalsen, og — et Par Slag mod hans Støvle — saa kunde hun ikke et Dvæk mere; — et Dieblit efter hang hun paa Krogen som sine Fjenders Loffemad.

Naar vor stærke Fjende ligger afmægtig for vore Fødder, troe vi saa ofte, henryvne af blind Selvfjærlighed, deri at see en retfærdig Guds Straf for den Dndskab, der er udviist imod os. Men jeg vil oplade mit Die, at ikke Egentjærlighed eller Hevnelyst skal forvilde min Tanke, at jeg ikke i ham, der vise-

ligen styrer og leder det Zele, skal see kun min Styrer, kun mine Sjenders Hejner. Jeg vil stræbe at erkjende ham, der fra sin ophøiede Throne ikke fæster sit Die stibt paa mig, men kaster Blikket ud over hele Skabningens Hær, lader sit Ansyn lyse over hele Verdens Kreds, sin Sol skinne over Gode og Onde. Og, om endog min Tanke ikke formaaer at trænge ind i den Høiestes Planer, aldrig skal jeg alligevel hengive mig til Tvivl; men jeg vil folde mine Hænder og sige: O rige Dyb af Guds Wiisdom! hvor urandfagelige ere hans Domme, usporlige hans Veie!

Om de vigtigste Treflsubstantser og deres Forberedelse til Spindingen.

Naar man vilde optælle alle de Substantser, der nogenstunde underkastes Spinding eller Vævning, saa vilde man finde deres Antal temmelig betydeligt, men blandt alle disse er der igjen 5 af en saa overveiende Vigtighed, at man i en almindelig Oerfsigt kan lade alle de andre ude af Betragtningen. Disse 5 ere: Silke, Hør, Hamp, Saareuld og Bomuld, der tilligemed en stor Deel af de andre til Spinding tjenlige Stoffer føre Fælledsnavnet Treflsubstantser, paa Grund af deres Form, hvori de to Udstrækninger (Brede og Tykkelse) ere hoist ubetydelige, saa at den tredie (Længden) er langt fremherskende; Blaar er, som bekjendt, kun de kortere som oftest uredte Trefler af Hør eller Hamp. Frembringelsen og Forædlingen af disse 5 Legemer spiller en overordentlig vigtig Rolle, paa Grund af det uhyre Forbrug, der er for

spundne og vævede Sager; og man vil kunne gjøre sig et Begreb om den Betydning, Tresubstantfernes Behandling har for Industri og Handel, naar man betænker, at i 1832 var i Storbritannien 80,000 Mennesker directe beskæftigede alene ved de forskjellige Slags Bomuldsmanufacturer, foruden alle dem, der indirecte levede deraf, og at Værdien af de producerede Varer beløb sig til over 300 Millioner Rigsdaler, hvoraf omtrent det Halve udførtes til andre Lande. Den raae Bomuld i disse Varer kostede kun omtrent 63 Millioner Rigsdaler. Udførslen af linnede, uldne og Silke-Varer beløb sig paa samme Tid til over 80 Millioner Rigsdaler. Hvor meget Productionen og Udførslen af de forskjellige herhenhørende Varer nu beløber sig til, er mig ubekjendt; men indtil 1834 idetmindste vare de i stadig Stigning, og i de senere Aar har Hørspinderiet paa Maskine taget saaledes til, at vi med Sikkerhed kunne forudsige Hørindustrien en Betydning, der langt overgaaer, hvad man før havde tænkt sig muligt. Det er imidlertid meget langt fra, at Spinderier og Væverier stedse eller endogsaa kun i lang Tid have haft en saa stor Betydning. Vel har til alle Tider, siden Menneskeslægten hørte op at klæde sig i Huder, en utallig Mængde Mennesker været beskæftigede med Spinding og Vævning; men saalænge denne Industri kun drevs ved Haandarbejde, saalænge Forholdet imellem den almindelige Velstand og Prisen paa Produkterne indskrænkede Forbruget af saadanne Varer hos Mængden til det Allernødvendigste, og dette, paa en Tid, da Industrien endnu ikke kaldte Arbeidere af begge Køn i Hundredevis sammen i store Fabrikker, for størstedelen var Resultatet af den Enkeltes Huuslid, saa længe kunde Klædningsstofferne ikke spille nogen særdeles vigtig Rolle som Gjenstand for Handel eller

den større Industri. Bomuldsfabrikationen, som nu er langt vigtigere end alle de andre, er i grunden temmelig ny i Europa. Vel har man Efterretninger om betydelige Bomuldsfabrikker, som Maurerne skulle have drevet i Spanien i Midten af det 13de Aarhundrede, men denne Industri udbredte sig ikke videre i Europa og gik til Grunde, da Maurerne bleve fordrevne. Senere opkom den i Italien, Tydskland og England, men lige indtil Begyndelsen af det 17de Aarhundrede spillede den en heist ubetydelig Rolle, da begyndte den at rodfæste sig i England i Lancashire; fra den Tid af steg den stadigt, og i Aaret 1766 beleb Værdien af de i dette Shire (der er 85 Qvadratomile stort, altsaa $\frac{2}{3}$ saa stort som Sjælland) forfærdigede Bomuldsvarer sig omtrent til $5\frac{1}{2}$ Million Rigsdaler; udenfor Lancashire var Productionen ubetydelig, ligesom endnu over Halvdelen af Bomuldsvarereproductionen i Storbritannien falder i Lancashire. Hidtil blev Bomulden uden Undtagelse spunden med Haanden, men omtrent paa den nævnte Tid begyndte man at spinde Bomulden paa Maskiner, og efterhaanden som disse mere og mere udbredtes og stadigt forbedredes, vandt Bomuldsindustrien en stedse større Betydning; Priserne dalede i et overordentligt Forhold (det samme Bomulds-garn, som i 1786 kostede 39 Shillings, stod i 1832 i 3 Shillings, og Calico var endnu i 1814 omtrent 4 Gange saa dyrt som i 1833), og Forbruget steg i et endnu langt stærkere Forhold; thi, som vi alt have seet, var Productionen i 1832 omtrent 55 Gange saa stor som i 1766. Betænker man endvidere, at paa samme Tid som en saa uhyre Mængde Bomuldsvarer udbredtes i Europa, men især i England, blev Productionen af uldne, silke og linnede Varer ikke blot ikke undertrykt, men var endog i stadig, skjøndt langsommere Frem-

ffriden, — saa har man tillige et af de mange iøinesaf-
dende Veriser paa, hvor uhyre Forbruget selv af
Nødvendighedsartikler kan stige, og hvor dristigt
man kan stole paa en forøget Afsetning af et Pro-
duct, naar man blot sørger for at forringe Prisen.

Den indbyrdes Forskjel imellem Trevlsub- stantserne.

Silken dannes, som bekendt, af en Sommer-
fuglelarve (Silkeormen) i Form af en meget fin
500 til 1000 Aen lang Trevl, der, sammenklinet
ved en naturlig Gummi, danner et Hylster for In-
sectets Puppe (Cocon). Silkeormspindet bestaaer
igrunden af to runde glatte Trebler, der indbyrdes
ere sammenklineede til en Dobbelttrevl; ved Anvendel-
sen af lunket Sæbevand, som opløser Gummien, kun-
ne de skilles ad, og da vise de sig under Mikroskopet
som runde glatte Trebler, hvoraf i Middeltal enhver er
 $\frac{2400}{2400}$ Tommer tyk; Bøgtfylden er lidt over $1\frac{1}{4}$ Gange
saa stor som Bandets, saa at først 550 Wille af en
enkelt renset Silketrevl veier et Pund — og dog er
Edderkoppens Spind endnu mange Gange finere.
Hørrer og Hampen, som have megen indbyrdes
Lighed, ere Basten af to forskjellige Planter; de en-
kelte Trebler, der i den naturlige Tilstand ere sam-
menklineede til brede Baand, lade sig let skille ad ved
en svag Luud, og da vise de sig, paa Længden og
den noget ringere Glathed nær, temmelig lig Silken.
Nogle have fundet Treblen besat med Leed, som vedsoiede
Fig. 1 viser; Andre have selv med gode Mikroskoper
ikke kunnet see dem. Jeg har seet een Trevl, der
forekom mig at vise Leed, ved alle andre har jeg
intet Spor deraf kunnet opdage. Tykkelsen af de
enkelte Hørtrebler er omtrent som Silketrevlens, men

de ere $1\frac{1}{2}$ Gang saa tunge som et ligesaa stort Maal reent Vand og der gaaer derfor kun omtrent 450 Mile paa et Pund. — Bomulden og Saareulden ere mere eller mindre krusede. Bomulden danner en Omgivelse for Troet i Trokapslerne paa flere forskjellige Bomuldsplanter; Treblen er $\frac{3}{4}$ til 2 Tommer lang; i den friske Tilstand er det et rundt glat Ror (Fig. 2), men tørrer ind til et fladt som oftest snoet Vaand, der er i Gjennemsnit omtrent som et smalt 8 Tal (Fig. 3.) Bøgtfyllden er ved Bomulden ligesom ved Horren og Hampen $1\frac{1}{2}$ Gange Vandets, Lykkelsen af det flade Vaand er fra $\frac{1}{6000} = \frac{1}{3500}$ Tomme, Bredden fra $\frac{1}{2200} = \frac{1}{600}$ Tomme. — Paa Pattedyrenes Legemer maa der adskilles to Slags Haar: de glatte stride Stikkelhaar (eller Stakler, som Hattemagerne kalde dem), og de imellem dem vorende finere krusede Grundhaar. Paa visse Dyr, saasom Svinet og Pindsvinet, ere Grundhaarene tilbagestrængte, Stikkelhaarene have faaet Overhaand og ere udviklede til Borster; paa andre saasom de forædlede Faar og Lhibetgjederne, ere derimod Stikkelhaarene tilbagestrængte, og Grundhaarene have udviklet sig til en Uldpels. Paa adskillige Dyr, saasom Harerne og de ikke forædlede Faar, findes begge Slags Haar forenede, og man finder derfor i flere Slags Uld, saasom den grove islandske, indblandet glatte stride Haar, som fore Navn snart af Silkehaar, snart af Hundehaar. Betragter man Uldhaarene under Mikroskopet, saa seer man, at de ikke som de andre ere glatte, men derimod forsynede med mere eller mindre takkede Tverstriber, der paa Kanten staae ud som

Fig. 1

Fig. 2

flade Sæbtænder, saa at Ulden seer ud, som om den var dannet af lange takkede Kræmmerhuse, der vare stukne ind i hinanden (Fig. 4). Denne Uldens Form giver den den eiendommelige og høist vigtige Egenskab at kunne vales eller filtes det er: at Haarene ved en fortsat passende Behandling kunne saaledes knytte sig sammen, at de kun meget vanskeligt, tilfaldst flet ikke uden at sønderrives, igjen kunne løsnes fra hinanden, fordi Takterne, der alle vende i een og samme Retning, ikke tillade Haarene at trække sig ud af deres Sammenslyngning. Vel kunne ogsaa Harehaar, Bøverhaar o. fl. filtes, men ikke før de ere underkastede den saakaldte Beisning, som forandrer deres Overflade. Ved en meget stærk Forstørrelse mærker man desuden, at Ulden er rislet paa langs, især ved Noden. Uldens Vægtfylde er omtrent $1\frac{1}{4}$ Gange saa stor som Vandets; den har en meget forskjellig Længde (fra 1 indtil 22 Tommer) og ligeledes en forskjellig Tykkelse, idet den fineste ikke er meget tykkere end Silketrevelen, medens der er Uld der 6 Gange saa tyk eller, da dette Maal tages i to Retninger (Brede og Tykkelse), omtrent 36 Gange saa grov.

Fig. 3

Fig. 4

Man finder i det Hele taget den fine Uld mere kruset end den grove, og den korte Uld finere end den lange; idetmindste er den meget lange Uld sjelden eller aldrig meget fin eller stærkt kruset, og det behøves ikke heller til det Brug, der er for den. Den lange Uld bliver nemlig krummet, saa at Trevelerne komme til at ligge langs med hinanden ligesom i Hørrer og Hampen, og dernæst forarbejdet til glatte uldne Tøier, saasom Bombastn, Merino o. s. v.

Man kan, ifølge det Foregaaende, ordne Treblsubstantserne i forskjellige Grupper: Silken danner en lang Traad, der igrunden blot skal tvindes; Hørrer, Hampen, den kammede Uld og de kortere Silkeender (Floretsilken) danne temmelig lange glatte Trebler, der kun behøve en ringe Sammensnoening for at danne en fast Traad; Bomulden og den korte Faareuld ere korte og krusede og maae stærkt snoes. Den korte og krusede Faareuld kan vaskes, de andre ikke. Silken har en stærk Glands, Hør, Hamp og Faareuld en ringere, Bomulden er ganske mat. Hørrer, Hampen og Bomulden ere som Plantesubstantser let forbrændelige, de have en $1\frac{1}{2}$ Gang saa stor Vægtfylde som Vandets; Silke og Uld som dyriske Substantser svides med en ubehagelig Lugt og ere kun $1\frac{1}{4}$ Gang saa tunge som Vand. Uagtet Productionen af alle disse Varer nu er almindelig udbredt, kan man betragte China som Silkens Hjemstavn, Ægypten som Hørrers, Ostindien som Hampens; Bomulden hører oprindeligen hjemme i Ostindien og Amerika, Faareulden i Hvasien. Sammenligner man Styrken af ligetykke Trebler af de forskjellige Stoffer, saa findes Forholdet at være saaledes, at naar Hørrer bærer 10 $\mathcal{R}$, saa bærer Hampen 14 og Silken 29 $\mathcal{R}$; Styrken af Uld og Bomuld er langt ringere. Den nyseelandiske Hør (phormium tenax), som i de senere Aar i England anvendes endeel istedetfor Hamp, bærer 20 $\mathcal{R}$ og er altsaa betydeligt stærkere.

Om de Arbeider, som gaac forud for Spindingen af Silke.

Silkens foreløbige Behandling falder sædvanligviis sammen med selve Silkeavlen, og vi ville derfor ikke tage i Betænkning at forfølge Silken lige fra

dens første Oprindelse. Der gives flere Arter af Silkeorme, men der er kun een af dem, som er ret almindeligt udbredt. Silkeormens Sommerfugl lever, uden at tage Næring til sig, i ganske faa Dage; den parrer sig strax efter at den har udviklet sig, Hunnen lægger efter et Par Dages Forløb 200-500 blaalige Æg og dør kort derpaa. Æggene, som ere fastklæbde paa det Lærred eller Papir, hvorpaa de ere lagte, løsnes ved lidt Vand eller Brændeviin og kunne derpaa opbevares paa et koldt Sted et heelt Aar uden nogen Forandring. Udflækningen foretages ved at hense tte Æggene loddeviis i Papæsker i et tørt og lyst Bærelse, som opvarmes efterhaanden fra 14-22 Grader. Efter en halv Snees Dages Forløb ville Larverne være udkrøbne, og de opsamles da paa et gennemstuffed Papir eller et fint Net, der er belagt med Morbarblade, som de villigen krybe op paa, naar det holdes ganske tæt over dem. I de 20-40 Dage, som nu medgaae, inden Larven spinder sig ind, voxer den til omtrent det Sertusinddobbelte af den oprindelige Vægt; den fordrer desaaarsag i et overordentligt stærkt stigende Forhold stedse mere Æde og større Plads. Larverne af 1 $\mathcal{R}$ Æg (omtrent 650,000 Stykker) fordre mod Slutningen af denne deres Larvetilstand ialt 1000 Quadratalens Plads paa de forskjellige Hylde; hvorpaa man fordeler dem i det saakaldte Magnaneri; de æde ialt omtrent 25,000 $\mathcal{R}$ Morbarblade, som bindes af 250 Morbartræer. Under Udviklingen skifte Ormene 4 Gange Hud, og i de 7-8 første Dage, efter at de 4de Gang have skiftet Hud, æde de 20,000 $\mathcal{R}$ Blade, altsaa $\frac{2}{3}$ Deel af det hele Qvantum; de maae stadigt pleies med megen Omhu, baade hvad Æde og hvad frisk Luft, Fugtighed, Reenlighed og Temperatur angaaer, men man er trods al Omhu ofte udsat for, at de i Masse angribes af

Sygdomme og døe, og man har derfor i de store Magnanierier indrettet egne Hospitalstuer for de syge Orme. Den fuldborne Larve fulter $1\frac{1}{2}$ Dag før den spinder sig ind; den op søger sig et roligt Sted, hvor den kan finde fremstaaende Punkter til at hæfte Coconen ved, og man hjælper den deri ved at lægge Miisqviste, Spaaner, Kræmmerhuse o. desl. hen til den. Larven spinder da først endeel adspredte Traader, som tjene til at befæste den tilkommende Cocon i alle Retninger, dernæst begynder den paa at bygge sin Rede, spinder sig efterhaanden stedse tættere og tættere ind og beklæder tilsidst sin Bolig indvendigt med en stærkere limet, hindeagtig Blære. I Lobet af 3-4 Dage er Spindingen forbi, og efter 2-3 Ugers Forlob gnaber det fuldt udviklede Insect sig ud igjennem Coconen, parrer sig, lægger Æg og deer. Naar man begynder nogenlunde tidligt paa Naret og holder Ormen ved en ikke altfor ringe Varme, kan man høste Silke 2 Gange i eet Aar; ellers maa man gjemme Æggene til næste Foraar. Ved Udkrybningen sonderbider Insektet Silketraaden i mangfoldige Stykker, og det er derfor af høieste Vigtighed, at man dræber Puppen, inden det kommer saa vidt. Det skeer enten ved at kaste alle Cocons i kogende Vand, eller ved at behandle dem med Vanddampe, eller ved Lugten af Terbenthinolie, eller endeligen ved Hjælp af tør Varme i en Bagerovn. — Som Forberedelse til Afhaspningen er det nødvendigt at udbløde den Gummi, som sammenklæber Traaden. Man lægger til den Ende Coconerne i varmt Vand og rører om imellem dem med et Riis; de løse udbændige Traade ffilles da fra, for i Forbindelse med Silken af de ved en Forsømmelse gjennembidte Cocons, og i den senere Tid tillige de paa eiendommelig Maade præparerede inderste Hylstre, at spindes til den saakaldte Flokfilte

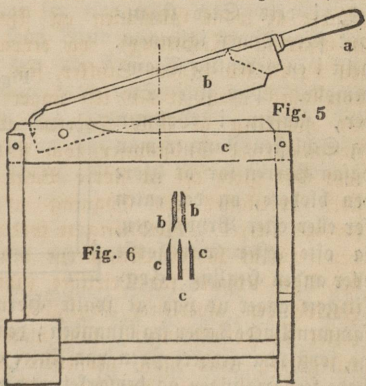
eller Floretsilke. Naar man har fundet Enden af den lange Traad paa hver af de enkelte Cocons, forener man efter Omstændighederne 5-20 af dem og vinder dem, medens Coconerne stadigt ligge i det lunkne Vand, samlede op paa en lille Haspe. Den Rest af den naturlige Gummi, som endnu hefter ved Treblerne, binder dem sammen til een Traad, der fører Navn af raa Silke.

Beredningen af Hør og Hamp.

Hørren og Hampen behandles omtrent paa een og samme Maade. Hørren blomstrer i 14 Dage; 3 Uger efter er den gjerne moden til at rustes. Hørtaben bliver finere og bedre, naar man ruster Hørren kort før Frøet er fuldkomment modent, men Frøet duer da ikke til Udsæd og giver en slettere Olie, saa at dette ikke kan betale sig. Rustningen bestaaer i en Dyrkning af Planten med Haanden; Jorden rystes af, Hørren tørres i nogle Dage paa Ageren, og Frøet bliver derpaa skilt fra ved et Slags Kam, hvorigjennem Stilkene trækkes, medens Frøkapslerne holdes tilbage og rives af. Hampen er en Plante med adskilte Han- og Hunblomster paa forskellige Planter. Hanplanterne og Hunplanterne, hvis Navne ofte forveksles, maae vel adskilles; Hanhamp, der giver det bedste Product, er gjerne moden til Høstning først i August, naar den har udstroet sit Blomsterstov, hvilket kjendes paa at Bladene og Spidsen af Planten blive guullige og hængende nedad. Nu bør Hanhamp strax rustes, idet man vel vogter sig for at rykke Hunplanter op med det Samme; forsømmer man derimod Hanhampens Rustning og opsætter den, til Hunhamp er ogsaa moden, saa besvirker man, at netop den bedste Hamp bliver strid og grov. 2 til 4

Uger senere er Hunhampen moden, og der gjælder om den, hvad tidligere er sagt om Hørrønnen med Hensyn til den større eller ringere Modenhed. Frøet skilles fra Planten paa samme Maade som ved Hørrønnen. Basten saavel paa Hørrønnen som paa begge Slags Gampeplanter ligger under Barken og omgiver, som et Rør af lange, parallelle, i den naturlige Tilstand fast med hinanden forbundne, Træsler, den indvendige træagtige Kjerne. Barken og Beddet skulle bortskaffes og Træslerne adskilles, for at Hørrønnen eller Hampen kan spindes. Man har alt for endel Aar siden forsøgt at udrette alt Dette alene ved mechanicke Midler, og navnlig ved den senere omtalte Brydning og Skjætning; men da den Gummi, der sammenlimer Laverne, derved ikke bortskaffes, faaer man, Skjendt med større Meilighed, et stridere og mindre fint Product, end naar man paa den sædvanlige Maade begynder at løsne Gummien og skjerne Stængelen ved en Gjæring (Rødning), og derpaa bryder Stængelen og Barken i smaa Stykker, som ved Skjætningen bortskaffes, saa at der ikke staaer Andet tilbage end ved Segling at skille Laverne ad. Den Mængde fremmedartede Substantier, som findes i den ikke rødede Hørrønnen giver vel en større Vægt, men de maa dog siden bortskaffes ved Bygning af Garnet eller det færdige Værd. Rødningen foretages enten simpelt, ved at lade Hørrønnen henligge paa en stubbet Ager udsatte for Vejrliget, indtil efter 2-3 Ugers Forløb den afvejlende Fugtighed og Løse har bevirket de Forandringer, som man ønsker (Dugrødningen); eller man nedsenker løse bundne Pakker af Hørrønnen eller Hamp, den ene over den anden, i Vand, hvor man lader det ligge, indtil Gummien er fortæret, men for Alting ikke for længe, da Hørrønnen derved bliver mørk og skjør (Vandrødning). Da Dugrødning

gen tager en lang men høist forskjellig Tid op, Vandrødningen derimod, især naar den foretages i stillestaaende Vand, er farlig for Taven paa Grund af den store Hurtighed, hvormed den skrider frem, da den saare let ved en Forseelse kan drives for vidt, bruger man ogsaa en blandet Rødning, idet man begynder med en Vandrødning, men naar denne er halv fuldendt, tager Stænglerne op og ender med en Dugrødning. De røddede Stængler blive tørrede ved Solen eller Dønbarne for at blive bray skjere, og derpaa blive de to Gange underkastede Brydningen ogsaa kaldet Bragningen, som gaaer ud paa at give Stænglerne en stor Mængde skarpe Vejninger, hvorved Vedet og Barken brækkes i mange Smaastykker, medens Taven forbliver heel. Man betjener sig dertil sædvanligviis af et ganske simpelt Redskab, Bragen (Fig. 5 og 6), hvor man ved et Haandtag a. trykker to smaa Brætter b. paa Kant ned imellem 3 andre c., der staae fast, saa at Stænglen bøies imellem Underkanten af de to førstnævnte og Oberkanten af de 3 sidstnævnte Brætter; nok saa godt gaaer Brydningen, hvis man betjener sig af smaa Maskiner, hvori Stæng-

len presses ind imellem rislede Valsler (Fig. 7). Til Nebflagerarbejde bliver Hampen undertiden med Vingrene skrællet af de tykke Stængler, saa at der ingen

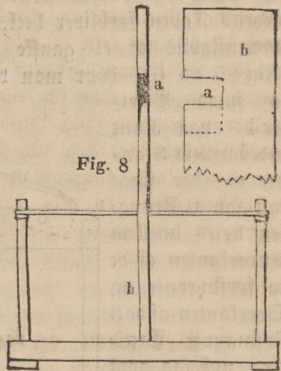
Brydning finder Sted (Schleif-
hanf). Allerede ved at ryste La-
verne falder det Meste af Barken
og saagodtsom alt Træet bort,
men da der Intet tør blive til-
bage af disse saakaldte Skjæver,
bliver Herren (og Hampen) enten
ribbet, det er, skrabet med en Knib
paa Skjodet fra Midten ud imod
begge Ender, eller skjættet (sbunget), som det hedder,
naar man lader Herren ligge ned over en Hak a. i
Kanten paa et opstaaende Bræt b. (Fig. 8 og 9)
og med en saakaldet Skjætteknib af Træ der er en
halv Alen bred, slaer

Fig. 9

langs ned ad Herren fra
Midten imod Enden. Ham-
pen bliver sjældent skjæt-
tet, i dets Sted stam-
pet flere Timer igjennem,
helst i en ordentlig Stam-
pemølle. Paa sine Ste-
der, saasom i Bøhmen
og Schlefien, stamper man
ogsaa Herren for at gjøre
den blødere, og det enten
før eller efter Brydningen,
ja ofte efter den første
eller anden Hegling. Heg-
lingen gaaer ud paa at spalte Herren eller adskille de
sammenklinede Laver fra hinanden; den foretages to Gan-
ge, først paa grovere siden paa finere Hegler. Enhver vil
have seet Heglingen og bemærket, at den bestaaer i at slaae
et Bundt Her ned imod et stort Antal meget spidse op-
retstaaende Staaltænder, som trænge ind i Laverne,
og derpaa at slække disse paalangs, ved at trække Her-

Fig. 8

ren til sig. De kortere og uredte Taver blive stidende i Hegletanderne; de kunne trækkes ud og hegles videre, hvorved der dannes et kortere Nummer; og naar der er Tale om Hamp, som fra først af er længere end Herren, kan dette endnu fortsættes nogle Gange, saa at man kan faae 4-5 Nummere heglet Hamp af forskjellig Længde og derfor ogsaa af forskjellig Værdi. Hvad der tilsidst bliver i Tanderne, kaldes Blaar, men i de senere Tider søger man selv af dem at trække de længere Taver ud; de kaldes da lange Blaar til Forskjel fra de meget flettere og uordentlige korte Blaar, der tages oven ud af Heglen. De korte Blaar have en meget ringe Værdi; at karte dem og behandle dem som Bomuld fører kun til et maadeligt Resultat, og ellers due de ikke til at bruges anderledes end som Værk til Kalftring, Lunter o. dsl. Vil man benytte Herren til det allerfjæreste Garn, saa maa man før eller efter den første Hegling hælde en kogende svag Luud paa den og efter 24 Timers Forløb tage den ud, skylle den af og tørre den; paa den Maade faaer man den fjæreste og bedste Hør, men den giver en stor Mængde Blaar. Saa fint Garn, at det kræver en Udludning af Herren, er der ogsaa meget lidt Brug for, da det naturligtvis er meget dyrt.

Bomulden og dens Beredning.

Bomuldens Beredning bestaaer kun i at fjerne den fra Frøfornene, som den er heftet paa. Naar Bomuldsplantens Sædkapsler ere modne, springe de op med et svagt Knald; da denne Periode ikke indtræffer paa een Tid med alle Kapsler, og man ved at lade Ulden blive længere paa Planten vilde risquere, at den faldt paa Jorden og blev ureen eller

endog blæste bort, maa man jævnligen see efter og afplukke de modne Kapsler. Man tager strax Bomulden ud og lægger den, som maatte være lidt umoden eller overmoden, for sig selv, for at man kan faae den bedste Uld ublandet; efter at have tørret den lidt i Solen, sfrider man strax til Egreneringen, d. e.: Frøets Udpilning. I Ostindien foretages dette undertiden med Haanden, men det gaaer saa langsomt, at det er langt almindeligere at benytte Maskiner dertil, allerhelst da de ere meget simple. Som oftest er det kun to meget tynde glatte eller rislede Valser, a. a. Fig. 10, der lige over hinanden drejes hurtigt rundt i modsat Retning, saa at de fatte Bomulden, der skydes hen til dem paa et Bord b., men lade Frøet blive udenfor, da saa smaa Valser ikke have Magt til at trække dem ind. I Amerika, hvor Bomulden er kort og ikke hester saa fast ved Frøet, betjener man sig med stor Fordeel af den i

Fig. 10

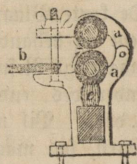
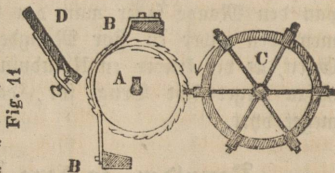

Fig. 11 afbildede Maskine. En Valse A er sammensat af en heel Deel Staalffiber med Savtænder paa Kanterne, der ere adffilte ved tynde Træffiber; Staalffiberne der ere lidt større end Træffiberne, løbe ind imellem Stængerne af et krumboiet Gitter B, som holder Frøfornene tilbage, naar Savtænderne ribe den Bomuld med sig, som de have taget fat i; en Verstetromle C, som bevæger sig meget hurtigt, river atter Bomulden ud af Savtænderne og vifter Støbet bort. Den raee Bomuld lægges i Maskinen i den tragtformige Fordybning imellem Gitteret

B og et Bræt D, hvis nederste Ende med en Strue kan stilles i forskjellig Afstand fra A. Til de Forarbejder, der foretages med Bomulden, inden den spindes, høre igrunden ogsaa Flakningen og Kartningen; men da disse, ligesom Volsningen og Kartningen af Faareulden, stedse udføres i umiddelbar Forbindelse med Spindingen, hør de ogsaa rettest beskrives i Forbindelse med denne.

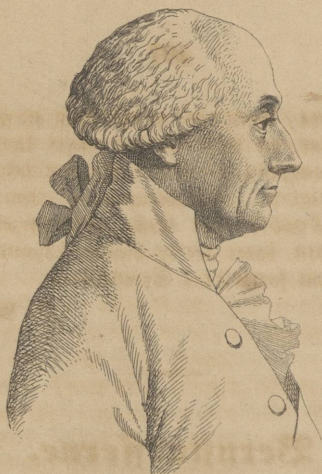
Faareulden og dens Beredning.

Faarenes Uld er meget forskjellig i Henseende til Thiindhed, Blødhed, Længde og Styrke, ikke blot efter de forskjellige Racer, hvortil Dyret hører, men ogsaa efter dets Alder, Kjøen, Sundhed og Levemaade, og efter Tiden, paa hvilken det er klippet, samt efter det Sted paa Kroppen, hvor den vøxer. De Racer, som give meest Kjød og Mælk, give i Reglen mindst Uld. I den tempererede Zones koldere Lande udvikles Ulden bedst, medens Faarene gjerne forblive grovuldede i de hede og meget kolde Lande. Ved Græsning paa fede Enge bliver Ulden lang, paa Kridtbund haard og stærk, paa Leerbund blød. Lammeuld er meget blød, fin og letfiltelig; Ulden af gamle Faar atter mindre god og mindre rigelig end af unge Dyr. Modersaar give ikke saa meget Uld, og den er gjerne finere, Blødere, svagere og mindre elastisk end den, man faaer af Bøddere og Bøder. Faaret skal være sundt for at give god Uld; den allersletteste, Kalkuld, faaer man ved at tage Ulden af seldøde Dyrs Skind ved Hjælp af Kalk. Jo tiere man klipper et Faar, desto kortere en Uld giver det naturligtvis, men desto større en Mængde faaer man alligevel, da Ulden da vøxer desto hurtigere. For at faae ret lang Kamuld, klipper man undertiden Faarene kun eengang i 2 Aar; ellers pleier man at klippe dem enten een eller to Gange

om Aaret; i det første Tilfælde foretages Klipningen i Juni eller Juli, i sidste Tilfælde omtrent ved Pindsen (Winterulb) og ved Michaelis (Sommerulb); Winterulden, som ogsaa kaldes Laab, er kortere og mere ureen end Sommerulden. Til Merino o. d. l. bør den lange Uld idetmindste holde 8 Tommer i Længden; til Rasmagern, hvortil Ulden ligeledes fjæmmes, idetmindste 4 Tommer; Uld, der skal kartes, tør ikke være under een Tomme og er gjerne 2-3 Tommer lang; længere Uld bliver sonderrevet ved Kartningen. Ved Klipningen bliver Ulden undertiden forteret paa Faaret, saa at den bedste Uld tages fra Ryggen, den næstbedste fra Siderne, den tredje Sort fra Halsen og Bagdelen, den fletteste fra Bugen og Benene. I Reglen bliver dog Ulden forsendt i hele Pelse (Stene) og forteret i Fabrikkerne. Naar Ulden beskyttes mod alle udbortes skadelige Indvirkninger, enten derved, at Faaret indshes i en Klædning af Sæfkelærred, eller derved at det itide indsmøres i en Blanding af Tjære og Smør, bliver den bedre og mere eens over hele Kroppen. At vurdere Uld er meget vanskeligt, da derved er en stor Mængde Hensyn at tage; blandt Andet er de enkelte Uldhaars regelmæssige Anordning i Lokker (Stabler) meget vigtig med Hensyn til den paafølgende Kartning. Ulden indeholder sædvanligviis over det Halve af dens Vægt Ureenligheder, især Sved og en egen Fedtighed, og disse maae bortkaffes, inden den kan forarbejdes. Dste bliver Ulden vadsket paa Faaret, som til det Dimeed enten vadskes ved et Vandkar eller i en Dam eller underkastes et Styrtebad fra en Molledam eller gjennemsprøjes med koldt Vand. Faaret klippest da først, naar Pelsen igjen er bleven tør. Pelsvadsken, som den kaldes, giver en Uld, der er mere smidig og holder sig bedre end den, hvori Sveden er

The text on this page is extremely faint and appears to be bleed-through from the reverse side of the leaf. It is largely illegible but seems to consist of several paragraphs of text.

ANDREAS PETER GREVE AF BERNSTORFF

JOH. HARTW. ERNST GREVE AF BERNSTORFF.

bleven steddende, men den er vanskelig at foretage ved foræblede Faar, da disse have en meget tæt Pels, som terrer saa langsomt, at Dyret let lider ved den langvarige Fugtighed. Vadsfningen af den afflippede Uld (Fabrikvadsf) bør først foretages efter Sorteringen, og den herer derfor hjemme blandt de Operationer, som forefalde i Spinderierne.

J. Wilkens.

Bernstorfferne.

At Forordningen af 15de Januar 1776 om Indfødsretten, der bestemmer, at kun Indfødte eller de, som ere at betragte lige med disse, skulle kunne befordres til Embeder og Vresposter i Staten, vakte almindeligt Bisald og Glæde, maa Enhver finde naturligt, der veed, hvorledes Danmark næsten igjennem et Heelt Aarhundrede var bleven oversvømmet af Fremmede. Thi under nogle af de tidligere Gnevoldskonger, men fornemmelig Christian den Femte og Christian den Sjette, var der indkaldt en stor Mængde Udlandinge i Landet, og disse, der for den største Deel vare Folk uden al Fortjeneste eller nogensohmhelst billig Afkomst til Befordring, — Mennesker, som Egennytte havde drevet ud fra deres Hjem, isald deres Usidenhed og Uduelighed ikke havde gjort dem det umuligt, der at finde deres Underhold, — vare her blevne begavede med Gods, Gre og Herligheder, og foretrukne ved Besættelsen især af de høiere Embeder. Men midt iblandt disse for Danmark saa fordærvelige Sværme, som næsten ude-

lykkede Landets egne Børn fra Andeel i Statens Bestyrelse, som bidroge saa meget til at underkue det Folkelig, der, bakt af Fædrelandets Fare og Nød, havde rørt sig 1660, som ringeagtede Nationen og gjerne reent havde fortrængt dens Sæder og Sprog, — blandt dem finde vi tvende Mænd, hvis udmærkede Egenstaber og store Fortjenester Historien altid vil bevare, og hvis Kjerlighed til det danske Folk, hvis redelige Stræben for dets Lykke og Velfærd dette Folk aldrig bør glemme, og visse heller ikke har glemt.

Johan Hartwig Ernst, Friherre af **Bernstorff**, blev født i Hannover den 13de Mai 1712 af en ældgammel hauerisk Familie, der længe havde besiddet Godser i Mecklenburg og Hannover. Hans Forældre vare **Joachim Engelke**, hannoverisk Kammerherre, og **Charlotte Sophie**, Faderens Sødsvendebarn, en Datter af den hannoveriske Minister **Andreas Gottlieb af Bernstorff**, der selv tog sig meget af sin Dattersøns Opdragelse. Denne fik en udmærket Hovmester i den lærde **Keysler**, der i Aaret 1727 ledsagede ham og hans yngre Broder til Universitetet i Tübingen. Efter halvandet Aars Ophold, der bereisste de Tydskland, Frankrig, Sveits, Italien, Nederlandene og England; deres Rejse har **Keysler** beskrevet i et i sin Tid agtet Værk. Brodrene Pless, der vare beslagtede med Familien Bernstorff, tilbode nu at forestille den unge **Johan Hartwig**, hvis Dannelse saaledes var fuldenkt, ved det danske Hof. Han modtog Tilbudet. **Christian VI** udnævnte ham 1732 til Kammerjunker, og sendte ham samme Aar som Gesandt til Sachsen. I de nastpaafølgende tolv Aar beklædte **Bernstorff** Gesandtskabsposter ved forskjellige tydske Hoffer og ved Rigsdagen, og havde Leilighed til at vise sin Duelighed ved at udføre flere vigtige diplomatiske Hverv; saaledes bilagde han f. Ex. i Mindelighed Stri-

den med Hannover om Amtet Steinhorst i det Lauenburgske. 1744 blev han udnævnt til Gesandt i Frankrig, og det maa vistnok tillægges ham som en Fortjeneste, at det franske Hof 1749 traadte mæglende op imellem Danmark og den svenske Kronprinds Adolph Frederik, Hovedet for den yngre Holsteen-Gottorppe Linie, hvorved denne blev bevæget til ved en Tractat, som sluttedes det følgende Aar, at frasalde sine Fordringer paa Slesvig og at indvillige i et Magestifte af det gottorppe Holsteen, naar det engang tilfaldt ham, mod Oldenburg og Delmenhorst. Samme Aar, 1749, blev Bernstorff Geheimeraad; allerede tidligere var han bleven Kammerherre og Ridder af Dannebrog. Da den danske Udenrigsminister, Grev Schulin, blev gammel og svag, ønskede han sin Post overdragen til Bernstorff, og kaldte ham derfor hjem kort før sin Død i Aaret 1750. Men Bernstorff var ved denne Leilighed nær gaaet tabt for Danmark, thi han havde lovet Englands Kronprinds, Frederik af Wales, hvem han var opdraget med i Hannover og elskede høit, sin Tjeneste, naar denne engang blev Churfyrste i Hannover og Konge i England. Derfor nelede han med at vende tilbage. Prinds Frederiks Død 1751 løste ham imidlertid fra Løftet. Samme Aar kom han til Kjøbenhavn, og overtog det udenlandske Departement samt Præsidentet i det tydske Cancelli, thi disse Poster vare dengang forenede. Han giftede sig nu med en Frøken Buchwald, og blev næste Aar, ved Kong Frederik den Femtes Formæling med Dronning Juliane Marie, Ridder af Elephanten.

Bernstorffs Virksomhed som Udenrigsminister gik fornemmeligen ud paa at bevare Freden, og da den især trueedes af de forviklede holsteenske Forhold, stræbte han ved floge Underhandlinger at ordne disse. Saaledes bragte han 1756 en Overenskomst istand

med Hertugen af Bløen, der ingen Børn havde, ifølge hvilken Bløen ubeelt skulde tilfalde Kongen af Danmark, men Arvingerne affindes med Erstatningssummer; denne Overenskomst fuldbyrdedes ved Hertugens Død, fem Aar derefter. Samme Aar, 1756, fik han, rigtignok med en Bekostning af 400,000 Rdlr., Arveprinds Frederik valgt til Coadjutor i Høistiftet Lybek; dette Valg blev ved den senere Ombytning af det hertugelige Holsteen af Vigtighed. Paa denne Tid var Syvaarskrigen udbrudt; Bernstorff søgte derfor ikke blot ved en Tractat med Sverrig at sikke Danmarks Neutralitet, men ogsaa at mægle imellem de krigførende Magter. Det var saaledes ham, der ved Grev Lynar fik Forliget til Kloster-Zeven sluttet 1757, hvorved den preussisk-hannoverske Hær, der var bleven slaaget ved Hastenbeck, capitulerede. Men fjendt Danmark under denne Krig drev en temmelig betydelig Handel, især Fragthandel, berøvede Bernstorffs Uengstlighed det dog mange af Neutralitetens Fordele, og Krigens Nærhed foregede tillige Statens Udgifter, thi fra 1758 af holdt man ifølge Overenskomst med Frankrig en Observationsarmee i Holsteen. Den russiske Keiserinde Elisabeths Død 1762 aabnede truende Udsigter for Danmarks Fremtid, thi hendes Eftersølger Peter den Tredie, Hertug af Holsteen-Gottorp var hyderlig forbitret paa Danmark, fordi den hertugelige Deel af Slesvig var bleven inddraget 1721 af Frederik den Fjerde, og viste strax sit fjendtlige Sindelag. Derfor blev den franske General St. Germain, biskop efter Bernstorffs Ubefaling, indkaldt for at ordne Forsvarsvæsenet, Hæren i Holsteen blev betydeligt forstærket, og en stor Flaade blev rustet for at krydse i Østersøen. Peter den Tredies bratte Død forhindrede imidlertid Fjendtlighedernes Udbrud, thi hans Eftersølgerse, Catharina den Anden var villig til at

begynde Underhandlinger, der endnu ikke vare sluttede ved Frederik den Femtes Død 1766. Først det følgende Aar den 11 April blev den provisoriske Ombyttnings-tractat sluttet, der skulde sættes i Kraft, naar Catharinas Søn, Storfyrst Paul blev myndig. Ifølge denne skulde Danmark have den Gottorpiske Deel af Holsteen, overtage det Gottorpiske Husets Gjæld, der var 700,000 Rdlr. stor, og betale den yngre Linies Prindsen en aarlig Appanage, indtil Magestifet fuldbyrdedes; Rusland skulde i Bytte modtage Oldenburg og Delmenhorst, der vare tilfaldne Danmark under Christian den Femte. Denne Overenskomst gjorde Ende paa de langvarige og nu, da det Gottorpiske Hus havde bestøget Ruslands og Sverrigs Throner, dobbelt farlige Holsteenske Stridigheder, den afrundede Danmarks Grændser og befriede det for en Nabo, der vel var beslagtet med Kongehuset, men som, opøgget ved gamle Forurettelser, næsten aldrig havde undladt at stille sig blandt dets Fjender. Den er det største og tillige det sidste Vidnesbyrd om Bernstorffs Duelighed som Udenrigsminister; til Belønning blev han tilligemed hans hele Familie optaget i den danske Grebestand.

Men ogsaa i Bestyrelsen af Landets indre Anliggender havde Bernstorff, idetmindste saalænge Kong Frederik den Femte levede, megen Andeel, deels som Præsident i det tydske Cancelli, deels som Deputeret i det af Christian den Sjette oprettede General-Land-Deconomi- og Commercecollegium, deels endelig ved sin personlige Indflydelse hos Kongen, hvis Venstreb og Tillid han deelte med den altformaaende M. G. Moltke. Af Hertugdømmene gjorde han sig fortjent i flere Henseender s. Ex. ved en bedre Indretning af Gjordemodervæsenet, men især ved sin Omhu for Landungdommens bedre Underviisning. Han erhvervede

saaledes Tilladelse til at opsamle et Fond, hvoraf trængende Landsbyskolelærere skulde have Understøttelse, og forberedede Anlæggelsen af et Seminarium i Mtona, der dog ikke kom istand, men siden blev oprettet i Kiel.

Commercecollegiets Virksomhed under Frederik den Femte var en Række af Feilgreb; man vilde gjøre Danmark til et Fabrikland der kunde forsyne sig selv med alle Fabrikata; dette søgte man at opnaae ved Forbud, Privilegier, Monopoler og Forbud; man lod sig oftere ved blotte Løfter franarre store Summer af fremmede Projectmagere; man fulgte et saadant Toldsystem, at tilsidst omtrent 150 courante Handelsartikler vare forbudte at indføres; ja man gif saavidt, at et kongeligt Rescript (af 26de Februar 1753) befalede Stifamtmandene at paasee, at de indenlandske Fabrikvarer bleve affatte og brugte, men fremmede Varer sendte ud af Landet, og herom at gibe aarlige Indberetninger. Man her imidlertid ikke ubetinget dadle Bernstorff for disse Feil, thi de tilhørte mere Tidsalderen end enkelte Personer, ja han har maaskee ikke engang været blind for dem alle, men, hvis dette virkelig var Tilfældet, saa har han vistnok oftest manglet Kraft til at angribe eller rette dem, han bemærkede. Man plejer idetmindste at anføre en Foranstaltning, der er i en anden Land end de fleste øvrige fra den Tid, blandt hans Fortjenester, den nemlig, at Regjeringen 1755 affjøbte det vestindist-guineiske Handelselskab dets Forrettigheder, Besiddelser og Varer og frigav Handelen paa de vestindiske Der for alle Undersaatter. Ligeledes kan der ingen Tvivl være om, at, om ogsaa Salget af det kongelige Ryttergods, der begyndte 1765, er skeet med Bernstorffs Billie, saa har han, Bondens Ven, dog ikke kunnet billige, at dette Salg foregik, uden at der blev

gjort det allermindste for at fikkre Bønderne mod deres nye Herrers Udfugelser og Mishandlinger, og at der ikke engang blev sørget for Vedligeholdelsen af de af Kong Frederik den Fjerde paa Ryttergodset anlagte Skoler.

Men Bernstorffs Deeltagelse i Bestyrelsen af Landets indre Anliggender har ogsaa flere lysere Sider. Sin Interesse for Bondestanden og for Agerdyrkingens Forbedring viste han ved at stifte Landhuusholdningssekskabet, hvis første Præsident han blev. Tre af Hovedstadens største Stiftelser bevare Mindet om hans menneskekjærlige Omhu for de Fattige. Opførelsen af Frederiks Hospital 1752 udgik vistnok fornemmelig fra A. G. Moltke, men Bernstorff tog ogsaa virksom Deel i denne gavnrige Stiftelses Anlæggelse og Indretning. Det følgende Aar stiftede han Opfostringshuset, hvis Hovedhensigt var at skaffe Fabrikanterne indenlandske Læringer og Arbeidere; for at vedligeholde dette, udvirkede han Tilladelse til at oprette et Glasfelotteri paa 30 Aar. Da han siden havde faaet Overbefyngnet over hele Fattigvæsenet i Danmark, bevirkede han, at dette Lotteri blev forlænget paa 50 Aar, for at kunne opføre Almindelig Hospital. Grundstenen til denne Stiftelse blev lagt 1766; her nøde fra Begyndelsen af 200 gamle og svagelige Folk Føde, Klæder og Bolig, 250 blot Bolig, 500 i Byen fik Almissehjælp.

Han beskyttede og fremmede ogsaa Videnskaberne, og har man end ikke uden Grund beskyldt ham for Lyst til at indkalde Fremmede og foretrække dem for de Indfødte, saa maa man dog tilstaae, at af de Videnskabsmænd, han indkaldte, vare de fleste hans Understøttelse fuldkommen værdige. Blandt dem var den ædle Digter Klopstock; Bondesagens djarve og dygtige Talsmand Oeder, der blev Professor i Bo-

tanik, anlagde Botanisk Have og begyndte paa Udgi-
 belsen af Flora Danica; Præsten Cramer, Physikeren
 Kragenstein, Historikeren Mallet og Reverdil, som
 efter denne blev Christian den Syvendes Lærer. Blandt
 danske Lærde tog Bernstorff sig især af J. S. Sne-
 dorff. Det var ogsaa ham, der 1761 bevirkede, at 4
 Lærde og en Maler, af hvilke kun Niebuhr kom til-
 bage, bleve udsendte for at bereise Egypten og især
 Arabien; ligesom han ogsaa tog Deel i Stiftelsen af
 Selskabet for de skønne Videnskaber.

Dog den Handling, som har givet Bernstorffs
 Navn dets skjenneste Klang i Esterfløgtens Døer,
 tilhører ikke hans offentlige Virksomhed, men hans
 Privatliv. Kong Frederik havde foræret ham et Gods
 i Nærheden af Kjøbenhavn, som, da han modtog det,
 var i den usleste Forfatning; Bønderne vare forar-
 mede, deres Gaarde vare faldfærdige, deres Jorder
 laae halvt udhyrkede, uagtet de horte til de bedste i
 Landet. Bernstorffs milde og menneskekjærlige Gemyt
 rørtes ved hans Undergivnes Tilstand, og han
 lod sig derfor af sin Brodersøn Andreas Peter
 Bernstorff let bevæge til at følge det Exempel, Enke-
 dronning Sophie Magdalene allerede havde givet i
 Hirschholms Amt. Han lod 1764 Jorderne udfiske
 og indhegne, Gaardene udflytte, affskaffede Høveriet og
 skænkede Bønderne Arvefæste. Hans Daad bar snart
 herlige Frugter, Godset forvandlede fra en Uøert til
 en veldyrket Egn, og dets Bønder staae siden den Tid
 i Velstand og Dphsning over de fleste af deres Stand.

Strax efter Christian den Syvendes Thronbesti-
 gelse maatte Bernstorff udholde et haardt Angreb
 af sin Uven, den fortjente Grev Danneberg-Samsø;
 men i et Forsvarskrift, som han indleverede til Kon-
 gen den 22de September 1766, forsvarede han sin
 Embedsførelse saa godt, at han beholdt sin Post og

Kongens Yndest, om end ikke samme Indskyldelse, som hos Frederik den Femte; thi Christian den Syvende var falden i letsindige Yndlingers Hænder, der søgte at afdrage ham fra Regjeringsforretningerne og svæfede hans Tillid til Ministrene. Bernstorff ledsagede dog Kongen paa hans Udenlandsreise 1769, men skjøndt det fortælles, at hans Yndest paa denne skal være steget, synes det snarere, som man fra den Tid af kan datere hans Stjernes Dalen. Kongen bragte nemlig Struense hjem med sig; denne steg hver Dag i Kongens og Dronningens Gunst, og den gamle Bernstorff, hvis Troskab og Redelighed var prøvet, men hvis Statsklogskab tilherte et forældet System, stod i Veien for hans ærgjerrige og driftige Planer. En Tidlang vovede Struense ikke at angribe Folkets Yndling, men endelig blev Hoffets Utilfredshed med et Par russiske Gesandter benyttet som Anledning til at fjerne ham, thi han var meget venkabeligt fundet imod Rusland. Den 13de September 1770 erholdt Bernstorff uventet sin Afsked; han begav sig strax til Hamburg, og tilbragte her et stille gudhengivent Liv i nogle faa Venners Kreds. Han overlevede Struenses Fald, men kort efter, Natten imellem den 18de og 19de Februar 1772, endte et Slagsflod hans Dage. Hans virkelige Fortjenester og mange priisverdige Egenskaber havde efterladt mange Beundrere og Venner i Danmark; Landhuusholdningssekskabet feirede en Sorgefest for ham, og andre Fædrelandsvenner lode tvende Skuemynter præge til hans Amindelse. Da Ombytningen af Holsteen endelig den 16de November 1773 var bleven fuldbjrdet, modtog hans Enke ogsaa et Legn paa den danske Regjerings Erkjendtlighed, nemlig et prægtigt Etui, hvorpaa hiint Datum var indgravet, ledsaget af egenhændige Skrivelser fra Kongen og Arveprindsen.

Johan Hartwig Bernstorff besad gode Lands-
gaver og udbredte Kundskaber, Erfaring og Redelighed,
men han var overdreven forsigtig, ikke fri for Smaa-
lighed og manglede Fasthed; som Privatmand var
han meget elskværdig, nøjsom og jevn, arbeidsom og
tjenstbillig, gudsfrygtig og goddædig: hans hele Sam-
tid ærede ham, og han stod i stadig Brevverling med
flere af dens berømteste Mænd. Danmark skylder
ham en taknemmelig Ihukommelse iblandt sine faa
gode Statsmænd, som det billigen bør holde i Ære ved
Siden af de yderst faa udmærkede, det har haft.
Bernstorffs forstandige udenrigske Politik er hans
største Fortjeneste; hans øvrige Bestyrelse leed af
Tidsalderens Feil, han søgte at omgive Danmark
med en ydre Glæde, der hverken svarede til dets po-
litiske Betydning eller til dets ødelagte Finanser; han
søgte ved kunstige Midler og uhyre Opoffrelser at
bringe en Industri i Flor, hvis Virkninger bleve den
indenlandste Handels Stillestaaen, et vidt udbredt
demoraliserende Smugleri og almindelig Næringsløshed;
han elskede vistnok det danske Folk, men indkaldte dog
hellere Fremmede, end han stræbte at løse dets Baand
og vække dets egne Kræfter. Paa Gjentofte Pakke
have hans Bønder reist ham en Støtte, der er hans
herligste Minde, thi han var en Fader for sine Un-
dergivne, han var den første Adelsmand i Danmark,
der gjengav Bonden Borgerrettigheder.

Andreas Peter af Bernstorff var en Søn
af Friherre Andreas Gottlieb af Bernstorff,
Hannoversk Landraad, en ældre Broder til Johan
Hartwig Bernstorff, og Dorothea Wilhelmine
von Weitersheim; han blev født i Hannover den
28de August 1735. Meget tidligt gave hans om-
hyggelige Forældre ham en Høvmester, men de vare

mindre heldige i deres Valg; Münter, saa heed han, havde gode Sprogkundskaber, men var en haard, hidsig og mistroisk Mand, der ikke forstod at behandle sin opvakte Discipel rigtigt, men i hans tidligt vaagne Selyfølelse og Frihedskjærlighed kun saae Trods, der maatte kues med strenge Straffe. Bernstorff udmærkede sig i sin Barndom især ved sin Videbegjærlighed. Fremfor alt Andet interesserede Krigshistorien ham; den første schlesiske Krig, der indtraf i hans 6te Aar, da han allerede læste Abiser, gjorde saaledes et uforglemmeligt Indtryk paa ham. I Religion fik han Underviisning af Jacobi, Generalsuperintendent i Gelle, der indprentede ham en dyb christelig Tro. Endelig stiftede han i sit 15de Aar Høymester, og fik en, der var langt talentfuldere og bedre vidste at vurdere hans Forstandskræfter og hans gode Hjerte. Nu bestemte han sig, vistnok efter sin Onkels, den danske Ministers Duffe, for Statsvidenskabernes Studium. 1752 gik han til Universitetet i Leipzig, hvor den berømte Gellert blev hans faderlige Ven; siden studerede han i Göttingen og Genf. Derpaa foretog han en Udenlandsreise til Italien, og medens han var der, blev han 1755 udnævnt til Kammerjunker i dansk Tjeneste; han vendte tilbage til sit Hjem over Wien og Dresden, og gjorde senere en Reise til Paris, England og Holland. 1759 ankom han til Kjøbenhavn og fik strax ved Onkelsens Anbefaling Sæde i det tydske Cancellies ugentlige Møder. Næste Aar blev han Deputeret i det vestindisk-guineiske Rente- og Generaltoldkammer, og snart derefter tillige Deputeret i General-Land-Deconomi- og Commercecollegiet. I December 1761 blev han sendt til Paris for at søge Frankrigs Mægling og Hjælp mod den Krig, der truede med at bryde løs fra Rusland, hvis Keiserinde Elisabeth døde, inden de Hølfsteenske Ansig-

gænder bare bragte paa det rene; Keiserinden døde imidlertid, inden det var lykkedes ham at udrette sit Hverv. 1766 blev han Deputeret i Rentekammeret, og samme Aar Ridder af Dannebrog. Det følgende Aar fik han Sæde i Overskattedirectionen, og blev tilligemed sin Fader og Onkel optaget i Grevestanden. 1768 bleve Soldkammeret og Commercecollegiet forbundne, Bernstorff blev første Deputeret i det første og anden Deputeret i det sidste. Næste Aar blev han udnævnt til Geheimeraad. Vi have i det foregaaende seet, efter hvilke Principer Handelen og Soldvæsenet dengang bestyredes, men er der nogen Rimelighed for, at den ældre Bernstorff ikke altid har bifaldet Regjeringens mangelfulde og ofte skadelige Forholdsregler, saa er det endnu mere sandsynligt, at den Ungersklartskuede og fordomsfrie Die har gennemtrængt det herskende Systems Ufuldkommenhed, men at han dog formedelst sin unge Alder og mere underordnede Stilling nedtes til at slutte sig til det Bestaaende. Imidlertid er hans Virksomhed dog ikke ganske sporløs; det er udentvivel hans Overbeviisning, der taler igjennem Rescriptet af 10de April 1761, hvori Regjeringen høitideligen forsikrede, at intet Monopol mere skulde blive meddeelt; det africanste Handelselskabs Ophævelse 1768 var vistnok for en Deel hans Bærk, og han tog væsentlig Deel i Udarbejdelsen af den samme Aar udfomne Soldrulle. Han var desuden tilligemed Onkelen en af Landhuusholdningselskabets Stiftere og ivrigste Befordrere, og var baade den første Ophavsmand til og den egentlige Udfører af de heldbringende Forandringer paa Onkelens Gods. Da Ministeren faldt, tog Brodersønnen ogsaa sin Afsked, uagtet Struense ønskede at beholde ham, og begav sig til sine Godser i Mecklenburg.

Da man havde faaet gjort Ende paa Struenses

forte, mere kuldkastende end opbyggende, Ministerium, stræbte man med ofte smaalig Iver at faae Alt igjen indrettet paa den gamle Fod, og opsogte derfor ogsaa igjen en stor Deel af det Regjeringspersonale, der havde maattet vige Pladsen for ham. Den dygtigste af alle de Tilbagekaldte var ustridigen Bernstorff, men han var, som alt er bemærket, langt fra at være en Tilbeder af det Gamle, hvorfor Harmonien imellem ham og de nye Magthavere heller ikke kunde blive inderlig eller langvarig. Tilbagekaldt 1772 blev han strax første Deputeret i Rentekammeret og tillige Deputeret i Finantscollegiet og Deconomi- og Commercecollegiet, men disse Poster beholdt han kun til det følgende Aar, da han efter Schack-Rathlou blev Chef for det udenlandske Departement, Præsident i det tydske Cancellie og Medlem af Statsraadet. Paa Styrelsen af Landets indre Anliggender kunde Bernstorff i et Statsraad, der var saaledes sammensat som dette, ikke faae megen Indflydelse; Alt, hvad man i denne Henseende kan anføre om ham er, at han var medvirkende til Oprettelsen af den almindelige Enkekasse 1775, hvis Directeur han blev fra først af, og af Assuranceelskabet for Meubler og Effecter i Kjøbenhavn, der stiftedes 1778. Ligeledes maa Anlæggelsen af den flæsig-holsteenske Canal, der paabegyndtes 1777, og Regjeringens Overtagelse af de ostindiske Besiddelser, hvorved Handelen paa dem aabnedes for alle Undersaatter, regnes med til hans Fortjenester. Derimod er det ikke troligt, at han har havt nogen Andeel i Bankens Overdragelse til Regjeringen, hvis Følge var vort Pengevæsens totale Forstyrrelse; mere rimeligt er det, at han har tilraadt Placaten af 15de April 1774, der skulde sikkre mod Misbrug af denne Forandring. Som Præsident i det tydske Cancellie arbejdede han paa at ordne Her-

tugdømmenes forvirrede Lovgivning, især paa at forbedre Retspleien. Oberretten paa Gottorp og Regeringen i Glückstadt fik nye Instructioner; de adelige Criminalretters Dødsdomme bleve underkastede Kongens Bekræftelse; det storfyrstelige Holsteens Bestyrelse blev, efterat Overdragelsen til Danmark var skeet, ordnet og indrettet paa samme Maade som det øvriges; Panteprotocollernes Indretning blev forbedret, Landsbyskriverernes Rettigheder bestemte; Udfiskningen og Indhegningen af Jorderne blev fremmet; Universitetet i Kiel blev besat med flere udmærkede Lærere og fik den dygtige Gramer til Procantzler, dets Fond blev forstorret, den theologiske Examen blev skærpet, og det theologiske Seminarium oprettet. Med Hamburg opstod der nogle Stridigheder især om Transittolden, og med Lübeck om Høihedsretten over nogle Byer og Gods, men de af en nedsat Commission førte Underhandlinger bleve trukne i Langdrag.

Langt bethdeligere og fortjenstfuldere er Bernstorffs Virksomhed som Udenrigsminister. En af de første Forretninger, der tilfaldt ham som saadan, var at fuldføre Dnkens Bænk, Magestiftet af det storfyrstelige Holsteen mod Oldenburg og Delmenhorst; han afsluttede den definitive Tractat desangaaende den 21de Mai 1773; den gjensidige Overlevering af Landene gik for sig i November samme Aar, og blev næste Aar stadfæstet af den tydske Keiser. Danmark stod dengang i et mindre venstabeligt Forhold til flere Magter; dets Udenrigsministers Stilling var derfor ofte vanskelig og lidet misundelsesværdig, men Bernstorff forstod ved klog Eftergivenesskab at undgaae Alt, hvad der kunde føre til et Fredsbrud, uden at bortgive noget af den Værdighed, der sømmede Staten og ham, der repræsenterede den. Den unge Gustav den Tredie i Sverrig havde gjerne fundet en Anledning

til Krig; England var misfornøiet over flere Ting, og dets Gesandter udtalte stundom med Overmod og Groshed deres Regjerings Stemning. Her- til kom nye Tvistigheder, først med denne Stat og Holland om deres Fiskeri og i Forbindelse dermed drevne Snighandel paa Grønland og Island, siden med de samme Stater og Preussen om Sundtoldens Beregning i Specier. Bernstorff tilbagegav tre un- der Grønland opbragte Skibe under Form af en Gunstbeviiisning, men afflog at betale den forlangte Erstatningssum; i Henseende til Sundtolden indrøm- mede han, at det forblev ved det Gamle. Atter op- kom der om Høihedsretten over Rio-Volta-Flodens Munding paa Guineakysten en Strid med Holland, der imidlertid faldt bort af sig selv ved Krigens Ud- brud imellem denne Stat og England. En østerrigsk Fregatecaptain havde faaet det Indfald at plante sit Flag paa de Danmark tilhørende nicobariske Der ved Indien; men paa Bernstorffs Forestillinger mis- billigede hans Regjering, hvad der var skeet, og af- stod fra alle Fordringer. Med flere tydske Stater fik han Afdragsretten ophævet; ved Rigsdagen drev han paa Kammerrettens Visitation og Reform, der dog ikke kom istand, fordi de lutheriske og catholske Rigs- stænder ikke kunde blive enige. I den bayerske Suc- cessionskrig arbejdede han som Mægler, om han end ikke kan siges at have bevirket Freden til Teschen. Den nordamerikanske Frihedskrigs Udbrud 1776 gjor- de Danmarks politiske Stilling endmere mislig. Saa- længe Colonierne kjæmpede ene mod England, undgik Bernstorff ethvert Skin af at begunstige dem, for ikke at støde det magtige England i Utide. Men da Frankrig og Spanien 1778 havde erklæret England Krig, og den engelske Regjering udstedte Raperregle- menter, der stræde imod de indgaaede Tractater, og

øvede Voldsomheder imod de neutrale Skibe, søgte han ved alvorlige Forestillinger at forskaffe de danske Kjøbmænd deres Ret. Da dette ikke hjalp, foreslog han allerede i October 1778 den svenske Regjering at indgaae et Forbund, for at beskytte begge Staters Skibsfart, og gjentog senere samme Forslag for Rusland. Denne Stat vilde imidlertid dengang ikke bryde med England og afflog det, hvorpaa Sverrig og Danmark hver for sig hævdede deres Ret ved at conbohere deres Handelskibe. Dette virkede saameget, at England nu indlod sig paa, ved en Overenskomst nøiere at bestemme, hvad der forstodes ved Contrebande og ikke maatte indføres i de krigførende Staters Havne. Men endelig var Catharina den Anden bleven omstemt af sin Minister Grev Panin, og indbød nu Danmark og Sverrig til det selsamme Forbund, som hun tidligere havde forkastet. Saaledes sluttedes den 9de Juli 1780 den bevæbnede Neutralitet, som hævdede den Sætning, at frit Skib giver fri Ladning; for dette Statskunstens Værk har Panin almindeligt faaet Æren, men den tilkommer Bernstorff, thi fra ham udgik Forslaget fra først af. Nu maatte England give efter, forandre Kaperreglementerne og behandle de neutrale Staters Skibe retfærdigere. Danmark høstede unægteligt store Fordele af sin Skibsfarts Betyggelse under denne Krigs sidste Aar; dog det skulde have høstet større, hvis Bernstorffs sikkre Haand var blevet ved at styre dets Statskib; men hiint Forbund, der var hans største Daad under dette hans syvaarige Ministerium, gav netop Anledning til hans Bortfjernelse. Enkedronningen Juliane Marie, og den herfæstlige, smidige og smaaligt angstelige Høegh = Guldberg, Sjælen i hendes Regimente, havde allerede i længere Tid staaet paa spændt Fod med den arlige, djarve

og fristendede Bernstorff, der som Statsminister uroffelig fulgte det Princip, naar han ikke kunde forhindre Forholdsregler, som han misbilligede, da ikke tilshyneladende at billige dem ved at tie stille. Da nu Preussen ønskede at tiltræde den bebødne Neutralitet, vilde Bernstorff kun tilstede dette paa den Betingelse, at Preussen, da det selv ingen Flaade havde, skulde bære en forholdsmæssig Deel af de store Bekostninger, som Forbundet medførte til Krigsskibes Rustning. Heraf har det preussiske Hof uidentvisl taget Anstød og beklaget sig hos det danske, som ogsaa, da man nødigen vilde formeligt affædige Bernstorff, greb Leiligheden til at lægge ham saadanne Hindringer i Veien, at han blev nødt til at søge sin Afsked, som han fik den 30te November 1780. Hans Efterfølger blev efter det berlinske Hofs Unbefaling Grev Rosenkrone, hidtil Gesandt i Berlin, en Mand der stod langt under ham i Talenter.

Det Guldbergske Ministerium maatte endelig bige Pladsen ved Kronprindsens Indtrædelse i Statsraadet den 14de April 1784. Paavirket af de nye Ideer, der havde feiret i Vesten og trindtom begyndte at lade sig høre, og besjælet af en varm Følelse for Mennekebærd og Mennekeret, kaldte den unge Fyrste Folkets Mænd sammen om Thronen, og nu begyndtes i Danmark det store Reformværk af Regjeringen selv, som andensteds, hvor det var Folket, der brød igjennem de henraadnede Skranker, kostede Strømme af Blod; det Værk, der skulde have stillet bort Fædreland paa en høiere Plads i de civiliserede Nationers Række, end det nu indtager, hvis det ikke altfor tidligt var bleven saagodtsom afbrudt ved de tunge Ulykker, der ramte Landet udenfra, ved Folkets egen Mangel paa Modenhed til at paastjønne og videre fortsætte det, og ved, — det tør vi sige — Bernstorffs

Død. Thi han var den første af hine Folkets Mænd; han var ikke blot Kronprindsens Raadgiver, men hans Lærer og faderlige Ven, uden hvis Bifald Intet af Vigtighed blev foretaget; han var den stærke, løvrige Stamme, hvortil den adle og høihjertede, men mindre selvstændige Hersker og hans troe, taknemmelige, men endnu umyndige Folk klyngede sig; det var hans Genius, der, medens frygtelige Udvæltninger og blodige Krige hærgede Europas skønneste Lande, skabte de tretten lykkeligste Aar af Danmarks nyere Historie; et Tidrum, hvori Handelsens Flor forøgede Nationens physiske Velstand til en før ukendt Grad, medens Ordets og Tankens Frihed forberedte dens aandelige Opvækkelse. Allerede før Kronprindsen greb Regjeringens Leiler og fortrængte de Magthavere, der havde fældet Struense, var der underhandlet med Bernstorff om at vende tilbage, og den 4de Mai overtog han sin forrige Post; men hans Virksomhed som Statsmand blev nu, som antydet er, langt mere omfattende, hans Indflydelse strakte sig til alle Grene af den høiere Statsstyrelse. Han understøttede Schimmelmanss velmeente Finantsplaner; han greb med Enthusiasme Kronprindsens og den adle Reventlows Dnske at frigjøre og ophjælpe Bondestanden (ved Forordningerne af 8de Juni 1787 og 20de Juni 1788), og stod derfor med Rette ved Kronprindsens Side, da denne lagde Grunden til Frihedsstøtten den 31te Juli 1792. Hans storartede og frisindede Anskuelse ryddede de Stranker af Veien, hvormed det Guldbergske Ministerium havde søgt at omgive den Folket af Struense skjænkede Trykkefrihed, og hans bjærve Veltalenhed feirede i Statsraadet, hvergang mere ængstelige Raadgivere foreslog at indskrænke den. Derfor bestod Trykkefriheden ufornindstet til hans Død, og det uagtet den visseftelig oftere blev misbrugt;

uagtet ikke engang Kronprindsens Person var Pamphletsfrierne hellig. Men selv imod dem, der havde overfædet dens lovlige Grændser, viste Bernstorff en meget maadeholden og skaansom Fremfærd; de bleve nemlig opfordrede til at fortolke eller tilbagekalde de de Yttringer, man havde fundet anstødelige. Dette var Proceduren i de to Trykkefrihedsfager, der forefaldt under hans eget Departement; Grev Schmettau undgik ved Døden at erklære sig over sit Skrift om staaende Hære; men Carl Cramer, Professor i Kiel, udtalte sig saa uforsigtigt i sin Erklæring angaaende den Oversættelse, han havde bebudet af Petitions Skrifter, at Bernstorff ansaae det for nødvendigt at berøve sin Vens Søn hans Professorat. Flere offentlige Indretninger her i Landet skyldte ham deres Bestaaen og Fremvært; han fikrede den almindelige Enkekasse ved at paabyde høiere Indskud og af alle Embedsmænd; han arbejdede for at opretholde Assuranceelskabet efter Ildbranden i Kjøbenhavn 1795; han fremmede Stiftelsen af den almindelige Understøttelseskasse; han fik endelig Fattigpleien i Kjøbenhavn forbedret. For Videnskaberne virkede han især som Præsident for Videnskabernes Selskab, hvilket han blev efter Lürdorffs Død.

I det tydske Cancelli havde Bernstorff en dygtig Medarbejder i den gamle retskafne Carstens; Resultatet af deres Samsvirken var en Række af gavnlige Reformers. Civilprocessen i Hertugdømmene blev ordnet, Retsprotollerne nøiere bestemte og nedsatte; Criminalsorgsivningen blev forbedret og Torturen afskaffet; der udkom nye Forordninger om Hypothekvæsnet og om Fallitboers Behandling; Dyptigien med Communernes Forvaltning af deres Pengesager blev stærket; flere hensigtsmæssige Politilove og en ny Veianordning for Slesvig udkom; Hvervning af Frem-

mede blev forbudt, og Recrutudskrivningen reguleret; Livegenfabet blev ophævet paa de kongelige Domainer; Fattigvæsnet blev forbedret, og Hospitaller oprettede i Altona, Kiel og Løndern; der udkom en ny Kirkeagende; det tøndernske og det fielske Seminariums Bestaaen blev sikket; ved Universitetet i Kiel bleve flere Reformer truffne, Examenene bleve skjærpede, den academiske Censur, der var oprettet efter Studenternes egen Plan, blev bekræftet af Regjeringen. Endelig maa Ophævelsen af Livegenfabet i Hertugdømmene for en stor Deel tilskrives Bernstorffs Indflydelse, skjøndt den ikke udgik umiddelbart fra Regjeringen. Grev Ranzau Ascheberg havde allerede 1766 ophævet Livegenfabet paa sine Godser og udgivet et Skrift derom, men han havde ingen Efterlignere fundet. Mere virkede Stavnshaandets Løsning i Danmark, Frigivelsen af Bønderne paa de kongelige Godser og Kronprindsens deraf tydelige Sindelag, paa de slesvigskke og holsteenske Godseiere. Hertil kom Bernstorffs Bestræbelser; han aflagde flere Besøg i Hertugdømmene og paa disse udrettede han ved sin personlige Indflydelse, ved Overtalelser og venstabelige Forestillinger endelig saameget, at de ikke (i Ridderfabet) reciperede Godseiere paa en Forsamling i Kiel i Januar Maaned 1795 besluttede at ophæve Livegenfabet og at meddele Ridderfabet deres Protocol. Endnu samme Aar forenede Ridderfabet sig om denne Beslutning, men fandt det umuligt at bestemme nogen vis Termin eller almindelige Regler for Udførelsen. Nu traadte Bernstorff kraftigere op; han udbiklede for Ridderfabet Forskjellen imellem Bondens personlige Frihed og hans Eiendomsret over sin Gaard; den første var baade Godssherren og Landsherren ham skyldig; vilde hiin ikke skjænke ham den, saa maatte denne gribe ind; Selveiendom derimod behøvede ikke

at skjænktes tilligemed Friheden, men den vilde engang blive en af dennes Følger. Bevæget herved nedfattede Riddereskabet i Januar 1796 en Commission, til hvilken de øvrige Godseiere sendte Deputerede, og denne erklærede i Juli samme Aar Livbegjærens Ophævelse for nødvendig. Samtlige Godseiere, hvis Erklæringer nu bleve indhentede, bifaldt eenstemmigen Commissionens Beslutning; Pluraliteten af dem stemmede for, at den skulde sættes i Udførelse om 8 Aar. Bernstorff havde endnu før sin Død den Glæde, at see dette Resultat indstillet til Regjeringens Etatsrådsforsamling, nemlig i Marts 1797, og "Forordningen af 19de December 1804 skjænkede 20,000 livegne Familier Frihed og Eiendomsrettigheder."

Vi skulle nu betragte Bernstorffs Bestyrelse af Landets udvortes Anliggender, der under dette Ministerium, ligesom under det forrige, indeholder Hovedsummen af hans Fortjenester. I de første tre Aar forefaldt der Intet, som kunde afgive en værdig Prøve paa hans aandelige Kraft og overordentlige Talenter. Med Sardinien og Genua sluttedes der Handelstractater; med flere tyske Stater blev Afdragsskatten ophævet; Kongen af Danmark blev af den tyske Keiser belehnet med hele Holsteen, efter nogle Underhandlinger, der dog kun angik Ceremoniellet og de Sportler, en saadan Belehnning skulde koste. Men Udbrudet af Krigen imellem Sverrig og Rusland bragte snart Danmark i en meget mislig Stilling. Gustav den Tredie af Sverrig ønskede at knække sin overmægtige Nabo Ruslands stedse stigende Magt, og antog, at det beleilige Dieblik var kommen, da Catharina den Anden 1787 i Forening med Østerrig havde erklæret Tyrkiet Krig. Men Danmark var ifølge dets Tractat med Rusland af 1773 forpligtet til at yde denne Stat Hjælp i Tilfælde af et An-

greb; derfor maatte Gustav, førend han satte sine Planer i Udforelse gjøre et Forsøg paa at afdrage Danmark fra dets Forbindelse med Rusland og vinde det for sig. Han gjorde incognito en Reise til Kjøbenhavn, men her hjalp hverken hans nære Slægtstabs med den danske Kongefamilie eller hans glimrende Veltalenhed ham. Bernstorffs Redelighed modstod alle Fristelser; han erklærede kort og godt, at Danmark maatte holde sine Tractater. Gustav maatte altsaa forlade Danmark med uforrettet Sag, men kunde dog ikke nægte den danske Minister sin Afgjæltelse; han viste ham endogsaa paa sin Tilbagereise den Dyrskomhed at besøge ham paa hans Landsted. Da Sverrig ikke destomindre rustede sig i Foraaret 1788, søgte Bernstorff ved de alvorligste Forestillinger at bevæge Gustav til at afstaae fra sit Forhavende. Gustav besvarede disse med Forsøg paa at vinde Norges Statholder, Prinds Carl af Hessen for sig. Krigen udbrod da, og Rusland opfordrede Danmark til at gøde den tractatmæssige Hjælp. Mere fordeelagtigt havde det uidentvibl været for Danmark at unddrage sig sin Forpligtelse, og der har neppe blandt Kronprindsens Raadgivere manglet Folk, der gjorde opmærksom herpaa, men Bernstorffs Bestemthed afgjorde Sagen: "det er mig", sagde han, "der har skrevet og underskrevet Tractaten om Dombytningen af Holsteen og Oldenburg; dersom vi ikke opfyldte den, kan jeg ikke længere beklæde min Post, men maa lægge min Portefeuille for Kongens Fodder." Danmark erklærede altsaa, at 12,000 Mand og 6 Liniefibe skulde saasnart som muligt staae til Ruslands Disposition; Kronprindsen og Prindsen af Hessen ilede til Norge, og den 26de September 1788 gif den norske Hær over Grandsen. Bahus blev taget, et svenst Corps strakte Gevær ved Dvistrumbro og

den 5te October stod Armeen for Gothenborg, der kun havde en svag Besætning. En saadan Hurtighed havde Gustav ikke ventet, han maatte skyndsomt forlade sin Hær i Finland, samle, hvad Tropper han kunde, og i Silmarscher begibe sig til Gothenborg. Men for England og Preussen, som frygtede Ruslands og Osterrigs Forbindelse, og derfor gjerne havde seet Gustavs Angreb paa det nordlige for Tropper blottede Rusland, maatte den norske Hærs Indfald i Sverrig komme meget ubeleiligt. Paa Gustavs Opfordring traadte derfor den engelske Gesandt i Sverrig op som Mægler, og uagtet Preussen tidligere paa Bernstorffs Forsikkring, at Danmark ikke havde i Sinde at gjøre Erobringer, men blot samvittighedsfuldt at opfylde sine Tractater, Intet havde havt at indvende mod Danmarks Bevægelser, gjorde det dog nu fælleds Sag med England og understøttede den energiske engelske Gesandts Indsigelser og Trudser. Kronprinds Frederik, der som Frivillig fulgte den norske Arme, fandt det under disse Omstændigheder raadeligt at underhandle; han sluttede en Stilstand paa 8 Dage, der siden blev forlænget til 4 Uger, og derpaa til 6 Maaneder. Men Danmark var endnu ikke løst fra sine Forpligtelser mod Rusland, og Frygt kunde ikke bevæge Bernstorff til at sige et givet Løfte. Danmark rustede derfor næste Sommer igjen en Flaade af 11 Linieskibe, og den norske Hær stod paa Sverrigs Grændse færdig til at rykke frem. Da fornøede England og Preussen atter deres Forestillinger. Bernstorff opfordrede nu Rusland, som hidindtil næsten Intet havde bidraget til Danmarks Rustninger, til at erlægge de fornødne Subsidier, og undlod tillige ikke at gjøre opmærksom paa den Fare, Rusland vilde udsætte sig for, hvis England og Preussen opfyldte deres Trudser og er-

klærede det og Danmark Krig. Det lykkedes ham at overbevise det russiske Hof om, at Danmarks Understøttelse i dette Tilfælde let kunne komme det for dyrt til at staae; i Begyndelsen af Sommeren 1789 indvilligede Rusland i, at Danmark holdt sig neutral under dets Krig med Sverrig. Denne korte Krig indbragte Danmark ingen anden Fordeel og ingen anden Ure, end den Bevidsthed rebeliggen at have opfyldt sine Forpligtelser, saalænge som dets Allierede ønskede dem opfyldte; men det er vel ikke urimeligt, at det kunde have trukket sig ud af Krigen paa en lidt fordeeltigere og ærefuldere Maade, hvis Kronprindsen havde havt sin erfarne og indsigtsfulde Raadgiver hos sig i Leiren for Gothenborg; thi den engelske Gesandt, der traadte op som Fredsmægler, handlede uden Fuldmagt. Ruslands seierlige Fremtrængen i Tyrkiet gav snart England og Preussen Grund til ogsaa at ønske denne Krig sluttet, men da begge disse Stater stode i spændt Forhold til Rusland, anmodede de Bernstorff om at forelægge Keiserinde Catharina deres Forslag til Fred med Tyrkiet. Han var altfor gjerne Fredsmægler, til at han skulde undslaae sig for dette Gjern, endsskjendt han forudsaa, at de foreslagne Betingelser, der gik ud paa intet Mindre end alle Erobringers Dypgivelse, ikke vilde blive modtagne. Han vidste ogsaa at indlede Forslaget paa en saa lidet stødende Maade, at Catharina den Anden svarede i en meget maadeholden Tone og tillige angav, paa hvilke Betingelser hun var villig til at slutte Fred. Bernstorff kunde ikke andet end finde Keiserindens Forslag billige, og anbefalede dem derfor paa det indstændigste til de forenede Magter, men forgæves. England besvarede dem med den Erklæring, at det vilde sende en Flaade til Østersøen; men da Bernstorff herpaa svarede, at Danmark i dette Tilfælde vilde opfylde sine

Pligter mod Rusland, og man strax begyndte at ruste sig, lod England sit Forsæt fare, og ikke længe derefter sluttede Rusland Fred med Tyrkiet paa de samme Betingelser, som det tidligere havde foreslaaet.

Imidlertid var den franske Revolution udbrudt. En saa begejstret Forsvarer af Menneskerettigheder, en saa ivrig Befordrer af Folkevel, som Bernstorff, kunde umuligt andet end sympathisere med det i Aarhundreder undertrykte og mishandlede franske Folk; men han forudsaae tillige at den Dofferlue, det tændte for Friheden, vilde blive en rasende Brand, der skulde sprede Død og Udæggelse rundt om sig, og bevæget af disse Ahnelser domte han ikke gunstigt om Revolutionen. Imidlertid ansaae han det for unødvendigt, at fremmede Magter indblandede sig i Frankrigs indre Anliggender, og han misbilligede i hoieste Grad, at man vilde benytte de udbrudte Uroligheder som Paastud for at opnaae egennyttige Hensigter. Da de mod Frankrig forbundne Magter derfor indbode Danmark til at deeltage, svarede Bernstorff, at Danmark ikke vilde benytte Uroligheder i andre Riger til sin Fordeel, og blot kunde tiltræde Forbundet, hvis man udtrykkeligt vilde forpligte sig til ikkun at gjenoprette Roligheden; derimod vilde Danmark ikke undrage sig de Forpligtelser, som det tydske Riges Forsatning paalagde Holsteen. Da paa samme Tid det tydske Rige troede at burde tage Forholdsregler imod Trykkefriheden og hemmelige Forbindelser ved Universiteterne, for at forhindre de revolutionaire Ideers Udbredelse, afgav han en meget maadenholden Erklæring, som ogsaa havde en mærkelig Indflydelse paa Rigs-Beslutningen af 14 Januar 1793.

Tilligemed Landkrigen mod Frankrig udbrod der ogsaa en Søkrig. Som en af de saa neutrale Stater i Europa vilde Danmark nu, stolende paa de be-

staaende Tractater og ydermere paa det gode Exempel, den franske Nationalsforsamling havde givet de andre frigjørende Magter ved at erklære, at den ikke vilde tillade Kaperi, nyde sin Neutralitets rige Fordele, saavel ved Fragthandel som ved Udførsel af egne Producter. Men havde Skinsyge og Overmod tidligere forledt Engländerne til at spille Tyranner paa Havet, saa dreves de nu dertil af langt stærkere Bevæggrunde: de betragtede Frankrig som deres Carthago, det engelske Ministerium havde sat sig den Opgave ikke blot at dæmpe Revolutionen og at forebygge dens Virkninger paa det øvrige Europa, men tillige dybt at ydmuge den gamle Nationalsjende, ligegyldigt ved hvilke Midler; det vilde udhungre Frankrig. Derfor tillod det paa Scen de største Uretfærdigheder: Ladninger, der vare befragtede før Krigens Udbrud, bleve opbragte og condemnerede, Begrebet af Contrebande blev udstrakt over alle Grændser, Kaperne drevs Visitationerne til det yderste, Reclamationer og Forestillinger nyttede kun lidet; ja endelig erklærede den engelske Gesandt i Kjøbenhavn, understøttet af den preussiske og russiske, at hans Regjering forbød Danmark al Handel med Frankrig. Men Bernstorff var den rette Mand til med Værdighed og Kraft at tilbagevise en saa uheft Anmaselse; han svarede i en Note, dateret den 28 Juli 1793, hvori han udviklede de neutrale Staters Rettigheder, Folketrettens simple og naturlige, men derfor saa uafviselige Sætninger med en saadan Klarhed, Styrke og Varme, at dette Statsskrift forgjæves søger sin Wage. Det blev optaget med overordentligt Bisald over hele Europa, fornemmelig i England selv, hvor 7 Dplag i kort Tid bleve udsolgte, og Oppositionen jublede og lovspriste Bernstorffs Navn, medens de Ministerielle ikke vovede at dadle det. — I en saa bevæget Tid som den

franske Revolutionskrigs første Aar maatte der let kunne opstaae Conflictet med fremmede Magter og deres Gesandter, men **Bernstorff** redte sig med samme Fasthed og Klogskab ud af dem alle: for Exempel da den franske Republik's Minister Grouvelle, der endnu ikke var anerkjendt af det danske Hof, ved en ubesindlig Bekjendtgjorelse foranledigede en fælleds Forespørgsel fra de krigserende Magters Gesandter; da 1794 den engelske Gesandt Hailes troede sig betegnet i en Artikel i den af K. L. Rahbek udgivne "Danske Tilskuer", og i sit Overmod fordrede den, som det viste sig, uskyldige Udgiver straffet uden Lov og Dom; og da 1796 den ovennævnte franske Gesandt havde misforstaaet et Udtryk i det Circulaire til samtlige Gesandter, hvorved han blev anerkjendt i sin Egenkab, som om det indeholdt en Reservation, der berøvede Anerkjendelsen dens Betydning. Med lige usfortroden Iver vedblev **Bernstorff** under hele Krigen at arbejde for at skaffe de danske Skibsførere og Kjøbmænd deres Ret imod de engelske Kapere, snart ved Indlæg for Domstolene, snart ved eftertrykkelige Forestillinger hos Ministeriet; men da Uretfærdighederne ikke desto mindre vedbleve, foreslog han **Sverrig** et Forbund til ved fælleds Magt at beskytte begge Staters Handelskibe. Dette blev sluttet den 27 Marts 1794. Endnu engang optraadte han som Fredsmægler, nemlig hos Frankrig, paa den tydske Keisers Anmodning, men hans Bestræbelser var dennegang frugtesløse; imidlertid forandrede Bonapartes Seire Fredens Basis, og **Bernstorff** oplevede endnu Fredspræliminarierne i Leoben.

En saa daadfuld og velsignelsesrig Virksomhed, en saa redelig Omhu og utrættet Iver, saavel for Statens Sikkerhed som for den Enkeltes Ret og Velfærd, maatte vinde det danske Folks fulde taknemmelige Anerkjendelse; herpaa modtog **Bernstorff** ogsaa, medens

han endnu levede, flere smukke Besøjer. I Bergen stiftede Kjøbmændene paa hans Fødselsdag det Bernstorffske Legat til Understøttelse for 3 rejskafne, i Armod geraadede Borgere, i Christiansund stiftedes samme Dag 1795 en Borgerkole, der bærer hans Navn; i Kjøbenhavn lod et Selskab af alle Stænder slaae en Medaille, der paa den ene Side viser hans Brystbillede, omgivet af en Egekrands, og paa den anden Side en Magnetnaal med den Indskrift: "Uden Misværsning" og Aarstallet 1793; den blev ham tilstillet tiligemed en anonym Skrivelse paa Kronprindsens Fødselsdag 1795, og han takkede for den paa en ligesaa værdig som befæden Maade i næste Dags Adressavis. Næste Aar lod man paa hans egen Fødselsdag præge en ny Medaille, der blev det sidste Tegn paa Folkets taknemmelige Hengivenhed, han modtog i levende Live. I Mai Maaned 1797 blev han syg; hans Podagra slog op, og hans Landskraft sank, ligesom udmattet af rastløse Anstrengelser, strax sammen; forgjøves samlede Kjøbenhavns berømteste Læger om hans Sottesøng; han forlod Livet den 21 Juni, ikke fuldt 62 Aar gammel. Sorgen over hans Død var almindelig, men man ahnede dog vel neppe, hvor snart og i hvor høi Grad man skulde savne ham. Da hans Lig den 13 Juli blev bisat i Frederiks tydste Kirke paa Christianshavn, fappedes en talles Mængde af alle Stænder om at vise ham den sidste Ære; tæt bag ved Kisten gik Kronprindsen, som, da man vilde anvise ham en anden Plads, svarede: "Jeg gaaer blandt hans Bern". Disse simple, ved deres Navnitet rørende Ord vidne klart, hvor høit Fyrsten skattede sin tabte Tjener, og i hvilket Forhold han havde staaet til ham.

Bernstorff besad et ædelt Ydre, et indtagende, mildt og høfligt Væsen; han var behagelig i Omgang, interessant i Samtale; hans Sufommelse var meget

stor; hans Blik var ligesaa hurtigt som klart; i et Dieblig overstuede han selv den meest indviklede Sag og fremsatte med Lethed og Tydelighed sin Mening om den; han glemte aldrig sig selv; om Andre domte han mildt, men naar vi s. Ex. vide, at han neppe nogenstinde tilgav Raahbet de Ubehageligheder, han, som ovenfor er fortalt, havde voldt ham, saa maa man vel erindre, at Bernstorff fra sit Standpunkt let maatte kunne ansee enhver nok saa uskyldig Uforsigtighed, hvorved Fædrelandets Fred og Velfærd sattes paa Spil, for en uforsvarlig Handling. Han var utrættelig arbeidsom og iagttog den strengeste Orden i sine Forretninger; hans Planer vare simple, og han var ivrig og uførtroden i at udføre dem. Retskaffenhed, der støttede sig paa ægte Gudsfrøgt, urokelig Agtelse for Pligt og Ret, samvittighedsfuld Iagttagelse af Folkeretten og tro Efterlevelse af Tractaterne vare Grundtrækkene i hans Politik. Hans Mennefskjerlighed bød ham at bevare Freden, naar det kunde skee uden at plette Nationens Ære; hans dybe Indsigt i Verdenshistoriens Gang og i Staternes indbyrdes Forholde viste ham Veien gjennem de politiske Forviklingers Labyrinth. Han saae visse sin Tids Begivenheder i et langt klarere Lys, end de fleste af hans Samtidige; havde han nedlagt sine Anskuelser og Erfaringer i Skrifter, vilde disse have været af uskatteerligt Værd for Historikeren og Statsmanden. Nu have vi fra hans Haand kun en Række af diplomatiske Actstykker, men disse ere Kunstværker i deres Slags; ædel Simplicitet, Korthed og Klarhed, Kraft og rolig Værdighed, en fin Tact og et mesterligt Valg af Udtryk udmærker dem alle ligetil de ubetydeligste. Et fuldstændigere Billede af ham, end man kan danne sig af disse hans Statskrifter, have flere af hans samtidige Beundrere forsøgt at overlevere Efterverdenen i Biographier og

Løstaler; P. F. Suhm skrev hans Gravskrift; M. C. Bruun udtalte Danmarks Sorg ved hans Død i en smuk Dde; Juels og Thorvaldsens Kunst har foreviget hans aabne og milde Træk. — Han var lykkelig i sin Familie; først var han gift med Henriette Frederikke Grevinde af Stolberg, en Søster til de to bekendte tydske Digtere; hun fødte ham 6 Sønner, af hvilke 4 overlevede ham, og 3 Døttre; efter hendes Død 1782 ægtede han hendes Søster Augusta; med hende havde han en Søn, der døde som Barn.

A. P. Bernstorff er den ædleste og største Character, den imponanteste Personlighed, der møder os i vort Fædrelands hele nyere Historie; ligesaa smukt som sandt har en udmærket Historiker nylig sagt ved Frederik den Siettes Grav: "med Bernstorff døde Frederiks og Danmarks gode Genius", og "Danmark vil evigt mindes hans Tidsalder som en gylden Tid, saa ofte det søger et Udtryk for dets Dnsfer og Haab i Fremtiden."

C. Ploug.

Bornholm og Moen.

Blandt de Egne i Danmark, hvorved man saa at sige uvilkaarlig føler sig opfordret til en Sammenligning, kan man neppe nævne to, om hvilke dette mere gjælder, end Moen og Bornholm. Skal Storeklinten paa Moen have sit Sammenligningspunkt nogetsteds i Danmark, maa det efter vor Mening være i Ringebjerget paa Bornholm, og skal der til Udfigten fra Rytterknægten paa Bornholm søges noget i de fleste

Henseender Tilsvarende, gives der neppe noget bedre Sted end Aborrebjerget paa Møen.

Fra Søen, i en vis Afstand, er Ligheden mellem Storeklinten og Ringebjerget især mærkelig: et bredt, hvidt Belte, foroven indfattet af en grøn Rand, forneden af det mørkeblaae Hav. At Møens Kridt er mere sneehvidt end Bornholms Granit*), og at Bøgestoven paa Klinten har en bredere Rand og et lysere Skjær, end de vridborede Eggestubbe paa Ringebjerget, gjør ingen væsentlig Forskjel. Jo nærmere man kommer Land, desto tydeligere fremtræder imidlertid de eiendommelige Forskjelligheder: Klinten med sine dybe Rifter, takkede Afstær og fremspringende, kogledannede Kridtklipper; Ringebjerget med sin hele sammenhængende Flade, sine lodrette Fjeldbøge og sine tætsluttede, taarndannede Steenmasser. Ved Klinten har det graadige Hav tilbunget sig en, rigtignok kun sparsom, Strandbred; men ved Ringebjerget sænker Klippen sig lodret ned i Søen med en Dybde, der er saa stor, at de største Skibe kunne lægge til ved dens Fod og med deres Bøvspryd rage mod Fjeldet. Hvad angaaer Udstrækningen af Storeklinten og Ringebjerget, da er den omtrent eens, nemlig $\frac{1}{4}$ Miil; men i Høide har Møen her Fortrinnet: Dronningestolen er 408 Fod hoi, Ringebjerget kun 292 Fod.

Fra Rytterknægten paa Bornholm overstuer man et Landskab, der er udfyret maaskee med alle de Naturskønheder, en Maler kan ønske sig til et Maleri. Her er ikke blot saadanne venlige Tableauer, som udsolde Naturen i al dens Blidhed og Yndighed, og

*) Paa de fleste Steder af Ringebjerget er Granitklippen overklædt med en hvidgraa Mos, og paa en ikke saa ubetydelig sammenhængende Strækning (Hvidsleven) ere Fjeldbøgene af de paa Toppen byggende Søfugles Skarn aldeles hvide, som om de vare falkede.

fyldte Hjertet med milde Følelser; der er tillige Punkter, hvorfra Naturen aabenbarer sig i sin evige Størhed, men ogsaa under en raa og vild, ja truende og rædselfuld Form, der fremkalder Besidstthed om Menneskets Afmagt og vækker hos os Ydmyghed og dybt Grefrygt. Heller ikke savnes saadanne Partier, som vel ved deres Gensformighed trætte Diet og Sjælen, men tillige derved stemme Sindet til en vis Beemod; vi nævne den brune Lynghe og den vinterlige Sandflugt.

I Naturfjønhedernes Mangfoldighed og indbyrdes Modsatning kan Udflugten fra Aborrehjerget ikke maale sig med den fra Rytterknægten. Snarere kan Udflugtens Vidde antages at være omtrent eens; thi Rytterknægtens høieste Punkt (496 Fod) er ikke mere end 21 Fod høiere end Aborrehjerget. Men det er ikke saameget i den store Udstrækning af Synskredsen at vi sætte Ligheden imellem disse Udflugter, som snarere i de enkelte Gjenstande og Partier indensfor deres Omkreds. Her have vi den samme terrasseformige Skraaning af begge de Landskaber, vi overskue, og en meget lignende hyppig Gruppering af Skove, Punde og Træer; thi Bornholm er rigt paa smaa, enkeltstaaende Skovlunde, og Møen frembyder i Afstand et lignende Skue derved, at man har lagt Vind paa Træplantning i Havenne og paa Markeskjellene. Bøndergaardenes Udseende og Beliggenhed i kort Afstand fra hverandre er paaafaldende eens. Begge Ders Bøndergaarde have desuden et pynteligere og smukkere Udseende end i de andre Provindsfer i Almindelighed. — Begge Landskaber indfattes af det mørkeblaae Hav med dets hvide Seilere, og danne hver for sig et Prospect som af en stor Have med engelske Anlæg; begge med mange og isinesfaldende Ligheder, men begge dog med deres enkelte Afberlinger og særegne Eiendommeligheder.

Blandt smukke Steder paa Bornholm, som staae aldeles ober al Sammenligning med andre i nogen af de os bekjendte danske Provindsfer, kunne vi ikke undlade at nævne Schodalen ved Rytterknøgtens Fod, Helligdomskilden og dens Omgivelse i Næsogn, og Mandkleven i Østermariefogn. Paa Møen nævne vi Lilleklint og den dermed i Forbindelse staaende Høve ved Lisenslund. Den Rydelse og Beundring, hvormed man betragter den smagfulde Maade, hvorpaa Kunsten her har raft Naturen Gaanden, kan ikke andet end efterlade et behageligt og varigt Indtryk hos den, der blot een Gang har seet disse Steder.

Vi have ovenfor anstillet en flygtig Sammenligning mellem et Par Punkter paa Møen og paa Bornholm, i den Mening, at der i det Hele er en vis Øverensstemmelse og Lighed mellem disse to Der som Landskaber betragtede. Vi skulle nu betragte disse Landskaber med Hensyn til deres Beboere og til nogle bestaaende Forhold, hvori vi finde en endnu større Aarsag til at anstille Sammenligning. Det er bemærket*), og vistnok med Grund, at, skjøndt Sundet, som adskiller Møen fra Sjælland, kun er smalt, ligne Møenboerne dog mere de øvrige Beboere i Sæder og Manerer end Sjællænderne. I Henseende til den daglige Levemaade, det mere utbungne Væsen, Smagen for Orden og Ryntelighed og overhovedet det friere og derfor virksommere Liv, som hersker paa Møen, findes meget Lignende paa Bornholm. Saaledes holder Bornholmeren og Møenboeren sine 5 à 6 daglige Maaltider omtrent paa samme Tid og paa samme Maade; anvender den samme Omhu for at have sin Bopæl i smuk Stand; er paafærde meget tidlig om

*) Af Pastor Lütken i hans Amtsbeskrivelse over Præstø Amt.

Morgenen og udretter sit Dagsarbeide med samme Raahed og Kraft. Huusfliden har paa begge disse Der fundet en hæderlig Paaskjonnelse. Hvad Klædebragten angaaer, har paa begge Steder den forældede Nationaldragt og for Sjællænderne karakteristiske Vedhængen ved bestemte Farver, — hvad Mandfolkene angaaer, maattet vige for Modens friere Skikke, og saaledes er der allerede paa Bornholm, og vil ogsaa paa Møen om kort Tid kun blive, Tale om Nationaldragt for Qvindeskjønnet. Ved Gjæstebud og Fester bærer Møenboernes og Bornholmernes Traktement og Paaklædning det samme Præg af Pragt og Overdaadighed; deres Opførsel udmærker sig ved Maneerlighed og Anstand. Denne udbortes Lighed i Sæder og Vedtægter forudsætter vel og en indre Lighed i Charakteren.

Til Slutning maa vi fremhæve den særegne Overensstemmelse i visse bestaaende Forhold, som ellers ere ualmindelige paa andre Steder. Paa Møen og paa Bornholm ere mange Bønder deres egne Molleværker til egen Afbenyttelse; men paa det første Sted drives disse ved Hestekraft, paa det sidste derimod altid ved Vind eller Vand. Møens fire ligesaa mærkelige som prisværdige Mangler komme ogsaa Bornholm tilgode. Begge Der have ingen Landsbhyroer (Bornholm har forresten ingen Landsbhyer), ingen omløbende Betlere, ingen Lallottericollection og ingen Muldvarpe. Vistnok ere fire Egenheder her nævnedes, som man maatte ønske at kunne tilegne hver Provinds i Danmark. Forgjæves, siger Pastor Lütken, er Gartnerens Omhu, naar Muldvarpen undergraver hans Planter, og forgjæves stræber Læreren at udsaae Sæden til Dyd og Kundskab, naar disse spæde Planter undermineres fra privilegerede Steder, hvor Brændeviin og Kortspil vinke. Forgjæves arbeide større og mindre Samfund paa at udbrede rigtige oecono-

miste Grundsætninger og Kundskaber og fremme Almeensvelstand, naar den blinde Lykkes blinde Muldvarp undergraver den huuslige Deconomies Grundbold og Velstandens Rodder, og naar den — som en anden Skattegraver — indbilder den lettroende Mængde, at den opgraver Skatte til den, medens den kun graver dens Velfærd's Grav.

Om Bierne.

De høiere Dyrs Liv see vi ofte Træk, som forbause os, men som vi dog troe at kunne forklare. Vi see Hunden give Prober paa en næsten menneskelig Forstand; vi see Bæveren bygge sig Huse i Vandet og anlægge kunstige Dæmninger for at sikke dem; vi see Haren skuffe sine Forfølgere ved listige Side- og Tilbagespring. Vi kalde alt dette Instinkt, og henregne det til de Tilnærmelser til eller Anthydninger af den menneskelige Aand, der vise sig hist og her i Dyrenes Række, uden hos noget enkelt Dyr at komme til Fuldendelse. Dette Instinkt, som man oftere finder stærkere udviklet hos det ene Individ end hos det andet, er imidlertid forskjelligt fra det, man benævner med det samme Navn hos mange lavere Dyr. Hos dem see vi Træk af en ligesom høiere selvstabelig Uddannelse, uden at en saadan dog virkelig finder Sted; vi finde, at en fælleds Kraft holder flere Dyr sammen og gjer dem til eet Individ. Naar vi kalde dette Instinkt eller Drift, ville vi med dette Ord blot tilkjendegive en os ubekjendt, men mægtig Naturkraft; og det er let at

fee, at dette Instinkt egentlig er grundforskjelligt fra det, vi iagttage hos de høiere Dyr; en Forskjel, som vi imidlertid ikke paa dette Sted ville forsøge nærmere at udvikle. — Denne sidste Art af Instinkt træffe vi især iblandt Insekterne, men hos ingen er det høiere uddannet og tydeligere udtrykt for den sandelige Anskuelse, end hos Biernes og Myrernes Familier. Af disse smaae Stabninger seer man flere Tusinder i Hæledskab at udføre Arbejder af den meest sammensatte Beskaffenhed; enhver af deres Handlinger er beregnet, ikke paa det enkelte Individ men paa det hele Samfunds Vel; disse Tusinder ere alle at betragte som ligesaamange Lemmer paa eet og samme Legeme, som ligesaamange Udførere af een Sjæls Beslutninger. Og dette skeer, uden at man fornuftigviis kan tillægge den enkelte Bi eller den enkelte Myre nogen Forstand eller noget Overlæg; bliver den adskilt fra Samfundet, kan den ikke bestaae, den gaar under ligesom et Lem, der er løsrevet fra sin Forbindelse med Legemet.

Det er bekjendt, at en Bi-Stat indeholder tre Slags Individer; der ere flere Tusinder af de saakaldte Arbeidsbier (20—30,000, ja vel undertiden 60,000), 6—800 til 1,000 Hænbier, men kun 1 Hun eller Dronning. Disse ere de Bestanddele, der ere uundgaaeligt nødvendige til en Bi-Stats Existence, og alle Biernes Handlinger gaae kun ud paa at vedligeholde disse Betingelser, at bortskaffe det Overskødige og at udfylde det Manglende. Dronningen er Kubens Sjæl, den er Middelpunktet, det belivende og ordnende Princip i den hele travle Virksomhed. Een Dronning er nok, flere taales ikke; saasnart en fremmed kommer i en Kube, angribes og dræbes den af den herskende Dronning. For at bevare og beskytte denne Dronning er der hos alle de andre Bier nedlagt en overordentlig Trædighed for Dronningen. Den nyder

kongelige Væresbeviisninger af sine Undersaatter, og naar den vandrer omkring i Kuben, er den bestandig omgivet af en Skare Hoffsolk, der vise den enhver Art af Tjeneste; de rense den, naar den er støvet, række den Honning paa deres Tunge o. s. v. Selv efter Døden vedvarer denne Grbødighed, og naar en Kube har mistet sin Dronning, optager den ingen ny de første 24 Timer. Den franske Naturforsker Reaumur fortæller følgende Exempel paa denne stærke Drift. En Dronning var falden i Vandet og blev trukken op som død. Tillige traf man 7—8 Arbeidere fra en anden Kube, der ogsaa vare faldne i Vandet, op i en meget svag Tilstand, men dog saaledes, at de kunde gaae; desuden 4—5 andre fra samme Kube, i samme Tilstand som Dronningen. Saasnart 4—5 af de kraftigste af hine Arbeidere bemærkede den fremmede Dronnings hjælpeløse Tilstand, begyndte de at slukke den, uden at tage Notice af deres egne Kammerader, der laae døende eller døde omkring dem. Efter et Kvarteers Forløb gav Dronningen Tegn til Liv; en almindelige Surren lagde Viernes Glæde for Dagen, og endelig bragte de lykkeligt den dyrebare Monarkinde tilbage til Livet.

Dronningen hjælper imidlertid ikke med til Fødens Indsamling eller Voligernes Opbyggelse; dens eneste Beskjæftigelse er at lægge Æg; den afgiver altsaa den vigtigste Betingelse for Slægtens Vedligeholdelse. Arbejderne afgive de andre Betingelser derfor; de bygge nemlig Voligerne, som ere smaa Celler; de indsamle og opbevare Næringsmidlerne, og endelig række de den spøde Yngel Føden og staae den bi paa enhver mulig Maade. Det er bekjendt, at Cellerne ere regelmæssig sekskantede og seiede til hverandre med den allerførste Besparelse af Rum, ligesom de ogsaa fra de ældste Tider have opvakt Betragterens Opmærksom-

hed og Beundring. Desuden er der særffilte Celler for de Wg, hvoraf der kommer Arbeids- og Hantier, og særegne Celler for de kongelige Wg, ligesom der ogsaa laves en særegen Føde for den kongelige Yngel. Dronningen vedbliver at lægge Wg sin hele Levetid (2 Aar) og skal i en Tid af 20 Dage kunne lægge 12000 Wg. Derhos veed den stedse ret vel, hvilke Wg den lægger, og vælger for hvert Wg den Celle, som er det bestemt. Naar den har lagt de Wg, hvoraf der kommer Arbeidere og Hanner, lægger den tilsidst et lidet Antal (3—20) Dronningæg i de kongelige Celler. Naar de unge Bier komme frem, ere de i Skikkelse af smaa fodløse Maddiker; Arbeiderne tage sig strax af dem og række dem Føde i deres Celler; de ere i en uafsladelig Bevægelse for at see efter, hvor der er Føde at tilbyde; og saa nøiagtig have de beregnet det Forraad, der behøves, at alt Forraad er opbrugt, saasnart den sidste Maddike er forbandlet til Puppe.

Her vise sig nu adskillige mærkelige Phænomener, der klart lægge for Dagen, hvorledes al Fragten og Handlen af disse slittige Dyr er beregnet paa at vedligeholde Staten i den Form, der er den bestemt, nemlig med det nødvendige Antal af de forskjellige Individer. Først ville vi see, hvad der skeer, naar en Kube mister sin Dronning. Dette kan skee under 3 forskjellige Forhold. Omkommer Dronningen, før den har lagt Wg, da er det forbi med hele Samfundet; det har mistet sin Sjæl. Arbeiderne here op med deres Virksomhed, nogle flybe vel ud, men komme enten tomhændede hjem eller blive borte og omkomme; de, der blive i Kuben, gaae tilgrunde. De have ikke heller noget at leve for, thi de have ingen Efterkommere at vente, og i Om sorgen for deres Efterlæggt bestaaer deres hele Virksomhed. Hvis Dronningen

derimod omkommer, efterat den har lagt alle sine Æg, da har dette Dødsfald ingen Følger. Arbejderne vedblive med deres sædvanlige Beskjæftigelse, thi de vide*), at de om saa Dage kunne vente en ny Dronning. Derimod kan der indtræffe et Tilfælde, hvor Menneſtekløgt kun vilde udrette lidet, men hvor Naturen finder Raad. Det er, hvis Dronningen tabes, naar den har lagt Arbejder-Æg, men endnu ingen kongelige Æg. Bierne tage da en eller flere Madder af Arbejdere, sætte dem ind i de kongelige Celler og nære dem med kongelig Føde; paa denne Maade opdrages de til Dronninger og antage Dronningens Størrelse, Legemsbygning, Levemaade og Instincter.

Det er allerede ovenfor omtalt, at Dronningen ikke taaler nogen Medbeilerinde i Kuben, men at den strax dræber hvilkensomhelst anden Dronning, der trænger sig ind. Men da der lægges flere Dronningeæg, kunde det indtræffe, at flere bleve udklækkede paa samme Tid og at de altsaa vilde ødelægge hinanden. Ogsaa herimod er der truffet Foranstaltninger. For det første blive nemlig alle de kongelige Celler ikke paa eengang forsynede med Foder, men kun efterhaanden, for at de kunne udklækkes i den behørig Orden. Dernæst ere Arbejderne stedse paa deres Post og forhindre, at den gamle Dronning tilføier de kongelige Celler nogen Overlast. Imod den Tid nemlig, at en ny Dronning skal udklækkes, søger den gamle efter

---

*) Vi sige vel her, at de vide det, men dette Udtryk er i sig selv urigtigt, thi Bierne handle ganske sikkert uden Bevidsthed. Det er just det mærkelige og betydningfulde herved, at de ikke vide det og dog handle, som om de indsaae det. Netop derved viser det sig, at der er en Kraft udenfor dem, som holder dem sammen og erstatter dem Mangelen paa den egne Kløgt.

Gellen for at ødelægge den. Men Arbejderne forhindre dette, deels ved ligefrem at holde Dronningen tilbage, deels ogsaa ved at forsinke den nyes Udflækkelse. Naar Dronningen saaledes mærker, at den ikke kan faae sin Ødelæggelsesdrift tilfredsstillet, geraader den i en hæftig Bevægelse, der meddeler sig til de øvrige; de samle sig, forlade Ruben med Dronningen i Spidsen og opsoge sig en ny Bopæl. Denne Udvandring er bekjendt under Navn af Sværmen. Saasnart den gamle Dronning er borte, kan den nye komme for at indtage dens Plads. Den har samme Drift og samme Skjæbne, og naar der tillige ere udflækkede saa mange nye Arbejdere, som der behøves til at danne en ny Stat, forlader ogsaa denne nye Sværm Ruben. Paa denne Maade vedblive Arbejderne at tilbageholde Dronningernes Udflækning og at sætte Grændser for de Udflækkedes Lyst til Ødelæggelse, saalænge der endnu ere nok tilbage til at danne en ny Sværm. Naar dette ikke mere er Tilfældet, lade de alle Dronningerne, om der endnu ere flere saadanne tilbage, slippe ud. Imellem disse opstaaer nu en Kamp paa Liv og Død. Først gaae de to Medbeilerinder løs paa hinanden, men adskille sig strax derefter igjen, sandsynligviis af Frygt. Dette kunne Arbejderne ikke tilstede; de bruge kun een, og det er derfor i deres Interesse, at Kampen afgjøres til en af Siderne, for at de kunne vide, hvem de skulle adlyde. De komme i stor Bevægelse, føre Dronningerne imod hinanden og holde dem fast ved Benene, for at tvinge dem til at fortsætte Kampen. Bludselig farer da den ene uforvarende løs paa den anden, griber den med Kjæberne ved Hoden af Vingerne, stikker den sin Braad ind i Baglivet og dræber den saaledes. Paa samme Maade fortsættes Kampen, om der ere flere tilbage. Den sidste Sciervinderste er

Hersterinde og nyder kongelige Gæsbepviisninger af Kampens Tilskuere.

Disse ere nogle faa af de mærkbardige Phænomener, som Biernes Naturhistorie frembyder. Deres hele Cellebygning, deres Tilberedelse af de forskjellige Stoffer, den Maade, hvorpaa de bortskaffe eller uftadeliggjøre fremmede Legemer, som komme ind i Kuben o. s. v., alt dette har ikke mindre Interesse, og meget deraf kan have sin praktiske Nytte; men vi ville her blive staaende ved den Betragtning, de ovenfor fortalte Kjendsgjerninger give Anledning til. De have viist os, ligesom ved et sælsomt Naturspil, et Individ eller et Legeme opløst i flere Individer, hvoraf ethvert kun er at betragte som et Lem af det Hele, og som ogsaa kun har Betydning, for saa vidt som det staaer i Forbindelse med alle de andre. See vi nu hen til alle de Handlinger, der udføres af disse svage Skabninger, hvoraf enhver ikke er noget for sig selv, da ledes Tanken uvilkaarligt hen paa den høiere Forsorg, der ydes alle skabte Ting; og saaledes kunne vi sige, at denne Natur-Betragtning er interessant, fordi den fører Tanken ud over sig og hen paa et andet Gæbeet; thi Naturen prædiker her til den Skabers Gæ, som er stærk i de Svage.

Mag. S. Drejer.

Skadelig Indflydelse af Sølv- og Guldproductionen.

Det er en gammel Sædvane hoit at prise de Lande, som Naturen udstyrede med en Mængde ædle Metaller i Jordens Skjød; man pleier at ansee disse Lande

som fortrinnsviis begunstigede, og misunder dem ofte disse Fortrin. Vi ville imidlertid tage Sagen noiere under Betragtning, og see, om da ogsaa virkelig Jordbundens Guld- og Solbrigdom har en saa vel-signelfesriig Indflydelse paa de dermed udstyrede Lande, eller om den ikke meget mere viser sig kun som en ringe Erstatning for Mangelen af andre Goder. Vi indlade os her aldeles ikke paa at omtale det Gode og Nyttige, som Besiddelsen af de Metaller, man nu eengang er bleven enig om at kalde de ædle, har medført for Menneskeslægten; det, vi her ville beskæftige os med, er kun den umiddelbare Indvirkning, som Sol- og Guldproductionen har paa de Mennesker, som befatte sig dermed i de forskjellige Lande.

Først ville vi henvende vor Opmærksomhed paa den mere materielle Deel heraf, eller paa de udvortes Behageligheder eller Ubehageligheder, som denne Levevei medfører for dem, der opoffre sig til den.

Det er da for det Første en almindelig og karakteristisk Egenkab for sol- og guldholdige Bjerge, at de ere overordentlig golde. Det kunde næsten synes, som om Naturen havde sammentrængt sin hele Beldædighed indadtil i Bjerget, og, idet den der udfyldte Reynerne med en sol- og guldholdig Masse, havde anseet det for overflødigt at udstrække sin Godhed ogsaa til det Ydre. I Almindelighed antager man i Bjergegnene, at Guldbets og Solbets Tilstedeværelse er Aarsag til denne Ufrugtbarhed; jo rigere et Bjerg er paa disse Metaller, desto ufrugtbare skal dets Overflade være. Man paastaar, at dette hidrører fra Uddunstninger, som virke skadeligt, ja selv dræbende paa alt Levende; i America er Troen paa disse metalliske Damp (vapores metallicos) ganske almindelig. Uden aldeles at ville nægte Muligheden af slike Uddunstninger, er der dog en anden meget

nærmere liggende Marsag til Minebistricternes paafaldende Ufrugtbarhed. De ædle Metaller forekomme nemlig kun i Urformationen, i Bjergarter af betydelig Haardhed, som kun lidet paavirkes af Atmosphaeren, altsaa hyderst vanskeligt og langsomt forvittre, og saaledes blive uskikkede til at ernære en kraftig Vegetation. Dette Forhold er overalt eens, paa Norges omtaagede Fjelde som under Tropernes skylose Himmel; Saaledes ere ved det os nærmeste Solbærf, **Kongsberg**, Omgivelserne i høi Grad øde og vegetationsløse, skjøndt Gruberne ei ere saa høitliggende, at man er høvet over Skovregionens Grændse, og Norges fugtige Klima altsaa under andre Omstændigheder vilde bedække disse Høider med sine mørkegrønne Graner og Fyrre. Men vidt og bredt spejder Diet forgjæves efter et kraftigt Træ, og det er først paa de stærkt hældende Sider af Johnsknuden og de andre omgivende Bjerge at man finder Naalefok. Dertil kommer, at Bjergbruget forlængst har tilintetgjort al Trævegetation i en betydelig Omkreds om Gruberne, og Træmangelen bliver bestandig føleligere.

Dette sørgelige Syn, som Omgivelserne af Solb- og Guldbjergværker frembyde, er ligesom et Billede paa det kummerlige Liv, Arbejderne i disse for det Meste føre, og som vi ville skildre med nogle faa Træk, laante fra den tydske Bjergmands Stilling. Allerede som Barn bliver han af sin fattige Fader indskreven iblandt Bergknapperne, og han farer nu med ham daglig ned i Jordens Dyb, hvor han tidlig støves for de Farer, som her allevegne omringe ham. Er han eengang ikklødt den mørke, sørgelige Bjergmandsdragt, da bliver det siden gjort ham hyderst vanskeligt at forlade sin valgte Levevei; thi Regjeringerne trænge alt for meget til Bjergmandens Arbeide, og

ikke lettelig bestemme Andre end de af Bjergmænd fødte Sonner sig til denne Stand.

Mere end Halsdelen af sin Tilbørelse lever han nu i den mørke Nat i Schachtens Dyb; thi det lille Grubelys, som brænder paa hans Bryst, lader kun det kolde fugtige Mørke, der omringer ham, blive endnu synligere. Vinter og Sommer tilbringer han tolv Timer af Døgnet under det sværeste Arbeide med Brækkejern og Bjergmandshammer i Gruberne, og kan dog ved disse Anstrengelser neppe erhverve det Nødtørftige. Farer han da ud af Gruben, saa er han udmattet og aldeles uskikket til at glæde sig over Sollysets velsignelsesrige Indslydelse; han søger blot Hvile og nye Kræfter for da atter at stige ned i Schachten. Saaledes hengaaer hans Liv i den største Gensformighed uden Afbrydelse. Nagtet rige Skatte af adle Metaller passere hans Hænder, bliver han dog ikke delectagtig i dem; — den fattigste Huusmand hos os fører en uendelig lykkeligere Tilbørelse. Men den ydre Nat, hvori Bjergmanden lever og bevæger sig, indvirker ogsaa skadeligt paa hans Sjæl. Han er i Jordens Indre Vidne til store Naturphænomer, der bestandig true hans Liv, og som hans ringe aandelige Dannelse ikke lærer ham at forklare paa en naturlig Maade. Hans Sjæl fyldes da efterhaanden med den forreste Overtro. Han troer sig bestandig omringet af onde Aander, Trolde (Kobolter) og Drager, som stræbe ham efter Livet. Det er dem, som til hans Undergang sende "feurige Schwaden" og "böse Wetter"; han veed ei, at det er den i Gruberne stillestaaende Luft, som ved stærk Udvikling af Vandstofgas bliver uaandelig og antændes ved Berøring med Grubelysets Flamme: han troer fuldt og fast paa den ondskabsfulde "Kobolt". Men foruden de Møisommeligheder og Savn, der ere fælleds for alle

Bjergmand i Umindelighed, har Bjergmanden i Solv-
værkerne desuden Farer at bestaae, som de fleste andre
Bjergmand ere befriede for. Thi Solvet forekommer
hderst sjeldent, saaledes som ved Kongsberg, aldeles
reent; som oftest er det blandet med Antimon og Ar-
senik. Det er disse Stoffe, som i Ordet's egentlige
Forstand forgifte Bjergmanden Livet; det er den Dra-
ge, der, som de gamle Sagn fortælle, ruger over Rigdom-
mene i Jordens Dyb og spher sin giftige Aande paa
den, der vil gribe Skatten.

Bjergmanden i Harzens og Erzgebirges Solvdi-
strikter forer saaledes et hoist beklagelsesværdigt Liv, og
hans hele Dødre vidner derom. Plumpe Former, en
hvidgraa, blyagtig, sygelig Ansigtssfarve, kantede, ligesom
af Træ udskaarne Ansigtstræk, glandsløse Dine: dette
Præg betegner Solvværks-Arbejderen.

Ovenfor Gruberne seer man ham gjerne sidde
eller ligge i Solfinnet i en dorst, halv drømmende
Tilstand. Hans sørgelige Lod stiller sig ofte klart for
hans Bevidsthed og bliver ham hderst trykkende; den
moraliske Følelse udslukkes da af hans Bryst, og en
fuldkommen Livslede bemægtiger sig ham. Det er
overmaade gribende at betragte Bjergmændene, naar
de ere beskæftigede med at udsmelte det antimon- og
arsenikholdige Solv; med Dødspræget paa Ansigterne
bevæge de sig omkring de flammende Jernskaaler, hvori
Metallet koger, og røre i disse med Jernstænger, medens
tykke Rager af hvide skinnende Arsenikkrystaller afsætte
sig omkring paa Dødens Vægge. Ikke lettelig udhol-
der nogen Arbejder denne langsomme Forgiftning læn-
gere end tre Aar, og dog mangler det aldrig paa
Hænder til denne Beskæftigelse, der ingenlunde medfø-
rer nogen stor Fordeel.

Hvad der hidtil er anført, tør vel være tilstræk-

keligt til at vise, at deres Lod, som beskæftige sig med Productionen af de ædle Metaller, ingenlunde er misundelsesværdig. Men betragte vi nu tillige den forødelige Indflydelse, som denne Production, naar den er af nogen Betydning, udøver paa alle de Deeltagendes Moralitet, saa ville vi maaskee snarere bringes til at ansee Tilstedeværelsen af saadanne Bjergværker som en Fordærvelse end som en Lykke for det Land, hvori de findes. — Naturligviis afhænger denne Indflydelse meget af Grubernes forskjellige Rigdomme. Hvor Udbyttet er ubetydeligt, der udmærker Sølv- og Guldproductionen sig ikke meget fra andre Næringsveie, og Lidenskaberne finde der liden eller ingen Næring. Denne Fattigdom paa Metal er sandsynligviis Aarsag til det mindre Fremtrædende i Bjergmandscharakteren ved de europæiske Sølv- og Guldbjergværker. Underledes forholder det sig derimod ved de uhyre rige amerikanske, hvor der findes tilstrækkelig Leilighed til at indsamle Erfaringer over Virkningen af Sølvets forførerste Glands.

Ville vi imidlertid dog tage et Exempel fra det os nærmest liggende Sølvværk, saa finde vi paa Bjergene omkring Kongsberg en Sølvproduction, som i en høit mærkværdig Grad er tiltagen i de sidste Aar, efter at den i en foregaaende meget lang Aarrække næsten kunde ansees for aldeles betydningsløs. Destoværrer var dette Tilfældet under hele det danske Herredomme, hvortil fornemmelig den liden Kraft, hvormed Værkerne bleve drevne, mangelfuld Bestyrelse og fremfor Alt ringe Kjendskab til Geognosten bidroge. Det har nemlig viist sig, at netop de Gruber, der i den danske Tid vare de meest foragtede formedelst deres Metalfattigdom (s. Ex. Armengrube), ved en hensigtsmæssigere Drift i den nyeste Tid have viist sig

meget rige, og nu fornemmelig blive bearbejdede. *) Saalønge nu Udbyttet af Gruberne kun er ringe, saa er der ogsaa kun liden Fristelse for Bjerghanden til Bedrageri, og han nøies da let med sin Daglon; men anderledes bliver Forholdet, naar man har opdaget en riig Gang. Da anseer den kun ringe aflagte Arbejder det for lidet daddelsværdigt at gjøre sig selv deelagtig i den store Fordeel, ja han troer sig næsten berettiget til denne vilkaarlige Selvbelønning, da det er ham, som med egen Fare skaffer Skattene for Dagens Lyk. Dertil kommer, at den simple Bjerghand ei er bunden ved nogen Sed, og at Bortvendelsen af rige Stuffer bliver gjort ham temmelig let ved det ufuldkomne Opshyn af nogle Geschwornere **).

---

*) For at forklare dette Phænomen og paa en Maade udfylde det ved Bjergrærksvidenskabens daværende lave Standpunkt, ville et Par oplysende Bemærkninger her være paa deres Plads. De ædle Metaller forekomme kun i de ældre Bjerghannelser i saakaldte Gange, der have været Revner i Bjerget, der senere ere blevne udfyldte med en smeltet Masse fra Jordens Indre, og af hvilken Masse Sølvet eller Guldet har udskilt sig. Men disse Gange ere ofte ved en senere Jordrevolution blevne brudte, og Mellemrummet udfyldt med en saakaldet død, eller metallos, Steenmasse. Fortsættelsen af den brudte Sølvgang vil da ei altid ligge i samme Høide som Begyndelsen, men ofte enten over eller under denne. Dette var ukjendt for de ældre Geognoster, saa at mangen Gang i et Sølvværk blev opgiven som udstømt, medens man i en senere Tid ofte fandt Fortsættelsen af Gangen paa den anden Side af Ivergangen yderst metalriig.

***) Alle overordnede Embedsmænd have nemlig paa Grund af Grubedistriktets Nøgenhed foretrukket at boe i Kongesberg, en lille Miiil fra Gruberne.

Betydelig Fare er imidlertid forbunden med det uredeligt erhvervede Solvs Omfætning i Penge; thi Salget er strengt forbudt, og Straf træffer saavel Sælgeren som Kjøberen. Derved er det netop at den moraliske Smitte griber videre og videre om sig. Hele Befolkningen omkring Gruberne bliver let efterhaanden indviklet i Solvthveriet, og Complotterne maae søge at skaffe sig Forbindelser selv udenfor Landet. Jeg minder ved denne Leilighed om den for nogle Aar siden i Omegnen omkring Kongsberg opdagede vidtforegrene Complot, som ved Dampfibet Prinds Carl stod i Forbindelse med Kjøbenhavn, hvor den affatte Solvet. Imidlertid er denne Solvproductionens demoraliserende Indflydelse, som sagt, dog ikke almindelig fremtrædende ved de europæiske Bjergværker; den tydske Bjergmand roses endog for sin Trofasthed og Redelighed.

I America derimod finde vi Metalrigdommens fordærvelige Indvirkning paa den hele Sædeligheds Tilstand i den Grad bekræftet, at man næsten maa fristes til at ansee Solvets og Guldbets Tilstedeværelse i Jordbunden som en Forbandelse for disse Lande, hvorfra deres hele dybe Fornedelse hidrører. Americas Rigdom paa ædle Metaller har været bekjendt fra Landets Opdagelse. I de første Aarhundreder efter Opdagelsen vare de fleste europæiske Indvandrerer til America næsten ifkun saadanne Gventyrere og Vagabonder, hvem en umættelig Begjærlighed efter Guld førte derover. For hele den efterfølgende Tid har denne første Indvandring haft en blivende skadelig Indflydelse. Fædrenes Ondskab er her maaskee mere end noget andet Sted gaaet i Arv paa Børnene i mangfoldige Led.

De americaniske Bjergværkers Historie er eens over hele Landets Udstrækning. Opdagede ved et Tilfælde have de været Vidne til de største Omkiftninger.

Vel ere de i det Hele rigere paa Metal end de europæiske Bjergværker, men ogsaa meget mindre eensformige i Udbyttet, hvilket fornemmelig er kommet deraf, at man fordrede meget mere Metal for at vedblive Bjergbruget, og at dette som oftest var hyderst ufuldkomment og uden Sammenligning med det europæiske. Saasnart Rygtet fortalte Opdagelsen af en rigere Mine end den sidst bearbejdede, saa strømmede Alle, indianiske Bjergmænd, Kræmmere, Brændeviinsfælgere fra denne, for at tage Deel i det store Udbytte; saa at ofte Mineeieren lodes allene tilbage og nødtes til enten at opgibe Bearbejdelsen af Gruberne af Mangel paa Folk, eller at betale den meest overdrevne Dagløn for at beholde sine Arbejdere, hvorved han ofte i kort Tid blev aldeles ødelagt. Uagtet man forbauses ved at læse Beretningen om de uhyre Capitaler, som ere bundne af Americas Sølv- og Guldgruber, saa vil man dog overalt i America forgjæves søge rige Mineeiere. De ere næsten samtlige i høieste Grad forgjældede; men det er ogsaa den upaalideligste, letfindigste, ødsleste, liderligste Mennekeklasse, som findes. Alle ere de fortvivlede Spillere; selv paa Randen af Gruberne kastes Læringer om de Rigdomsmæsser, som netop dukke op fra Dybet. Deres hele Liv er en Spillers rastløse, feberagtige Tilstand; de vide ei at tale om Andet end om Sølv, om det mulige store Udbytte, som deres Gruber i den kommende Tid kan give; de haabe Alle, at den Tid vil komme, da de kunne rode i Dynger af Sølvbarrer. Men bryder denne Tid engang frem, og levere deres Gruber uhyre Rigdomme, saa bortødsles med den utroligste Letfindighed Summer, som kunde have sikket dem en vedvarende Lykke, og som de maaskee inden kort Tid komme i den bitterste Forlegenhed for. Mineeiernes Troløshed ved indgaaede Forpligtelser har efterhaan-

den gjort det yderst vanskeligt for dem at erholde Summer tillaans, hvilke de idelig trænge til, da de i Velstand aldrig tænke paa at lægge tilside til en magrere Tid; Renter af 12 til 15 pCt. om Maanedn, som ere hjemlede i Lovene, bidrage da end mere til deres Ruin og Demoralisation, da de ei ansee det for vanærende at bryde Forpligtelser, som ere indgaaede under saa trykkende Betingelser.

Sørgelige Erfaringer om Mineeiernes Troløshed ere gjorte sely af Fremmede, og de forskjelligengjelt-americanse Compagnier, der begyndte deres Virksomhed med uhyre Capitaler, ere alle bleyne ruinerede. Actionærerne lode sig forlede af glimrende Angivelser om Ertsernes absolute Metalrigdom; men de glemte, at Sølvets Binding i americanse Bjergværker koster 8-10 Gange mere end i de europæiske. De fleste peruanske og chilejiske Sølvgruber ligge paa 12-15,000 Fods Høide paa Cordillererne, i Nærheden af den evige Snee, hvor et laplandsk Clima ei tillader nogen spiselig Frugt eller noget Træ at trives, og hvor alle Fornødenheder maae bringes paa de frygtelig uejvne Veie fra de 4-6000 Fod dybere Dale.

Man undres da ei ved at høre, at en simpel Planke kan koste 200 Rbd., eller at Arbeidet ved Haandpumperne ved en Mine kan koste 1500 Rbd. om Ugen.

Betragtningen af den americanse Bjergmand er endnu sørgeligere. Den europæiske er i Sammenligning med ham et høiere Væsen. Den brune indianse Bjergmand er en samvittighedsløs Thy, der maa vifiteres hver Gang han forlader Gruben, for at han ei skal tilvende sig de rigeste Ertser. Han arbejder kun under Tvang, og for at tvinge ham maa Mineherren altid holde ham i Gjæld, hvilket imidlertid er saare let, da han kjender hans Tilbøieligheder. Bræn-

deblin er hans eneste Glæde, det eneste Løkkemiddel; kun for at tilfredsstille sit grændseløse Hang dertil vælger han en saadan Tilværelse. Efter 12 til 24 Timers mœisommelige Arbeide i Gruberne, der snoe sig som Musgange uden al Orden i Bjerget, iler han strax med sin Daglon til den smudsfige Brændeviinskippe, der ikke engang mangler paa Cordillerernes Toppe, og i kort Tid drikker han sig ganske bevidstløs.

Skjøndt Bjerghandens Udbytte ved Dpdagelsen af rige Metalaarer er forholdsviis, saa tænker han ligesaalidet som sin hvide Herre paa at forbedre sin Stilling varigt, men med sandfæstløs Odselhed lever han en stakket Tid i uafbrudt Svair, og synker derpaa dobbelt saa dybt i Glendigheden.

De indiske Bjerghænd fra de forskjellige Gruber hade hverandre bittert, ei af Hengivenhed til deres hvide Herrer, som gjerne ligge i evige Processer med hverandre, men af Misundelse over hverandre indbyrdes. Støde de ved Gjennembrudet af en Gang paa hverandre, saa opstaae fortvivlede Kampe paa Liv og Død, hvorved ofte mere end Halvparten tilfætter Livet.

Det Anførte vil vel være tilstrækkeligt til at erkjende, hvor urigtig deres Mening er, som troe at finde Lykkens Pallads opført paa den sølv- og guldholdige Jordbund. Vi have tvertimod seet, at man hyppigere der end andetsteds finder den mennekelige Glendighed og Fordærvelse hjemme.

Marsagen til Fordærvelsen synes at ligge i det Tillokkende ved Gewinsten, der frembringer Foragt for alle andre Erhvervsilder, men ogsaa i det særdeles Ujæfke i Udbyttet.

Der ligger en dyb Sandhed i en fædrelandssindet Digers Ord, naar han fremfor hine sølv- og guld-

rige Lande begejstret priser det: "hvor Guldet rigt
paa Marken groer", thi i Sandhed Menneffene ere
der lykkeligere. F. Siebmann.

Christian Barnekow.

Denne danske Ridder og Helt af de endnu levende Barnekowers Slægt levede i Kong Christian den Fjerdes Tid. Naaget han var Protestant, havde han besøgt den hellige Grav. Han besad betydelige Eiendomme i Kjøbenhavn, hvor en Gade endnu bærer Navn efter ham. Han var gift med Margrethe Brahe og fik med hende Bidstøle Borg og Gods i Skaane. Hans Deeltagelse i Skjærmydslen paa Skellinge Mark, 2 Mile fra Barbjerg, d. 21 Februar 1612, nævnes med fortjent Berømmelse i vor Historie. (See Jahns Grundtræk til Christian den 4des Krigshistorie, Side 174). Christian Barnekows Heltedød og sidste Ord erindres endnu af den skaanske og hallandske Bonde ved en stor rød-sprængt Steen paa Skellinge Mark, hvorpaa man endnu vil see Mærker af hans Blod.

Hr. Barnekow tumled sin danske Hest;

— Det flammed i Vestgothland —

Han fulgte fjerde Kong Christian

Med Seier fra Skaras Brand.

Snefhyen snugged i Vinterqvel.

Med Hingsten Hr. Barnekow stred:

Hans Hingst viste Veien til Skaane;

Men Kongen mod Barbjerg reed.

Dg Kongen lo til Hr. Barnekow:

"Straf ikke jer gode Hest!

Til Bidstøle Borg og jer True

Veed Veien han allerbedst."

"Jeg drømte vel selv om Bidkøstle Borg;"
 — Hr. Barnekow rødmed bag Hat —
 "Men lysvaagne Veiviser=Dine
 Behøver Dankongen inat."

Steen Rosenparre forsked om Spor,
 Frants Rangow heelt sneeblind lo.
 Fem hundrede Mand dem fulgte,
 Dg de var alle fuldtroe.

Men fire Uger var Sadlen spændt,
 Dg Mundstjægget stibned af Frost.
 Hestene thygged paa Lyngstilk,
 Dg Bark var Mandenes Kost.

Blandt Kloster snublede skoles Hest;
 Dog lystigt var Danskens Mod:
 Dankongen sleited paa Veien,
 Dg Lykken tyktes fuldgod.

Ismarken feg med Driser af Sne,
 Fra Bjerg løb Vedsladens Spor.
 Need de paa Skellinge Bymark,
 I Hjendehærs Gab de foer.

Med Oberst Kruus staaer Hertug Johan *)
 I Leir ved Skellinge By.
 Nu glimte Landsbyens Praaser;
 Paa Mark det blinker med Gny.

Brat Hingsten spidsede Dren og snes;
 Hr. Barnekow peged mod Bang:
 "Er det svenske Lunter hist blinke,
 Bl'r Veien til Barbjerg trang."

---

*) Kong Gustav Adolfs Farbroder.

Og Svensken var det. Op Kongen slog:

"I Slagstorm, Dannemand, frem!"

Det blev en ulige Fægtning:

Tre Danske kjæmped mod Fem.

Bøsserne knalbed, og Landserne klang;

Frem lynd Kongen i Damp.

Halvtredie hundrede Danske

Blev Liig i den Fremfarts-Kamp.

Steen Rosensparre laa knuust blandt Spær,

Frants Rankow ved Hestens Sko.

Over Liig og splintrede Landsær

Hos Kongen reed Barnekow tro.

Brat styrted Kongens Ganger for Skud,

Hr. Barnekow var ei seen:

Dankongen gav han sin Skimmel,

Selv sprang han paa høie Steen.

"Kongen min Fæst! og Sjenden mit Liv!

Og Gud min Sjæl! var hans Ord.

Hr. Barnekow faldt paa Stenen —

Dankongen mod Værbjerg foer.

Tilbage foer Sjenden, Kong Christian frem,

Men Barnekows Sjæl fra Jord.

Hans Blod paa Skellinge-Stenen

Besegled hans Trostabs-Ord.*)

B. S. Ingemann.

*) I den skaanske Bendes Mund gjentages hine Ord endnu saaledes: "Jag lemna'r kungen min häst, sjenden mit lif ock Gud min siäl."

Guds Fred.

Lykkelig, lykkelig hver Sjæl, som har Fred!
Dog Ingen kjender Dagen, før Solen gaaer ned.

Godmorgen! Godmorgen! sang Fuglen paa Kvist;
Tidt saae han Aftensolen bag Fængslets Rist.

Tidt dusted, tidt nikked Smaablomsten ved Gry;
Før Aften laa den knuust under Hagbeirets Sky.

Tidt leged Smaabarnet i Morgensol rød;
Ved Døel det laa paa Leiets saa stille og død.

Paa Jorden ei lever saa salig en Sjæl,
So Lykken kan omskiftes fra Morgen til Døel.

Lykkelig dog Sjælen, som kjender Guds Fred,
Etkjøndt Ingen kjender Dagen, før Solen gaaer ned!

Godmorgen! vi sjunge med Fuglen heelt fro,
Skal selv i mørke Fængsel til Natten vi boe.

Guds Børn kan sig glæde som Blomster ved Gry,
Skal selv de ligge knuust under Aftenens Sky.

Som Barn kan jeg frydes i Morgensol rød,
Om ogsaa jeg før Aften er stille og død.

Gudsfred og Godaften! vi sjunge ved Døel:
Vorherre selv bevarer hver flygtende Sjæl.

Lykkelig, lykkelig hver Sjæl, som har Fred!
Guds Fred er Sjælesolen, som aldrig gaaer ned.

B. S. Ingemann.

Frelseren paa Vandet.

Den gyldne Sol sank ned i Vesterlide,
 De sidste Straaler over Vandet spille,
 Dg Alt er taust og hoitidsfuldt og stille,
 Da seer en Snekke man ved Kystens Side.

Den klare Maane sig af Volgen hæver,
 Dg Stovets Dje den til Himlen vinker.
 Dg Lysets Krone giennem Matten blinker,
 Mens lette Taager giennem Luften svæver.

Da nærmer sig en fielden Flok fra Landet,
 Det er den høie Christus med sin Skare,
 Fra Capernaum agter han at fare.
 Dg Snekken føre skal ham over Vandet.

Det store Seil sig ud for Vinden spiller,
 Den dunkle Snekke glider frem af Havnen,
 Men Frelseren sig lægger bag i Stavnen,
 Dg træt af Dagens Vøie der han hviler.

Men da nu Petrus seer, at Herren sover,
 Da taler høit han efter gammel Vane,
 Om hvad han haaber, troer og halvt kan ane,
 Mens Snekken ghynger paa de sagte Bøver:

"Et Glasvind vil jeg ved min Hofte binde;
 "Thi Nabnens Unger flybe skal mod Norden,
 "Dg Davids Scepter skal betvinge Jorden,
 "Dg Herrens Ild er optændt mod min Fiende.

"Dg Kongers Arving skal ved Kedron stride,
 "Dg Zions Love skal af Søvn han vække,
 "Dg Stormens Drn hans Seiersbogn skal trække,
 "Dg Morgenrøden foran ham skal stride.

"Dg Død og Liv skal han med Sværdet veie,
 "I Blod skal Juda dyppe sine Hænder,
 "Dg Benjamin skal knuse Fiendens Lænder,
 "Dg Sol og Maane skal for ham sig neie.

"Dg Dphirs Guld skal smykke Basans Helte,
 "Dg høit vor Stemme skal i Kampen runge,
 "Dg Morgenstærner om vor Glands skal stunge,
 "Dg vi skal fængsle dem til Zions Bælte."

— Saabidt var Petrus kommen i sin Tale,
 Da blinke hvide Lyn paa Nattens Kinder,
 Dg fierne Hyl blier hort paa Klippens Linder,
 Thi Vinden suser giennem Biergets Sale.

Den vilde Søfugl paa sin Rede skriger,
 En fælsom Lysning giennem Lusten vifter,
 Dg Stærnen skælver, mens den Farve skifter,
 Dg Stormen sænker sig, og Bølgen stiger.

Dg Skjens Drage giennem Lusten seiler,
 Dg Egen sukker i Judæas Lunde,
 Dg rundt om Skibet tude Stormens Hunde,
 Dg som en vælig Ganger Bølgen steiler.

Dg Nattens Rædsel hvert et Die blander,
 Dg Hvirvelvinden over Dækket feier,
 Dg som en Tragt den vilde Sø sig dreier,
 Dg Roret brister i den Stærkes Hænder.

Da raaber Petrus: "Reis dig du, som sover,
 Dg see, hvor Bølgen over Dækket sproiter,
 Stat op og hør den Sang, som Vinden fløiter,
 Stat op Messias, tøm de vilde Bøyer!"

— Men før hans Ord i Stormen Vei kan finde,
 Da seer han Christus ved sin Side stande
 Dg strække Haanden over Dybets Bunde;
 Da standser Bølgen og de stærke Vinde.

Dg Maanen viser sig paa Himlen atter,
 Dg Stjernen glimter efter gammel Bane,
 Dg Skibet skrider fremad som en Svane,
 Mens Vandets Speil sig over Dybet glatter.

Da monne Sneffens Mænd paa Christus kue:

"Hvo er dog denne, der gier Lynet bange?"

"Der leder Vandet som en tømret Slange?"

"Der med en udstrakt Haand kan Veiret kue?"

Men Frelseren sig om til Petrus vender:

"Din Tanke svulmer som den sorte Bølge,

"Dit Hjertes Hovmod kan du ikke dølge,

"Den sande Vei endnu du neppe kiender.

"Dog er du bedre fæls, end dine Tanke,

"Derfor jeg kom at redde dig fra Døden,

"Thi du har stølet paa min Hielp i Nøden,

"Dg du har følt, at jeg er Troens Anker.

"Men Støbets Krone skal jeg aldrig eie,

"Dg Jordens Kongespjir jeg ei skal kræve,

"Dg dog skal Dybet for mit Nafsyn bæve,

"Thi jeg er Frelsens Lys paa Nattens Veie.

"Dg alle de, der mig af Hjertet kalder,

"De skal mig vist paa Livets Snekke kve,

"Dg de skal mærke, jeg kan Stormen kve,

"Thi jeg er sendt at reise den, som falder."

C. Hauch.

En Fabel.

En qvit og fyrig toaars Blag,
Ei kuet end ved Læsset,
Sig boltrede en Sommerdag
Med muntre Hov i Græsset.

Saa sprang den over Stof og Steen
Dg Grøsterne forboven;
Let, som et Dandssemesterbeen
Den brugte Hestehoven.

En gammel Hsel saae derpaa,
— Nysgjerrigheden drev den —
Dg havde den ei været graa,
Af Uergrelse vist blev den.

"Nei, hvilke gale Bukkespring,"
Den kloge Hsel fryder,
Imens den saae sig spodst omkring
Ved Hestens smaae Studer.

"Tro mig, som en erfaren Mand,
Lidt nytter det, du over! —"
Saa talte den og tog paa Stand
En dygtig Mundfuld Klover.

"Nei, i Besyndighed dig øv,
Skal det til Noget føre!"
Den lagde til, og træg og fløv
Den rystede sit Dre.

Men Blaggen? — den lod Hslen staae
Dg øde fort og svede; —
Som Ganger man den siden saae
I Kampens værste Hede.

Hermed er alt min Tabel endt,
 Og her er dens Forklaring:
 En Stridshingst er kun daarlig tiend
 Med Hselsens Erfaring.

Gottlieb Siesby.

Naad angaaende Smaa børns Nøgt og Pleie.

Overlæs ikke Børnene med Føde. Naar Barnet er født, finder det ikke strax sin naturlige Næring beredt i Moderens Bryst; Mælken kommer i Almindelighed først efter andet Døgn. Dette viser, at Naturen i den første Tid ikke kræver synderlig Næring for Barnet, indtil Larmecanalen er udrenset. Man klemme da ikke paa med Havresuppe, opblødt Brød o. desl., heller ikke lade man en Amme give det sin Mælk i disse første Dage, om det end skriger. Noget lidet Sukkervand er i Almindelighed nok, og det er kun steldent, at Barnet virkelig lider af Sult, eller trænger til anden Næring end dette, før Moderen selv kan lægge det til Brystet.

I det første Aar maa Føden være meget tynd, naar Barnet ikke opammes blot ved Brystet. Komælk maa saaledes kun gives forthyndet med Hælften, og senere med en Trediedeel Vand, og paa samme Maade andre Næringsmidler. Modermælken kan her tjene til Veiledning; thi af Naturen er den ifkun temmelig tynd. Det er en daarlig Kjarlighed at fede Børnene med stærk Føde; de skulle jo dog ikke bedømmes som Slagteqvæg.

Uf for tidlig, for megen og for drøi Føde kommer Barnets Mave i Uorden, hvorpaa der faa bødes med afførende Midler. Men det var bedre at kunne undvære disse ved ikke at overlæsse Barnets Mave. Bliiver man ved med at paalægge dets Fordøielseskræfter altfor Meget, faa ligge disse under, og hele Legemet lider; heraf opstaae da forskjellige Sygdomme, Uro og Brantenhed. I denne sygelige Tilstand faaer Barnet i Almindelighed Colik, undertiden med Hunger eller Tørst, som Følge af Mavens Irritation. Moderen lægger gjerne Barnet til Brystet, fordi det skriger; men dette skriger, fordi der er Noget, det skal af med; og saaledes bliiver det Dnde værre.

Det er vistnok sandt: Naturen taaler endeel Vold, hvor den er tilstede i sin Styrke; men naar Du, min Læser, glæder Dig over Dit stærke Barn, som Du har kunnet gjøre saadan og saadan ved, og maaskee smiler over vore Raad som altfor ængstelige; — veed Du da, om dette Dit stærke Barn vil blive en ligesaa stærk Mand? om det ikke maaskee allerede i sine spæde Indvolde bærer Spiren til en fremtidig Svag-
hed eller Sygdom, og om denne Spire ikke er fremkaldt eller fremelsket ved en Feil i dets Pleie.*)

Giv Barnet reen Luft at indaande. Luften er ogsaa et Slags Næringsmiddel; er den usund, da for-

*) Allerede Følgende er ikke saa vanskeligt at indsee: Naar Børnene saaledes blive vant til at have en fuld Mave, og man fremdeles vedbliver med at fylde eller oversfylde den, opstaaer der en Tilstand i Underlivets Nerver og Aarer, som hos en Boren og Ældre kan forøge eller fremkalde Hæmorrhoidal-Tilfælde, Hypochondri, Følelse af Tryk og Spænding i Mellemgulvet o. s. v., som lindres ved stærk Føde og spirituose Drikke, og saaledes banaes Veien for Fraadseri og Drukkenskab, ikke at tale om Sygdomme, f. Ex. Kiertler.

pester den Legemet. **Tør ikke Tøi i Børnenes Stue;** lad dem ikke være der, hvor Mange sove eller opholde sig. Luf slittigt op for den friske Luft; men vogt dog BARNET for Træk.

Hold det ikke for varmt omkring Dine Børn. De spæde Børn i de første Uger behøve vel mere Varme, end senere, og kunne ikke taale Kulde; kold Luft og Træk er dem skadelig. Men derefter maae de have det mindre varmt; kun maa man være forsigtig med Obergangen fra det Ene til det Andet. Hos Børn, som ikke ere ganske spæde, er Livsvarmen større, end hos ældre Folk, og de lide derfor ved den Lummervarme, som altfor ofte findes i Stuerne, hvor de opholde sig. Blodet gaaer dem til Hovedet, de komme i en unaturlig Svøb, faae en urolig Søvn og blive matte og træge. For stærk Stuevarme udsætter Børnene for at forkjøles, naar de komme i fri Luft. I vort Himmelstreg maa man nødvendig være gode Venner med Kulden. At fryse lidt er ikke det samme som at forkjøle sig; tvertimod kommer Forkjølelse snarere af Varme end af Kulde; naar nemlig først overdreven Varme har hidset det forvante Legeme, bliver en naturlig frisk og kold Luft skadelig for det, især ved en pludselig Omværling; ligesom ogsaa den pludselige Overgang fra Kulde til Ophold i meget varme Stuer kan frembringe Sygdomme. Naar Smaabørn først ere nogle Maaneder gamle, bør de, saavidt Veiret tillader det, daglig bringes i fri Luft, og den øvrige Tid holdes i nogenledes kjelige Værelser; de ville derved blive sundere, livligere, stærkere og faae rødere Kinder.

Svøb ikke det spæde Barn ind som en Mumie; det lille Væsen vil ogsaa kunne røre sine Lemmer. Begrav ikke BARNET i hede Sengedyner eller i en heed og tung Dragt. Lad Klæderne være lette

og frie, om Vinteren til Maade varme, og lad dem ikke snøre og tvinge Barnets Vært; lad Underklæderne være syede eller riede til et Lidsstykke, i Stedet for at holde Klæderne oppe ved snørende Baand omkring Ribet. Armene maae helst være ubedækkede nedensfra til op over Albuerne; Barnets Hoved maa ved en lunn Bedækning forvares mod Kulden i fri Luft, og Solstraalerne om Sommeren afholdes ved en let Straahat eller Kasket. Meget varme Guer frembringe Udfløt og andre Ulemper. Det er en stor Ufsik at give Børn, som have Haar paa Hovedet, en Kappe paa i Buggen, og det endog en Kappe med Strimmel, som varmer over Ansigtet, medens hele Hovedet synker ned i en blød Pude. Kan man undre sig, naar der bag efter opstaae Tilfælde, som Hjernebetændelse o. desl.? — Lad endelig Strimlen paa Barnets Kappe være meget smal eller slet ingen, for at den ikke skal komme for Dinene og gjøre Skade paa Synet.

Vadsk og bad flittigt dit Barn, men ikke i varmt Vand. Lad Vandet være af den Varme, som det kan faae af Luften i Stuen, hvori Barnet opholder sig, altsaa lidt koldslaaet, og til det spædere Barn som nymalket Mælk. Badet styrker Legemet og hærder Huden mod Omvexling af Varme og Kulde.

Kom ikke strax med Medicinsteen, naar der er Noget i Ulave med Dit Barn. Det er kun en lille og tilshneladende svag Skabning, men Naturen er stærk deri: giv den Tid. Maaskee har den været lidt stridig et Døgn eller to og ikke villet afgive de sædvanlige Sundhedstegn. Hvad vil Du da med Din Stæe? Hvad Naturen ogsaa vil, naar dens Tid kommer. Du kan jo dog ikke udrette noget med Din Medicin uden Naturens Hjælp. Men (dette siges først og fremmest til Dig, kjære Landmand!), er der, virkelig Sygdom paa Færde, saa, for Guds Skyld

hent Lægen. Dine Huusraad ere ikke altid at stole paa; de ere ofte skadelige eller farlige, og fremfor Alt er der eet Middel, Du bruger, som i de fleste Sygdomme er meget skadeligt og for Børn en reen Gift: jeg mener Brændeviin. Brug aldrig Brændeviin til at give dine Børn. Saa sandt Du har dem kjær og vil deres Bedste efter Guds Lov og Din Samvittighed, saa giv dem ikke Brændeviin, hverten for at kurere paa dem, naar de ere syge, eller for at faae dem til at sove, naar de ere urolige. Er der ellers noget Godt ved Dine Huusraad, saa vil Doktoren ikke spotte dem, men hjelpe og raade Dig ved Brugten af dem; og maaskee veed han Noget, der er endnu bedre.

I Almindelighed kan man vænne Børn til at falde i Søvn uden at vugge dem, og det er derfor rigtigst ikke at begynde dermed. Undertiden udfordres dertil rigtignok megen Laalmodighed. Men vil man bruge Buggen, saa skal man vugge ganske lemsældigt og eensformigt; ligesom man ogsaa strax bør ophøre med at vugge, naar Barnet er faldet i Søvn; ellers forvænnedes det let og vaagner, naar Buggen staaer stille. Lad Buggen ikke staae saaledes, at Barnet seer imod Lyset (Dagens Lys eller andet Lys), endnu mindre saaledes, at Solen eller Maanen kan skimte paa dets Ansigt. Tilhyl eller slyt Alt (som Vinduer, Lys, glimrende Ting o. desl.), hvad der kan drage Barnets Dine hen paa sig i en unaturlig Retning, saa at det f. Ex. seer stærkt opad over Hovedet, eller til Siden, eller saa at det kommer til at see længe paa en Ting, der er Diet for nær (f. Ex. naar Noget hænger ned fra en Buggehimmel.) Manges Dienhsygdome, deriblandt Skelen, kan fremkaldes ved Uforstgthed i disse Henseender.

Og naar Du nu følger disse Raad, kjære Læser,

saar læg tillige hver Morgen og Aften, og naar det ellers falder Dig ind, Dine Hænder sammen, og beed til Gud, at han vil holde sin Haand over Dine Børn. Naar Du gjør Dit Bedste, saar tør Du nok overlade Gud det Øvrige, og haabe at beholde Dine Børn og have Glæde af dem.

Nordlyset.

Sældre Tider, da man langtfra havde saar klare Begreber om Naturen og dens Forhold til Mennesket som nu, blev næsten enhver Naturbegivenhed, der ikke hørte til Dagens Orden, anseet som et Middel, hvorved Gud vilde tilkjendegive Mennesket tilkommende Ulykker. Hvor ofte har man ikke efter Sol- og Maaneformørkelser, Bisole, Kometer og andet deslige, ventet Krig, Pest, Hungersnød, ja selv Verdens Undergang, og hvorofte have ikke disse Forventninger viist sig at være ugrundede. Vi kunne derfor heller ikke vente, at Nordlyset, naagtet det er et af Naturens skønneste Skuespil, skulde være betragtet med mere fordomsfrie Dine, saameget mere som det sees af os om Natten, da Phantasien er meest tilbøjelig til at antage overnaturlige Ting; for imidlertid at give et Exempel paa, hvorledes Overtroen kan forvansteflige Phænomener, ville vi anføre nogle gamle Beretninger.

I Aaret 1116, fortælles der, blev om Natten paa Himlen seet Krigshære, som bredte sig ud fra Nord til Øst; dette Syn varede langt ud paa Natten og var skrækkeligt at see til. — 1453 saae man en Nat en stor Mængde Hunde paa Himlen, efter dem fulgte en Mængde Vogne og megen Bagage, og tilsidst kom en stor Armee tilhest og tilføds, bevæbnet med Spyd og Landsver. — Endnu 1718 og 1729 troede Almuen at see Ryttere, som fore igjennem Luften med brændende Fakler og holdt Feldtslag med hinanden.

Slige Beretninger fra Europas sydlige Folkelag kunne vi forfølge ind i den allerældste historiske Tid; vore nordiske Forsædte derimod, for hvem Nordlyset var et Hverdagskues

spil, kunde umuligen have saa vrangte Begreber derom, og vi see derfor af Kongespeilet, en Bog, der er skreven i Norge imellem 1140 og 1270, at man betragtede det som en simpel Naturbegivenhed. Der anføres nemlig: "Mogle sige, at Nordlyset er et Gjenstrin af den Jld, som imod Nord og Syd begrænses Havene; Andre sige, at det er et Gjenstrin af Solen, medens den er under Horizonten, og endeligen ere der Mogle, som sige, at det er Isen i Nærheden af Polen, der danner Nordlys ved om Natten at udstraale det Lys, som den har indsuget om Dagen." Naar vi ved Siden af vore raae Forsædres, om end ikke rigtige, saa dog sindige Betragtninger, smile over de sydlige, civiliserede Folkeslags phantastiske Aufskuelser, saa maae vi forundres ved, endnu i Midten af det syttende Aarhundrede at finde flere lærde Naturforskere, der ligesom ansee Nordlyset som et Mirakel. Blandt andre paastaaer en Jesuit, Caspar Schott, at man ikke tør nægte, at Nordlyset bebuder tilkommende Ting, for det Første fordi Historieforfatteren Josephus og den hellige Pave Gregorius have sagt det, og, for det Andet, fordi han er bange for at fornærme Gud ved at nægte det. Han antager derfor, at Nordlyset bestaaer af brændbare Dunster, som Gud ved en Engel eller Djævel (hvilken af Delene det er, tør han ikke afgjøre) lader ordne og antænde, naar han vil advare Menneket om tilkommende Ulykker.

I senere Tider, da Dplysningen mere har udbredt sig over alle Stænder, ere saadanne Forestillinger mestendeels forsvundne, og man indskrænker sig nu til at vente ondt Veir eller Sygdomme som en naturlig Følge af Nordlyset. Hvor vidt man har Grund til denne Frygt, ville vi i det Følgende see; men førend vi gaae over dertil, bliver det nødvendigt at betragte de vigtigste Tilsynelabelser ved dette Naturphænomen.

Nordlyset synes som oftest at udgaae fra en lysende Bue, der hæver sig meer eller mindre over Horizonten og undertiden sees dobbelt, ja endog tredobbelt. For det Meste viser denne Lysbue sig som en Cirkelbue, stundom noget fladtrykt, men den berømte Naturforsker Zansteen i Christiania forstikker dog ogsaa, at man der undertiden sees den som en heel fladtrykt Kreds. Denne skinner som oftest med et hvidt og gult Lys, sjældnere med et rødt, blaat og grønt. Smellem Lysbuen og Horizonten sees man i Almindelighed et meget mørkt Rum, hvilket har givet Anledning til den Tro,

at Nordlyset udgik fra tykke og mørke Sphæer; men, naar man betragter dette Rum noget nøiere, kan man see de større Stjerner finne igjennem, saa at det blot synes saa mørkt, enten fordi det er omgivet af den stærkt lysende Bue, eller fordi Nordlyset paa en eiendommelig Maade forhindrer Lyset fra at trænge igjennem.

I Almindelighed seer man Nordlyset udsende en Mængde meer eller mindre skarpt begrændsede Straaler, der snart danne sig hurtigt, snart langtsomt og spille i de samme Farver som Buen, dog hyppigere end denne med en glimrende Purpurfarve. Undertiden løbe Straalerne langt ud paa den sydlige Halvdeel af Himlen, og samle sig da i et Punkt, den saakaldte Krone, noget sønden for Zenith^{*)}. Kronen har som oftest samme Farve som Straalerne og sees enten som en mørk Plet omgivet af en lysende Ring, eller som et flinnende Lys, omgivet af en Glorie; men uagtet baade Buen, Straalerne og Kronen undertiden lyse meget stærkt, kan man dog altid see de større Stjerner igjennem dem. Foruden Buen og Straalerne seer man stundom en ganske anden Art af Lysmasse, der ligner tynde Sphæer, som, drivende for en stærk Vind, blive lysende ved at komme ind i Nordlyset.

Undertiden mangler Lysbuen aldeles, og Nordlyset udgaar da fra et Skin, der omgiver Himlens Rand, eller man seer blot enkelte Dele af et fuldstændigt Nordlys. Vi have allerede omtalt, at Buen ikke altid staaer lige høit over Horizonten; men det gjælder dog i Almindelighed, at dens Høide over Horizonten tiltager med Tilskuers Afstand fra Equator.

Man antager i Almindelighed, som ved en stiltiende Dvereenskomst, at Nordlyset viser sig udelukkende om Natten; men, da flere paalidelige Jagttagere have seet det igjennem Sphæerne ved høilys Dag, maae vi formode, at det kun er Solens Lys, der om Dagen forhindrer os i at blive det vaer. Man har ligeledes antaget, at det kun undtagelsesviis sees om Sommeren; men Optegnelser fra en lang Række af Aar have viist, at det kan finde Sted paa enhver Tid af Aaret, dog saaledes, at det overalt er sjældnere om Sommeren end om Vinteren.

*) Det Punkt af Himlen, som befinder sig lodret over os.

Nordlyset viser sig ikke paa ethvert Sted af Jorden; det indskrænker sig til de kolde og tempererte Jordstrøg og er heller ikke der overalt lige hyppigt. I de sydlige Dele af Europa er det meget sjældent, men bliver hyppigere jo mere man nærmer sig til Polarcirklen, hvorfra det rimeligviis igjen aftager mod Nord. I Sydamericca og i Siberien er det meget hyppigere end i Europa under lige Brede, ja i Egnene omkring Hudsonsbugten og Grønland sees det om Vinteren, saasnart Solen er under Horizonen. Paa Jordens sydlige Halvkugle seer man et Naturphænomen, der frembyder ganske de samme Tilshneladelsler som det nordlige Nordlys, naar man blot forandrer Nord til Syd, saa at vi kun behøve at omtale dette.

Erfaringen har viist, at Nordlyset næsten altid hos os sees saaledes, at den øverste Deel af Buen befinder sig lige over det Sted af Himlen, hvorhen Magnetnaalen veger; denne Regel gælder dog ikke alene her, men ogsaa for ethvert andet Sted paa Jorden; saaledes fandt Capitain Parry paa sin Reise norden om America, at Magnetnaalen dreiede sig imod Syd, naar man kom ud over en vis Grændse af Hudsonsbugten, men paa samme Steder, hvor dette fandt Sted, viste Nordlyset sig bestandigt i sydlig Retning.

Man har ofte ved Observationer søgt at bestemme Nordlysets Afstand fra Jorden, men man er derved kommen til saa afvigende Resultater (fra lidt over 1 Mil til 400 Mile), at vi med Nette kunne betviyle deres Rigtighed, saa meget mere som man ikke veed, om det er det samme Nordlys, der sees af Alle, eller om det ikke meget mere er den samme nordlys-dannende Naturhandling, der for enhver Tilskuer viser et eget Nordlys, ligesom et vidt udstrakt Lørdenveir kan sees over en stor Deel af Jorden, uden at det derfor er nødvendigt, at enhver Tilskuer seer de samme Lyn. Hvad der end mere tjener til at gjøre de maalte Høider usandsynlige er, at man har uomstødelige Facta for, at Nordlyset har viist sig meget nærmere ved Jorden; saaledes gives der paalidelige Sagttagere, som have seet Nordlys under Skyerne (2000 Fod høit), Capitain Parry saae i Baffinsbugten et Nordlys imellem sit Skib og Kysten, der ikke var mere end 3000 Fod borte, og fra Byen Thorshavn paa Færøerne seer man ofte en Klippe, som ligger omtrent 3000 Fod fra Byen, igjennem Nordlys. Om disse Facta end ikke vise Umuligheden af, at Nordlyset kan svæve i meget betydelige

Høder, saa bliver dette dog høist usandsynligt, indtil et saadant Tilfælde bestemt er paavist.

Man har endnu tillagt Nordlyset den Egenkab at frembringe en Lyd, der snart sammenlignes med en Hvielen i Luften, snart med en Vaks Rislen over Smaasteen, snart med en Fanes Flagren i Binden, snart med Vindens Blæsen i en Flamme og snart med en stor Fugls Vingeflag. Hos de vilde Nordamericanere og hos Færøernes og Siberiens Beboere er det en ganske almindelig Mening, at denne Lyd virkelig eksisterer; ligeledes paastode Mange i forrige Aarhundrede at have hørt den; men i de senere Tider have kun meget Faa hørt noget Saadant, naagt Mange have henvendt deres særdeles Opmærksomhed derpaa; blandt disse Faa hørte Capitain Good i Nordamerica en meget kjendelig Lyd, men fandt, at den hidrørte fra Jrens Sammentrækning i Kulden; ogsaa Professor Forchhammer hørte den paa Færøerne, men tør ikke afgjøre, om den hidrørte fra Nordlyset eller fra Havets Bolgeslag imod Verne. Af alle disse Beretninger lader sig vistnok ikke noget Resultat udbrage; imidlertid synes det dog, som om man maatte iagttage dette Phenomen noget hyppigere, naar det hidrørte fra Nordlyset; men at dette virkelig var Tilfældet, kunde man sely da maaskee ikke være ganske vis paa, da denne Lyd ligesaa godt kunde hidrøre fra Luftens Bevægelse i høiere Regioner eller fra andre lignende Aarsager.

Man har lagt Mærke til, at Nordlyset ikke er lige hyppigt til alle Tider, og man har derfor troet, at disse Afværlinger fandt Sted i bestemte Perioder. Sansteen har troet at kunne paavise 24 saadanne Perioder fra 502 før Christi Fødsel til omtrent 1830, saaledes, at Nordlysene nu skulde være i Tiltagende; enhver Periode skulde efter denne Antagelse være omtrent i 97 Aar; men da man til disse Bestemmelser maa benytte de ældre utydelige og phantastiske Beretninger, kan det let hælde sig, at man i Tidens Længde vil komme til et andet Resultat.

Etterat vi nu have betragtet de vigtigste Tilshnelabelser ved Nordlyset, ville vi gaae over til at tale om dets Virkninger paa vore Omgivelser. Dets Sammenhæng med Veirnet er endnu ikke fuldkomment oplyst, men ifølge de Dptegnelser, man har derover, synes det at have bekræftet sig, at de lave og rolige Nordlys bebude en Bestaaen af Veiret, medens de høie og slagrende som oftest følges af stærke, hyp-

pigst hydvestlige, Vinde: derimod har den almindelige Tro her i Landet, at Nordlyset skulde bebude stränge Vintere og kolde Sommere, ikke bekræftet sig. Imidlertid er det ikke afgjort, at Veiret er en Virkning af Nordlyset, men det Omvendte synes meget snarere at være Tilfældet, da den gamle Tro, at Nordlyset kun kan vise sig ved ganske klar Himmel, har viist sig aldeles falsk, ja det er meget rimeligere, at et fint Elør af Taagefhyer er en nødvendig Betingelse til dets Fremtræden, i det Mindste er et saadant Elør seet ved næsten alle iagttagne Nordlys.

Vi vide alle, at en magnetiseret Staalnaal, naar den ophænges saaledes, at den frit kan dreie sig frem og tilbage, stiller sig omtrent i Nord og Syd. Buen imellem det virkelige Nord og det Sted af Himlen, hvor Magnetnaalen peger hen, kaldes Magnetnaalens Afvigning, hvorfor en saaledes ophængt Magnetnaal kaldes en Afvigningsnaal. Ophænger man derimod en Magnetnaal saaledes, at den frit kan dreie sig opad og nedad, vil den ikke længer holde sig horisontal, men pege nedad med Nordenden. Vinklen imellem den horisontale Linie og Magnetnaalen kaldes Magnetnaalens Hældning, hvorfor en saaledes ophængt Magnetnaal kaldes en Hældningsnaal.

Disse Bemærkninger have vi maattet forudskikke for at kunne gaae over til at tale om Nordlysets Forhold til Magnetismen. Vi have allerede omtalt, at Midten af Nordlysbuen som oftest befinder sig lige over det Sted af Himlen, hvorhen Afvigningsnaalen peger; hertil kunne vi føie, at Kronen, paa de Steder, hvor Jagttagelser af den Art ere anstillede, næsten altid har viist sig paa det Sted af Himlen, hvorhen Hældningsnaalens opadvendte Ende pegede. Dog er det ikke blot en saadan tilsyneladende Forbindelse, der findes Sted imellem Nordlyset og Magnetismen, men det har viist sig, at hiint i Almindelighed forandrer Magnetnaalens Afvigning, eller i det Mindste gjør den urolig. Den franske Naturforsker Arago har holdt Optegnelser over Magnetnaalens usædvanlige Bevægelser, og samtidigt med disse har man som oftest seet Nordlys, om end ikke i Frankrig, saa dog andre Steder s. Gr. i England og Skotland, ja det traf sig endog, at Arago i Paris og Zansteen i Abo iagttog usædvanlige Svingninger af Magnetnaalen, medens man i Christiania saae et Nordlys. Resultatet af alle Jagttagelser synes da at være det, at Synden af Hældningsnaalen søl-

ger efter Kronen, naar denne forandrer sit Sted, og at Midten af Nordlysbuen og Afvigningnaalens Nordende bevæge sig i modsatte Retninger; staaer derimod hiin lige for Magnetnaalen, vil denne kun svinge usædvanlig stærkt.

Man vil maaskee endnu spørge, om Nordlyset ikke skulde kunne forarsage Sygdomme, hvilket hos os er en temmelig almindelig Tro; men denne har aldrig bekræftet sig, og i denne Henseende behøve vi blot at henvise til de Lande, hvor Nordlyset viser sig hver Nat, og da spørge, hvad følger det vilde have, naar hvert Nordlys forarsagede Sygdom eller andre Ulykker.

Da vore Tiders Naturkyndige næsten uden Undtagelse antage Nordlyset for at være af electrick Oprindelse, bliver det nødvendigt, korteligen at forklare Electricitetens Natur, førend vi gaae over til at fremsætte de vigtigste af de Maaeder, hvorpaa man har søgt at forklare Nordlysets Dannelse. Electriciteten er en Naturvirkensomhed eller Naturkraft, som med større eller mindre Lethed kan vækkes i alle Legemer. Man kan gjøre Legemerne electricke paa flere forskjellige Maaeder, som ved Gnibning, ved Opvarmning og Afkjøling, ved Fordampning og ved Fortætning af Damp, ja endog ved den blotte Berøring; dog er det kun ved det første Middel, at man, uden Anstæffelse af særegne Apparater, kan frembringe en kjendelig Electricitet; men dette skeer meget let ved at gnide en Lak- eller Glasstang med uldent Løi. Et electrick Legeme tiltrækker lette Legemer, f. Ex. Støv, Korkstumper o. desl., men frastøder dem atter, naar de have modtaget Legemets Electricitet. Nærmer man eet eller andet uelectrick Legeme til et electrick, saa viser der sig inellem begge en Gnist, der giver en eiendommelig Lyd. Begge disse Forsøg kan man vise med en gnedet Lak- eller Glasstang, men det sidste kun, naar man har gnedet meget stærkt og bestander sig i dybt Mørke; dog behøver man ikke at gnide længe for at frembringe en Gnist, som man kan høre. Ved de saakaldte Electricermaskiner kan man frembringe Gnist, der ere synlige selv i det stærkeste Sollys; men dog langtfra kunne taale Sammenligning med den electricke Gnist, som Naturen viser os, nemlig Lynet. En ganske anden Art af electrick Lys faaer man derimod at see, naar man bringer et stærkt electriceret Legeme i fugtig eller fortyndet Luft; thi dette vil da omgive sig med et blegt lysende Skin, der har megen Lighed med Nordlys. Imidlertid er ikke al Elec-

tricitet af samme Natur, hvilket man let kan overbevise sig om; ophænger man nemlig et let Legeme ved en Silketraad og meddeler det Electricitet ved en gneden Læstang, saa vil det frastødes, hvorofte man end nærmer Læftet dertil; bringer man derimod en gneden Glasstang i dets Nærhed, vil det tiltrækkes med megen Hestighed, og først frastødes, naar det har modtaget Glasfets Electricitet. Disse to modsatte Arter af Electricitet vækkes altid samtids, saa at det gnedne Legeme modtager den ene, medens det gvidende modtager den anden. Vand, som fordampes fra Jord eller Saltopløsning, faaer Læffets Electricitet, medens Dampene faae Glasfets. Naar man leder Electriciteten igjennem en Metalraad paa langs forbi en Magnetnaal, bringes denne ud af sin Stilling; men leder man den paa tværs forbi en Staalnaal, bliver denne magnetisk. En saadan ledet Electricitet har man vedtaget at kalde en electrisk Strøm.

I ældre Tider ansaae man Nordlyset næsten udelukkende som brændende Dunster og havde mange Kunster behov for at forklare sig disse Dunsters Frembringelse og Antændelse. Det sidste Forsøg paa at gjennemføre denne Forklaringsmaade blev gjort for omtrent tyve Aar siden og blev udført meget skarpsindigt, uden dog at vinde mange Tilhængere. Først for omtrent hundrede Aar siden fremsatte Canton den Formodning, at Nordlyset var af electrisk Oprindelse, idet han antog, at Electriciteten vækkes i Nærheden af Polerne ved den stærke Afverling af Kulde og Varme, og derfra strømmede fra Sky til Sky. Benjamin Franklin troede, at Electriciteten vækkes i Nærheden af Equator ved Havets Bevægelse, og derfra strømmede mod Polen som Nordlys. Han vandt mange Tilhængere for denne Antagelse, saa at den længe stod som den almindelige. Man har ogsaa villet tilskrive Nordlyset en magnetisk Oprindelse, idet man har troet at kunne forklare det som en Udstraaelse af et magnetisk Lys; men, da man ikke har opdaget Lyssphænomener umiddelbart frembragte ved Magnetismen, har man ikke Lov til at antage Tilstedeværelsen af noget Saadant for med Lethed at kunne forklare en Naturbegivenhed. Man har ogsaa troet, at Nordlyset bestod af lysende magnetiske Skyer, men disse maatte da bestaae af metalliske Damp, der neppe kunne holde sig saa længe svævende i Luften.

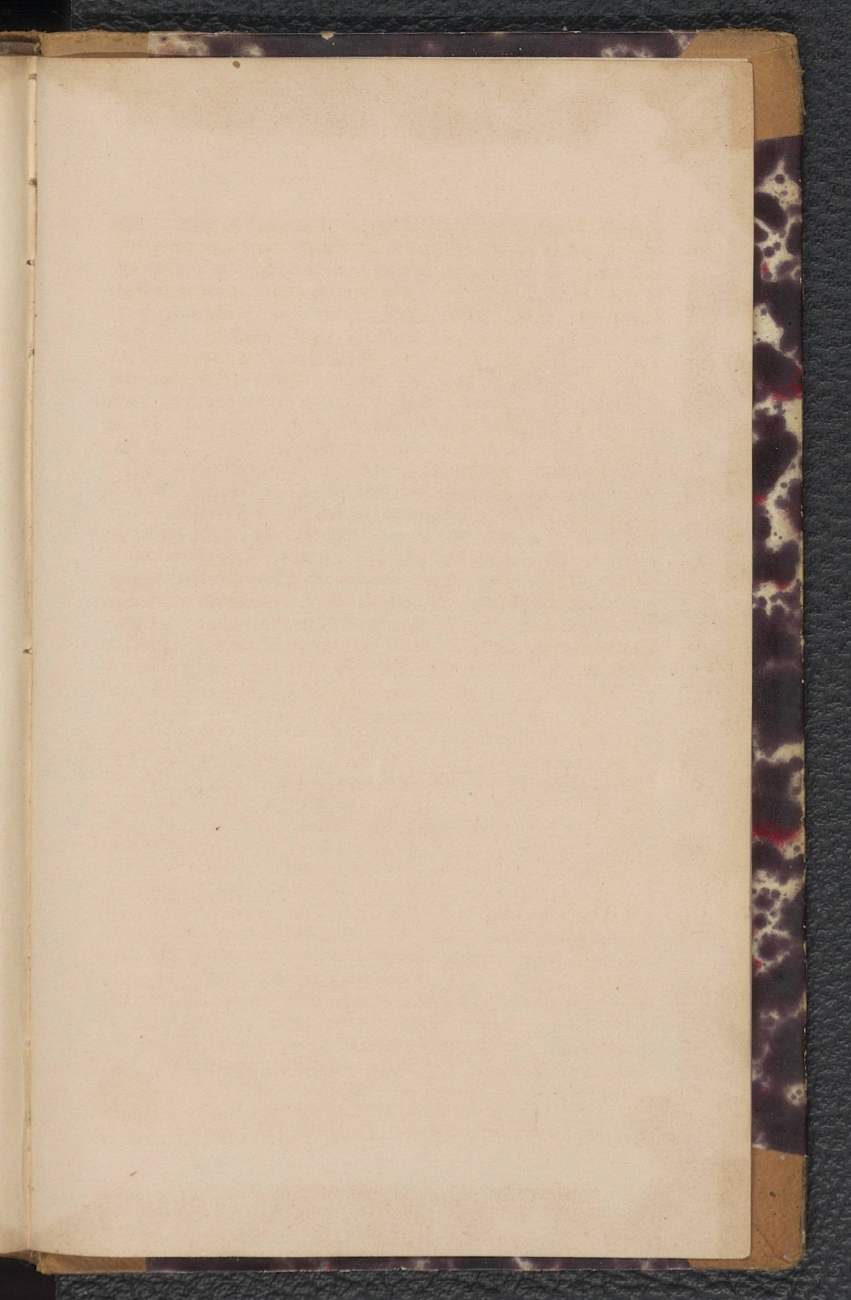
Endstjændt man vel kan udhæve adskillige Urimeligheder eller Usandsynligheder ved de foran nævnte Forklaringsmaa-

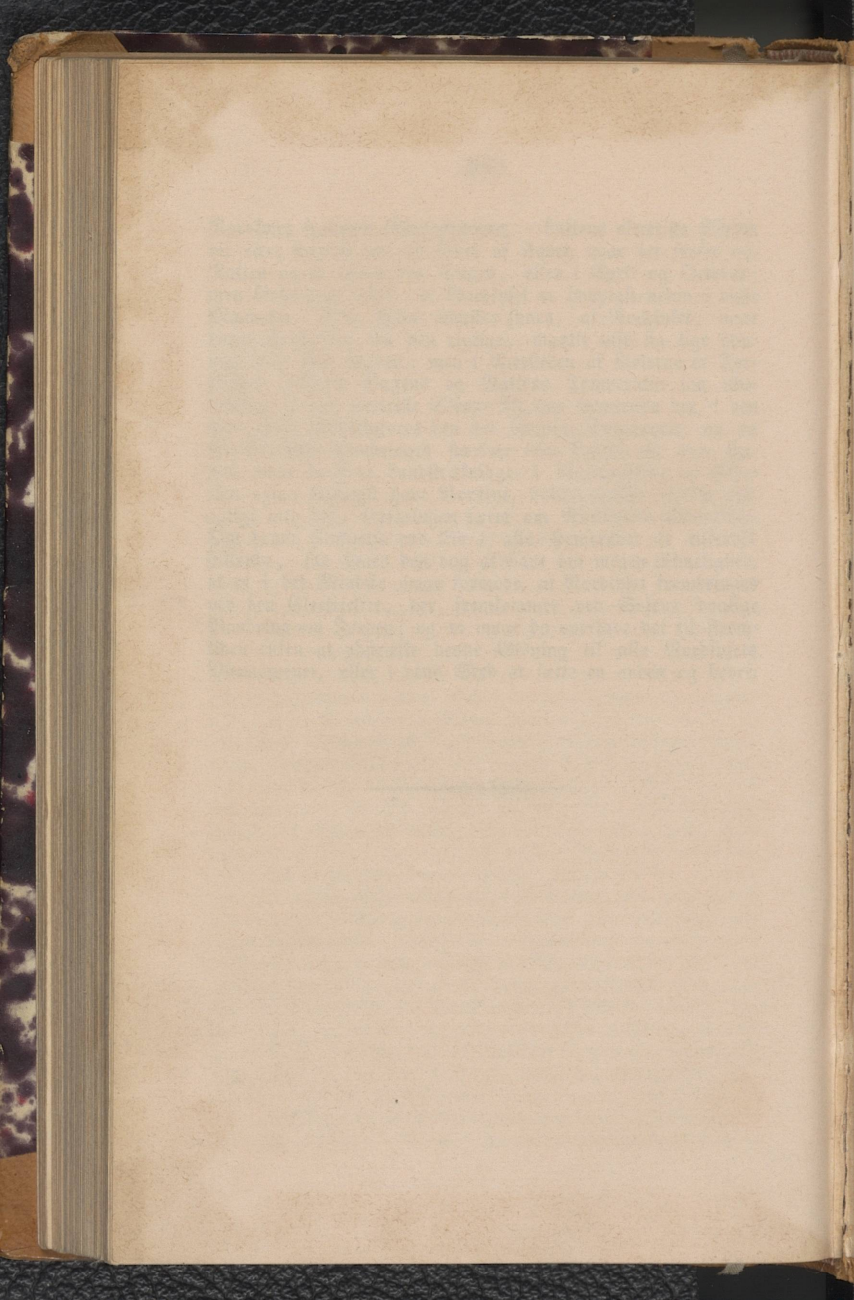
der, har man dog ikke fremstillet een, som i alle Henseender er fyldestgjørende; imidlertid stemme alle de nyere Fortklaringsmaader saameget overeens indbyrdes og med Nordlysets Giendommeligheder, at man i det Mindste maa troe at være paa den rette Vej; vi ville derfor her give et Udtag af de nyere Gisningen samlede til een, som vel er forskjellig fra hver enkelt, men dog bærer deres fælleds Hovedkarakterer.

Ved Sollysets daglige Vandring omkring Jorden frembringes Opvarmning og Fordampning, senere Afkjøling og Fortætning af Dampen, og, da alle disse Naturhandlinger frembringe Electricitet, maa der rundt om Jorden gaae en electrisk Strøm fra Øst til Vest. Hvis Jorden er istand til at blive magnetisk, hvilket vi nødvendigviis maae antage, saa maa der i Nærheden af hver af Jordens Poler danne sig en Magnetpol, det vil sige, et Sted, hvor Magnetismen fornemmelig er virkende. Paa samme Tid som Jordens Fugtighed fordampes, vil Luften optage Dampene, altsaa tilligemed dem en Electricitet, der er modsat Jordens, og det samme finder Sted, naar Dampene fortættes; der vil altsaa i Luften gaae en electrisk Strøm aldeles modsat til den paa Jordens Overflade, hvilket man i Almindelighed udtrykker ved at sige, at den gaaer i modsat Retning. Da denne electriske Strøm befinder sig i en temmelig stærkt fortyndet Luft, vil den let kunne frembringe Lysphænomer, enten ved Udstraaaling til Verdensrummet, eller ved at gaae fra en Fugtighedspartikel til en anden; den vil endvidere bevirke, at alle de Legemer, den gennemstrømmer paa tværs, maae blive magnetiske, stille sig ligeløbende med Hældningsnaalen, og da de ere lysende, danne Nordlysets Straaler. Naar man fra Jorden betragter alle disse Straaler, der ere ligeløbende med Hældningsnaalen, vil det see ud, som om de løb sammen paa det Sted af Himlen, hvor denne peger hen, og dette tilhyneladende Foreningspunkt vil danne Kroenen; seer man derimod imod Nord, vil det see ud, som om alle Straalerne udgik fra eet Punkt og vare ordnede som Gæerne i et Hjul. Hvorledes det mørke Rum og selve Buen fremkommer, kan man derimod ikke forklare af de givne Data; i det Mindste er det hidtil ikke steet paa en tilfredsstillende Maade. Da den electriske Strøm i Luften har den modsatte Natur af den, der frembringer Jordens Magnetisme, saa vil den svække dennes Virkning, og det vil see ud, som om

Nordlyset frastødte Magnetnaalen. Luftens electricke Strøm vil være stærkest paa de Læder af Naret, naar det fryser om Natten og er varmt om Dagen, eller i April og October: men Erfaringer viser, at Nordlyset er hyppigst netop i disse Maaneder. Man fulde maaskee synes, at Nordlyset, naar denne Forklaring var den rigtige, maatte vise sig lige hyppigt over hele Jorden; men i Nærheden af Polerne er Forskjellen imellem Dagens og Nattens Temperatur saa ubetydelig, at den electricke Strøm ikke kan fremtræde der, i den hede Zone tillintetgjøres den ved hyppige Jordbeværelser, og da Electriciteten frembringes stærkere over Landet end over Havet, maade de store Landstrækninger i Nordamerika og Sibirien ogsaa hyppigst have Nordlys, hvilket passer aldeles nøjagtigt med det, Erfaringen lærer om Nordlysets Udbredelse. Om denne Anskuelse end ikke i alle Henseender er tilfredsstillende, saa synes den dog at have saa megen Nøiagtighed, at vi i det Mindste maade formode, at Nordlyset frembringes ved den Electricitet, der fremkommer ved Solens daglige Vandring om Jorden; og vi maade da overlade det til Fremtiden enten at udstrække denne Gissning til alle Nordlysets Phænomener, eller i dens Sted at sætte en anden og bedre.

✓ SELSKABET
FOR
TRYKKEPRI...

05.6

